

Istraživanje

ISKORENJIVANJE I SPREČAVANJE
FEMICIDA U SRBIJI – II FAZA

Pokušaj femicida i femicid u Srbiji:

sprečavanje i
procesuiranje

Autorke

Dr Slobodanka Konstantinović Vilić
Dr Nevena Petrušić

Pančevo & Niš,
2021

Izdavač: Udruženje građanki FemPlatz

Autorke: dr Slobodanka Konstantinović Vilić, dr Nevena Petrušić

Istraživačice: dr Vida Vilić, dr Kosana Beker, Maja Mirkov,
Dušica Stojadinović, Višnja Baćanović

Dizajn, prelom i priprema za štampu: Kreativni studio kvART

Štamparija: "Artija", Miloša Obrenovića 35a, Pančevo

Tiraž: 300

Partneri na projektu:

Publikacija je nastala u okviru projekta „Sprečavanje i iskorenjivanje femicida u Srbiji - II faza” koji realizuju Kuća rodnih znanja i politika, udruženje građanki FemPlatz, Ženski istraživački centar za edukaciju i komunikaciju, koji podržavaju UN Women u Srbiji i Evropska unija u okviru regionalnog programa „Zaustavljanje nasilja nad ženama u zemljama Zapadnog Balkana i u Turskoj: primena normi, promena svesti”. Sadržaj biltena predstavlja odgovornost partnerskih organizacija i ne odražava stavove i mišljenje Evropske unije, UN Women niti zemalja članica UN-a.

Ovaj projekat je podržala
Evropska unija

Sadržaj

Predgovor.....	6
• PRVI DEO	
PRAVNI, INSTITUCIONALNI I STRATEŠKI OKVIR PREVENCIJE FEMICIDA	
1. Uvodne napomene.....	9
2. Pravnaregulativa.....	9
2.1. <i>Krivičnopravni propisi</i>	9
2.2. <i>Propisi o sprečavanju nasilja u porodici</i>	10
3. Strateška dokumenta.....	13
4. Protokoli i smernice za postupanje.....	14
5. Nalazi i preporuke ženskih nevladinih organizacija.....	15
6. Nalazi i preporuke međunarodnih tela, ekspertskih timova i nezavisnih tela.....	17
• DRUGI DEO	
DELOVANJE INSTITUCIJA SISTEMA U PREVENCIJI I PROCESIRANJU POKUŠAJA FEMICIDA I FEMICIDI U SRBIJI	
1. Cilj i predmet istraživanja.....	23
2. Istraživanje pravosudne prakse.....	24
2.1. <i>Opis istraživanja</i>	24
2.2. <i>Opšti podaci o predmetima</i>	25
2.3. <i>Fenomenologija krivičnih dela</i>	27
2.3.1. <i>Oblik izvršenja</i>	27
2.3.2. <i>Mesto i prostor izvršenja dela</i>	29
2.3.3. <i>Vreme izvršenja krivičnog dela</i>	32
2.3.4. <i>Sredstva izvršenja</i>	33
2.3.5. <i>Način izvršenja pokušaja femicida i femicida</i>	36
2.4. <i>Profil učinilaca</i>	55
2.4.1. <i>Profil učinilaca pokušaja femicida</i>	55
2.4.2. <i>Profil učinilaca femicida</i>	67
2.5. <i>Profil žrtava</i>	80
2.5.1. <i>Profil žrtava pokušaja femicida</i>	80
2.5.2. <i>Profil žrtava femicida</i>	84
2.6. <i>Krivična sankcija, otežavajuće i olakšavajuće okolnosti</i>	90
3. Studije slučaja.....	101
3.1. <i>Predmet i metodologija</i>	101
3.2. <i>Rezultati istraživanja – pokušaj femicida</i>	103
3.3. <i>Rezultati istraživanja – femicid</i>	161
• TREĆI DEO	
ZAKLJUČCI	225
LITERATURA	240

KARTOGRAF FEMICIDA I POKUŠAJA FEMICIDA U SRBIJI 2015-2019

FEMICID

POKUŠAJ FEMICIDA

Nadležni sud

Broj procesuiranih femicida

VS u Beogradu	22
VS u Novom Sadu	9
VS u Zaječaru	6
VS u Požarevcu	6
VS u Užicu	6
VS u Vranju	5
VS u Zrenjaninu	5
VS u Subotici	4
VS u Jagodini	4
VS u Smederevu	4
VS u Nišu	4
VS u Kruševcu	3
VS u Pančevu	3
VS u Kraljevu	2
VS u Valjevu	2
VS u Šapcu	2
VS u Negotinu	2
VS u Sremskoj Mitrovici	1
VS u Leskovcu	1
VS u Čačku	1
VS u Somboru	1
VS u Kragujevcu	1

Nadležni sud

Broj procesuiranih pokušaja femicida

VS u Somboru	1
VS u Šapcu	3
VS u Vranju	1
VS u Sremskoj Mitrovici	6
VS u Leskovcu	2
VS u Zrenjaninu	2
VS u Pančevu	1
VS u Beogradu	9
VS u Zaječaru	2
VS u Kragujevcu	1
VS u Negotinu	1
VS u Novom Pazaru	1

Ukupno:

94

Ukupno

30

Predgovor

Femicid je najekstremnija manifestacija rodno zasnovanog nasilja prema ženama – nasilja prema ženama koje se vrši na osnovu njihovog rodnog identiteta, rodnih uloga i nejednakih odnosa moći unutar društvenog konteksta. U pitanju je ubijanje žena koje vrše muškarci, motivisano mržnjom prema ženama, prezirom, kao i osećanjem vlasništva i nadmoći.

Radi boljeg razumevanja dinamike, prirode i oblika femicida, načina njegovog praćenja, faktora koji do njega dovode i unapređenja delovanja institucija sistema u sprečavanju femicida, od juna 2018. do novembra 2019. godine realizovan je projekat „Sprečavanje i iskorenjivanje femicida u Srbiji“. Projekat su zajednički sprovele Kuća rodnih znanja i politika iz Novog Sada, FemPlatz iz Pančeva i Ženski istraživački centar iz Niša, uz podršku Agencije Ujedinjenih nacija za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena (UN Women) i Evropske unije u okviru projekta „Ending Violence against Women: Implementing Norms, Changing Minds“.

U okviru projekta realizovano je prvo interdisciplinarno istraživanje čiji su rezultati objavljeni u monografijama *Društveni i institucionalni odgovori na ubistva* u Srbiji I i II. Istraživanje je omogućilo da se otkriju karakteristike femicida i oceni društveni i institucionalni odgovor na rodno zasnovano ubistvo žena. Istraživanje prakse sudova u procesuoranju femicida obuhvatilo je pravnosnažno okončane predmete ubistava žena od strane muškaraca u periodu 2015-2017. godine. Razvijen je i model za prikupljanje podataka o femicidu, kao i skup preporuka za relevantne aktere (policija, tužilaštvo, pravosuđe, centri za socijalni rad, zdravstvene ustanove) radi unapređenja efikasnosti u prevenciji femicida.

U drugoj fazi projekta, koja traje od maja 2020. do aprila 2021. godine, proširene su aktivnosti koje treba da doprinesu boljoj proceni rizika i efikasnijoj intervenciji u prevenciji femicida, kroz istraživanje femicida i pokušaja femicida, izradu protokola, jačanje kapaciteta različitih aktera i kampanju o karakteristikama femicida u Srbiji. Planirane aktivnosti imaju za cilj pružanje podrške uspostavljanju mehanizma za praćenje femicida (*Opservatoriju za sprečavanje femicida*) u skladu sa preporukom Specijalne izvestiteljke Ujedinjenih nacija o nasilja prema ženama iz 2015. godine, koja je upućena svim državama, a kojom se traži prikupljanje i analiza podataka o nasilju prema ženama, otkrivanje propusta koji dovode do ubistava žena od strane njihovih bivših ili sadašnjih supruga ili partnera.

U okviru druge faze projekta sprovedeno je novo istraživanje, koje je obuhvatilo pravnosnažno okončane sudske predmete femicida u periodu 2018-2019. godine, kao i pokušaja femicida u periodu 2015-2019. godine. Na taj način su, kroz dve faze istraživanja, obrađeni i analizirani svi procesuirani slučajevi femicida i pokušaje femicida u Republici Srbiji u petogodišnjem periodu 2015-2019.

Novo istraživanje oslanja se na metodologiju i rezultate istraživanja prakse sudova u Republici Srbiji u procesuiranju slučajeva femicida u periodu 2015-2017. Primarni cilj novog istraživanja jeste da se sagledaju eventualne promene u delovanju institucija sistema na planu sprečavanja nasilja prema ženama, uključujući i pokušaje femicida i femicid, nakon što je juna 2017. godine započela primena Zakona o sprečavanju nasilja u porodici, kojim su uspostavljeni novi preventivni mehanizama na planu sprečavanja nasilja u porodici i rodno zasnovanog nasilja prema ženama. Takođe, u okviru novog istraživanja izvršena je analiza medijskih priloga o slučajevima femicida i pokušaja femicida obrađenih metodom studije slučaja, u kontekstu Smernica za medijsko izeštavanje o nasilju prema ženama, koje je sačinila grupa „Novinarke protiv nasilja prema ženama”.

Uvidi ostvareni novim istraživanjem procesuiranih slučajeva pokušaja femicida i femicida pružaju dublja saznananja o fenomenologiji i etiologiji pokušaja femicida i femicida, načinima procene rizika od nasilja i femicida i doprinose boljem sagledavanju izazova u pravnoj kvalifikaciji i kaznenoj politici domaćih sudova u kažnjavanju pokušaja femicida i femicida, koja manifestuje njihov odnos prema najtežim oblicima rodno zasnovanog nasilja prema ženama.

Nova saznanja mogu biti od koristi u daljem radu na unapređenju efikasnosti delovanja institucija sistema na sprečavanju i procesuiranju pokušaja femicida i femicida i osnov da dalje zagovaračke aktivnosti na planu unapređenja prevencije femicida i uspostavljanja mehanizma za praćenje femicida.

Analizu medijskih priloga o slučajevima femicida i pokušaja femicida izvršile su Dušica Stojadinović, Višnja Baćanović i dr Kosana Beker, a u prikupljanju i obradi podataka vredan doprinos dale su dr Vida Vilić, Maja Mirkov i Sonja Kojić, na čemu im najtoplije zahvaljujemo.

Autorke

PRVI DEO

PRAVNI, INSTITUCIONALNI I STRATEŠKI OKVIR PREVENCIJE FEMICIDA

1. Uvodne napomene

Pokušaj femicida i femicid su najekstremniji oblici rodno zasnovanog nasilja prema ženama – nasilja prema ženama koje se zasniva na seksističkoj ideologiji polova, stereotipnim rodnim ulogama i nejednakom odnosu moći između muškaraca i žena u različitim društvenim kontekstima. Koreni femicida nalaze se, pre svega, u patrijarhalnoj kulturi koju obeležavaju rodna diskriminacija žena i njihov podređenim položaj u odnosu na muškarce u svim oblastima javnog i privatnog života. Upravo po tome femicid se i razlikuje od drugih ubistava, tako da njegovo efikasno sprečavanje nije moguće ako se primenjuju opšte strategije za prevenciju homicida.

U teoriji i praksi još uvek nije uspostavljena jedinstvena definicija femicida. Postojanje različitih definicija femicida jedan je od ključnih razloga zbog kojih je teško utvrditi rasprostranjenost ove pojave, što otežava njeno sveobuhvatno analiziranje i kriranje efikasnih strategija za njeno sprečavanje. Zahvaljujući zalaganju feminističkih autorki i ženskih grupa, seksističko ubijanje žena – ubijanje žena kao zločin mržnje, konačno je privuklo pažnju i uticalo na podizanje svesti o femicidu kako kod opšte tako i kod profesionalne javnosti.

S obzirom da femicid nije zakonom inkriminisan kao posebno krivično delo, za potrebe ovog, kao i prethodnog istraživanja, koristimo sledeću operacionalnu definiciju femicija: *femicid su svi oblici ubistava žena izvršeni od strane muškarca. Saglasno tome, pokušaj femicida su svi oblici ubistava žena u pokušaju izvršeni od strane muškarca.*

2. Pravna regulativa

2.1. *Krivičnopravni propisi*

Novo istraživanje obuhvata slučajeve pokušaja femicida i femicida u pogledu čijeg su procesuiranja bili relevantni isti propisi u domenu krivičnog i krivičnog procesnog prava koji su primenjivani u pogledu slučajeva femicida obuhvaćenih ranijim istraživanjem (2015-2017). Iako je 2019. godine Krivični zakonik¹ izmenjen i dopunjen uvođenjem kazne doživotnog zatvora,² koja se, pored ostalog, može izreći i za sve oblike teškog ubistva iz čl. 114. Krivičnog

¹ Krivični zakonik ("Sl. glasnik RS" br. 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016).

² Zakon o izmenama i dopunama Krivičnog zakonika ("Sl. glasnik RS", br. 35/2019).

zakonika,³ svi slučajevi femicida obuhvaćeni uzorkom izvršeni su pre njegovog stupanja na snagu, tako da ovaj zakon u odnosu na slučajeve iz uzorka nije primenjivan.

S obzirom da femicid nije inkriminisan kao posebno krivično delo, on može biti kvalifikovan kao obično ubistvo (čl. 113. KZ), kao neki od oblika teškog ubistva (čl. 114) ili kao poseban kvalifikovan oblik krivičnog dela nasilja u porodici usled koga je došlo do smrti člana porodice (čl. 194. st. 4. KZ).

Kada je reč o pokušaju femicida, važe opšte odredbe Krivičnog zakonika iz čl. 30 kojim je propisano da će se onaj ko sa umišljajem započne izvršenje krivičnog dela, ali ga ne dovrši, kazniti za pokušaj krivičnog dela za koje se po zakonu može izreći kazna zatvora od pet godina ili teža kazna, pri čemu će se učinilac za pokušaj kazniti kaznom propisanom za to krivično delo ili ublaženom kaznom.

Prema čl. 54. KZ kojim su propisana opšta pravila o odmeravanju kazne, sud će učiniocu krivičnog dela odmeriti kaznu u granicama koje su zakonom propisane za to krivično delo, imajući u vidu svrhu kažnjavanja i uzimajući u obzir sve okolnosti koje utiču da kazna bude manja ili veća (olakšavajuće i otežavajuće okolnosti), a naročito: stepen krivice, pobude iz kojih je delo učinjeno, jačinu ugrožavanja ili povrede zaštićenog dobra, okolnosti pod kojima je delo učinjeno, raniji život učinioca, njegove lične prilike, njegovo držanje posle učinjenog krivičnog dela a naročito njegov odnos prema žrtvi krivičnog dela, kao i druge okolnosti koje se odnose na ličnost učinioca. Takođe, zakonom je propisano da će za krivično delo učinjeno iz mržnje zbog pripadnosti rasi i veroispovesti, nacionalne ili etničke pripadnosti, pola, seksualne orijentacije ili rodnog identiteta drugog lica, sud tu okolnost ceniti kao otežavajuću okolnost, osim ako ona nije propisana kao obeležje krivičnog dela (čl. 54a KZ).

Pravni okvir relevantan za procesuiranje novih slučajeva pokušaja femicida i femicida nije izmenjen, tako da su u svemu primenjivane odredbe Zakonika o krivičnom postupku (u daljem tekstu ZKP),⁴ uključujući i odredbe o sporazumu o priznanju krivičnog dela (čl. 313-319. ZKP) i odredbe o ročištu za izricanje krivične sankcije (čl. 512-516. ZKP).

2.2. Propisi o sprečavanju nasilja u porodici

Većina slučajeva pokušaja femicida i femicida obuhvaćenih novim istraživanjem dogodila se u vreme važenja Zakona o sprečavanju nasilja u

³ "Sl. glasnik RS", br. 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 i 35/2019.

⁴ "Sl. glasnik RS", br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014 i 35/2019.

porodici iz 2016. godine⁵ (u daljem tekstu ZSNP), čija je primena započela juna 2017. godine. Ovaj zakon usvojen je nakon ratifikacije Konvencije Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (u daljem tekstu: Konvencija),⁶ koja je stupanjem na snagu, saglasno odredbi iz čl. 16 st. 2 Ustava Republike Srbije,⁷ postala sastavni deo pravnog poretka Republike Srbije i neposredno se primenjuje.

Zakonom o sprečavanju nasilja u porodici uređeni su organizacija i postupanje državnih organa i ustanova sa ciljem da se obezbedi delotvorno sprečavanje nasilja u porodici i pružanje hitne, blagovremene i delotvorne zaštite i podrške ženama sa iskustvom nasilja. Odredbe ZSNP o saradnji nadležnih organa u sprečavanju nasilja u porodici (čl. 24-27) primenjuje se i na druga krivična dela rodno zasnovanog nasilja, koja su u čl. 4. ZSNP taksativno navedena.⁸

Zakon o sprečavanju nasilja u porodici uveo je nove mehanizme za sprečavanje nasilja u porodici: a) privremeno udaljenje učinioca iz stana i b) privremena zabrana učiniocu da kontaktira i pristupi žrtvi nasilja. Ove mere izriče nadležni policijski službenik ako na osnovu procene rizika utvrdi da postoji neposredna opasnost od nasilja u porodici (čl. 17). Osnovni javni tužilac, posle prijema obaveštenja o izricanju mere vrednuje procenu rizika nadležnog policijskog službenika i, ako ustanovi neposrednu opasnost od nasilja u porodici, podnosi osnovnom sudu predlog da se hitna mera produži (čl. 18. i 19). Za kršenje hitnih mera propisana je prekršajna kazna zatvora u trajanju do 60 dana (čl. 36).

Saradnja nadležnih organa na planu sprečavanja nasilja u porodici odvija se preko lica određenih za vezu i grupe za koordinaciju i saradnju. Lica određena za vezu imenuju se u policijskoj upravi, osnovnom i višem javnom tužilaštvu, osnovnom i višem sudu i centru za socijalni rad (čl. 24). Grupa za koordinaciju i saradnju, koju čine predstavnici osnovnih javnih tužilaštava, policijskih uprava i centara za socijalni rad, obrazuje se na području svakog osnovnog javnog tužilaštva (čl. 25. i 26). Grupa, pored ostalih zadataka (čl. 25. st. 2) treba da izradi individualni plan zaštite i podrške žrtvi. U izradi

⁵“Sl. glasnik RS”, br. 94/2016.

⁶ Zakon o potvrđivanju Konvencije Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (“Sl. glasnik RS - Međunarodni ugovori”, br. 12/2013).

⁷ Ustav Republike Srbije (“Sl. glasnik RS”, br. 98/2006).

⁸ Proganjanje (čl. 138a KZ); 2) silovanje (čl. 178. KZ); 3) obljava nad nemoćnim licem (čl. 179. KZ); 4) obljava nad detetom (čl. 180. KZ); 5) obljava zloupotrebom položaja (čl. 181. KZ); 6) nedozvoljene polne radnje (čl. 182. KZ); 7) polno uznemiravanje (čl. 182a KZ); 8) podvođenje i omogućavanje vršenja polnog odnosa (čl. 183. KZ); 9) posredovanje u vršenju prostitucije (čl. 184. KZ); 10) prikazivanje, pribavljanje i posedovanje pornografskog materijala i iskorišćavanje maloletnih lica za pornografiju (čl. 185. KZ); 11) navođenje deteta na prisustvovanje polnim radnjama (čl. 185a KZ); 12) zapuštanje i zlostavljanje maloletnog lica (čl. 193. KZ); 13) nasilje u porodici (čl. 194. KZ); 14) nedavanje izdržavanja (čl. 195. KZ); 15) kršenje porodičnih obaveza (čl. 196. KZ); 16) rodoskvrnuće (čl. 197. KZ); 17) trgovina ljudima (čl. 388. KZ); 18) druga krivična dela, ako je krivično delo posledica nasilja u porodici. Zakon se ne primenjuje na maloletna lica koja učine nasilje u porodici. (čl. 4. ZSNP).

individualnog plana zaštite i podrške žrtvi učestvuje i žrtva, ako to želi i ako to dozvoljava njeno emotivno i fizičko stanje (čl. 29-31).

Zakon propisuje obavezu da se o svim postupcima vodi propisana evidencija podataka o slučajevima nasilja u porodici (čl. 32-34). Sve evidencije nadležnih organa čine Centralnu evidenciju o slučajevima nasilja u porodici, koju vodi Republičko javno tužilaštvo u elektronskoj formi.

U svakom osnovnom tužilaštvu formirane su grupe za koordinaciju i saradnju, čiji su sastav, način rada i druga pitanja regulisani podzakonskim aktima. U svakoj policijskoj upravi određeni su policijski službenici koji su završili specijalizovanu obuku za postupanje u slučajevima nasilja, a u svakom javnom tužilaštvu određeni su zamenici javnog tužioca koji su takođe završili specijalizovanu obuku u cilju ostvarivanja svojih ovlašćenja u sprečavanju nasilja u porodici i gonjenju učinilaca krivičnih dela rodno zasnovanog nasilja (čl. 9. ZSNP). U sudovima opšte nadležnosti i prekršajnim sudovima određene su sudije za postupanje u predmetima sprečavanja nasilja u porodici i drugih krivičnih dela na koja se ZSNP primenjuje (čl. 10. ZSNP), za koje je organizovana posebna specijalizovana obuka. Rukovodilac svakog centra za socijalni rad odredio je među zaposlenima u centru tim stručnjaka da pomažu u sprečavanju nasilja u porodici i pružaju podršku žrtvama nasilja (čl. 11. ZSNP). U svakoj policijskoj upravi, osnovnom i višem javnom tužilaštvu, osnovnom i višem sudu i centru za socijalni rad imenovana su lica određena za vezu.

Ministarstvo pravde izradilo je Nacrt poslovnika o radu grupe za koordinaciju i saradnju, kojim su propisani sastav, način rada i druga pitanja od značaja za rad grupe za koordinaciju i saradnju, a na osnovu koga su neke grupe za koordinaciju i saradnju sa područja osnovnih javnih tužilaštava donele svoje poslovničke.⁹ Republički javni tužilac je 30. maja 2017. izdao Opšte obavezno uputstvo o formiranju grupa za koordinaciju i saradnju i načinu prikupljanja i dostavljanja podataka o primeni zakona.¹⁰ Ministarstvo nadležno za socijalna pitanja donelo je 2017. Uputstvo o realizaciji obaveza centara za socijalni rad u primeni ZSNP. Ministarstvo unutrašnjih poslova utvrdilo je Instrument za procenu rizika za postupanje u slučajevima nasilja u porodici, koji sadrži i Listu rizika. U okviru MUP-a formirana je Radna grupa za suzbijanje nasilja nad ženama, kako bi se ostvarila intenzivnija saradnje ministarstva sa specijalizovanim ženskim nevladinim organizacijama koje pružaju usluge ženama u situaciji nasilja.

⁹ Videti, na primer, Poslovnik o radu grupa za koordinaciju i saradnju sa područja Osnovnog javnog tužilaštva u Mladenovcu od 12.6.2017. godine. Dostupno na: https://ml.os.jt.rs/dokument/?language=sr_lat

¹⁰ O. br. 1/17 od 30.05.2017. godine. Dostupno na: <http://www.rjt.gov.rs/sr/aktivnosti/republi%C4%8Cko-javno-tu%C5%BDila%C5%A0tvo-preduzima-dodatne-mere-za-borbu-protiv-nasilja-u-porodici>

3. Strateška dokumenta

Rodno zasnovano nasilje nad ženama strukturno je ukorenjeno u patrijarhalnim normama i vrednostima koje definišu različite rodne uloge žena i muškarca. Različite forme nasilja predstavljaju samo primenu različitih sredstava prinude, „kažnjavanja” i povređivanja žena u cilju održavanja dominacije muškaraca nad ženama. Zbog toga su za prevenciju femicida relevantne strategije usmerene na transformaciju patrijarhalnih rodnih odnosa i prevazilaženje rodnih nejednakosti.

U vreme izvršenja pokušaja femicida i femicida u primeni je još uvek aktuelna *Nacionalna strategija za rodnu ravnopravnost za period od 2016. do 2020. godine sa Akcionim planom za period od 2016. do 2018.* (NSRR 2016-2020).¹¹ Strategijom su utvrđena tri strateška cilja: 1) Promenjeni rodni obrasci i unapređena kultura rodne ravnopravnosti, 2) Povećana ravnopravnost žena i muškaraca primenom politika i mera jednakih mogućnosti i 3) Sistemsko uvođenje rodne perspektive u donošenje, sprovođenje i praćenje javnih politika. U okviru prvog strateškog cilja, kao jedan od pet posebnih ciljeva, utvrđeno je *Povećanje sigurnosti žena od rodno zasnovanog nasilja u porodici i u partnerskim-odnosima*.¹²

Za otklanjanje rodnih nejednakosti značajna je *Strategija prevencije i zaštite od diskriminacije (2013-2018) sa Akcionim planom za period 2014-2018.* (SPZD), u kojoj su žene identifikovane kao jedna od devet osetljivih grupa, koje su izložene strukturalnoj i indikretnoj diskriminaciji na osnovu svog pola/roda, kao i različitim oblicima rodno zasnovanog nasilja. Važenje ove strategije je, međutim, isteklo, ali nova strategija nije usvojena.

Evaluacija NAP-a za sprovođenje strategije za rodnu ravnopravnost za period 2016 – 2018.¹³ pokazala je da su opšti i posebni ciljevi NAP-a relevantni, usmereni na oblasti i probleme rodne neravnopravnosti koji su postojali u vreme njegovog donošenja, a postoje i danas, kao i da nedostaci proističu iz odsustva eksplicitne i sveobuhvatne teorije promene. U izveštaju je, pored ostalog navedeno, da je u odnosu na promene preovlađujućih rodnih obrazaca i unapređenje kulture rodne ravnopravnosti, NAP najdelotvornije realizovan

¹¹ „Sl. glasnik RS”, br. 4/2016.

¹² Akcionim planom predviđene su sledeće mere: 1) Unaprediti normativni i strateški okvir u oblasti zaštite žena od rodno zasnovanog nasilja, nasilja u porodici i partnerskim odnosima, 2) Uspostaviti jedinstven i standardizovan sistem prikupljanja, evidentiranja i razmene podataka o svim oblicima nasilja nad ženama: o prijavljenim slučajevima nasilja u porodici, vrsti i karakteristikama nasilja, o žrtvama i počiniocima, posledicama nasilja, pruženim uslugama i međusektorskoj saradnji, uz poštovanje standarda zaštite ličnih podataka; 3) Obezbediti uslove za održive, kontinuirane, dostupne usluge ženskih i feminističkih udruženja specijalizovanih za podršku ženama u situaciji nasilja i 4) Smanjiti senzacionalističko medijsko izveštavanje kojim se opravdava i relativizuje nasilje nad ženama i obezbediti redovno rodno osetljivo informisanje javnosti o efektima mera za sprečavanje i otklanjanje nasilja nad ženama i mehanizmima zaštite.

¹³ Finalni izveštaj evaluacije Akcionog plana za sprovođenje nacionalne strategije za rodnu ravnopravnost Republike Srbije. Dostupno na: <https://www.secons.net/files/publications/99-publication.pdf>

u oblasti povećanja sigurnosti žena od rodno zasnovanog nasilja, nasilja u porodici i partnerskim odnosima. Takođe, navodi se da u oblasti zaštite žena od nasilja postoji velika dinamika promene, velika prepoznatljivost značaja problema, kao i visok nivo posvećenosti različitih aktera da se oblast prevencije i zaštite unapredi, pa se može očekivati da će se promene nastaviti u tom pravcu i da će održivost rezultata biti velika. Međutim, konstatovani su nedostaci u primeni normi, kvalitetu usluga, saradnji sa različitim akterima i vođenju evidencije.

Nacionalna strategija za sprečavanje i suzbijanje nasilja nad ženama u porodici i u partnerskim odnosima iz 2011. godine istekla je, a nova strategija nije usvojena. U AP Vojvodini primenjuje se Program za zaštitu žena od nasilja u porodici i partnerskim odnosima i drugih oblika rodno zasnovanog nasilja u AP Vojvodini za period od 2015. do 2020. godine. Dugoročni cilj programa je da doprinese uspostavljanju politike nulte tolerancije na nasilje nad ženama, a specifični ciljevi se odnose na povećanje svesti javnosti o nasilju, razvijen sistem opštih i specijalizovanih usluga za zaštitu i podršku žrtvama, unapređen sistem čuvanja podataka i dokumentacije u vezi sa nasiljem nad ženama, uspostavljanje sistema nadgledanja, analize i praćenja nasilja nad ženama i dr.

4. Protokoli i smernice za postupanje

Način postupanja i saradnja institucija na sprečavanju i zaštiti žena od nasilja u porodici i u partnerskim odnosima regulisan je Opštim protokolom o postupanju i saradnji ustanova, organa i organizacija u situacijama nasilja nad ženama u porodici i u partnerskim odnosima Vlade Republike Srbije iz 2011. godine, kao i posebnim protokolima:

- Posebni protokol Ministarstva rada, zapošljavanja i socijalne politike Vlade Republike Srbije o postupanju centara za socijalni rad - organa starateljstva u slučajevima nasilja u porodici i ženama u partnerskim odnosima (2013),
- Posebni protokol Ministarstva unutrašnjih poslova Vlade Republike Srbije o postupanju policijskih službenika u slučajevima nasilja nad ženama u porodici i u partnerskim odnosima (2013),
- Posebni protokol Ministarstva zdravlja Vlade Republike Srbije o postupanju u slučajevima nasilja nad ženama u porodici i u partnerskim odnosima (2010), i

- Posebni protokol za pravosuđe u slučajevima nasilja nad ženama u porodici i partnerskim odnosima (2014).

Posebni protokoli nisu zasnovani na razumevanju rodne dimenzije nasilja prema ženama,¹⁴ niti su usaglašeni sa promenama u zakonskoj regulativi.

5. Nalazi i preporuke ženskih nevladinih organizacija

Primenu propisa o prevenciji i zaštiti od nasilja prema ženama permanentno prate i evaluiraju ženske nevladine organizacije. Tako, na primer, u vezi sa primenom ZSNP Autonomni ženski centar iz Beograda objavljuju periodične nezavisne izveštaje,¹⁵ u kojima se ukazuje na nedostatke u primeni zakona.

Koalicije ženskih nevladinih organizacija pripremile su izveštaje u senci u vezi sa Četvrti periodični izveštaj Republike Srbije o primeni Konvencije o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena podnetim CEDAW komitetu. U izveštajima su istaknute brojne primedbe na sprovođenje zakona i politika.

U Izveštaju u senci „*Tamni oblaci nad Srbijom*”¹⁶ koalicija ženskih nevladinih organizacija ukazuje da Republika Srbija nije dovoljno učinila u odnosu na Zaključni komentar Komiteta br. 23 iz 2013. godine i Opšte preporuke br. 19 i 35. Apostrofiraju se sledeći nalazi: krivični zakonik je samo delimično izmenjen, a definicija pojma „član porodice” nije promenjena; pogoršana je situacija u pogledu krivičnog gonjenja jer se u više od dve trećine krivičnih prijave odbacuju; strateške mere i zakoni nisu delotvorni, sveobuhvatni i koordinirani u zaštiti žena od svih vidova nasilja; nedovoljna su finansijska sredstva i ljudski resursi angažovani na sprovođenju integrisanih politika i mera. Neodgovarajuće je praćenje implementacije državne politike, a izveštaji nisu javno dostupni, ne vrši se sistematsko prikupljanje podataka o svim oblicima nasilja prema ženama, koji bi bili razvrstani po odgovarajućim parametrima; obuke stručnjaka koji postupaju u slučajevima zaštite od nasilja nedovoljne su, a ne prate se njihovi efekti u praksi; postoje problemi u pružanju

¹⁴ Branković, B. Lokalne zajednice u centralnoj Srbiji protiv rodno zasnovanog nasilja, 2017, dostupno na: <https://udruzenjepescanik.org/strikovanje/lokalne-zajednice-protiv-rodno-zasnovanog-nasilja/>.

¹⁵ Videti izveštaje Autonomnog ženskog centra. Dostupno na: <https://www.womenngo.org.rs>. U poslednjem

¹⁶ Izveštaj u senci za Četvrti periodični izveštaj Republike Srbije, tokom 72. sesije Komiteta CEDAW, 2019. Dostupno na: https://www.womenngo.org.rs/images/CEDAW/CEDAW_Tamni_oblaci_nad_Srbijom.pdf

usluge rada sa učiniocima nasilja u porodici; većina usluga za podršku žrtvama finansira se iz lokalnih budžeta i nije razvijena ili dostupna na teritoriji cele države; nacionalni SOS telefon ne ispunjava standarde i poveren je pružaocu koji nema licencu, koji se nikada pre toga nije bavio pružanjem ove usluge; nedovoljan je broj mesta u sigurnim kućama, nisu geografski raspoređene na odgovarajući način i nisu dostupne svim ženama i njihovoj deci; deci svedocima nasilja ne priznaje se status žrtve i za njih nema specijalizovane podrške.

U izveštaju u senci Mreže SOS telefona Vojvodine¹⁷ ukazuje se da je raširena kultura nasilja i tolerancije prema nasilju, da nasilje prema ženama postoji u svim oblastima i oblicima, a zaštita i usluge za žene žrtve nasilja nisu adekvatne. Ukazano je, takođe, na neuključivanje žena u planiranje individualnih mera zaštite i podrške, na nedostupnost službe za podršku, manjak resursa koje država izdvaja za borbu protiv nasilja u porodici i nedostatak efikasnog mehanizma za praćenje nasilja u porodici, prevalencije nasilja, najranjivije grupe, kao i zaštite i podrške žrtvama. Ocenjeno je da usluge podrške ženama žrtvama porodičnog nasilja i drugih oblika rodno zasnovanog nasilja nisu dostupne svim ženama bez diskriminacije.

U nezavisnom izveštaju Autonomnog ženskog centra o primeni Istambulske konvencije „Unapređeno zakonodavstvo – neuspešna zaštita“¹⁸ ukazuje se na mnogobrojne probleme u sprečavanju i zaštiti žena od nasilja, kako na normativnom planu, tako i u radu nadležnih institucija. U izveštaju se navodi da je jedan od normativnih nedostataka jeste nepostojanje definicije „nasilja nad ženama“ i „rodno zasnovanog nasilja nad ženama“. Takođe, ukazuje se da su definicije nasilja u porodici, a posebno krug zaštićenih lica, međusobno neusaglašene u različitim zakonima, a pojam „žrtva“ ne koristi se u većini zakona. Kada je reč o sprovođenju mera za sprečavanje i borbu protiv nasilja prema ženama, ističe se da najčešće nema sistemskog praćenja i izveštavanja o primeni mera. Ukazuje se, takođe, da u praksi još nije postignuta delotvorna primena ZSNP u odnosu na dugoročnu zaštitu i podršku žrtava i njihovu participaciju u procesima, a jedan od problema je i nepostojanje sistematskog prikupljanja podataka o svim oblicima nasilja prema ženama, koji se ne razvrstavaju po nužnim parametrima i nisu međusobno poredivi. Ističu se i problemi u vezi sa obukom stručnjaka, radom sa učiniocima nasilja u porodici, informisanjem žrtva i pružanju zaštite, pomoći i podrške, uključujući

¹⁷ Priorities and recommendations for the elimination of discrimination against women in serbia: Shadow report to the Committee for the Elimination of All Forms of Discrimination against Women regarding the fourth reporting cycle of Serbia, 2019. Dostupno na: <https://udruzenjeromanb.org.rs/images/vesti/2019/CEDAW-Shadow-Report-SOSV-Network-2019.pdf>

¹⁸ Nezavisni izveštaj o primeni Konvencije Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja prema ženama i nasilja u porodici Beograd, 2018. Dostupno na: https://www.womenngo.org.rs/images/GREVIO/GREVIO_Izvestaj_SRP.pdf

i specijalizovane usluge za žene i decu žrtve nasilja. Kada je reč o femicidu, ukazano je na nepostojanje državnih analiza ove pojave, kao i zvaničnih javno dostupnih podataka o slučajevima femicida, te da i u slučajevima kada policija, tužilaštvo i centri za socijalni rad imaju informacije o prethodnom nasilju, femicid nije sprečen zbog nedostatka koordinacije i komunikacije između državnih institucija.¹⁹

Na probleme u sprečavanju i zaštiti žena od nasilja ukazuje se i u „Izveštaju o pravima žena i rodnoj ravnopravnosti u Srbiji za 2019. godinu Udruženja građanki FemPlatz.”²⁰ U pomenutom Izveštaju ukazano je na probleme u primeni ZSNP i radu nacionalnog SOS telefona, kao i na rodne stereotipe o nasilju prema ženama među mladima i povezanost nasilja prema ženama sa posedovanjem oružja. Uz pozivanje na medijske priloge, u izveštaju se ističe pozitivan trend povećanja broja prijavi nasilja, što pokazuje da se sve više žena odlučuje da prijavi nasilje, s tim što se konstatuje da i dalje veliki broj slučajeva nasilja prema ženama ostaje neprijavljen. Izneti su podaci da je od početka primene zakona bilo 84.291 slučaj porodičnog nasilja, a u prvih devet meseci 2019. godine 3.137 žena prijavilo je nasilje, pri čemu je u 2018. godini izdato 27.042 hitnih mera, od kojih je 16.000 produženo, a u 2019. godini: 23.097, od kojih je 12.675 produženo.²¹ U izveštaju je konstatovano da i dalje ne postoji pouzdana zvanična statistika o femicidu, da je poslednjih godina konstantno visok broj femicida, u proseku oko 30 godišnje. Uprkos najavama, nadzorno telo za praćenje femicida u Srbiji nije uspostavljeno ni do kraja 2019. godine.²²

6. Nalazi i preporuke međunarodnih tela, ekspertskih timova i nezavisnih tela

Komitet CEDAW u Zaključnim zapažanjima u vezi sa Četvrtim periodičnom izveštajem Republike Srbije²³ izrazio je zabrinutost i ukazao, između ostalog, i na sledeće slabosti društvenog i institucionalnog odgovora na rodno zasnovano nasilje prema ženama: a) neadekvatna procena rizika za sprečavanje rodno zasnovanog nasilja nad ženama i devojkicama, uključujući femicid, i nedostatak blagovremenog izdavanja i efikasne primene mera zaštite

¹⁹ Isto.

²⁰ Beker, K. Janjić, N. Lepojević, V. Izveštaj o pravima žena i rodnoj ravnopravnosti u Srbiji za 2019. godinu, Pančevo: FemPlatz, 2020. Dostupno na <https://www.femplatz.org/library/reports/2020-08-10-PreneraZena.pdf>

²¹ Isto.

²² Isto.

²³ CEDAW/C/SRB/CO/4, 14. marta 2019. Srpski prevod Zaključnih zapažanja dostupan je na: <https://ljudskaprava.gov.rs/sr/node/156>

u hitnim slučajevima, b) nedostatak efikasnog krivičnog gonjenja slučajeva rodno zasnovanog nasilja nad ženama, što potvrđuje i razlika između broja krivičnih prijava i broja osuđujućih presuda; c) nedostatak adekvatnog sistema prikupljanja i praćenja podataka o slučajevima rodno zasnovanog nasilja nad ženama i devojčicama. Komitet je u Zaključnim zapažanjima državi preporučio da: sprovede analizu o rasprostranjenosti i uzrocima rodno zasnovanog nasilja prema ženama, uključujući žene iz višestruko diskriminiranih grupa; razvije sveobuhvatnu strategiju i akcioni plan za eliminisanje svih oblika rodno zasnovanog nasilja prema ženama; revidira relevantne zakone i politike u cilju efikasnog sprečavanja i borbe protiv svih oblika nasilja prema ženama i zaštite žrtava; obezbedi da se slučajevi svih oblika nasilja prema ženama, uključujući i silovanje, pravilno istraže, da se počinioci procesuiraju i kazne srazmerno težini dela, ojača multisektorsku saradnju za sprečavanje i borbu protiv svih oblika rodno zasnovanog nasilja i pružanje usluga žrtvama, obezbedi da sve žene žrtve rodno zasnovanog nasilja imaju neometan pristup efikasnoj zaštiti od nasilja; unapredi sistem za prikupljanje i praćenje slučajeva svih oblika rodno zasnovanog nasilja, istovremeno osiguravajući razvrstavanje podataka prema vrsti nasilja i odnosima između počinitelaca i žrtve.

U prvom evaluacionom izveštaju Ekspertske grupe za borbu protiv nasilja protiv žena i nasilja u porodici (GREVIO grupa) koji je objavljen 2019. godine,²⁴ pozdravljaju se jasna opredeljenost za politike koje podrazumevaju uklanjanje rodno zasnovanog nasilja i napredak postignut u prilagođavanju odgovora na nasilje nad ženama međunarodnim standardima. Istaknut je pozitivan uticaj koji je ZSNP imao na postupanje sa slučajevima nasilja u porodici u Srbiji. Ukazano je, međutim, na mali broj stručnih službi za podršku ženama od strane žena – kojima često upravljaju nevladine organizacije koje posluju sa ograničenim budžetima i čiji se rad u načelu ograničava na savetovanje orijentisano na žrtve, stručno savetovanje i podršku ženama koje su doživele nasilje. Zato je istaknuta potreba za ulaganjem više napora kako bi se obezbedilo pružanje trenutne, srednjoročne i dugoročne podrške uključivanjem i korišćenjem znanja koja su godinama sticale ženske specijalističke službe za podršku u civilnom društvu.

U izveštaju je odgovarajuća pažnja posvećena deci svedocima nasilja u porodici, kojima, po oceni ekspertske grupe, treba obezbediti odgovarajuće savete i podršku i omogućiti da ostanu uz nenasilnog roditelja, po mogućstvu u sopstvenom domu, umesto uklanjanjem dece iz majčinog starateljstva. Slično tome, postoji hitna potreba da se obezbedi da svi incidenti nasilja

²⁴ Izveštaj je pripremljen na osnovu državnog Izveštaja o primeni Konvencije (dostupno na: <https://www.rodnaravnopravnost.gov.rs/sr-Latn/node/409>, dodatnih informacija iz nezavisnog izveštaja Autonomnog ženskog centra iz Beograda, Unapređeno zakonodavstvo – neuspešna zaštita, Nezavisni izveštaj o primeni Konvencije Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja prema ženama i nasilja u porodici, Autonomni ženski centar, Beograd, 2018. (https://www.womenngo.org.rs/images/GREVIO/GREVIO_Izvestaj_SRP.pdf) i izveštaja Zaštitnika građana Republike Srbije, kao i petodnevne monitoring posete Srbiji.

koje je počinio nasilni roditelj budu uzeti u obzir pri određivanju prava na starateljstvo i posete.

U izveštaju GREVIO prepoznaje i potrebu za snažnijim krivičnopravnim odgovorom na većinu oblika nasilja nad ženama, posebno nasilja u porodici jer i dalje postoje poteškoće u obezbeđivanju primene propisa u praksi, u priličnoj meri zbog neshvatanja ozbiljnosti tih oblika nasilja, njihove trivijalizacije u medijima i u javnom diskursu. Ukazano je na porast broja lica optuženih za krivično delo nasilja u porodici, ali i na porast broja optužnica od kojih se odustalo, kao i na često izricanje uslova osuda i blagog kažnjavanja.

Državi je upućena preporuka da obezbedi održivo finansiranje svih politika i mera koje čine deo sveobuhvatnog i koordiniranog pristupa u borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, kao i da uvede standardizovane kategorije podataka za obaveznu primenu od strane nadležnih organa unutrašnjih poslova, pravosuđa i svih drugih relevantnih aktera o polu i starosti žrtve i počinioca, njihovom odnosu, vrsti nasilja i geografskom položaju. Takođe, preporučeno je obezbeđivanje pružanja specijalizovanih usluga podrške za žene sa rodnim pristupom, uključujući i pristup sigurnim kućama svim ženama, posebno ženama sa invaliditetom, Romkinjama i migrantkinjama/azilantkinjama. Apostrofirana je potreba za obezbeđivanjem poštovanja poverljivosti i anonimnosti svih onih koji pozivaju novoosnovane nacionalne linije za pomoć žrtvama rodno zasnovanog nasilja, kao i obezbeđivanjem upućivanje na službe specijalizovane podrške koje pružaju nevladine organizacija. Nadalje, GREVIO je identifikovao brojna dodatna područja u kojima su potrebna poboljšanja kako bi se u potpunosti ispunile obaveze iz konvencije. Ona se, između ostalog, odnose na potrebu da se podstakne povećano prijavljivanje od strane žrtava i potreba da se istraži uticaj preusmeravanja predmeta iz krivičnopravnog sistema na stope recidiviteta i stope suzbijanja kriminaliteta. Preporučeno je da se poveća nivo finansiranja ključnih usluga podrške za žrtve, kao i programa za počinioce i obezbeđivanje finansijskih sredstava za politike, mere i zakonodavstvo koji su usmereni na sprečavanje i suzbijanje nasilja nad ženama, uključujući i rad institucija i subjekata ovlašćenih za njihovo sprovođenje, posebno centara za socijalni rad.

Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS), u sklopu šireg istraživanja, sprovela je tokom proleća i leta 2018. godine anketu o nasilju prema ženama u Srbiji.²⁵ Istraživanje je pokazalo da u Srbiji je svaka peta žena doživela fizičko i/ili seksualno nasilje od bilo kog učinioca nakon što je navršila

²⁵ Istraživanje je obuhvatilo intervjue sa 15 eksperata/kinja, koji/koje su pružili/le uvid u pitanja vezana za nasilje nad ženama i slučajeve nasilja koji su povezani sa sukobima; anketa na reprezentativnom uzorku od 2.023 žene iz Srbije starosti od 18 do 74 godine, kako bi se utvrdila učestalost i posledice nasilja korišćenjem višestepenog, stratifikovanog, slučajnog uzorka verovatnoće; osam fokus-grupa sa ženama iz različitih sredina – žene iz ruralnih ili urbanih područja, pripadnice manjina (Bošnjakinje, Mađarice, Romkinje) ili one koje su iskusile oružane sukobe – o njihovim stavovima prema nasilju nad ženama i četiri dubinska intervjua sa ženama kako bi se detaljno razmotrio uticaj nasilja koje su preživele (Videti šire: Dobrobit i bezbednost žena, anketa o nasilju nad ženama, OEBS, 2019. Dostupno na: https://www.osce.org/files/f/documents/7/5/419756_1.pdf).

15 godina. Fizičkom i/ili seksualnom nasilju je tokom poslednjih 12 meseci u Srbiji bilo izloženo 5% žena, a opasnost od fizičkog i/ili seksualnog nasilja češće dolazi od partnera (sadašnjeg ili bivšeg) nego od drugih osoba, bilo da su u pitanju poznate ili nepoznate osobe. Stopa rasprostranjenosti fizičkog i/ili seksualnog nasilja izvršenog od strane partnera, posle navršene 15. godine, u Srbiji iznosi 17%, dok je ista stopa za nasilje izvršeno od strane drugih učinilaca koji nisu partneri dvostruko niža i iznosi 8%. Najčešći oblik nasilja nad ženama je psihičko nasilje. Čak 44% žena je prijavilo da je bilo izloženo ovom obliku nasilja od strane sadašnjeg ili bivšeg partnera od svoje 15. godine. Iskustvo seksualnog uznemiravanja prijavilo je 42% žena, a 23% navodi da je bilo izloženo jednom od najtežih oblika seksualnog uznemiravanja. Svaka deseta žena je bila izložena proganjanju od navršene 15. godine života. Nasilje za trećinu žena počinje u detinjstvu, pre navršenih 15 godina.

Prema nalazima kvalitativnog istraživanja, kulturne norme i stavovi doprinose rodnoj nejednakosti i nasilju nad ženama. Tri od deset žena veruje da je porodično nasilje nad ženama privatna stvar, a skoro četvrtina smatra žrtvu odgovornom ili veruju da one preuveličavaju tvrdnje o zlostavljanju ili silovanju. Ova uverenja doprinose rodnoj nejednakosti i stvaraju okruženje u kojem se toleriše nasilje nad ženama. S druge strane, nasilje nad ženama se ne prijavljuje. Malo je žena koje su doživele nasilje su to prijavile policiji. Sramota, ekonomska zavisnost, strah od osвете od strane učinioca i nepoverenje u službe predstavljaju glavne prepreke za prijavljivanje. Jedan od zaključaka istraživanja jeste da je potrebno poboljšati rad službi za pružanje pomoći, kao i međusektorsku saradnju. Nedovoljan je broj dostupnih službi za pružanje pomoći ženama i potrebno je poboljšati njihovu konzistentnost i kvalitet rada. Ključne ekspertkinje, koje su intervjuisane za potrebe ove studije, izrazile su mišljenje da postoji potreba za pluralizmom u pružanju usluga i zagovaraju partnerstva između države i organizacija civilnog društva. Postoje, takođe, i nedostaci u primeni zakona i u prikupljanju podataka. Žrtve nisu dovoljno zaštićene tokom sudskih postupaka i postoji potreba za usavršavanjem profesionalne obuke zaposlenih.

U *Indeksu Žene, mir, bezbednost* za 2019/2020²⁶ navodi se da veliki rizik po bezbednost žena pored ostalog predstavlja i intimno partnersko nasilje i da je prema nivou izloženosti žena nasilju Srbija na 24. mestu.²⁷

Zaštitnik građana, posle preporuka koja je 2016. godine uputio

²⁶ Women, Peace and Security Index: 2019/20: Tracking sustainable peace through inclusion, justice, and security for women, Georgetown University, Peace Research Institute Oslo (PRIO), Washington 2019. Dostupno na internet stranici: <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/WPS-Index-2019-Report.pdf>

²⁷ Исто, стр. 81

nadležnim organima na osnovu 30 ispitivanih slučajeva femicida, nasilja u porodici i partnerskim odnosima i zlostavljanja i zanemarivanja dece, 2019. godine izdao je saopštenje za javnost u kome je podsetio na važnost usvajanja Nacionalne strategije za sprečavanje i suzbijanje nasilja u porodici i partnerskim odnosima,²⁸ a 2020. je podneo Poseban izveštaj Zaštitnika građana o radu grupa za koordinaciju i saradnju na području grada Beograda.²⁹ U izveštaju se ukazuje da se novoprijavljeni slučajevi ne razmatraju uvek na prvom sledećem sastanku grupe što onemogućava pravovremenu i delotvornu zaštitu žrtve nasilja, a grupe ne razmatraju sve prijavljene slučajeve nasilja već samo one za koje su izrečene hitne mere ili pritvorske predmete, te da je mali broj razmatranih drugih slučajeva nasilja na koje se ZSNP primenjuje. Takođe, ukazano je da grupa ne obezbeđuju prisustvo žrtava svojim sastancima i njihovo učešće u izradi individualnog plana zaštite i podrške, kao i na to da se individualni plan zaštite i podrške ne izrađuju u svim slučajevima kada je ustanovljena neposredna opasnost od nasilja u porodici, te da u nekim slučajevima njegova izrada zavisi od nivoa procenjenog rizika od nasilja.³⁰ Pored toga, jedan od nalaza jeste da grupe za koordinaciju i saradnju ne daju jasne i precizne naloge organima, učesnicima grupa, kao i ostalim organima i ustanovama čije je angažovanje potrebno u cilju zaštite i podrške žrtvama nasilja i sprečavanja vršenja nasilja. Prema nalazima iz izveštaja, u jednom broju slučajeva nadležni policijski službenici nisu procenjivali rizik, a u određenom broju slučajeva stepen nasilja ocenjen kao nizak, uprkos činjenici da je učinilac nasilja bio u pritvoru, što ukazuje na potpuno pogrešno razumevanje svrhe rizika.

²⁸ Saopštenje povodom Međunarodnog dana borbe protiv nasilja nad ženama, Zaštitnik građana, 24.11.2019, dostupno na: <https://www.ombudsman.rs/index.php/2011-12-25-10-17-15/2011-12-26-10-05-05/6344-p-v-d-dun-rdn-g-d-n-b-rb-pr-iv-n-silj-n-d-z-n>

²⁹ Dostupno na: https://www.ombudsman.rs/attachments/article/6804/Poseban%20izvestaj_%20zastitnika%20gradjana.pdf

³⁰ Isto.

DRUGI DEO

**DELOVANJE INSTITUCIJA
SISTEMA U PREVENCIJI
I PROCESUIRANJU
POKUŠAJA FEMICIDA I
FEMICIDI U SRBIJI**

1. CILJ I PREDMET ISTRAŽIVANJA

Istraživanje je sprovedeno sa ciljem da se na osnovu stečenih uvida i primenom metodologije koja je korišćena prilikom sprovođenja prvog istraživanja slučajeva femicida prikupe i analiziraju dodatni podaci o slučajevima femicida za period 2018. i 2019. i pokušaja femicida za period 2015-2019. Ovakav pristup je omogućio da se ispita da li je došlo do eventualnih promena u prevenciji slučajeva pokušaja femicida i femicida posle usvajanja ZSNP, što podrazumeva ocenu primene i delotvornosti hitnih mera zaštite u slučajevima nasilja u porodici i otkrivanje eventualnih promena u funkciji institucija sistema na planu sprečavanje daljeg nasilja, uključujući i femicid, u poređenju sa periodom pre usvajanja ovog zakona. Saglasno tome, istraživanje imalo je tri komponente.

Prvu komponentu istraživanja čini analiza aktuelne prakse sudova u procesuiranju slučajeva pokušaja femicida i femicida.

Drugu komponentu istraživanja čini produbljena analiza (studije slučajeva) pokušaja femicida i femicida izvršenih u porodičnom i partnerskom odnosu na odobranom uzorku. Istraživanja pokušaja femicida ukazuju na važne razlike između dve grupe slučajeva: slučajeva u kojima su žene preživele pokušaj femicida i slučajeva koji su završili femicidom.

Treću komponentu istraživanja čini prikupljanje podataka o načinu postupanja i delovanju institucija sistema na planu prevencije i zaštite žena žrtava pokušaja femicida i femicida. Ovim segmentom istraživanja želele smo da analiziramo delovanje nadležnih organa u slučajevima pokušaja femicida i femicida, te da ih obradimo metodom studije slučaja. Međutim, u ovom delu istraživanja susrele smo se sa nekoliko izazova. Pojedini slučajevi femicida i pokušaja femicida desili su se pre nego što su uspostavljenije grupe za koordinaciju i saradnju pri osnovnim tužilaštvima, koje predstavljaju ključni mehanizam za pružanje pomoći i podrške žrtvama nasilja i procenu rizika od nasilja i mogućeg femicida u cilju njihovog sprečavanja. U ostalim slučajevima ili nismo dobile tražene informacije ili smo dobile odgovore da slučajevi nisu razmatrani na sastancima grupa za koordinaciju i saradnju jer nije bilo prijave nasilja. Zbog toga ovi slučajevi nisu obrađeni na način na koji je to planiramo. Na kraju, za slučajeve femicida i pokušaja femicida koji su obrađeni kroz studije slučajeva, uključile smo i deo o medijskom izveštavanju o ovim slučajevima.

2. ISTRAŽIVANJE PRAVOSUDNE PRAKSE

2.1. Opis istraživanja

Istraživanje prakse sudova u procesuiranju pokušaja femicida i femicida sprovedeno je u periodu od maja 2020. do novembra 2020. godine.

U pripremoj fazi istraživanja pripremljeni su i sudovima upućeni odgovarajući zahtevi za pristup informacijama od javnog značaja radi pribavljanja relevantnog istraživačkog materijala. Druga faza istraživanja obuhvatila je prikupljanje, sistematizovanje, obradu i analizu podataka iz pravosnažnih sudskih presuda, koje su sudovi dostavili postupajući po zahtevu istraživačica za pristup informacijama od javnog značaja.

Novim istraživanjem obuhvaćeni su slučajevi pokušaja femicida i slučajevi femicida. Uzorak pokušaja femicida čine sudski procesuirani slučajevi pokušaja femicida koji su pravosnažno okončani u periodu 2015-2019, dok uzorak femicida čine sudski procesuirani slučajevi femicida okončani pravosnažnim presudama tokom 2018. i 2019. godine. S obzirom na važeći KZ, uzorak čine sudski predmeti formirani po optužbama zbog pokušaja izvršenja i izvršenja sledećih krivičnih dela: ubistvo (čl. 113. KZ), svi oblici teškog ubistva (čl. 114. KZ), ubistvo na mah (čl. 115), teška telesna povreda kvalifikovana smrću (čl. 121. st. 3) i nasilje u porodici sa smrtnim ishodom (čl. 194 st. 4 KZ).

Ukupno je pregledano, statistički obrađeno i analizirano 59 pravosnažnih sudskih presuda, i to 30 presuda koje se odnose na pokušaje femicida (pokušaj ubistva čl. 113 KZ u vezi čl. 30 KZ i teškog ubistva u pokušaju čl. 114 KZ u vezi čl. 30 KZ) i 29 pravosnažnih sudskih presuda koje su se odnosile na femicid (ubistvo, teško ubistvo, ubistvo na mah, nasilje u porodici sa smrtnim ishodom). Podaci su statistički obrađeni i grafički prezentovani korišćenjem programa SPSS 14.0.

Prikupljanje podataka iz presuda bilo je otežano jer su mnogi relevantni podaci, kao što su podaci o izvršenom delu, učiniocu, žrtvi i sl, anonimizirani, iako nisu ni od kakvog uticaja na mogućnost identifikovanja lica čiji podaci o ličnosti podležu zaštiti. Takav pristup suprotan je odredbi iz čl. 6. Pravilnika o zameni ili izostavljanju (pseudonimizaciji i anonimizaciji) podataka u sudskim odlukama od 20. 12. 2006. godine,³¹ kojom je propisano koji su podaci o ličnosti

³¹ Vrhovni kasacioni sud, broj : I Cy-I 176/ 16-1. Dostupno na: <https://www.vk.sud.rs/sites/default/files/attachments/Pravilnik.pdf>

učesnika u postupku predmet pseudonimiziranja, odnosno anonimiziranja, a to su samo oni podaci na osnovu kojih lica mogu biti identifikovana. S druge strane, iako je odredbom čl. 6. st. 2. ovog Pravilnika propisana mogućnost da se podaci o okrivljenom ne anonimizuju ako opravdan interes javnosti da zna preteže u odnosu na zaštitu identiteta fizičkog lica, a naročito podaci o okrivljenima za teška krivična dela, u koja svakako spada i krivično delo ubistva, sudovi takvu mogućnost nisu iskoristili.

Treba napomenuti da su istraživačice veoma emotivno doživele rad na istraživanju. Ako se istraživani slučajevi sagledaju ne samo sa pravne strane, već sa ljudske i emotivne, jasno je da je bilo teško saznavanje konkretnih događaja, načina izvršenja pokušaja femicida i femicida, kao i odnosa između učinioca i žrtve. Potresne sudbine žena koje su bile ubijene i njihove patnje sa kojima smo se suočavale i svesno ili nesvesno uživljavale, ostavile su dubok trag u našim razmišljanjima o tome kako iskoreniti i sprečiti porodične i druge tragedije koje nastaju lišavanjem života.

2.2. *Opšti podaci o predmetima*

Pokušaj femicida

Istraživački uzorak čini 30 pravnosnažnih sudskih presuda za krivična dela ubistva u pokušaju (čl. 113 u vezi čl. 30 KZ) i teškog ubistva u pokušaju (čl. 114 u vezi čl. 30 KZ). Pregledane su presude 12 Viših sudova u Somboru, Šapcu, Vranju, Sremskoj Mitrovici, Zrenjaninu, Leskovcu, Pančevu, Beogradu, Zaječaru, Kragujevcu, Negotinu i Novom Pazaru. U ostalim višim sudovima nije bilo presuda za navedena krivična dela koje su postale pravnosnažne 2018. i 2019. godine (Tabela 1).

Tabela 1

Distribucija presuda po sudovima

	Broj	Procenat
Viši sud u Somboru	1	3,3
Viši sud u Šapcu	3	10,0
Viši sud u Vranju	1	3,3
Viši sud u Sremskoj Mitrovici	6	20,0
Viši sud u Leskovcu	2	6,7

Viši sud u Zrenjaninu	2	6,7
Viši sud u Pančevu	1	3,3
Viši sud u Beogradu	9	30,0
Viši sud u Zaječaru	2	6,7
Viši sud u Kragujevcu	1	3,3
Viši sud u Negotinu	1	3,3
Viši sud u Novom Pazaru	1	3,3
Total	30	100,0

Femicid

Istraživački uzorak obuhvata 29 pravnosnažnih sudskih presuda Viših sudova iz Kragujevca, Jagodine, Smedereva, Vranja, Požarevca, Zaječara, Negotina, Užica, Subotice, Kraljeva, Valjeva, Beograda, Novog Sada i Kruševca. Ostali Viši sudovi nisu imali pravnosnažne presude iz 2018. i 2019. godine za navedena krivična dela (Tabela 2).

Tabela 2

Distribucija presuda po sudovima

	Broj	Procenat
Viši sud u Kragujevac	1	3,4
Viši sud u Jagodina	1	3,4
Viši sud u Smederevo	2	6,9
Viši sud u Vranje	2	6,9
Viši sud u Požarevac	1	3,4
Viši sud u Zaječar	1	3,4
Viši sud u Negotin	2	6,9
Viši sud u Užice	4	13,8
Viši sud u Subotica	1	3,4
Viši sud u Kraljevo	1	3,4
Viši sud u Valjevo	1	3,4
Viši sud u Beograd	6	20,7

Viši sud u Novi Sad	4	13,8
Viši sud u Kruševac	2	6,9
Total	29	100,0

Najveći broj presuda doneo je Viši sud u Beogradu (30,0%), što je i razumljivo s obzirom na broj stanovnika i učestalost vršenje krivičnih dela na ovom području. U uzorku pokušaja femicida odmah posle područja Beograda po broju pravnosnažnih sudskih presuda najzastupljenija je Sremska Mitrovica (20%). U uzorku femicida, posle Beograda (20,7%) najviše pravnosnažnih presuda za navedena krivična dela doneo je Viši sud Užice i Novi Sad (13, 8%).

2.3. Fenomenologija krivičnih dela

2.3.1. *Oblik izvršenja*

Pokušaj femicida

U uzorku pregledanih sudskih presuda ukupno je bilo 33 krivičnih dela kvalifikovanih kao pokušaj. Kod svih krivičnih dela učinioci su bili muškarci, a žrtve žene. Najviše je izvršeno ubistava u pokušaju (čl. 113 u vezi sa čl. 30 KZ) samostalno - 23 ili u sticaju sa drugim krivičnim delima - 2 (nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnog materijala čl. 348 st. 4 u vezi st. 2 i 3). Kao teško ubistvo u pokušaju čl. 114 st. 1 tač. 1 kvalifikovano je 5 krivičnih dela, dok je kao teško ubistvo u pokušaju čl. 114 st. 1 tač. 11 kvalifikovano 3 krivična dela (Tabela 3).

Tabela 3

Pravna kvalifikacija krivičnih dela u presudi

	Broj	Procenat
Ubistvo u pokušaju čl. 113 KZ u vezi čl. 30 KZ	23	69.7
Teško ubistvo u pokušaju čl. 114/1 tač. 11	5	15.1
Teško ubistvo u pokušaju čl. 114/1 tač. 1	3	9.1
Ubistvo u pokušaju čl. 113 u vezi čl. 30 KZ u sticaju sa k. delom iz čl. 348 st. 4 u vezi st. 2 i 3 KZ	2	6.1
Total	33	100,0

Femicid

Ukupan broj izvršenih krivičnih dela u uzorku sudskih presuda za femicid je 29. Krivična dela su u sudskim presudama kvalifikovana kao: ubistvo (55,2%), različiti oblici teških ubistava (37.9%), ubistvo na mah (3,4%) i nasilje u porodici sa smrtnim ishodom (3,4%) (Tabela 4). Treba napomenuti da iz nekoliko sudskih presuda proizilazi promena pravne kvalifikacije krivičnog dela u različitim fazama postupka. Tako je uočena razlika u pravnoj kvalifikaciji krivičnog dela u optužnici i presudi i razlika u pravnoj kvalifikaciji krivičnog dela između prvostepenog i Apelacionog suda: u optužnici krivično delo je kvalifikovano kao teško ubistvo iz čl. 114 st. 1 tač. 1, a u sudskoj presudi kao ubistvo iz čl. 113 KZ sa obrazloženjem da nedostaje subektivni elemenat da bi se krivično delo kvalifikovalo kao teško ubistvo na svirep način; u optužnici je krivično delo kvalifikovano kao teško ubistvo čl. 114 st. 1 tač. 5 dok je presudom Apelacionog suda kvalifikovano kao ubistvo čl. 113 KZ; u optužnici i prvoj prvostepenoj presudi krivično delo je kvalifikovano kao ubistvo, u drugoj prvostepenoj presudi kao ubistvo na mah iz čl. 115 KZ, koju presudu je potvrdio Apelacioni sud, u optužnici je krivično delo kvalifikovano kao teško ubistvo iz čl. 114 st. 1 tač. 10, dok je u prvostepenoj presudi kvalifikacija nasilje u porodici sa smrtnim ishodom iz čl. 194 st. 1 tač. 4 jer je po nalaženju suda za kvalifikaciju krivičnog dela teško ubistvo iz čl. 114 st. 1 tač. 10 nedostajao umišljaj učinioca. Takođe se može konstatovati da je uvek pri promeni pravne kvalifikacije od težeg ka lakšem krivičnom delu dolazilo i do odmeravanja blaže kazne.

Tabela 4

Pravna kvalifikacija krivičnih dela u presudi

	Broj	Procenat
Ubistvo čl. 113 KZ	16	55,2
Teško ubistvo čl. 114/1 tač.1	4	13,8
Teško ubistvo čl. 114/1 tač.4	2	6,9
Teško ubistvo čl. 114/1 tač.5	2	6,9
Teško ubistvo čl. 114/1 tač.10	1	3,4
Teško ubistvo čl. 114/1 tač.11	2	6,9
Ubistvo na mah čl. 115	1	3,4
Nasilje u porodici čl. 194/1 tač. 4	1	3,4
Total	29	100,0

Za razliku od podataka iz ovog istraživanja, podaci prikupljeni iz spisa sudskih predmeta iz ranijeg istraživanja pokazuju da je u periodu 1.1.2015. – 31.12.2017. prema ženama najviše izvršeno teških ubistava (čl. 114. KZ) samostalno ili u sticaju sa drugim krivičnim delima – 36 (50,7%), i to u različitim pojavnim oblicima: lišenja života na svirep i podmukao način, lišenje života pri bezobzirnom nasilničkom ponašanju, lišenje života pri izvršenju krivičnog dela razbojništva ili razbojničke krađe; lišenje života iz bezobzirne osvete ili drugih niskih pobuda, lišenja života ženskog deteta, lišenja života člana porodice kojeg je učinilac prethodno zlostavljao i umišljajna lišenja života više lica.

2.3.2. *Mesto i prostor izvršenja dela*

Saznanja o mestu izvršenja krivičnog dela važna su za utvrđivanje prostornog važenja krivičnog zakona i određivanje mesne nadležnosti suda. U krivičnopravnom smislu, mestom izvršenja krivičnog dela smatra se mesto gde je preduzeta radnja i mesto gde je nastupila posledica, odnosno, ako se radi o pokušaju krivičnog dela, to je mesto u kome je preduzeta radnja izvršenja i mesto u kome je posledica prema umišljaju učinioca trebalo da nastupi (čl. 17 st. 1 i 2 KZ). Za kriminalistiku je bitno poznavanje mesta izvršenja krivičnog dela radi preduzimanja niza radnji za otkrivanje, rasvetljavanje i dokazivanje krivičnog dela (zlatno pitanje kriminalistike je “gde se desilo”).

U kriminologiji postoji veliki broj radova o izučavanju uticaja životne sredine, geoprostora na izvršenje određenih krivičnih dela. Teorijska shvatanja kriminologije životne sredine omogućavaju lakše sagledavanje načina na koji učinilac percipira geoprostor kroz koji se kreće, način na koji opaža pogodnu priliku i donosi odluku da izvrši krivično delo³². Izučavanje kriminaliteta na relaciji selo-grad pokazala su da se neka krivična dela vrše češće u gradu nego u selu i da je velika razlika u obimu kriminaliteta u gradovima i selima. Analize koje su vršene u mnogim zemljama pokazale su da postoje razlike u vrsti kriminaliteta koji se vrši u seoskim i gradskim sredinama. Podaci Nacionalnog istraživanja o viktimizaciji u SAD za 1988. pokazuju da se i nasilna i imovinska krivična dela češće vrše u gradovima nego u prigradskim područjima a u prigradskim područjima češće nego u seoskim.³³ U urbanim područjima češće se vrše pronevere, prevare, falsifikati i imovinska krivična dela uopšte dok su za sela karakteristične paljevine. Istraživanja ukazuju i na ubistvo kao tipično seosko krivično delo,³⁴ odnosno na njegovu veću učestalost u selima nego u malim gradovima.³⁵ Na selu se retko javljaju profesionalni delinkventi. Novija

³² Milić, N.: (2014) Mesto izvršenja krivičnog dela u teorijskim promišljanjima o kriminalitetu, Žurnal za kriminalistiku i pravo, Kriminaističko policijska akademija, Beograd, str. 141-159.

³³ Conklin, J. E. (1992): Criminology, Publishing Company, New York, p. 120.

³⁴ Konstantinović-Vilić, S.: “Žene-ubice”, Gradina, Niš, 1986, s. 86.

³⁵ Conklin, J. E.: op. cit. s. 119.

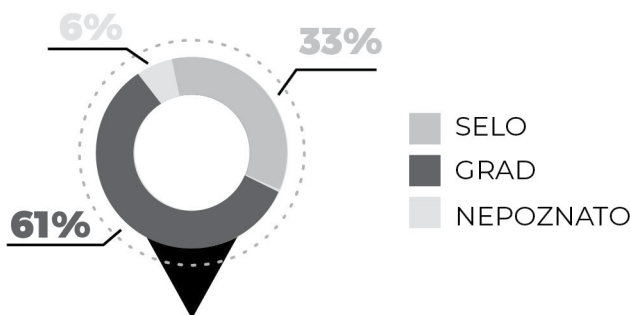
istraživanja, međutim, konstatuju da je shvatanje ubistva i ubistva u pokušaju kao ruralnog fenomena prevaziđeno i da su ova krivična dela postala urbani fenomen.

Pokušaj femicida

Rezultati našeg istraživanja su pokazali da je zastupljenost pokušaja femicida u ispitivanom uzorku znatno veća u gradu (60,6%) nego u selu (33,3%). Ovakva prostorna distribucija krivičnih dela povezana je svakako sa prebivalištem učinilaca i žrtava, koje je uglavnom vezano za gradsku sredinu (Grafikon 1).

Grafikon 1

Mesto izvršenja

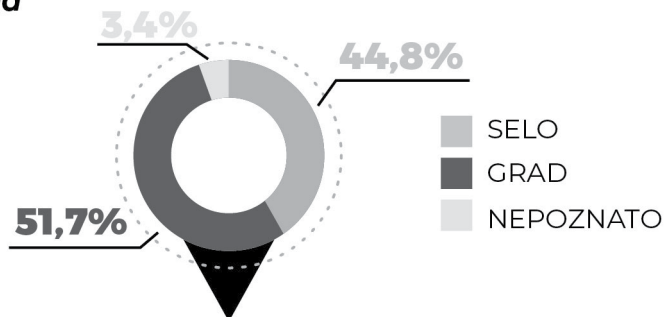

Femicid

Za razliku od pokušaja femicida, koji je u mnogo većem procentu izvršen u gradu nego na seoskom području, znatno manja razlika između učestalosti vršenja femicida u gradskoj sredini u odnosu na seosku. U našem uzorku 44,8% femicida je izvršeno u selu, dok je u gradskoj sredini izvršeno 51,7% femicida (Grafikon 2). Prema ranijem istraživanju takođe je najviše femicida izvršeno u gradu – 52,1%, a u selu je izvršeno 29,6% femicida.

Grafikon 2

Mesto izvršenja

Prostor izvršenja pokušaja femicida i femicida predstavlja jedan od bitnih fenomenoloških obeležja ovih krivičnih dela. Konkretno prostor izvršenja pokušaja femicida i femicida u okviru istraživanog uzorka uglavnom čini prostor gde se učinioci i žrtva najčešće nalaze. Kod pokušaja femicida to je stan/kuća/dvorište žrtve (30,3%) i zajednički stan/kuća/dvorište žrtve i učinioca (27,3%). Znatno manji broj ubistava u pokušaju izvršen je u stanu/kući/dvorištu učinioca (6,1), što znači da je učinilac najčešće odlazio u prostor u kome boravi žrtva ili je krivično delo izvršavao na otvorenom prostoru (21,2%), ređe na radnom mestu žrtve (apoteka, pošta, prodavnica, benzinska pumpa – 6,1%) - Tabela 5.

Pokušaj femicida

Tabela 5

Prostor izvršenja

	Broj	Procenat
Stan/kuća/dvorište učinioca	2	6,1
Stan/kuća/dvorište žrtve	10	30,3
Zajednički stan/kuća/dvorište žrtve i učinioca	9	27,3
Park/ulica/otvoren prostor	7	21,2
Radno mesto žrtve	2	6,1
Drugo	1	3,0
Dvorište komšinice	1	3,0
U bolnici	1	3,0
Total	33	100,0

Femicid

Femicid, kao i pokušaj femicida, izvršava se najčešće u zajedničkom stanu/kući/dvorištu učinioca i žrtve (41,4%) ili u stanu/kući/dvorištu žrtve (34,5%). Na otvorenom prostoru izvršeno je 13,8% femicida, dok je u stanu/kući/dvorištu učinioca samo u jednom slučaju izvršen femicid (Tabela 6). I u ranijem istraživanju femicida konstatovano je da je manji broj ubistava izvršen na javnim mestima, otvorenom prostoru ili radnom mestu žrtve, dok je najveći procenat ubistava izvršen u zajedničkom stanu/kući/dvorištu žrtve i učinioca (36,6%) i u stanu/kući/dvorištu žrtve (31,0%). Ovi podaci potvrđuju da je najmanje bezbedno i najnesigurnije mesto za boravak žene upravo njen dom.

Tabela 6

Prostor izvršenja

	Broj	Procenat
Stan/kuća/dvorište učinioca	1	3,4
Stan/kuća/dvorište žrtve	10	34,5
Zajednički stan/kuća/dvorište žrtve i učinioca	12	41,4
Park/ulica/otvoren prostor	4	13,8
Radno mesto žrtve	1	3,4
Stan člana porodice	1	3,4
Total	29	100,0

2.3.3. Vreme izvršenja krivičnog dela

Vreme izvršenja krivičnog dela važno je u krivičnom pravu za utvrđivanje vremenskog važenja krivičnog zakona, nastupanja zastarelost, utvrđivaja da li je učinilac u vreme izvršenja krivičnog dela bio maloletan, kao i zbog toga što je kod nekih krivičnih dela konstitutivno obeležje vreme izvršenja. Prema Krivičnom zakoniku Srbije, vremenom izvršenja se smatra vreme kada je preduzeta radnja izvršenja, bez obzira na to kada je nastupila posledica krivičnog dela, a kod krivičnih dela nečinjenja, vreme kada je učinilac propustio radnju koju je bio dužan da preduzme. Kod pokušaja krivičnog dela vreme izvršenja je vreme kada je preduzeta radnja izvršenja (čl. 16 st. 1 KZ).

U kriminologiji, prilikom sagledavanja fenomenoloških karakteristika kriminaliteta, vreme izvršenja je takođe značajno radi praćenja distribucije kriminaliteta u različitim vremenskim razdobljima (godišnja doba, doba dana).

Prilikom sagledavanja vremena izvršenja pokušaja femicida i femicida značajno je napomenuti da u istraživanju nismo došli do značajnih statističkih razlika u pogledu godišnjeg doba ili doba dana kada je pokušan ili učinjen femicid.

Pokušaj femicida

Podaci iz uzorka pokušaja femicida ne pokazuju posebne vremenske pravilnosti kada se radi o godišnjim dobima i dobu dana.

Za razliku od dosadašnjih kriminoloških istraživanja i istraživanja ubistava, prema kojima se imovinska krivična dela najčešće vrše u jesenjim i zimskim mesecima, dok se krivična dela protiv ličnosti (ubistvo i dr.) najčešće vrše u letnjim i prolećnim mesecima, naše istraživanje vremena izvršenja pokušaja femicida je pokazalo da je najveći broj ovih krivičnih dela izvršen u zimskim mesecima (decembar, januar, februar) 33,3%, zatim u proleće (mart, april, maj) 21,2% i podjednak broj je izvršen u leto i jesen – 18,2%. U tri presude podaci o vremenu izvršenja su bili anonimizirani.

Posmatrano prema dobu dana, najveći broj pokušaja femicida (24,2%) se dogodio u popodnevним časovima (16-20h) i uveče (od 20-024h - 21,2%). Najmanji broj pokušaja femicida izvršen je noću – 3% (24-04). U rano popodne (12-16h) izvršeno je 21,2% pokušaja femicida, u ranim jutarnjim satima (04-8) izvršeno je 15,2% pokušaja femicida. Za ostale pokušaje femicida (6,1%) u presudama su podaci o vremenu izvršenja anonimizirani ili nije precizirano vreme izvršenja.

Femicid

Prilikom sagledavanja vremena kada je učinjen femicid (godišnje doba, doba dana) nismo uočili statistički značajne razlike u pogledu vremena izvršenja kod pojedinih oblika femicida. Najveći broj femicida izvršen je u aprilu (5) i maju (5) – ukupno 10 (35,5%), zatim u avgustu 4 (13,8%), junu 3 (10,3%), septembru 3 (10,3%), novembru 3 (10,3%) . Najmanje femicida je izvršeno u januaru i decembru (po jedan slučaj) – 3,4%, dok u julu i decembru nije izvršen nijedan femicid. U ranijem istraživanju femicida takođe je konstatovano da ne postoje posebne pravilnosti izvršenja ubistava žena u pogledu doba dana i godišnjeg doba. Najveći broj ubistava žena (29,2%) izvršen je tokom noći ili u ranim jutarnjim časovima, u periodu 08-14h izvršeno je 27,6% ubistava, a 26,1% u periodu 14-24h. Najviše ubistava izvršeno je u proleće – 26,1% i leto – 26,1%, nešto manje u jesen – 21,5% i zimu – 18,4%.

2.3.4. *Sredstva izvršenja*

Za izvršenje krivičnih dela sa elementima nasilja koriste se različiti predmeti, oruđa i oružja. To su sredstva kojima mogu da budu nanete telesne povrede ili da se prouzrokuje lišenje života. Jedno od osnovnih pitanja kriminalistike je „čime se desilo”, odnosno čime je izvršeno krivično delo, kojim sredstvom izvršenja, jer je za kriminalističku obradu mesta događaja,

neophodno pronaći sredstva izvršenja i njihove tragove. Utvrđivanjem sredstva izvršenja stiče se značajna indicija o pripremanom, pokušanom ili izvršenom krivičnom delu, kao i o znanju i veštini učinioca. Ukoliko učinilac učini više krivičnih dela istim sredstvom izvršenja, to može biti veoma važan trag za njegovo otkrivanje. Izbor sredstva izvršenja zavisi od niza okolnosti pre izvršenja krivičnog dela, kao što su dostupnost sredstva na mestu izvršenja, namere učinioca, kao i prethodnih priprema za izvršenje krivičnog dela. U krivičnom postupku privremeno oduzimanje predmeta predstavlja radnju dokazivanja kojom se pribavljaju dokazi za utvrđivanje relevantnih činjenica i obezbeđuju dokazi važni za krivični postupak (čl.147 ZKP).

Kao sredstvo izvršenja krivičnih dela često se pojavljuje malokalibarsko i lako vatreno oružje. Posedovanje vatrenog oružja dovodi se u vezu sa izvršenjem krivičnog dela nasilja u porodici (čl. 194 st. 2 i 4), tako da se smatra da je to jedan od indikatora visokog rizika za smrtni ishod žrtve nasilja u porodici.

U uzorku pokušaja femicida i femicida bila su zastupljena različita sredstva izvršenja. Karakteristično je za oba uzorka da su učinioci u najvećem broju slučajeva koristili više sredstava da bi savladali otpor žrtve i lišili je života ili pokušali da je liše života. Tako su šake, pesnice, noge u obući korišćeni pre upotrebe nekog dugog sredstva, najčešće noža. Interesantno je da je vatreno oružje mnogo više korišćeno kod pokušaja femicida nego kod femicida.

Pokušaj femicida

Najčešće sredstvo za izvršenje pokušaja femicida bilo je hladno oruđe: nož (27,2%) i kuhinjski nož (18,2%). Vatreno oružje je korišćeno u 7 slučajeva i to: jednocevka lovačka puška (3,0%), pištolj (12,1%), bomba (3,0%) i improvizovana naprava u obliku olovke (3,0%). Više sredstava izvršenja korišćeno je u 6 slučajeva (18,2%): nož i upaljač; šake, drvo, nož; šake, skalpel; cepanica, nož; pesnice, noge, parče stakla; tupi deo metalne sekire, metalna štangla (Tabela 7).

Tabela 7

Sredstva izvršenja

	Broj	Procenat
Sekira	2	6,1
Jednocevka lovačka puška	1	3,0
Nož	9	27,2

Kuhinjski nož	6	18,2
Jastuk	1	3,0
Benzin	2	6,1
Pištalj	4	12,1
Bomba	1	3,0
Improvizovana naprava	1	3,0
Više sredstava izvršenja	6	18,2
Ukupno	33	100,00

Femicid

U uzorku sudskih presuda najviše femicida izvršeno je korišćenjem više sredstava izvršenja (12 – 41,4%): fizička sila (ruke, šake, pesnice) i mehaničko oruđe; fizička sila i nož; fizička sila i čekić; ruke, noge i nož; ruke, noge i drvena motka; drveni štap za poštapanje i oštrica sekire; metalna šipka i kuhinjski nož; drvena letva, metalna šipka i stopalo u obući; šaka, noge i kuhinjski nož; pesnice i kuhinjski nož (tabela 10). Dominira hladno oružje (nož, kuhinjski nož, lovački nož) – 31,0%, dok je vatreno oružje (pištalj) korišćeno samo u jednom slučaju (Tabela 8).

Tabela 8

Sredstva izvršenja

	Broj	Procenat
Ruke (šake, pesnice)	3	10,3
Nož	4	13,8
Kuhinjski nož	4	13,8
Lovački nož	1	3,4
Hidraulična dizalica	1	3,4
Pištalj	1	3,4
Tupina mehaničkog oruđa	1	3,4
Benzin	1	3,4
Metalni deo ašova	1	3,4
Više sredstava izvršenja	12	41,4
Ukupno	29	100,00

Za razliku od ovog istraživanja, u ranijem istraživanju femicida konstatovano je da je najviše ubistava je izvršeno upotrebom hladnog oruđa (36,9%) i fizičke sile (30,8%), zatim vatrenog oružja (15,3%) i korišćenjem više sredstava izvršenja (16,9%).

2.3.5. *Način izvršenja pokušaja femicida i femicida*

Način izvršenja krivičnog dela (*modus operandi*) u kriminalistici predstavlja značajnu indiciju o tome ko može biti učinilac krivičnog dela. Osim toga, način izvršenja ukazuje na karakteristike ličnosti učinioca krivičnog dela. Krivično delo ubistva se može izvršiti na različite načine, kao što se može izvršiti i različitim sredstvima: ustreljenje vatrenim oružjem, korišćenjem hladnog oružja, rezanjem vrata (grla), udarcima tupim predmetom, zapašenjem nosa i usta, ali i fizičkom snagom učinioca (udarci šakom, pesnicom, prebijanje, udarci nogom i sl.) Često se kombinuje više načina izvršenja, pogotovo kod teških ubistava, što govori o jednom posebnom odnosu mržnje, svireposti i osvete učinioca prema žrtvi. Način izvršenja najčešće je uslovljen fizičkim svojstvima žrtve, kao i učinioca i konkretnom situacijom pre izvršenja krivičnog dela.

Analiza opisa načina izvršenja pokušaja femicida i femicida u istraživanom uzorku pokazuje da su primenjivani različiti načini izvršenja, koji u većini slučajeva pokazuju veliku brutalnost i svirepost prema žrtvi. Isti rezultat dobijen je i proučavanjem načina izvršenja u okviru ranijeg istraživanja. Primenjivani su različiti načini izvršenja, koji u većini slučajeva pokazuju veliku brutalnost, okrutnost, svirepost i bezosećajnost prema žrtvi: ugušenje i davljenje, pucanje iz vatrenog oružja, udaranje pesnicama, nogama, raznim predmetima i oruđem podobnim da telo teško povredi i zdravlje teško naruši, ubadanje nožem, sekirom i drugim oštrim predmetima i dr.

U redovima koji slede opisali smo neke karakteristične načine izvršenja na osnovu podataka iz dispozitiva i obrazloženja presude.

Opisi izvršenja pokušaja femicida

● *Učinioc je oštećenu pokušao da liši života na taj način što je udario u potiljak glave tupom stranom sekire, od kog udarca je ona pala na zemlju, zatim je istom sekirom više puta udario po licu i rukama usled čega je ona zadobila tešku telesnu povredu otvorenog preloma potiljačnog dela lobanje sa leve strane sa dve razderno nagnječne rane tkiva poglavine i izlivom krvi u prostor između tvrde i meke moždanice i prodorom vazduha u lobanjsku duplju, otvoreni prelom*

gornjeg okrajka leve lakatne kosti i sekotnu ranu u nivou desnog donjeviličnog predela lica.

● *Na raskrsnici sa kolskim putem učinilac je otpočeo izvršenje krivičnog dela ubistva svoje supruge, na taj način što je zaustavio svoje putničko vozilo, izašao iz vozila, izvadio lovačku jednocevnu pušku i usta cevi puške usmerio u pravcu oštećene i na razdaljinu do 1,4 m od oštećene ispalio patone u pravcu tela oštećene, nanevši joj jednim opaljenjem prostrelnu ranu u nivou desnog ramena i desne nadlaktice, a drugim opaljenjem naneo joj je prostrelne rane u nivou prednje desne strane grudnog koša i prostrelne rane u nivou desnog obraza i desnog donjeviličnog predela lica.*

● *U uračunljivom stanju i svestan zabranjenosti svog dela, učinilac je sa umišljajem pokušao da liši života bivšu suprugu na taj način što je sustigavši grupu građana među kojima je bila i oštećena, oštećenoj prišao s leđa, prethodno je snažno odgurnuo njenu majku koja ju je držala ispod ruke, rukom uhvatio oštećenu za kosu i povukao je prema sebi, a potom desnom rukom u kojoj je držao nož dužine sečiva 14,5 cm zadao udarac u predelu leve polovine leđnog dela grudnog koša, nakon čega je držeći oštećenu i dalje za kosu, odgurnuo je ka žičanoj ogradi usmerivši nož prema njenom vratu. Ponovo je zamahnuo nožem i zadao oštećenoj udarac u predelu desne dojke nanevši joj na taj način teške telesne povrede opasne po život, pri čemu je delo započeo ali ga nije završio jer je u tome bio sprečen od strane prisutnih lica, a bio je svestan svog dela i hteo je njegovo izvršenje.*

● *U svojoj porodičnoj kući u uračunljivom stanju i svestan zabranjenosti svog dela sa umišljajem pokušao da liši života svoju suprugu koja je zbog narušenih bračnih odnosa htela da ga napusti. Posle svađe sa njom popeo se na sprat kuće gde se nalazila oštećena, zaključao ulazna vrata i izvukao ključ iz brave, a zatim uzeo kuhinjski nož sečiva dužine 20 cm i nakon toga oštećenoj zadao više udaraca nožem u predelu tela, od kojih je zadobila najmanje 3 ubodno rezne rane nanevši joj na taj način povrede opasne po život, pri čemu započeto delo nije dovršio jer je njegov tast razvalio ulazna vrata i od učinioca oteo nož.*

● *U prostorijama preduzeća "Hladnjača Skupljen" u uračunljivom stanju i svestan zabranjenosti svog dela učinilac je sa umišljajem pokušao da liši života oštećenu na taj način što je došao u kuhinju gde je oštećena radila, te je nakon kraćeg verbalnog sukoba sa njom iz džepa od farmerica izvadio nož na rasklapanje dužine sečiva oko 10 cm, i kada je oštećena počela da beži, on ju je sustigao i nožem joj zadao više udaraca u predelu tela, nanevši joj na taj način teške telesne povrede opasne po život pri čemu započeto delo nije dovršio jer je u tome bio sprečen od strane prisutnih radnika.*

● U dvorištu porodične kuće učinilac je pokušao da sa umišljajem liši života oštećenu na taj način što je oštećenju dok se nalazila u dvorištu navedene kuće prišao držeći u desnoj ruci nož sa natpisom „Kitchen Prince“ dužine 27,5 cm sa drškom plave boje dužine 11,5 cm i sečivom dužine 16cm, koji je izvadio iz čarape desne noge gde ga je držao, i kada ga je oštećena videla sa nožem u ruci pokušala je da pobegne i trčećim korakom se udaljavala od učinioca. Učinilac je sustigao obraćajući se rečima „Zaklaću te, kurvo“, uhvatio je za vrat i nožem zadao ubode u predelu tela i to u desnu polovinu grudnog koša, koja povreda predstavlja tešku telesnu povredu opasnu po život. Oštećena je pala na zemlju, učinilac je istim nožem ponovo nasrnuo na nju zadavši joj ubodinu u predelu desne butine. Krivično delo ubistva je ostalo u pokušaju jer je naišao čovek koji ga je fizičkom snagom savladao.

● U porodičnoj kući u selu učinilac je sa umišljajem započeo izvršenje krivičnog dela ubistva, ali ga nije dovršio na taj način što je nakon kratkotrajne svađe sa svojom suprugom oštećenu nazvao „kurvom“, pa kad je ona krenula na spavanje sa svojom najmlađom maloletnom ćerkom rekao joj „Kurvo kurvinska, izlazi iz kuće“ na šta mu je ona odgovorila da ne namerava da izlazi iz kuće zbog dece. Učinilac joj je prišao i rekao „Izlazi iz kuće, koj ćeš mi k...c“, a zatim je pljunuo u lice, desnom rukom uhvatio za bradu i oborio na pod, i dok je ona celim telom bila na podu na leđima, uhvatio je za gležanj desne noge, odvuкао u kuhinju do radnog stola, sa radnog stola uzeo kuhinjski nož dužine oko 25cm sa zupčastim sečivom dužine oko 15 cm, opkoračio je iznad nje i bio u čučućem položaju, a svojom rukom je uporno gurao po licu da joj okrene glavu kako bi je posekao po vratu, što su gledala njihova deca, dok je ona pokušavala da mu otme nož iz ruke. Kada je to uspela, nož je pao ispod stola, ali ga je učinilac opet uhvatio i prilikom rvanja, nožem koji je držao u ruci, oštećenu uboo u predelu vrata sa desne strane nanevši joj ubodnu ranu, a zatim je posekao u predelu vrata ispod donje vilice sa leve strane, nanevši joj sekotinu promera oko 1,5 cm i sekotinu u predelu levog ramena dužine oko 10cm. Oštećena je takođe braneći se zadobila i oguljotine. Dok se sve ovo dešavalo, na reči njene svekrve koja je posmatrala događaj „Sinko, nemoj sinko, koje to radiš, kuću će zatvoriš“, učinilac je rekao „Gotovo je, zaklao sam je“, dok je svekar oštećene rekao „da čuti i da se ne dere“. Kada je oštećena po drugi put uspela da mu otrgne nož iz ruke, nož je odleteo ispod kreveta, učinilac je krenuo da ga opet uzme. Oštećena je pobegla iz kuće kod komšija, gde su se već nalazila njihova deca koja su pozvala policiju.

● Učinilac je pokušao da liši života oštećenu bivšu suprugu tako što je upravljajući putničkim vozilom uočio oštećenu koja se kretala trotoarom sa desne strane ulice u pravcu kretanja njegovog vozila, zaustavio vozilo i kroz otvoren prozor na suvozačevoj strani tražio od oštećene da se pomeri, te kako je ona odmahнула rukom i stala, okr je dao gas, popeo se automobilom na trotoar

i prednjom desnom bočnom stranom vozila udario oštećenu u zadnji deo butine. Tada je učinilac izašao iz vozila i držeći nož u desnoj ruci prišao do oštećene i više puta zamahnuo u pravcu vratnog dela, ali je ona pomeranjem glave uspjela da izbegne ubode, da bi u jednom momentu nožem uboo ošt u predelu leve strane vrata, zatim i dva puta u predelu stomaka. Posle toga se vratio u vozilo i udaljio se sa mesta događaja, pri čemu je nož u toku vožnje izbacio kroz prozor.

● *Usled pojačane psihičke napetosti i zbog prisustva alkoholisanosti, svestan svog dela i njegove zabranjenosti, a čije je izvršenje hteo, učinilac je započeo izvršenje krivičnog dela teško ubistvo vanbračne supruge koju je prethodno zlostavljao, na taj način što je došao u bolnicu kod nje, prišao krevetu na kome je ležala i bez bilo kakvog povoda, zadao joj udarac spoljnim delom desne šake u predelu lica, stezao vrat i zatvorenom šakom zadavao udarce u temenom predelu glave, pritiskao kolenom u predelu stomaka usled čega je oštećena vrisnula, a okrivljeni je izvadio lovački nož dužine sečiva oko 16cm koji je držao za pojasom ispod jakne koju je nosio i njime pokušao da oštećenu liši života ubodom noža u predelu njenog vrata u čemu ga je ona sprečila stavivši jastuk na vrat. Učinilac je u dalje pokušavao da je ubode nožem u vrat upućujući joj reči "Kurvo jedna, ubiću tebe i tvoju sestru". U nameri koju je imao ga je sprečio medicinski radnik kome je učinilac takođe počeo da preti, a on je uspeo da za to vreme obavesti dežurnog lekara, medicinske sestre i obezbeđenje, nakon čega je učinilac odustao od preduzimanja radnje krivičnog dela teškog ubistva.*

● *U predsoblju porodične kuće u kojoj živi sa sinovima i bivšom suprugom učinilac je nožem sa plastičnom drškom plave boje, dužine sečiva 14cm, zadao udarac oštećenoj u predelu vitalnog dela tela – gornjeg dela abdomena, ispod desnog rebarnog luka, nanevši joj pri tom telesne povrede teške prirode opasne po život u vidu probojne rane predela ispod desnog podrebarja, oštećenja jetre i oštećenja zida želuca, ali krivično delo nije dovršio jer su joj sinovi pritekli u pomoć i usled blagovremene lekarske intervencije.*

● *U svojoj porodičnoj kući sa umišljanjem pokušao da liši života svoju bivšu suprugu (sa kojom je bio u braku preko pedeset godina!) na taj način što je nakon razgovora sa njom, kada se nije složio sa predlogom oštećene da odu na sahranu pok. komšije, prvo iz letnje kuhinje uzeo kuhinjski nož dužine sečiva 14,2cm, te je držeći isti u ruci došao do oštećene, pa je desnu ruku u kojoj je držao nož podigao visoko iznad svoje glave usmerivši vrh/šiljak sečiva na dole ka oštećenoj, uz reči „Ne možeš više nigde da ideš, sad ću da ti isečem nož i da te zakoljem“. U tom trenutku je oštećena reagovala tako što je svoju ruku stavila preko ruke učinioca u kojoj je držao nož, te je tako pokušala da se odbrani. Na*

ovaj način je uspela da odbije napad u predelu glave u vrata, ali je učinilac uspeo da je ubode u predeo stomaka tako da je sečivo prodrlo u trbušni zid, a zatim i u trbušnu duplju, pri čemu je smrtna posledica izostala usled prisebnosti oštećene i blagovremene i adekvatne medicinske intervencije. Nakon što je ranio oštećenu, učinilac je rekao „Uboo sam te, sad ću da idem na robiju, idi do đavola“ i izašao iz prostorije, a oštećena je uspela da izvuče nož iz stomaka i izađe iz prostorije držeći nož u ruci i zatraži pomoć komšija koji su je odvezli u bolnicu, čime je otklonjeno nastupanje smrtne posledice.

● *Učinilac je u stanju neuračunljivosti, kada se nalazio pod impulsima i sadržajima duševne bolesti vrste afektivno bipolarno duševno oboljenje F31 i u stanju psihotične anksioznosti usled čega su mu sposobnosti shvatanja značaja dela i mogućnosti upravljanja postupcima bile isključene pokušao da drugo lice liši života – baku po ocu. Oštećena, koja je bila slabo pokretna, došla je do vrata da ih otvori učiniocu, on je ušao je u stan i seo u fotelju, a kada se oštećena vratila u sobu i zamolila ga da joj pomogne da legne u krevet, prvo joj je pomogao da podigne desnu nogu na krevet, a onda uz reči „Sad ću ja tebi bako olakšati muke“ uzeo jastuk koji se nalazio u uzglavlju kreveta i počeo da je guši, a kako se oštećena rukama opirala i dozivala u pomoć, raširio je noge i seo joj na trup i sve jače pritiskao jastuk. Za to vreme je oštećena pokušala da se rukama odupre i kako ga je gurala pocepala je jastučnicu ali je u jednom momentu izgubila svest. Učinilac je mislio da je oštećenu lišio života, pa je izašao iz stana i otišao u kafić a zatim u svoj stan gde je popio mnogo lekova zbog čega je hospitalizovan na Klinici za urgentnu kliničku toksikologiju VMA.*

● *Posle verbalne svađe sa svojom vanbračnom partnerkom, učinilac je pokušao da je liši života tako što je nakon verbalne rasprave fizički nasrnuo na nju zadavši joj više udaraca zatvorenom šakom po glavi, licu i telu. Kada je oštećena pokušala da pobegne, učinilac je oborio na trotoar i nastavio da udara pesnicama i nogama po glavi i telu, a potom joj je udarao glavu o beton trotoara, da bi u jednom momentu iz džepa jakne izvadio skalpel i njime oštećenoj naneo duboke posekotine po telu, nakon čega je oštećena pokušala da pobegne u zgradu gradske ambulante. Učinilac je sustigao u hodniku ambulante i počeo ponovo da je udara pesnicama po glavi i telu, a zatim je oborio na pod i počeo da je davi i udara glavu o pod, preteći pritom da će je ubiti. Tada je ugledao osoblje ambulante i pobegao sa lica mesta.*

● *U stanju kada je mogućnost da shvati značaj svog dela i da upravlja svojim postupcima bila bitno smanjena usled duševne privremene poremećenosti zbog abnormalne reakcije na alkohol po tipu komplikovanog pijanstva, učinilac*

je svoju suprugu pokušao da liši života tako što je srušio na pod, pa je okrenuo na bok, podigao joj džemper i kuhinjskim nožem je uboo, a zatim je okrenuo na leđa, podigao džemper i pokušao da je ubode u predelu grudi, ali je oštećena levom rukom uhvatila sečivo noža, nakon čega je učinilac izvukao nož iz ruke oštećene i bacio ga na tepih.

● *U porodičnoj kući učinilac je pokušao da liši života više lica i to svoju suprugu i maloletne ćerke, na taj način što je iz šupe koja se nalazi u okviru kuće uzeo sekiru sa drvenom drškom od 1m i metalnim sečivom širine oko 16cm nakon čega je ušao u dnevnu sobu gde su na razvučenoj ugaonj garnituri spavale supruga sa njihove tri maloletne ćerke (16, 14 i 7 godina). Tom prilikom učinilac je metalnim delom sekire, ušicom tupim delom udario najpre suprugu pa zatim i jednu od ćerki, nakon čega je zamahnuo ka drugoj ćerki koju je u tom momentu probudio vrisak najmlađe ćerke, pa je mal. oštećena za vreme dok je učinilac stajao pored kreveta sa podignutom sekirom iznad svoje glave zamahujući prema njima, skočila sa kreveta, otela mu sekiru iz ruku, a zatim istrčala iz kuće u dvorište i sekiru odnela u pomoćnu prostoriju. Učinilac je izašao iz kuće, otišao u pomoćnu prostoriju i ponovo uzeo sekiru, nakon čega ga je sustigla jedna od maloletnih oštećenih te mu je ponovo otela sekiru i istu sakrila u okrunjenom kukuruzu u šupi, da bi potom otišla i pozvala jednog prijatelja, koji je oštećenu i maloletnu oštećenu odvezao u dom zdravlja, odakle su sanitetskim vozilom prebačene u Urgentni centar gde im je spašen život. Učinilac je bio u stanju potpune neuračunljivosti pod impulsima i sadržajem duševne bolesti vrste depresivne psihoze (teška depresivna epizoda sa elementima psihoze) i u stanju psihičke anksioznosti, tako da nije mogao da shvati značaj svog dela niti da upravlja svojim postupcima.*

● *Svestan da je njegovo delo zabranjeno, u stanju privremenog duševnog poremećaja usled intoksikacije alkoholom sa oko 3,649 promila alkohola u krvi, u koje je stanje sam sebe doveo, zbog čega je njegova sposobnost da shvati značaj dela i da upravlja postupcima bila umanjena u bitnom stepenu, učinilac je sa umišljajem pokušao da liši života više lica – pok. oca i majku. To je učinio na taj način što je, najpre ispred porodične kuće verbalno napao svog sada pokojnog oca i svoju majku, a takođe je tokom istog dana, više puta oca i majku maltretirao tako što je ponavljao kako neće živi dočekati okončanje krivičnog postupka koji se protiv njega vodi pred Osnovnim javnim tužilaštvom u Sremskoj Mitrovici zbog krivičnog dela nasilje u porodici na štetu njegove majke. Kada je otac učinioca pokušao da uđe u kuću i pozove policiju, učinilac je ušao za njim u prostorije kuće gde ga je fizički napao kako bi ga sprečio da pozove pomoć, tako što mu je kada je bio okrenut prednjom stranom tela kuhinjskim nožem dužine 26cm i dužine sečiva 14cm naneo reznu ranu u predelu usta i 7 ubodnih*

rada u predelu vrata, grudnog koša, stomaka i podlaktica obe ruke. Tada je i majka učinioca utrčala u kuću i on je odmah, dok mu je bila okrenuta prednjom stranom tela, istim nožem naneo ubodnu ranu u predelu leve dojke i dve ubodne rane desne nadlaktice, iako je bio svestan svog dela da će nanošenjem ubodnih rana u vitalne delove tela njima naneti telesne povrede koje mogu dovesti do njihove smrti. Usled zadobijenih povreda kod oca je nastupila smrt zbog prodora krvi u srčanu kesu, dok je majka zadobila povrede u vidu tri ubodne rane, koje nisu dovele do smrti.

● *Na međi između bašte oštećene, svoje prve komšinice i svoje bašte, učinilac je sa umišljajem pokušao da liši života oštećenu sa kojom je bio u dugogodišnjoj netrpeljivosti i svađi, usled stanja povišene emocionalne napetosti sa dominantnim psihološkim sadržajem afekta besa srednjeg stepena, sa naglim porastom anksioznosti u vreme deliktne situacije. Kritičnom prilikom učinilac je u prepodnevničkim časovima okopavao kukuruz u svojoj bašti koja se graniči sa baštom oštećene, pa se najpre posvađao sa oštećenom, koja je u svojoj bašti vilama prevrtala pokošenu travu, zatim je otišao svojoj kući, u kojoj je neovlašćeno držao jedan pištolj marke CZ M57 bez odobrenja nadležnog organa za nabavljanje i držanje, zajedno sa 8 komada metaka za isti pištolj, da bi sa oružjem opet došao na među svoje bašte i bašte oštećene i u momentu dok se oštećena nalazila i dalje u svojoj bašti okrenuta svojom levom bočnom stranom tela u odnosu na učinioca pri udaljenosti od oko 2m, u predeo stomaka oštećene ispalio dva hica iz navedenog pištolja, u nameri da je liši života, pri čemu je bio svestan svog dela. Kad je oštećena pala na leđa, učinilac joj je prišao, opkoračio je i seo na njen stomak, te cev pištolja koji je držao u rukama prislonio na njeno čelo sa obe ruke, nagnuvši se svojom glavom nad glavu oštećene, u kom momentu je oštećena sa obe ruke uhvatila njegove ruke u kojima je držao pištolj, te braneći se pokušala da pomera svoje ruke da bi sklonila pištolj koji je učinilac držao uperen u njenu glavu. Oštećena je takođe pokušala i da se prevrne na stranu kako bi odbila napad, pri čemu je rukama par puta udarila učinioca po licu nanevši mu lake telesne povrede u vidu krvnog podliva levog oka, obraza i usne, uspela je da se otgne i pobegne u svoje dvorište, a zatim kroz dvorište na ulicu gde je pala. Odvezena je u bolnicu gde je operisana kojom prilikom joj je spašen život, te je delo ostalo u pokušaju.*

● *Učinilac je u alkoholisanom stanju sa 2.05 g/kg alkohola u krvi, sa umišljajem pokušao da liši života oštećenu sa kojom je bio u vanbračnoj zajednici i sa kojom je zajedno konzumirao alkohol u popodnevničkim časovima. Najpre se posvađao sa oštećenom, udario je po telu, pa je zatim u svađi razbio prozor u sobi dok su u kući bile i sestra oštećene i sestričina sa decom koje su pobegle iz kuće kod komšinice. Oštećena je pokušala da pobegne kod komšinice, ali ju je učinilac sprečio tako što je udarao pesnicama i šutirao nogama po telu i zatim*

je vratio nazad u kuću, pa je zatim u kući nastavio da je udara pesnicama i da je šutira nogama po glavi i telu. U međuvremenu su došli po pozivu policijski službenici PU u Sremskoj Mitrovici koji su zatekli učinioca kako jednom rukom drži za glavu oštećenu a u drugoj ruci drži komad stakla dužine oko 20cm koji je otpao sa polomljenog prozora i kojim je rezao predeo vrata oštećene govoreći da će je ubiti dok je oštećena vrištala. Oštećena je na vratu imala ranu iz koje je curila krv, pa su policijski službenici naredili učiniocu da je pusti, šta on nije hteo da učini, policijski službenici su upali u kuću ali učinilac i dalje nije hteo da pusti oštećenu, već je i dalje sekao. Kada su ga policijski službenici zaustavili i prekinuli izvršenje dela, učinilac je oštećenoj uputio niz pretećih reči "Nećeš me se rešiti tako lako, ubiću te čim izađem iz zatvora, kurvo jedna, iseći ću ti sise, lice i p...u, j...u ti decu, ubiću ih i zapamti ako budeš imala dece, ubiću te, sve ću vas pobiti", pri čemu je sebi staklom nanosio povrede po rukama u vidu 5 reznih rana po rukama i podlakticama.

● Učinilac je sa umišljajem pokušao da liši života oštećenu sa kojom je bio u poslovnom odnosu na taj način što je prišao kiosku u kome se nalazila STR "Fortuna" u kome je radila oštećena pa je, nakon kraćeg razgovora sa njom, kroz šiber, u unutrašnji deo kioska ubacio ručnu odbrambenu bombu tipa M52 ili M50 čije držanje građanima nije dozvoljeno, koju je prethodno aktivirao, nakon čega je ista eksplodirala, kojom prilikom je oštećena zadobila teške telesne povrede opasne po život. Učinilac je bombu doneo sa Drniškog ratišta 1993. godine.

● Tokom noći sa umišljajem pokušao da liši života na svirep način svoju suprugu, pri čemu je bio svestan protivpravnosti svog dela i hteo njegovu izvršenje i to tako što je posle svađe i fizičkog nasrtaja nju, otišao do obližnje benzinske pumpe, kupio benzin u većoj flaši od vode i otišao u stan gde žive deca oštećene i gde se oštećena sklonila, pa, kada je oštećena otvorila vrata, polio je benzinom i na njeno pitanje "Šta to radiš čoveče" odgovorio "Ja ću otići u zatvor a ti ćeš goreti u paklu". Posle toga učinilac je upaljačem zapalio benzin kojim je polio oštećenu, tako da je plamen zahvatio telo oštećene, koja je na taj način zadobila teške telesne povrede opasne po život u vidu opekotina koje su zahvatile oko 45% površine tela, usled čega je trpela bolove najjačeg intenziteta u rangu nepodnošljivih, s tim da je smrt oštećene otklonjena pružanjem pomoći od strane komšije koji je ugasio vatru sa tela oštećene, dok je učinilac pobegao sa lica mesta.

● Učinilac je sa umišljajem, u stanju bitno smanjene uračunljivosti, usled jake razdraženosti i stanja povišenog emocionalnog uzbuđenja – ljutnje i besa, koje je sam izazvao svojom krivicom, pokušao da liši života svoju majku tako

što joj je, nakon raspravljanja i razgovora sa njom u vezi porodičnog novca koji je potrošio bez znanja roditelja, dok su se šetali ulicom i zelenom površinom u neposrednoj blizini nasipa na kome je posađeno rastinje, u trenutku kad su bili na nasipu, prišao s leđa i udario u leđa, od kog udarca je oštećena pala na kolena. Kada je oštećena ustala, učinilac je nastavio da je udara i zamahnuo da je udari drvetom, pa je oštećena ruku postavila tako da zaštiti glavu i učinilac je udario u desnu šaku i tom prilikom joj naneo tešku telesnu povredu u vidu preloma od druge do četvrte metakarpalne kosti desne šake, usled čega je pala na zemlju i dok se nalazila u ležećem položaju licem okrenutog ka zemlji, prišao joj je, uhvatio je za kosu u čeonj regiji, povukao glavu unazad i najmanje dva puta zamahnuo nožem na preklapanje koji je nosio sa sobom, dužine 17,5cm dužine sečiva 7,5cm sa zaobljenim vrhom i njime posekao oštećenu u predelu vrata nanevši joj tešku telesnu povredu opasnu po život. Učinilac je zatim napustio lice mesta i oštećenu ostavio bez pomoći u rastinju, a zatim je u povratku kući kroz prorez na kanalizacionoj šahti ubacio nož kojim je povredio oštećenu, a usput je bacio i odeću u kontejner.

● Učinilac je postupajući sa direktnim umišljajem u pravcu svoje braće od strica, iz pištolja marke CZ70 kalibra 7,65 mm, u momentu kada se nalazio ispred svoje dvorišne kapije pokraj puta, sa rastojanja od 13-14 metara, izvršio ispaljivanje dva projektila u pravcu oštećenih i naneo im lake telesne povrede. Zatim se vrtatio u svoje dvorište i u svoju suprugu ispalio iz pomenutog ručnog oružja 5 projektila sa bliskog rastojanja nanevši joj prostreline glave i grudi, pa je usled navedenih povreda, prostrelina glave i trupa kod oštećene nastupila smrt, koja je nasilna i to usled oštećenja za život važnih moždanih centara i iskrvarenja iz raskidanih krvnih sudova. Zatim je učinilac poneo telo oštećene sa navedenog mesta, a pritom poneo i pištolj iz koga je pucao, do seoskog puta i telo stavio u vozilo koje je bilo parkirano na putu i odvezao se do jednog mesta u selu, gde je ostavio telo oštećene i udaljio se sa lica mesta.

● Učinilac je u stanju neuračunljivosti, jer je usled duševnog oboljenja paranoidne šizofrenije njegova sposobnost da shvati značaj svog dela i da upravlja svojim postupcima bila isključena najpre ugrozno sigurnost oštećene pretnjom da će napasti na njen život i telo i život i telo njoj bliskih lica, tako što je putem mobilnog telefona slao poruke sadržine „Ubiću vas“ i time je kod uštećene izazvao osećaj uznemirenosti i straha za njenu bezbednost i bezbednost njene dece. Zatim je u krugu Neuropsihijatrijskog odeljenja Opšte bolnice, zbog neraščišćenih emotivnih odnosa sa oštećenom zbog čega mu je i izrečena mera zabrane prilaska i komuniciranja sa žrtvom, došao u hodnik ambulante znajući da se u to vreme oštećena nalazi na terapiji, započeo svađu sa njom pa je potom izvukao iz ambulante u dvorište bolnice, nakon čega je kuhinjskim nožem koji je prethodno poneo sa sobom, oštećenju zadao više ubodnih rana u predelu desnog

ramena, vrata i prsta leve šake i jednu sekotinu u predelu vrata.

● Učiniac je u kući u kojoj su boravili njegova bivša supruga i sin sa umišljajem započeo izvršenje krivičnog dela teško ubistvo na podmukao način u pokušaju svoje bivše supruge oštećene, na taj način što je napao velikim kuhinjskim nožem sa leđa, kada to nije mogla očekivati i pružiti mu otpor, u nameri da je liši života, nožem posekao u predelu vrata, povlačenjem sečiva kuhinskog noža preko prednje i bočnih strana njenog vrata, nanoseći joj tom prilikom tešku telesnu povredu opasnu po život, u vidu sekotina prednje i bočnih strana vrata, pri čemu su presečeni veći krvni sudovi.

● Učiniac je pod dejstvom alkohola najpre vršio nasilje prena oštećenoj tako što joj je flašicu od Koka kole razbio o glavu, preteći da će je ubiti, te je potom šutnuo nogom na kojoj je imao obuvenu cipelu, više puta u predelu stomaka, gađao je pepeljarom i flašom, srušio na pod i šutirao, a zatim izvadio nož i pretio da će je zaklati, da nije svesna svoje situacije, da ne zna ko je on, da će pobiti nju, njenog brata. Posle ovog događaja učiniac je sa svojom braćom i poznanikom, koji su bili naoružani sekikom, nožem i metalnom štanglom, došao u stan oštećene, ušao u stan, razbijao sve po stanu, zatim je držeći sekiru u desnoj ruci na terasi kod ulaznih vrata u spavaću sobu sustigao oštećenu i dok je licem bila okrenuta ka njemu istu pokušao da liši života na taj način što je tupim delom metalnog dela sekire udario u predelu gornje leve strane čela nakon čega se ona popela na ogradu terase i sa drugog sprata terase skočila dole na zemlju.

● Na raskrsnici dveju ulica učiniac je pokušao da liši života svoju suprugu, na taj način što je, kada je oštećena sela na mesto suvozača u putničko motorno vozilo "Dacia Sandero", vlasništvo predškolske ustanove, prišao vozilu i zadržao vrata suvozača, koja je oštećena pokušala da zatvori i iz pištolja marke "CZ M-70", kalibra 7,65 mm, fabričkog broja A208455 ispalio četiri projektila u oštećenu nanevši joj telesne povrede u vidu jedne prostreline mekih tkiva desne nadlaktice, jedne ustreline grudnog koša, jedne prostreline trbuha i jedne prostreline leve polovine karlične dublje i levog sedalnog predela, a koje povrede su u vreme nanošenja i skupa procenjeno predstavljale tešku i po život opasnu telesni povredu.

● U neuračunljivom stanju usled teške duševne bolesti nespecificovane neorganske psihoze učiniac je vatrenim oružjem, improvizovanom napravom kalibra 22 LR u obliku hemijske oslovke pokušao da liši života oštećenu tako što joj je improvizovano oružje oštećenoj prisionio u predeo gornjeg levog dela leđa i ispalio jedan projektil, i tako joj naneo napred ustrelnu ranu u levom nastavno lopatičnom delu i pobegao. Na isti način pokušao je da liši života drugu oštećenu, koju takođe nije poznavao jer joj je prišao sa leđa dok je oštećena išla ka

kontejneru da izbací đubre i prislonio vatreno oruđje – improvizovanu napravu kalibra 22 LP u predelu leđa i ispalio jedan projektil i tako joj naneo telesnu povredu u vidu strelne rane u krsnom slabinskom predelu tela te je pobegao ne dovršivši delo jer je video prolaznike.

● *U stanju lakšeg do srednjeg pijanstva učinilac je u stanu u kome oštećena stanuje kao podstanar, pokušao da liši života oštećenu sa kojom je bio u emotivnoj vezi, na taj način što je posle duže verbalne rasprave od oštećene zatražio čašu vode, koju mu je oštećena sipala i u momentu kada se okrenula ka njemu, nožem dužine sečiva 13,5 cm naneo joj više posekotina i ubodina u predelu vrata, trupa, obeju nadlaktica, leve podlaktice i prsta desnog stopala i udario dva puta pesnicom u predeo glave, kojom prilikom je oštećena zadobila niz telesnih povreda koje pojedinačno procenjene i u ukupnom (zбирnom) dejstvu u vreme nanošenja predstavljaju tešku telesnu povredu, a potom je izašao je iz stana oštećene.*

● *U dvorištu porodične kuće učinilac je pokušao da sa umišljajem liši života više lica, na taj način što je došao u dvorište svojih komšija u trenutku kada su kod njih bili svedoci – geometar i pomoćnik geometra – zatim nakon kraćeg razgovora oko međe, ustao od stola za kojim je sedeo sa oštećenima i iza leđa izvukao pištolj marke CZ M-57 kalibra 7,62 fabričkog broja C-12681, za koji poseduje oružani list, izvadio ga iz futrole, repetirao i pucao u pravcu oštećenog, koga je usmrtio. Zatim je ispalio 4 projektila u pravcu oštećene koja se prethodno sakrila iza troseda – ljuļaške na kojoj je prethodno sedela; pogodio je u desno rame i naneo laku telesnu povredu u vidu prostreline kože i potkožnog tkiva, pri čemu je oštećena bila svojom prednjom stranom tela okrenuta ka ustima cevi povrednog oruđja i nalazila se u čučjećem položaju, posle čega je potrčala prema svojoj kući u kom trenutku je okrivljeni ponovo pucao u njenom pravcu, ali nije uspeo da je pogodi.*

Opisi izvršenja femicida

● *Posle verbalnog i fizičkog sukoba sa oštećenom, učinilac je najpre odgurnuo na krevet, opkoračio nogama i sedeći na njoj, obema rukama obuhvatio i počeo da steže oko vrata, da bi je, u trenutku kada je počela da pominje unučiče i video da je poplavela i da gubi dah, pustio. Kada se oštećena vratila iz kupatila, ponovo je došlo do međusobne svađe i guranja. Da bi savladao otpor oštećene, učinilac je ponovo bacio na krevet, svojim telom legao preko njenog tela držeći svojom levom rukom njenu desnu ruku, a svojom desnom rukom je uhvatio za vrat i snažnim stezanjem je pritegao u predelu grkljana, kada je oštećena počela*

da se trese i krklja i pitala ga: „Zašto, zašto”. Učiniac je oštećenju naneo više teških telesnih povreda, usled kojih je kod prekinut dotok kiseonika i nastupila je smrt usled ugušenja. Zatim je izašao iz stana i zaključao vrata ključevima oštećene. Posle izvesnog vremena ponovo se vratio u stan oštećene i oduzeo niz njenih stvari, čak je sa prstiju skinuo burmu i dva prstena.

● U porodičnom stanu u kome je živeo sa majkom, učinilac je u neuračunljivom stanju, bez sposobnosti da shvati značaj svog dela i bez mogućnosti da upravlja svojim postupcima usled akutne duševne bolesti – psihotične dekompenzacije, lišio života svoju majku tako što je najpre oborio na pod, a zatim rukama – šakama stezao u predelu vrata, usled čega je došlo do ugušenja oštećene.

● Ustanju neuračunljivosti zbog duševne bolesti od koje boluje - paranoidne shizofrenije usled koje nije mogao da shvati značaj dela, niti da upravlja svojim postupcima, učinilac je lišio života svoju majku, tako što joj je najpre u kući a potom i u dvorištu porodične kuće koja se nalazi na selu, nožem sečiva dužine 15 cm i širine 1,5 cm naneo ubodine u predelu grudnog koša i trbuha sa sledstvenim oštećenjem plućnog krila, izlaznog dela želuca i trbušnog dela aorte, kao i ubodine zida grudnog koša, desne dojke i rane na prednjoj desnoj strani vrata, koje su dovele do unutrašnjeg i delom spoljašnjeg iskrvarenja oštećene, usled čega je ona preminula.

● U kući u kojoj je živela oštećena, u stanju bitno smanjene uračunljivosti, zbog povišene emocionalne napetosti, sa psihološkim sadržajem afekta besa srednjeg intenziteta i u stanju alkoholne opijenosti teškog stepena sa alkoholemijom od oko 3,00 promila, učinilac je, posle kraće rasprave lišio života oštećenu tako što joj je kuhinjskim nožem naneo ubodno-sekotnu ranu na levoj strani vrata, (...) nanevši joj na ovaj način tešku telesnu povredu opasnu po život, koja je dovela do spoljašnjeg i unutrašnjeg iskrvarenja i smrtnog ishoda.

● U porodičnoj kući učinilac je lišio života svoju suprugu na taj način što je, posle kraće svađe sa njom, uzeo lovački nož i joj zadao četiri ubodne rane u predelu grudi, srca i pluća. Usled povreda srca i pluća sa pratećim krvarenjem, oštećena je odmah preminula. Posle toga učinilac je izašao ispred kuće i pozvao policiju.

● U šumi koja se nalazi na oko 500 metara od porodične kuće u kojoj je živela oštećena sa porodicom, učinilac je na podmukao način lišio života oštećenu. Pre izvršenja ubistva učinilac je došao u kuću oštećene kako bi

nastavio ranije prekinutu vanbračnu vezu sa ćerkom oštećene, čemu se oštećena protivila. Učinilac je doveo u zabludu oštećenu na taj način što je izjavio da mu se pokvario automobil na magistralnom putu i da mu treba pomoć oko automobila. Oštećena je prihvatila da pođe sa njim i ponela je hidrauličnu dizalicu. Kada su došli do šume, kroz koju vodi staza do izlaska na magistralni put, učinilac je jednim aktivnim udarcem u levi slepoočni predeo hidrauličnom dizalicom, koju je držao u svojoj desnoj ruci dok se nalazio u nekom od stojećih položaja, naneo povrede oštećenoj u vidu povrede preloma kostiju lobanje, što je bilo praćeno obimnim nagnječinama mozga, usled čega je nastupila smrt, potom je vučenjem za noge odvuкао do skrivenijeg mesta, gde je leš prekirio litšćem, dizalicu sakrio neposredno u blizini i udaljno se u nepoznatom pravcu.

● *Učinilac je lišio života svoju bivšu suprugu i bivšu taštu, dok je svoju ćerku lako telesno povredio na taj način što je taksijem presreo vozilo kojim je upravljala njegova bivša tašta i u kome su se nalazili pored nje, njegova bivša supruga i ćerka, zaustavio vozilo i ispalio više hitaca iz pištolja marke "CZ M 57", kalibra 7,62 mm, sa izbrisanim fabričkim brojem u pravcu oštećene bivše tašte u predelu leđnog dela desne strane, nanevši joj tri prostrelne rane u pregelu grudnog koša usled kojih je ona na licu mesta preminula. Zatim je izašao iz vozila i ispalio više hitaca u pravcu oštećene bivše supruge u predelu desne strane leđa od kojih povreda je preminula u bolnici, dok je maloletnoj ćerki naneo laku telesnu povredu u vidu prostrelne rane donjeg dela desne podlaktice. Nakon toga se udaljio u nepoznatom pravcu i jedno vreme je bio u begstvu. Učinilac je neovlašćeno držao i nosio vatreno oružje - pištolj kojim je izvršio femicid.*

● *Pri izvršenju krivičnog dela razbojništva učinilac je lišio života oštećenu na taj način što joj je prišao s leđa držeći kuhinjski nož u rukama, pa kada je oštećena počela da vrišti, stavio joj je ruku preko usta i zadao joj više uboda nožem u predelu vrata, što je dovelo do iskrvarenja i smrti oštećene, nakon čega je preko njenih usta zalepio providnu lepljivu traku i vezao joj ruke, da bi potom izvršio premetačinu u kući i iz iste oduzeo niz predmeta i novac.*

● *Sa namerom da od oštećenog i oštećene oduzme pokretne stvari i novac, učinilac je došao do njihove kuće, ušao u kuću i najpre lišio života oštećenog i zaključao ga u kupatilo kuće. Zatim je tupinom mehaničkog oruđa naneo veći broj udaraca oštećenoj, vezao joj ruke selotejp trakom i plastičnim belim kanapom koji joj je vezao i oko vrata, zatim je zatvorio u štalu. Usled povreda glave – nagnječine tkiva velikog mozga i mekih moždanica – te posledično jako izraženog otoka mozga je nastupila smrt oštećene.*

● Učinilac je u stanju alkoholne opijenosti srednjeg stepena na ulici prišao svojoj bivšoj vanbračnoj supruzi, koja je bila u društvu njenog maloletnog brata, i zatražio da s njom razgovara. Započeo je svađu sa oštećenom, uhvatio je i vukao za kosu, rukom udario u predelu lica i oborio na tlo, svojim telom stao preko njenog tela, kako bi savladao njen otpor, a zatim nožem kojeg je nosio za pojasom, dimenzija 28,5 cm, od čega je dužina opštrice 15,5 cm i širine sečiva u najširem delu 3,5 cm, koji predstavlja sredstavo podobno da telo teško povredi, u zamahu, naneo višestruke sekotine i ubode u predelu lica, kosmatog dela glave i vrata, od kojih poovreda je povreda u vidu oštećenja aorte u levom nadključnom predelu u vreme nanošenja sama za sebe predstavljala, po svojoj prirodi i stepenu oštećenja zdravlja, tešku telesnu povredu opasnu po život, pa je smrt oštećene nastupila usled unutrašnjeg i spoljašnjeg iskrvarenja iz aorte.

● U stanu svoje ćerke gde je živeo, i gde je pozvao bivšu vanbračnu suprugu da razgovaraju, učinilac je lišio života svoju bivšu vanbračnu suprugu iz niske pobude na taj način što je nakon verbalne rasprave (razgovori o njihovoj vezi i postupcima), prvo pesnicom udario po licu a zatim metalnim čekićem koji je bio na drvenoj dršci, više puta jakim intenzitetom udario po glavi i naneo joj niz povreda po vitalnim organima koje su u vreme nastanka prema stepenu oštećenja zdravlja povrede glave (kostiju lobanje i mozga) same za sebe i zbirno sa ostalim povredama predstavljale bezuslovno smrtnu povredu, tako da lekarska pomoć nije mogla spasiti život, a smrt je kod oštećene nastupila usled ubrzanog poremećaja i prestanka disanja i srčanog rada nastalog kao posledica razorenja lobanje i moždanog tkiva.

● U kući u kojoj je živeo sa oštećenom obolelom od Alchajmerove bolesti, učinilac je lišio života oštećenu u stanju povećane emocionalne napetosti, kada je odbila hranu koju joj je doneo, na taj način što je jednom rukom stegao u predelu vrata, a drugom šakom istovremeno pritisnuo u predelu usta i nosa i tako zapušio otvore nanoseći joj tom prilikom prelom levog velikog roga podjezične kosti i druge povrede unutrašnjih tkiva kao i povrede u predelu nosa i usta, pa je usled nedostatka kiseonika došlo do ugušenja i nastupanja smrti oštećene.

● Učinilac je u porodičnoj kući usled psihotičnog poremećaja sličnog shizofreniji u neuračunljivom stanju, uzeo kuhinjski nož sa plastičnom drškom a onda u spavaćoj sobi i na terasi ovim hladnim oružjem naneo svojoj majci između 44 do 34 ubodine u predelu vrata, grudnog koša, stomaka, gornjeg dela leđa i ramena, desne nadlaktice i podlaktice i u predelu šake, među kojima su tri ubodine na prednjoj strani trupa kojima je došlo do povređivanja slezine, želudca, opornjaka debelog creva sa izlivanjem krni i sadržaja u želudcu

i prodora vazduha u levu polovinu trbušnog zida čije dno je otvorilo trbušnu duplju, predstavljale ukupno tešku telesnu povredu opasnu po život a preostale povrede su predstavljale lake telesne povrede, usled kojih je kod oštećene i pored preduzetih odgovarajućih medicinskih mera lečenja nastupila smrt zbog teškog fibrinoznognojnog zapaljenja pluća i zidne i drobne trbušnice.

● *Učinilac je lišio života člana svoje porodice kojeg je prethodno zlostavljao, nalazeći se u stanju povišene emocionalne napetosti i jednostavne alkoholne opijenosti, na taj način što je došao do kuće oštećene sa kojom je ranije bio u vanbračnoj vezi i sa kojom ima zajedničko maloletno dete, pokucao na vrata lažno se predstavljajući da je "policija", pa kada je oštećena prepoznala njegov glas i odbila da otvori vrata, razbio staklo na ulaznim vratima i kroz načinjeni otvor provukao ruku da bi otključao vrata sa unutrašnje strane, a kako nije bilo ključa, ramenom odvalio ulazna vrata i ušao u kuću u kojoj su se nalazili tada maloletno dete i oštećena. Počeo je da bez ikakvog razloga oštećenu udara šamarima i pesnicama po glavi i telu usled čega je pala na pod, pa je nastavio da je udara nogama u predelu glave i tela, nanoseći joj niz povreda. Zatim je sa sudopere uzeo kuhinjski nož dužine sečiva oko 12,5 cm, vratio se u sobu, gde je oštećena klečala na podu, prišao joj iza leđa, uhvatio levom rukom za bradu, povukao joj glavu na gore, zamahujući šiljkom i oštricom sečiva noža u predelu vrata a i grudnog koša, zadao joj ubodinu grudnog koša kojom je povređeni veliki krvni sudovi (unutrašnja vratna vena i podključna arterija), otvorena grudna duplja i povređeno desno plućno krilo, a što je bilo praćeno izlivom krvi i prodorom vazduha u desnu polovinu grudne duplje i ubodinu vrata čiji se kanal nastavlja isključivo kroz meka tkiva i mišiće vrata, usled kojih je ubrzo nastupila smrt oštećene, pritom se ne obazirujući na molbu maloletne dece da pusti oštećenu, posle čega je izašao iz kuće i udaljio se u nepoznatom pravcu.*

● *Učinilac je u stanju neuračunljivosti lišio života svoju slabo pokretnu majku sa kojom je živeo u porodičnom domaćinstvu, na taj način što joj udario zatvorenom šakom-pesnicom, nogama i neidentifikovanim čvrstim predmetom i naneo joj povrede u predelu glave i lica, trupa, gornjih i donjih udova, usled kojih povreda je istog dana i preminula.*

● *U porodičnoj kući u kojoj je živeo zajedno sa suprugom, učinilac je suprugu lišio života na svirep način. Posle verbalne rasprave sa njom, u kojoj joj je učinilac rekao da mu je loše zbog zdravstvenih tegoba koje ima sa dijabetesom, a supruga rekla da ide iz kuće, "proklet bio", učinilac je izašao iz kuće, otključao*

svoje putničko vozilo marke "Fiat - Punto", reg. oznake SA 021 SZ, koje je bilo parkirano ispred kuće, i iz prtljažnika izvadio plastični kanister u kome se nalazno benzin, koji je prethodno kupio na benzinskoj pumpi, sa namerom da benzin upotrebi prilikom lišavanja života oštećene, ušao u kuću, skinuo čep sa kanistera i polio benzinom pokrivač kojim je bila pokrivena oštećena, koja je u tom momentu ležala na krevetu u spavaćoj sobi, bacio kanister na pokrivač, a zatim upaljačem zapalio benzin, usled čega je došlo do razvijanja plamena koji je obuhvatio telo oštećene. Oštećena je ustala iz kreveta i krenula u pravcu prozora, ali usled visoke temperature i brzog širenja dima i vatre ostala je bez svesti, izgubila ravnotežu i pala u blizini izlaznih vrata spavaće sobe, te je usled plamena došlo do akutnog opekotinskog šoka, zaživotnim delovanjem suve toplote i plamena na čitavu površinu tela, koje je dovelo do smrti oštećene.

● Učinitelj je lišio života iz koristoljublja svoju babu, u njenom stanu, na taj način što je nožem dužine 23 cm sa dužinom sečiva 11 cm koji je imao kod sebe, dok je ležala na krevetu, zadao 40 uboda u vitalne delove tela, od kojih su nastale povrede koje imaju karakteristike teške telesne povrede opasne po život, tako da je, u vremenu od 10 minuta od nanošenja povreda u predelu vrata, nastupila smrt oštećene. Zatim je telo oštećene odvuкао u kupatilo i tu je ostavio, ulazna vrata kupatila zaključao, a zatim je u nameri, da sebi pribavi protivpravnu imovinsku korist, nakon što je lišio života oštećenu, izvršio premetačinu po njenom stanu i oduzeo novac, platne kartice, zlatni i srebrni nakit.

● Učinitelj je u periodu od nekoliko meseci u porodičnoj kući ugrožavao spokojstvo, telesni integritet i duševno stanje člana svoje porodice - vanbračne supruge, sa kojom je živeo u istom porodičnom domaćinstvu i sa kojom ima zajedničko dete, na taj način što je u više navrata isterivao iz kuće, primoravao da spava na podu, udarao rukama i drvenim motkama, po glavi i telu, od kojih je oštećena padala na pod, a zatim je šutirao nogama u predelu glave i tela, nanevši joj lake i teške telesne povrede opasne po život (potpuni prelom rebara, potpuni prelom grudne kosti, razorenje desnog režnja jetre, nagnječenje donjeg režnja desnog plućnog krila i iskrvavljenja u trbušnu duplju), od kojih je oštećena preminula.

● Učinitelj je lišio života oštećenu, koju je poznavao jer su iz istog sela, na taj način što je svojim rukama uhvatio za ruke i u predelu ramena, oborio na samom pragu na ulazu u kuću, zatim uvukao u kuću i zatvorio vrata na kući, pa je bacio na krevet i zadao joj zatvorenom šakom pesnicom više udaraca u predelu glave i lica. Posle toga je oštećenu bacio na pod, vukao za kosu i dok je oštećena ležala na stomaku, nastavio da joj zadaje udarce nogom u predelu tela,

nanoseći joj pri tome niz povreda, da bi je šakama stezao u predelu vrata usled čega je došlo do preloma podjezične kostii razlabavljenja grlične hrskavice, što je prouzrokovalo smrt oštećene.

● *Prilikom pokušaja izvršenja krivičnog dela razbojništva, učinilac je došao do stana oštećene, zazvonio, oštećena mu je otvorila vrata, ušao je u stan i počeo da vrši premetačinu, u nameri da nađe i oduzme sve vrednije stvari, te kada mu se oštećena suprotstavila, oštricom i šiljkom noža joj je zadao 12 povreda po telu, a zatim joj naneo povrede tupinom mehaničkog oruđa, tako da sve povrede nanete za života i u vreme izvršenja skupa predstavljaju smrtonosnu telesnu povredu usled iskrvavljenja iz ubodina pluća i srca kao i iz presečenih krvnih sudova duž kanala ubodina grudnog koša i ubodina i sekotina ruku. Posle izvršenog ubistva, učinilac je zaključao stan i napustio lice mesta.*

● *Učinilac je u stanju neuračunljivosti, pri čemu nije mogao da shvati značaj svoga dela i upravlja svojim postupcima usled psihopatoloških fenomena karakterističnih za duševnu bolest akutnog psihotičnog poremećaja sa sumanutošću, u stanju psihotične anksioznosti, lišno života svoju majku na taj način što je kritičnom prilikom u dvorištu kuće gde žive kao podstanari, više puta udario metalnim delom ašova u predetu glave i tela i to tako što joj je najpre prišao s leđa dok se ona nalazila u uspravnom položaju, te joj je zadao više udaraca u predetu leđa i prednje strane trupa, nakon čega je oštećena pokušala da se brani, ali je od udaraca pala na travnatu površinu u dvorištu. Nakon toga je okrivljeni nastavio da joj nanosi udarce usled čega je nastupila nemogućnost izvođenja voljnih pokreta mišića desne polovine tela i opšte kordinacije motorne aktivnosti oštećene i došlo je do gubitka svesti. Od navedenih povreda oštećena je preminula na licu mesta.*

● *U porodičnoj kući učinilac je u stanju neuračunljivosti, usled teške duševne bolesti nespecificovane neorganske psihoze, lišio života svoju majku, na taj način što je dok je sa njom pio kafu i dok je ona ležala na krevetu istu udario drvenim štapom za potštapanje u glavu, usled čega je štap pukao, a zatim uzeo sekiru i dva puta oštricom iste udario u temeni deo glave iznad čela, usled čega je ona pala oblivena krvlju na pod i usled toga zadobila telesne povrede u vidu preloma kostiju lobanje, oštećenja moždanih centara i gubitka veće količine krvi iz presečenih i raskidanih krvnih sudova i sinusa tvrde moždanice a koje su prouzrokovala njenu smrt.*

● *Učinilac je u stanju neuračunljivosti, usled duševne bolesti - vrste paranoidne shizofrenije, lišio života svoju babu na taj način što je nakon verbalne*

rasprave koja je nastala između njih, ušao u kuću u kojoj je živela i dok je ležala na krevetu u dnevnoj sobi metalnom šipkom je udario po glavi, nakon čega je ona ustala iz kreveta, a okrivljeni ju je još 4-5 puta udario istom šipkom po glavi, od čega se onesvestila i pala pored kreveta, a zatim je otišao po kuhinjski nož sa drvenom drškom dužine sečiva 20 cm koji se nalazio na zidiću ispred kuće i njime joj naneo povredu u predelu vrata u vidu sekotine vrata, zbog čega je došlo do povređivanja odnosno presecanja vratnih mišića, krvnih sudova, vratnih organa i zasecanja šestog vratnog pršljena, usled koje povrede je preminula na licu mesta.

● U napuštenoj kući u kojoj je boravio i živio u zajednici sa svojom vanbračnom suprugom, učinilac je lišio života na taj način što je, oko ponoći, kada se vratio kući, oštećen, koja je ležala potrbuške na dušek, dok se nalazio sa njene desne strane, drvenom letvom, metalnom šipkom i stopalom u obući, zadao veliki broj udaraca-najmanje 30, u predelu glave, trupa i udova, pri čemu joj je povrede u vidu razderina na glavi naneo udarcima drvenom letvom, a nakon toga joj je, po već okrvavljenoj glavi, zadao najmanje jedan udarac metalnom šipkom kojom joj je zatim naneo udarce i po trupu i udovima, te joj je stopalom u obući naneo više udaraca u predelu čela, desne strane grudnog koša i trbuha, u desnom bedrenom predelu i po desnoj ruci, nanaveši joj povrede čiji se redosled ne može utvrditi. Sve povrede nastale su u kratkom vremenskom intervalu i dovele su do smrtnog ishoda.

● Učinilac je u stanju bitno smanjene uračunljivosti, kada je njegova sposobnost da shvati značaj svog dela i mogućnost da upravlja postupcima bila bitno smanjena usled povišene emocionalne napetosti sa psihološkim sadržajem afekta besa visokog intenziteta, u stanju alkoholne opijenosti i pod dejstvom marihuane, zbog čega je došao u stanje jake razdraženosti koje je sam izazvao svojom krivicom, lišio života svoju majku tako što je najpre više puta udario šakom stisnutom u pesnicu i šutirao u predelu glave i tela, nanevši joj niz povreda. Posle toga joj je kuhinjskim nožem dužine 28 cm, a dužine sečiva oko 15 cm, zadao više uboda i sekotina u predelu tela tako da je usled iskrvavljenja iz prosečenog srca i aorte došlo do smrti oštećene.

● U pekari gde je radila oštećena sa kojom je učinilac bio u partnerskoj vezi, učinilac je iz niskih pobuda zbog prekida partnerske veze i ljubomore, lišio života oštećenu, na taj način što je upotrebom kuhinjskog noža istoj zadao dva udarca u predelu vrata i dva udarca u predelu stomaka, nanevši joj pri tom telesne povrede opasne po život u vidu dve rezne rane leve bočne strane vrata i dve ubodne rane prednje strane trbuha, od kojih je preminula.

● Učini­lac je u stanju bitno smanjene uračunljivosti u kome se nalazio zbog teškog vređanja od strane oštećene vanbračne supruge i teškog stepena alkoholisanog stanja od 2.73 mg/ml alkohola u krvi, usled čega je bio bitno smanjeno sposoban da shvati značaj svoga dela i da upravlja svojim postupcima i da shvati zabranjenost svojih radnji, lišio života na mah oštećenu tako što je u sobi kuće u kojoj su živeli zadao joj pesnicama i nogom najmanje 16 udaraca u predelu glave i tela, kojom prilikom joj je naneo teške telesne povrede opasne po život i snažnim udarcem u glavu naneo joj povredu usled koje je došlo do pucanja venskih krvnih sudova sa izlivom krvi, od koga je oštećena preminula na licu mesta.

● Posle svađe sa suprugom, učini­lac je u stanu u kome je živeo sa oštećenom suprugom i svojim maloletnim detetom, najpre supruzi zadao udarce u predelu glave, a zatim kuhinjskim nožem dužine sečiva oko 20 cm zadao tri ubodine i jednu reznu ranu u predelu vrata, od kojih je povreda opasnih po život oštećena preminula na licu mesta. Posle toga je u dnevnoj sobi u kojoj se u dečijem krevetu nalazila ćerka stara četiri meseca stiskom šake o glavu naneo teške telesne povrede u vidu linijskog preloma temenih kostiju, dok je istovremeno istim nožem naneo reznu ranu u predelu prednje strane vrata dužine 9,5 cm u nameri da je liši života, svestan da joj zadaje povrede u delu tela gde se nalaze vitalni organi i da će je lišiti života što je i hteo, nanevši joj time teške telesne povrede opasne po život, u vidu rezne rane sa presecanjem velikih arterija i vena vrata sa posledičnim iskrvarenjem od kojih je povreda oštećena na licu mesta preminula.

● Posle verbalne rasprave sa oštećenom, svojom maćehom, učini­lac je lišio života na svirep način tako što je najpre udario staklenom flašom u predelu glave, zatim joj je prišao sa prednje strane i nožem koji je držao u desnoj ruci počeo da joj zadaje udarce po glavi, grudima i rukama, kojima je ona pokušavala da se odbrani, usled čega je zadobila teške telesne povrede opasne po život u vidu dvadeset dve ubodne rane u predelu glave i vrata, dvanaest ubodnih rana u predelu grudnog koša, ubodne rane desnog sedalnog predela, što je dovelo do unutrašnjeg i spoljnog iskrvarenja i posledične smrti oštećene, pri čemu je u sklopu kanala ubodnih rana došlo do povređivanja plućne maramice, plućnog tkiva, dijafragme i slezine, usled kojih je do momenta smrti trpela bolove jakog intenziteta.

2.4. Profil učinilaca

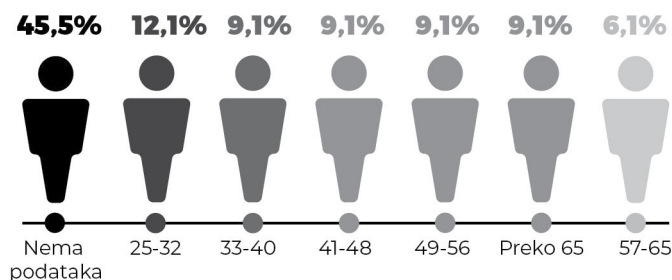
2.4.1. Profil učinilaca pokušaja femicida

Uzrast

Zbog anonimiziranja podataka u sudskim presudama, u velikom broju predmeta (45,5%) bilo je nemoguće utvrditi starost učinilaca. Prema dostupnim podacima, u pogledu uzrasta učinilaca, najzastupljenija je starosna kategorija od 25-32 godine (12,1%), dok su u podjednakoj meri (9,1%) zastupljene sve ostale starosne kategorije, osim najmanje zastupljene starosne kategorije od 57- 65 godina (6,1%). S obzirom na to da je podatak o uzrastu učinilaca u ispitivanom uzorku uglavnom ostao nepoznat, ne mogu se izvoditi validni zaključci o tome koja starosna kategorija dominira. Ipak, deo podataka o uzrastu učinilaca pokazuje da dominira starosna kategorija učinilaca od 25 - 56 godina – 39,4%, što je i razumljivo s obzirom na prirodu izvršenih krivičnih dela (krivična dela nasilja, partnerski odnos) – Grafikon 3.

Grafikon 3

Starost

Bračni status

Bračni status učinilaca posmatran je s obzirom na stanje u vreme izvršenja krivičnog dela. Skoro podjednak procenat učinilaca je bio u braku (30,3%) ili nije bio oženjen (33,3%), odnosno bio je emotivnom ili partnerskom odnosu sa žrtvom. Značajan je procenat razvedenih (15,2%), što pokazuje da do eskaliranja nasilja i pokušaja izvršenja najtežeg krivičnog dela ubistva može da dođe i posle prekida bračnog odnosa (Tabela 9).

Tabela 9

Bračni status

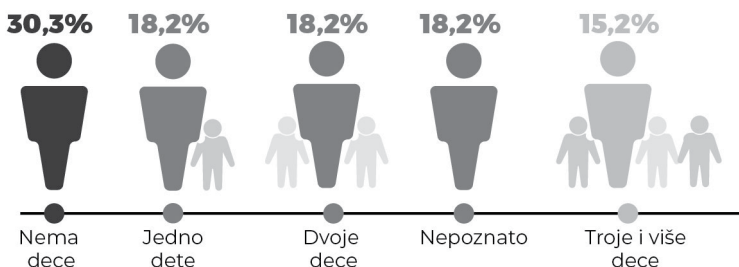
	Broj	Procenat
Oženjen	10	30,3
Živi u vanbračnoj zajednici	2	6,1
Razveden	5	15,2
Udovac	1	3,0
Neoženjen	11	33,3
Nepoznato	4	12,1
Total	33	100,0

Broj dece

U ispitivanom uzorku pokušaja femicida, najveći broj učinilaca je bez dece (30,3%), zatim sa troje i više dece (15,2%), dok je podjednak procenat je sa jednim ili dvoje dece (18,2%). Treba konstatovati da u 18,2% slučajeva nedostaje podatak o broju dece zbog anonimiziranosti podataka ili zbog toga što ovaj podatak sudske presude nisu sadržale. S obzirom na prirodu i težinu izvršenih krivičnih dela zaista je bilo je neophodno da sud utvrdi ovaj podatak, što u jednom broju presuda nije urađeno (Grafikon 4).

Grafikon 4

Broj dece

Obrazovanje

Podaci o obrazovanju učinilaca, pod kojim se podrazumeva sticanje određenih znanja školovanjem, pokazuju da li je i u kojoj meri je stepen obrazovanja povezan sa vršenjem krivičnih dela, s obzirom na to da se, prema jednom kriminološkom shvatanju (optimistička struja) sa povećanjem stepena obrazovanja smanjuje kriminalitet.³⁶ U našem uzorku učinilaca pokušaja femicida najveći broj je sa završenom srednjom školom ili gimnazijom – 30,3%, zatim sa osnovnom školom – 21,2%. Podjednak procenat je onih sa nezavršenom osnovnom školom i sa višom školom ili fakultetom – 6,1%. Ovi podaci pokazuju da stepen obrazovanja nije imao posebnog uticaja na preventivno delovanje i sprečavanje izvršenja krivičnog dela. Ipak, treba imati u vidu da je čak u 33,3% sudskih presuda nema podataka o obrazovanju učinilaca, usled anonimiziranosti podataka ili zbog toga što sud ovu okolnost nije utvrđivao i konstatovao (Tabela 10).

Tabela 10
Obrazovanje

	Broj	Procenat
Bez obrazovanja	1	3,0
Nezavršena osnovna škola	2	6,1
Osnovna škola	7	21,2
Srednja škola ili gimnazija	10	30,3
Viša škola ili fakultet	2	6,1
Nepoznato	11	33,3
Total	33	100,0

Zanimanje

U najvećem broju sudskih presuda anonimiziran je podatak o zanimanju učinioca ili uopšte nije konstatovan prilikom uzimanja ličnih podataka. Samo u osam sudskih presuda postoji podatak o zanimanju učinioca. Prema tim podacima u vreme izvršenja krivičnog dela učinioci su bili sledećih zanimanja: radnici na pijaci, kuhinji hladnjače, na poljoprivredi, nekvalifikovani radnik, penzioner, ekonomski tehničar vozač, bez zanimanja je bio jedan učinilac.

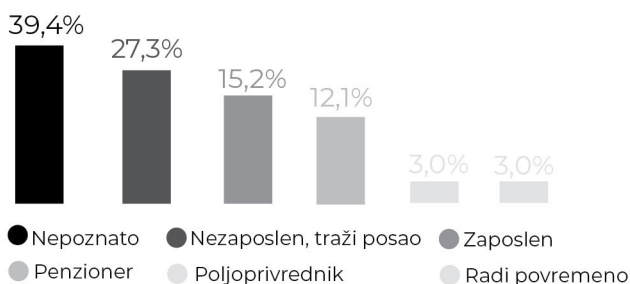
³⁶ Konstantinović Vilić, S., Nikolić Ristanović, V. (2003) Kriminologija, Centar za publikacije Pravnog fakulteta, Niš, s. 300.

Zaposlenost

Zaposlenost učinilaca nije mogla da bude utvrđena u 39,4% presuda jer su podaci o tome bili anonimizirani. Na osnovu podataka koji su bili navedeni i presudama, može se konstatovati da je za više učinilaca u vreme izvršenja krivičnog dela pokušaja femicida bilo nezaposleno (27,3%), u odnosu na zaposlene (15,1%). S obzirom na nedostatak podataka nije bilo moguće sa sigurnošću utvrditi da li veća nezaposlenost učinilaca ima uticaja na izvršenje krivičnog dela (Grafikon 5).

Grafiikon 5

Zaposlenost

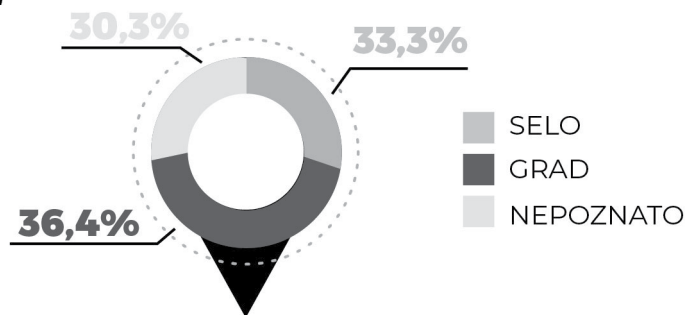

Mesto rođenja i prebivalište

Mesto rođenja i prebivalište učinioca su u većini slučajeva isti – gradska sredina (36,4%), nešto manji broj učinilaca rođen je i ima prebivalište u selu – 33,3%. Za visok procenat – 30,3% u ispitivanom uzorku ostalo je nepoznato gde su rođeni i gde im je prebivalište (Grafikon 6 i 7). Ipak, na osnovu raspoloživih podataka može se zaključiti da je mesto izvršenja krivičnog dela isto kao i mesto rođenja odnosno prebivalište učinioca.

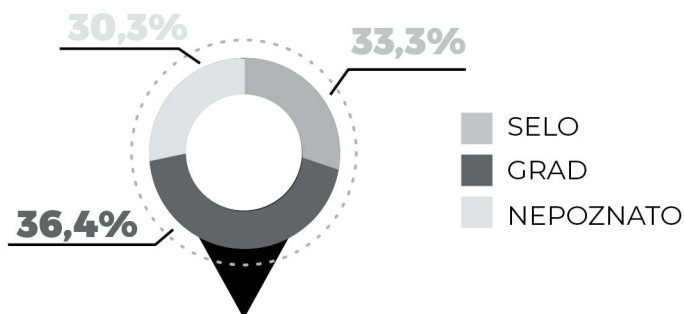
Grafikon 6

Mesto rođenja

Grafikon 7

Prebivalište

Ranija osuđivanost

Podaci o ranijoj osuđivanosti učinilaca pokušaja femicida pokazuju da je veći procenat neosuđivanih lica od osuđivanih - 66,7% neosuđivanih prema 27,3% osuđivanih. Interesantno je da se u nekim sudskim presudama ne navodi za koja krivična dela je učinilac osuđivan, pa se o tome može zaključiti na osnovu nabrojanih otežavajućih okolnosti ili se u presudi drugostepenog suda navodi da je učinilac osuđivan. Učinioci su ranije osuđivani za različita krivična dela: ubistvo (2005. godine), laka telesna povreda, teška telesna povreda, krađa, teška krađa, nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija, neovlašćeno korišćenje tuđeg vozila. Dva učinioca su ranije osuđivani za krivično delo nasilja u porodici – čl. 194 st. 1 i 5 KZ, za koja im je izrečena uslovna osuda (Tabela 11).

Tabela 11

Ranija osuđivanost

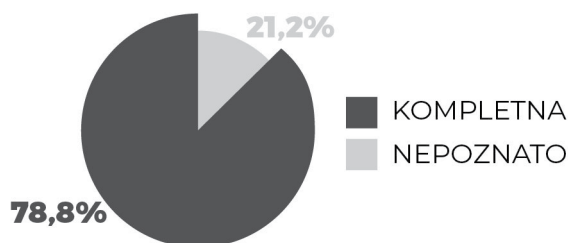
	Broj	Procenat
Da	9	27,3
Ne	22	66,7
Nepoznato	2	6,1
Total	33	100,0

Porodična i lična anamneza

O porodičnim prilikama, karakteristikama ličnosti i ponašanju učinilaca pokušaja femicida do momenta izvršenja dela ima veoma malo podataka u spisima predmeta. To pokazuje da se u sudskom postupku veoma retko, osim ukoliko se ne odredi psihološko ili psihijatrijsko veštačenje, saznaju činjenice koje se odnose na porodični život i ponašanje učinioca pre izvršenja dela, kao i na osobine njegove ličnosti. U našem uzorku u čak u 78,8% slučajeva je nepoznato da li je učinilac odrastao u kompletnoj porodici. S obzirom na ovako mali broj podataka, ne može se zaključiti da li je i u kojoj meri kompletnost primarne porodice učinioca imala uticaja na izvršenje krivičnog dela (Grafikon 8).

Grafikon 8

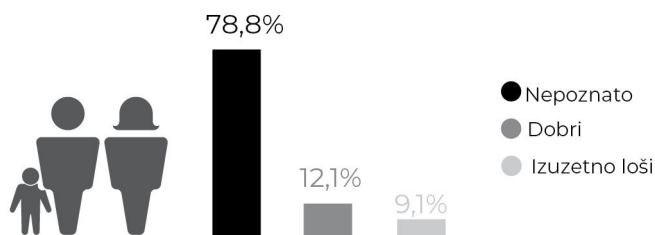
Kompletnost primarne porodice

Slično je i sa podacima o porodičnim odnosima u primarnoj porodici, koji u kriminološkom smislu mogu da imaju značajno dejstvo kriminogenog faktora. Na osnovu podataka iz sudskih presuda može se zaključiti da se u sudskim postupcima uopšte nisu ispitivale okolnosti vezane za primarnu porodicu učinilaca. S obzirom na to da je u 78,8% slučajeva nepoznato kakvi su bili odnosi u primarnoj porodici učinioca (Grafikon 9), ne možemo sa sigurnošću zaključiti kakav uticaj imaju odnosa u primarnoj porodici na kriminalno ponašanje učinilaca pokušaja femicida.

Grafikon 9

Porodični odnosi u primarnoj porodici

Alkoholizam i zloupotreba psihoaktivnih supstanci pre izvršenja krivičnog dela

O postojanju alkoholizma i zloupotrebi psihoaktivnih supstanci kod učinioaca pre izvršenja krivičnog dela može se zaključiti na osnovu podataka iz sudskopsihijatrijskog veštačenja. Prema ovim podacima, 30,3% učinilaca pokušaja femicida boluju od alkoholizma (Tabela 12), a samo 15,2% njih bili su zavisnici od korišćenja psihoaktivnih supstanci (Tabela 13). Ni ova okolnost nije u dovoljnoj meri sagledana u sudskim presudama prilikom uzimanja podataka i saslušanja učinilaca.

Tabela 12

Alkoholizam

	Broj	Procenat
Da	10	30,3
Ne	19	57,6
Nepoznato	4	12,1
Total	33	100,0

Tabela 13

Zavisnost od psihoaktivnih supstanci

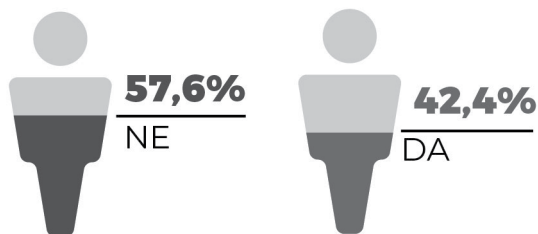
	Frekvenca	Procenat
Ne	28	84,8
Nepoznato	5	15,2
Total	33	100,0

Alkoholisanost učinilaca i dejstvo psihoaktivnih supstanci u vreme izvršenja krivičnog dela

Krivično delo može da bude izvršeno u alkoholisanom stanju ili pod dejstvom psihoaktivnih supstanci (u krivičnom pravu *actiones liberae in causa, skrivljena neuračunljivost*).³⁷ U ispitivanom uzorku pokušaja femicida, većina učinilaca nije bila u alkoholisanom stanju kada je pokušala da izvrši femicid – 57,6%. Međutim, visok je procenat učinilca (42,4%) koji su izvršili krivično delo u alkoholisanom stanju. Prema podacima iz sudskopsihijatrijskih veštačenja (Grafikon 10), zloupotreba alkohola pre nego što je pokušán femicid uticala je da se stepen agresivnosti kod učinioca pojača, da se jave neprimerene reakcije, da oslabi kontrola racionalnog ponašanja. Nijedan učinilac pokušaja femicida nije bio pod dejstvom psihoaktivnih supstanci u vreme preduzimanja radnje izvršenja.

Grafikon 10

Alkoholisanost učinioca u vreme izvršenja krivičnog dela

Psihopatska struktura ličnosti

Kriminalno ponašanje povezano je sa osobinama ličnosti učinioca krivičnog dela. Zbog toga je veoma važno sagledati i utvrditi kakve su psihološke karakteristike učinioca. Sud u krivičnom postupku saznaje kakav je psihološki status učinoca i njegovo duševno stanje na osnovu psihijatrijskog veštačenja. U istraživanom uzorku pokušaja femicida kod većine učinilaca nije konstatovano postojanje psihopatske strukture ličnosti, koja, prema kriminološkim istraživanjima, dominira kod učinilaca krivičnih dela. Samo u 12,1% slučajeva je u nalazu i mišljenju veštaka navedeno je da kod učinioca postoji ovakva stuktura ličnosti, koja može da utiče na kriminalno ponašanje i koju, pored ostalog, odlikuje: otežano prilagođavanje društvenim normama ponašanja, agresivnost i impulzivnost, razdražljivo reagovanje na beznačajne

³⁷ Prema čl. 24 st. 1 KZ Srbije krivica učinioca krivičnog dela koji se upotrebom alkohola, droga ili na drugi način doveo u stanje u kojem nije mogao da shvati značaj svog dela ili da upravlja svojim postupcima utvrđuje se prema vremenu neposredno pre dovođenja u takvo stanje.

povode, slabost i nestabilnost volje, preterana osetljivost, emocionalna labilnost i sl. (Tabela 14).

Postojanje psihoza konstatovano je kod 21,2% učinilaca (povratni depresivni poremećaj, psihoorganski sindrom, paranoidna shizofrenija, nespecificovana organska psihoza, perzistentni poremećaj sa sumanutošću i dominantno prisutnim sumanutim idejama ljubomore, afektivno bipolarno oboljenje (Grafikon 11).

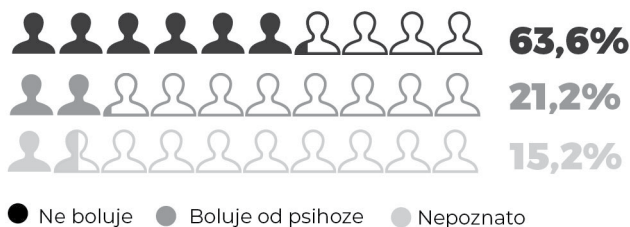
Tabela 14

Psihopatska struktura ličnosti

	Broj	Procenat
Da	4	12,1
Ne	25	75,8
Nepoznato	4	12,1
Total	33	100,0

Grafikon 11

Postojanje psihoza

Uračunljivost

Uračunljivost učinioca je osnovni elemenat krivice, pored umišljaja i nehata. Krivica postoji ako je učinilac u vreme kada je učinio krivično delo bio uračunljiv i postupao sa umišljajem, a bio je svestan ili je bio dužan i mogao biti svestan da je njegovo delo zabranjeno. Kada se ocenjuje postojanje uračunljivosti, sagledava se svest učinioca, da li je učinilac uopšte mogao biti svestan značaja svog dela i da li je uopšte mogao upravljati svojim postupcima u vreme izvršenja krivičnog dela (sposobnost za rasuđivanje i odlučivanje). Uračunljivost odražava psihička svojstva učinioca, njegovu nervno-psihološku sposobnost da svesno i voljno deluje.³⁸ Od svih elementa krivice, uračunljivost je najviše povezana sa krivicom. Kod krivice se utvrđuje da li je učinilac bio svestan dela koje vrši i da li je hteo ili pristao na njegovo izvršenja (umišljaj

³⁸ Jovanović, Lj. (1973): Krivično pravo, Naučna knjiga, Beograd, s.184.

ili nehat). Da bi učinilac bio kažnjen, neophodno je postojanje krivice, a da bi postojala krivica, učinilac mora biti sposoban za rasuđivanje i odlučivanje, što je osnovna funkcija uračunljivosti. Uračunljivost se može shvatiti i kao osnov vinosti i kao krivična sposobnost uopšte za krivičnu odgovornost.

U krivičnom pravu postoji prezumcija uračunljivosti. Polazi se od pretpostavke da je uračunljivost pravilo, a neuračunljivost izuzetak. To znači da se u krivičnom postupku kod svakog učinoca krivičnog dela neće utvrđivati uračunljivost, već će se utvrđivati neuračunljivost samo kod onog učinioca kod koga se na osnovu njegovog ponašanja posumnja na postojanje neuračunljivosti. Neuračunljiv je onaj učinilac koji nije mogao da shvati značaj svog dela i nije mogao da upravlja svojim postupcima usled duševne bolesti, privremene duševne poremećenosti, zaostalog duševnog razvoja ili teže duševne poremećenosti (čl. 23 KZ).³⁹ To znači da za postojanje neuračunljivosti nije dovoljna samo psihološka komponenta, već je neophodno da nesposobnost shvatanja značaja svog dela i/ili upravljanja svojim postupcima kod učinioca nastane kao posledica duševne bolesti, privremene duševne poremećenosti, zaostalog duševnog razvoja ili teže duševne poremećenosti. Krivični zakonik predviđa mogućnost blažeg kažnjavanja učinoca čija je sposobnost da shvati značaj svog dela ili upravlja svojim postupcima bila bitno smanjena usled duševne bolesti, privremene duševne poremećenosti, zaostalog duševnog razvoja ili teže duševne poremećenosti. Iz zakonskog teksta proizilazi da je bitno smanjena uračunljivost prelazno stanje između uračunljivosti i neuračunljivosti, kod koga nema osnova za isključenje krivicem već za ublažavanje kazne zbog specifičnog stanja u kome se učinilac nalazi.

Kod većine učinilaca pokušaja femicida konstatovano je da je uračunljivost bila smanjena, ali ne bitno – 36,4%, uračunljivo je bilo 30,3% učinilaca, dok je 15,2% učinilaca bilo neuračunljivo. Bitno smanjena uračunljivost konstatovana je kod 18,2% učinilaca (Tabela 15).

³⁹ U Krivičnom zakoniku jos uvek se koristi veoma zastarela, uvredljiva i stigmatizirajuća terminologija, iako je poslednjih godina nekoliko puta menjan i dopunjavan, što je bila prilika da se izmeni i terminologija koja se koristi. U pitanju su izrazi, kao što su „duševna bolest“, „duševna poremećenost“ i „zaostali duševni razvoj“. Poslednjih godina, posebno nakon usvajanja UN Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom (2006), menja se odnos društva prema osobama sa invaliditetom, što podrazumeva i izmenu terminologije. Ispravan termin je „mentalni invaliditet“, koji je zbirni izraz za osobe sa intelektualnim i psihosocijalnim invaliditetom, a u pitanju su izrazi koji se već koriste u zakonodavstvu Republike Srbije (npr. Zakon o sprečavanju diskriminacije osoba sa invaliditetom, Zakon o vanparničnom postupku, u kojem je izmenama iz 2014. godine, izmenjena i diskriminatorna i stigmatizirajuća terminologija). Na žalost, Krivični zakon još uvek nije izmenjen u tom pravcu, ali se nadamo da će se to desiti prilikom narednih izmena zakonika. Imajući sve to u vidu, kao i okolnost da se u ovom istraživanju bavimo femicidom, iako se protivimo korišćenju diskriminatornih izraza, prinuđene smo da koristimo zakonsku terminologiju, koju koriste i sudije i veštaci u postupcima koje smo analizirale.

Tabela 15
Uračunljivost

	Broj	Procenat
Postoji uračunljivost	10	30,3
Smanjena uračunljivost ali ne i bitno	12	36,4
Bitno smanjena uračunljivost	6	18,2
Neuračunljivost	5	15,2
Total	33	100,0

Odnos učinilaca prema odgovornosti za događaj

Kakav je odnos učinioca prema preduzetoj radnji krivičnog dela izuzetno je značajna okolnost, jer je sud uzima u obzir prilikom odmeravanja kazne. Prema odredbi čl. 54. KZ (opšta pravila o odmeravanju kazne), kao jedna od okolnosti koja utiče na odmeravanje kazne jeste držanje učinioca posle učinjenog krivičnog dela, a naročito njegov odnos prema žrtvi krivičnog dela. Kakav je odnos učinioca prema odgovornosti za događaj procenjivali smo na osnovu odbrane okrivljenog i iskaza saslušanih svedoka. U ispitivanom uzorku najviše je učinilaca koji ne daju objašnjenje ili nemaju objašnjenje zbog čega su pokušali femicid – 30,3%. Ipak, 24, 2% učinilaca izražava kajanje zbog učinjenog krivičnog dela i uglavnom prihvata svoju odgovornost – 18,2%. Svoj postupak smatra adekvatnim 12,1% učinilaca, koji se ne kaju zbog onoga što su učinili. Treba naglasiti da je u suštini izjave učinioca da se kaju zbog izvršenog pokušaja femicida, briga za sopstveni položaj i visinu kazne, a ne za sudbinu i patnje žrtve (Tabela 16).

Tabela 16
Odnos učinioca prema odgovornosti za događaj

	Broj	Procenat
Uglavnom prebacuje odgovornost na žrtvu	1	3,0
Ne krivi ni sebe ni žrtvu/događaj smatra nesrećnim sticajem okolnosti	1	3,0
Ne daje objašnjenje ili ga nema	10	30,3
Uglavnom prihvata sopstvenu odgovornost	6	18,2
Osporava vezu sa događajem	1	3,0
Izražava stvarno žaljenje i kajanje	8	24,2
Ne kaje se, smatra svoj postupak adekvatnim	4	12,1
Nepoznato	2	6,1
Total	33	100,0

Priroda odnosa između učinioca i žrtve

Prema podacima iz uzorka pokušaja femicida u najvećem procentu između učinioca i žrtve postojao je bračni odnos – 25,7%, u 15,2% učinilac je bio bivši suprug žrtvi, vanbračni odnos je postojao u 9,1% slučajeva, ranije je postojao vanbračni odnos u 6,1% slučajeva, dok se u 9,1% slučajeva radilo o bivšem emotivnom partnerstvu. U jednom slučaju učinilac je bio suprug i otac, jer je pokušao femicid prema svojoj supruzi ćerki. Prema tome, ukupan procenat slučajeva u kojima je postojala partnerska veza (bračna, vanbračna, emotivna) prilikom izvršenja pokušaja femicida bio je 69,7%. Samo u 5,7% slučajeva učinilac nije poznavao žrtvu (Tabela 17).

Tabela 17

Šta je učinilac bio žrtvi?

	Broj	Procenat
Suprug	9	25,7
Suprug i otac	1	2,9
Bivši suprug	5	15,2
Vanbračni suprug	3	9,1
Bivši vanbračni suprug	2	6,1
Bivši emotivni partner	3	9,1
Sin	2	5,7
Unuk	1	2,9
Sused	2	5,7
Poznanik	1	2,9
Poslovni partner	1	2,9
Dalji rođak	1	2,9
Nije poznavao oštećenu	2	5,7
Total	33	100,0

Odnos učinioca i žrtve pre izvršenja krivičnog dela

U obrazloženjima presuda retko se navodi u kakvom su odnosu bili učinilac i žrtva pre izvršenja krivičnog dela. Na osnovu raspoloživih podataka može se zaključiti da je odnos učinioca i žrtve pre izvršenja krivičnog dela bio uglavnom loš, da su odnosi bili poremećeni, da su izvršenju krivičnog dela prethodile svađe i rasprave, sa ili bez fizičkog nasilja, pogotovo ako se radilo u partnerskom odnosu:

- okrivljeni je tvrdio da je njegova supruga skoro šest godina bila u vezi sa drugim muškarcem, što je i dovelo do sukoba;

- okrivljeni i oštećena su bili u emotivnoj vezi koja je trajala oko pet meseci kada je prekinuta, ali okrivljeni je i dalje pozivao oštećenu i slao joj SMS poruke;

- sve vreme trajanja braka okrivljeni je ispoljavao ljubomoru prema oštećenoj i nije joj dozvoljavao da ima bilo kakve kontakte sa drugim muškarcima; sumnjičio je i vređao, stalno skretao pažnju da se "ne druži" sa drugima;

- bilo je nesuglasica u braku koje su se uglavnom završavale vikanjem, samo jednom je došlo do fizičkog nasilja;

- između okrivljenog i oštećene postojao je dugogodišnji sukob zbog nerešenih imovinskih odnosa;

- postojalo je nasilje u porodici, oštećena je ranije prijavljivala okrivljenog policiji jer je pretio da će da je ubije.

Motivi izvršenja dela

Motivi kao pokretači ljudske aktivnosti značajni su za sagledavanje psihičkog odnosa učinioca prema izvršenom krivičnom delu i karakteristika ličnosti učinioca. Sud eksplicitno ne ispituje i ne utvrđuje motive izvršenja krivičnog dela, jer polazi od toga da motiv nije dokaz u krivičnom postupku. Ipak, saznanje motiva omogućava da se razume zašto je učinilac izvršio krivično delo, šta je to uticalo na njega da preduzme radnju izvršenja. Zato smo pokušali da na osnovu podataka iz sudskih presuda utvrdimo najčešće motive pokušaja femicida, na osnovu opisa događaja, iskaza okrivljenog, iskaza svedoka i nalaza i mišljenja veštaka sudske psihijatrije. Prema prikupljenim podacima, u analiziranom uzorku dominantni motivi su bili ljubomora, osveta zbog raskida emotivne veze i bračne/vanbračne zajednice, kao i mržnja i netrpeljivost zbog neuzvraćene ljubavi i prekida bračne/vanbračne zajednice.

2.4.2. *Profil učinilaca femicida*

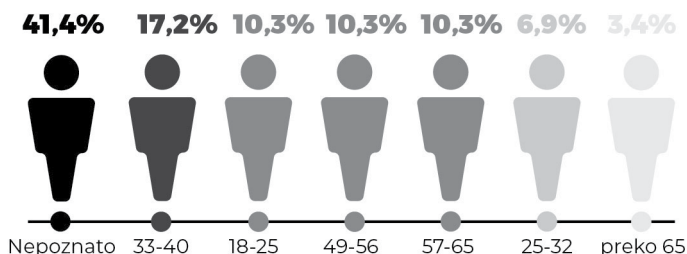
Uzrast

U velikom broju slučajeva femicida (41,4%) nije bilo moguće utvrditi uzrast učinilaca jer su podaci o uzrastu anonimizovani, iako nisu od značaja za otkrivanje identiteta učinilaca. Zato se ne može sa sigurnošću utvrditi koje

starosne kategorije učinilaca dominiraju. Za razliku od ranjeg istraživanja prema kome je preovlađujuća kategorija izvršilaca bila uzrasta 49-56 godina, na osnovu raspoloživih podataka iz ovog istraživanja može se zaključiti da je u vreme izvršenja femicida najviše učinilaca pripadalo starosnoj kategoriji od 33-40 godina – 17,2%, nešto manje starosnoj kategoriji od 18-25 godina – 10,3%, kao i starosnim kategorijama 49-56 – 10,3% i 57-65 – 10,3%. Samo jedan učinilac je imao preko 65 godina. Kao i među učiniocima pokušaja femicida, i među učinicima femicida preovlađuje mlađa starosna kategorija (Grafikon 12).

Grafikon 12

Uzrast

Bračni status

Najveći procenat učinilaca je u vreme izvršenja femicida bio oženjen – 31,0%. To je pokazalo i ranije istraživanje prema kome je najveći broj učinilaca ubistva u vreme izvršenja krivičnog dela bio u braku – 29%.

Nešto manji procenat učinilaca nisu bili oženjeni u vreme izvršenja femicida (27,6%), a u vanbračnoj zajednici je živelo 10,3% učinilaca, koliko je bilo i udovac (Tabela 18).

Tabela 18

Bračni status

	Broj	Procenat
Oženjen	9	31,0
Živi u vanbračnoj zajednici	3	10,3
Razveden	2	6,9
Rastavljen	2	6,9
Udovac	3	10,3

Neoženjen	8	27,6
Nepoznato	2	6,9
Total	29	100,0

Obrazovanje

Obrazovanje učinilaca femicida nije delovalo kao preventivni faktor. Naime, za razliku od ranijeg istraživanja prema kome je najveći procenat učinilaca femicida imao osnovno obrazovanje – 29%, u ispitivanom uzorku novog istraživanja najveći procenat učinilaca imao je srednje obrazovanje – 37,9%, slično učiniocima pokušaja femicida. Bez obrazovanja je bio samo jedan učinilac, a sa nezavršenom osnovnom školom dva učinioca. Visoku školu ili fakultet završilo je 6,9% učinilaca. Kao i kod pokušaja femicida i ovde treba imati u vidu da je zbog anonimisanosti podataka ostalo nepoznato obrazovanje šest učinilaca – 20,7% (Tabela 19).

Tabela 19

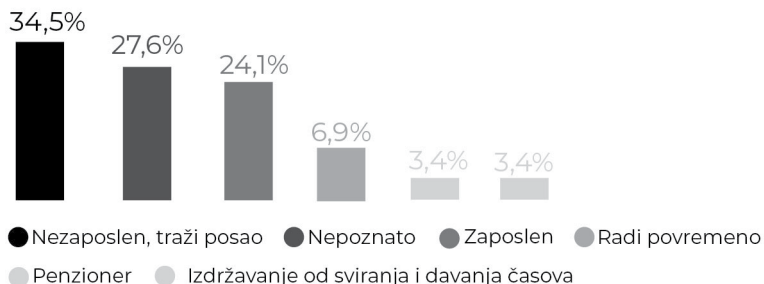
Obrazovanje

	Frekvencija	Procenat
Bez obrazovanja	1	3,4
Nezavršena osnovna škola	2	6,9
Osnovna škola	7	24,1
Srednja škola ili gimnazija	11	37,9
Viša škola ili fakultet	2	6,9
Nepoznato	6	20,7
Total	29	100,0

Zaposlenost

U ispitivanom uzorku najveći procenat učinilaca je nezaposlen ili traži posao – 34,5%. Zaposleno je sedam učinilaca – 24,1%, a povremeno radi 6,9% učinilaca. Iako je podatak o zaposlenosti veoma važan za sagledavanje ekonomskog statusa učinioca i eventualnog uticaja ovog faktora na izvršenje krivičnog dela, u jednom broju sudskih presuda nije bila konstatovana ova okolnost, dok je u nekim presudama podatak o zaposlenosti bio anonimiziran – 27,6% (Grafikon 13).

Zaposlenost

Kao u ovom tako i u ranijem istraživanju značajan procenat podataka o zaposlenosti učinioca bio je anonimiziran, tako da se iz sudskih presuda nije moglo tačno utvrditi koliki je procenat zaposlenih i nezaposlenih učinilaca. Na osnovu raspoloživih podataka iz sudskih presuda za raniji period istraživanja 30,4% učinilaca je bilo nezaposleno u vreme izvršenja ubistva, dok je 21,7% bilo zaposleno.

Zanimanje

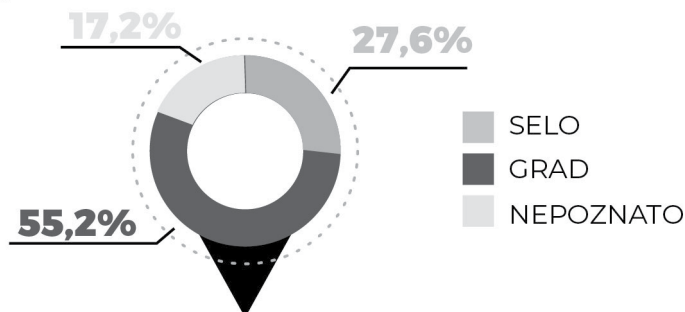
U većem broju slučajeva nismo mogli da ustanovimo zanimanje učinioca femicida u okviru ispitivanog uzorka, jer je podatak o zanimanju bio anonimiziran ili u sudskoj presuda nije bio naveden. Na osnovu dostupnih podataka možemo da konstatujemo da je najviše učinilaca femicida radničkog zanimanja. Ostala zanimanja učinilaca femicida su: inženjer informatike, elektroinstalater, mesar, pekar, ekonomski tehničar, automehaničar, portir, zidar, građevinski tehničar, metaloglođač, muzičar, ali ima i onih koji su bez zanimanja.

Mesto rođenja i prebivalište

Najveći procenat učinilaca rođen je u gradu – 55,2% i ima prebivalište u gradu – 60,7%. U selu je rođeno 27,6% učinilaca i u selu ima prebivalište – 32,1% učinilaca (Grafikon 14 i Grafikon 15).

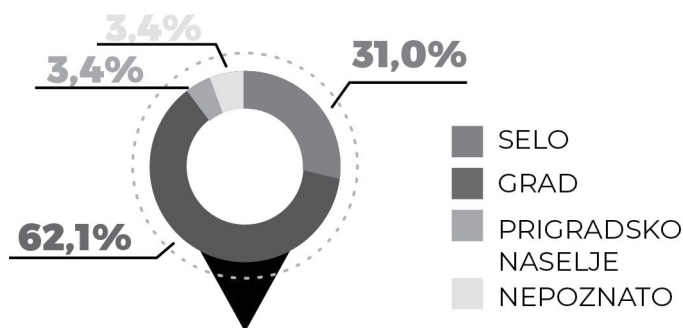
Grafikon 14

Mesto rođenja

Grafikon 15

Prebivalište

Ranija osuđivanost

Učinioci femicida nisu ranije osuđivani u većem broju slučajeva – 15 (51,7%). Međutim, nije mali procenat onih učinilaca koji su bili osuđivani pre izvršenja femicida – 41,4% (Tabela 20), i to za različita krivična dela: teška krađa, falsifikovanje isprave, ubistvo, prikrivanje, laka telesna povreda, pomoć učiniocu posle izvršenog krivičnog dela. Podaci u ranijoj osuđivanosti učinilaca femicida u periodu 2015-2017. pokazuju da najveći procenat učinilaca ranije nije bio osuđivan – 52,1% i da su trojica učinilaca ranije bili osuđivani za krivično delo nasilja u porodici.

Prema rezultatima novog istraživanja, učinioci femicida su za krivična dela izvršena u ranijem periodu bili osuđivani na zatvorske kazne. Dva učinioca su ranije bila osuđivana za više krivičnih dela nasilja u porodici, koja su vršila u dužem vremenskom periodu. Interesantno je da su za krivična dela nasilje u porodici učinioci bili osuđivani na kazne zatvora i da su, posle izdržane kazne, nastavili da vrše nasilje u porodici prema istoj žrtvi. Pored krivičnih osuda, jedan učinilac je više puta prekršajno kažnjavao zbog remećenja javnog reda i mira. Sud u većini predmeta nije utvrđivao kakvo je ponašanje učinoca bilo u maloletstvu i da li je tada učinilac vršio krivična dela, samo u dva slučaja je konstatovano da je učinilac kao maloletnik vršio krivična dela sa elementima nasilja i da su mu izrečene vaspitne mere.

Tabela 20

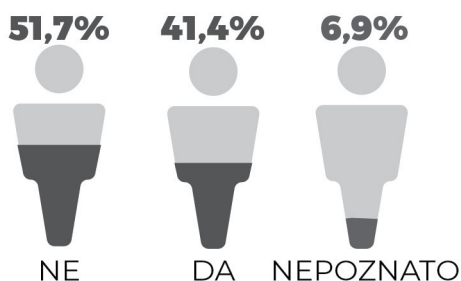
Ranija osuđivanost

	Broj	Procenat
Da	12	41,4
Ne	15	51,7
Nepoznato	2	6,9
Total	29	100,0

Alkoholisanost učinioca i dejstvo psihoaktivnih supstanci u vreme izvršenja krivičnog dela

U vreme izvršenja femicida većina učinilaca nije bila pod dejstvom alkohola, odnosno nije izvršila femicid u alkoholisanom stanju – 51,7%. Ipak, značajan procenat učinilaca - 41,4% u vreme izvršenja krivičnog dela bio je pod dejstvom alkohola (Grafikon 16). Kod njih je prilikom psihijatrijskog veštačenja konstatovano da su neprimerene reakcije, slaba kontrola racionalnog ponašanja i sopstvenih emocija, impulsivnost, povišena emocionalna napetost posledica pekomerne upotrebe alkohola i alkoholne opijenosti srednjeg ili teškog stepena. Kod jednog učinioca je konstatovano da je zbog dugogodišnjeg korišćenja alkohola došlo do urušavanja celokupne njegove ličnosti i da su nastupile negativne psihoorganske promene koje su mu bitno oštetile kapacitete ličnosti i negativno uticale na njegovo celokupno psihičko funkcionisanje.

Alkoholisanost učinioca u vreme izvršenja krivičnog dela

U ranijem istraživanju je utvrđeno da je 30,4% učinilaca bilo pod dejstvom alkohola u vreme izvršenja ubistva.

Samo dva učinioca (6,9%) bila su u vreme izvršenja krivičnog dela pod dejstvom droge, dok ostalih 86,2% učinilaca nisu bili pod dejstvom droga. Jedan učinilac je kritičnom prilikom pod dejstvom lekova, alkohola i marihuana bio u stanju omamljenosti, što je, prema nalazu i mišljenju veštaka psihijatra, uticalo da na pogrešan način tumači događaje i ponašanja osoba iz svoje okoline. Kod drugog učinioca, koji je sa konzumiranjem psihoaktivnih supstanci počeo još u doba adolescencije, konstatovano je slabljenje kontrolnih mehanizama, slobodnije ponašanje i ispoljavanje agresivnosti.

Odnos učinioca prema krivičnom delu i odgovornosti za događaj

Odnos učinioca prema krivičnom delu (da li se kaje, da li priznaje ili ne priznaje izvršenje femicida) saznali smo na osnovu iskaza okrivljenog datog pred sudom i navoda njegove odbrane. S obzirom na to da u pogledu krivičnog dela ubistva postoji niz materijalnih dokaza da je krivično delo izvršeno, većina učinilaca ovog krivičnog dela priznaje da je krivično delo izvršila. Tako je i u našem uzorku – 44,8% učinilaca je priznalo izvršenje femicida, a 10,3% izrazilo žaljenje i kajanje. Izvršenje femicida nije priznalo 24,1% učinilaca, dok se 3,4% ne kaje i smatra svoj postupak adekvatnim.

Za razliku od rezultata ovog istraživanja u pogledu odnosa učinioca prema krivičnom delu i odgovornosti za događaj, u uzorku iz ranijeg istraživanja najveći procenat učinilaca ne priznaje krivično delo – 23,2%, nešto manje učinilaca izražava žaljenje i kajanje – 20,3% ili uglavnom prihvata svoju odgovornost – 15,9%.

Tabela 21

Da li učinilac izražava kajanje za preduzetu radnju

	Broj	Procenat
Da, stvarno žaljenje i kajanje	3	10,3
Priznaje krivično delo	13	44,8
Neodređeno	1	3,4
Samo verbalno izražava kajanje	2	6,9
Ne kaje se/smatra svoj postupak adekvatnim	1	3,4
Ne priznaje delo	7	24,1
Nepoznato	2	6,9
Total	29	100,0

Ako posmatramo odnos učinoca prema odgovornosti za događaj možemo da konstatujemo da najveći procenat učinilaca femicida – 21,1% uglavnom prebacuje odgovornost na žrtvu ili osporava vezu sa događajem. Kada ovaj rezultat uporedimo sa rezultatom koji pokazuje odnos prema izvršenom krivičnom delu, možemo da zaključimo da učinioci priznaju da su izvršili krivično delo, ali smatraju da je žrtva kriva i da je ona svojim ponašanjem doprinela da dođe do izvršenja krivičnog dela. Ako tome dodamo procenat učinilaca koji ne daju objašnjenje ili ga nemaju – 13,8%, smatraju da “nije bilo izbora” – 10,3% ili događaj smatraju nesrećnim sticajem okolnosti – 6,9%, jasno je da većina učinilaca iz ispitivanog uzorka zapravo nema osećaj krivice i odgovornosti za izvršeni femicid (Tabela 22). Izražavanje kajanja učinioca proizilazi iz osećaja samosažaljenja i straha od izricanja strožije kazne.

Tabela 22

Odnos učinioca prema odgovornosti za događaj

	Broj	Procenat
Uglavnom prebacuje odgovornost na žrtvu	7	24,1
Ne krivi ni sebe ni žrtvu/događaj smatra nesrećnim sticajem okolnosti	2	6,9
Racionalizuje svoju odgovornost “bezizlaznošću situacije” (“nije bilo izbora”)	3	10,3
Ne daje objašnjenje ili ga nema	4	13,8
Uglavnom prihvata sopstvenu odgovornost	2	6,9
Ne priznaje krivično delo, tj. osporava vezu sa događajem	6	20,7
Nepoznato	5	17,2
Total	29	100,0

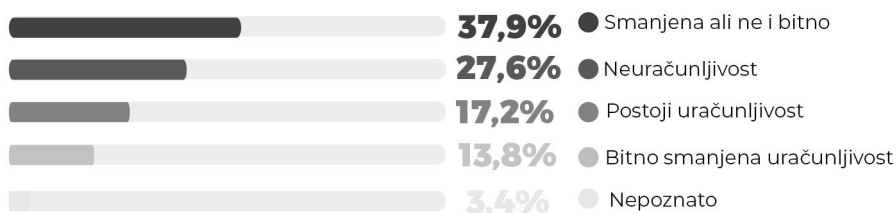
Uračunljivost

Za razliku od učinilaca koji su pokušali femicid, kod najviše učinilaca koji su izvršili femicid u sudskim presudama, na osnovu nalaza i mišljenja veštaka o duševnom zdravlju, konstatovano je da je u vreme izvršenja krivičnog dela uračunljivost bila smanjena, ali ne do stepena bitnog, što znači da su bili sposobni za rasuđivanje i odlučivanje i da su bili svesni da delo koje čine nije u skladu sa zakonom. Takvih učinilaca je bilo 37,9%. Kod njih je konstatovana emocionalno nestabilna struktura ličnosti; stanje povišene emocionalne napetosti; antisocijalni premećaj ličnosti usled patološkog kockanja; agresivnost; poremećaj u strukturi ličnosti zbog dominantne disocijalnosti; impulsivnost; nizak stepen tolerancije na frustracije sa značajnim slabostima na planu kontrole i usmeravanja ponašanja; psihološki sadržaj afekta ljutnje i besa visokog intenziteta. Sva su ovo obeležja psihopatske strukture ličnosti, koja je u endogenoj etiologiji kriminaliteta sagledana kao značajan kriminogeni faktor vezan za ličnost učinilaca. Za razliku od uzorka učinilaca iz ranijeg istraživanja, kada je neuračunljivost usled duševnih bolesti konstatovana kod 13% učinilaca, u uzorku učinilaca iz novog istraživanja visok je procenat učinilaca koji su bili neuračunljivi u vreme izvršenja krivičnog dela, čak 27,6%, usled duševnih bolesti. U nalazima i mišljenjima veštaka psihijatrijske struke konstatovano je da kod ovih učinilaca postoji: stanje psihotične dekompenzacije koja ima sva obeležja akutne i prolazne duševne bolesti; paranoidna shizofrenija; psihotični poremećaji sa izraženom shizofrenom slikom; organski sumanutu poremećaj; shizotipalni poremećaj; duševna zaostalost sa povremenim psihotičnim dekompenzacijama; akutni i prolazni psihotični poremećaj sa sumanutošću; nespecificovana neorganska psihoza; paranoidna psihoza iz grupe shizofrenija. U ispitivanom uzorku, 17,2% učinilaca femicida bili su uračunljivi u vreme izvršenja dela (Grafikon 17).

U ranijem istraživanju smanjena uračunljivost ali ne bitno konstatovana je kod 39,1% učinilaca, a uračunljivost kod 30,4% učinilaca.

Grafikon 17

Uračunljivost u vreme izvršenja krivičnog dela

Priroda odnosa između učinioca i žrtve

U dosadašnjim istraživanjima femicida nesumnjivo je utvrđeno da najveći rizik od pojave femicida postoji kada se učinilac i žrtva nalaze u bračnom/vanbračnom/partnerskom odnosu. Prema rezultatima našeg ranijeg istraživanja o femicidu, najčešći odnos između učinioca i žrtve bio je partnerski i porodični odnos. U vreme izvršenja krivičnog dela, bračni odnos između žrtve i učinioca postojao je u 23,2% slučajeva, vanbračna zajednica u 10,1% slučajeva, dok je su u 5,8% slučajeva žrtve bile bivše supruge (bračne ili vanbračne), a u 10,1% slučajeva učiniooci su bili u intimnoj/emotivnoj vezi sa žrtvom. Ukupno su 34 dela femicida (49,3%) izvršena prema bračnim, vanbračnim ili intimnim/emotivnim parterima. Ubistva izvršena prema drugim članovima porodice čine 24,6% slučajeva. Učinioci su bili u sledećim porodičnim relacijama sa žrtvama: sin (15,9%), brat (1,4%), unuk (4,3%), otac (2,9%). Imajući u vidu odnos između učinilaca i žrtava, u uzorku je čak 73,9% femicida izvršeno u partnerskom ili porodičnom kontekstu. Samo 18 učinilaca (26,1%) nije bilo u partnerskom ili porodičnom odnosu sa žrtvom, već su poznavali žrtvu (susedi, poznanici) – 13%, a jedan učinilac je bio poslodavac žrtvi. Osam učinilaca (11,6%) nije uopšte poznavalo žrtvu, a u tim slučajevima do ubistva je došlo prilikom izvršenja nekog drugog krivičnog dela – teške krađe, razbojništva ili silovanja. Slične rezultate pokazalo je i novo istraživanje femicida. U bračno/vanbračnom/partnerskom/emotivnom odnosu sa žrtvom femicida bilo je 48,3% učinilaca iz našeg uzorka. Ipak, treba naglasiti da je izuzetno visok procenat femicida izvršen prema članovima porodice – 44,8%, pri čemu je najviše izvršilaca – 24,1% sinova izvršilo femicid prema svojim majkama. Samo jedan izvršilac nije poznavao žrtvu. Ovi rezultati ukazuju na izuzetno veliku društvenu opasnost femicida jer se najčešće javlja u onim odnosima u kojima bi trebalo da vlada poverenje, privrženost, iskrenost i ljubav.

Tabela 23

Šta je učinilac bio žrtvi?

	Broj	Procenat
Suprug	3	10,3
Suprug / zet	1	3,4
Suprug / otac	1	3,4
Vanbračni suprug	3	10,3
Bivši vanbračni suprug	4	13,8
Emotivni partner	2	6,9
Sin	7	24,1
Unuk	2	6,9

Pastorak	1	3,4
Bivši zet	1	3,4
Sused	1	3,4
Poznanik	2	6,9
Nije poznavao žrtvu	1	3,4
Total	29	100,0

Odnos učinioca i žrtve pre izvršenja krivičnog dela

U ranijem istraživanju je konstatovano da je iz malog broja sudskih presuda bilo moguće doći do podatka o ranijem odnosu učinioca i žrtve. U obrazloženjima presuda retko se navodilo u kakvom su odnosu bili učinilac i žrtva pre izvršenja krivičnog dela. Sličan rezultat dobijen je i pregledom sudskih presuda u okviru novog istraživanja. Kao i u presudama za pokušaj femicida, tako i u presudama za femicid ima veoma malo podataka o odnosu učinioca i žrtve pre izvršenja femicida. Iako je ovaj podatak veoma važan za sagledavanje preddelinkventne situacije i mogućnosti za preventivno delovanje, sud ne posvećuje dovoljnu pažnju utvrđivanju ovih okolnosti i usredsređen je uglavnom na činjenice vezane za krivično delo. Ipak, na osnovu navoda odbrane okrivljenog i iskaza svedoka, može se zaključiti da su odnosi između učinioca i žrtve pre izvršenja femicida bili loši, da je bilo sukoba i netrpeljivosti. To se može sagledati iz sledećih primera:

- učinilac i oštećena su bili emotivni partneri godinu dana i između njih je dolazilo do svađa zbog toga što učinilac nije redovno izmirivao novčane dugove. Prema navodima učinioca kritičnom prilikom ga je oštećena iznervirala i provocirala tako što mu je psovala majku i porodicu;

-učinilac je živeo sa majkom i prema njegovoj izjavi imali su "super"odnos. Majka je imala 82 godine, bila je profesorka u penziji, omiljena među đacima i kolegama, sa sinom nije imala konfliktnih situacija. Učinilac se ne seća šta se desilo kritičnom prilikom, utvrđeno je da je bio neuračunljiv i izrečena mu je mera bezbednosti;

- učinilac je živeo sa majkom u istom domaćinstvu. Zbog psihičkih smetnji bio je lečen na psihijatrijskom odeljenju. Majka ga je više puta prijavljivala policiji zbog nasilja u porodici. Kritičnom prilikom otpušten je po odluci Konzilijuma sa psihijatrijskog odeljenja, otišao je u Centar za socijalni rad i rekao kako čuje glasove u glavi i da će ili da izvrši samoubistvo ili da iskasapi majku, ali niko nije ništa preduzeo. Zatim je otišao kući, razbio staklo na vratima, otključao vrata i kada je video da je majka uzela telefon da pozove policiju, napao je nožem, više

puta ubadao i prerezao grkljan. Sud je utvrdio da je bio neuračunljiv i izrekao meru bezbednosti;

- oštećena i učinilac su deset godina bili u emotivnoj vezi iako je učinilac oženjen i ima troje punoletne dece. Izvesno vreme pre izvršenja femicida, dolazilo je do čestih svađa najviše zbog toga što učinilac nije mogao više da izdržava svoju porodicu i emotivnu partnerku;

- učinilac je u potpunosti priznao izvršenje krivičnog dela tako da presuda sadrži delimično obrazloženje u kome nema podataka o ranijem odnosu učinioca i njegove supruge. Učinilac je izjavio da je prema njemu bila izrečena mera zabrane prilaska na osnovu Zakona o sprečavanju nasilja u porodici, ali on tu meru nije poštovao, došao je stan supruge i lišio je života.

- godinu dana pre kritičnog događaja učinilac i njegova supruga su živeli razdvojeno, ali se nisu razveli. Do prekida zajedničkog života došlo je zbog neslaganja i sukoba između njih. Prema iskazu svedoka, tasta učinioca, učinilac je bio agresivan od samog početka braka prema svojoj supruzi i tašti;

- do svađa, sukoba i nesuglasica između učinioca i njegove vanbračne supruge dolazilo je svakodnevno, pa je vanbračna supruga učinioca odlučila da prekine vanbračnu zajednicu, napusti učinioca i sa dvoje dece nastavi da živi kod svojih roditelja. Učinilac to nije odobravao i u više navrata je dolazio do porodične kuće u kojoj je bila njegova vanbračna supruga, tražio je da se vrati i nastave zajednički život. Ona je to uporno odbijala zbog čega je i dalje dolazilo do svađa i rasprava između nje i učinioca. Kritičnom prilikom učinilac je presreo na ulici bivšu vanbračnu suprugu da bi sa njom razgovarao o daljem zajedničkom životu, pa, kako ona nije na to pristala, nožem je posekao više puta što je dovelo do njene smrti;

- nezadovoljan zbog prekida vanbračne zajednice i ponašanja svoje bivše vanbračne supruge, učinilac joj je pre izvršenja femicida upućivao SMS poruke različite sadržine, tražio je da ga pozove i da se vidi sa njim. Pritom je neprekidno pratio njeno kretanje i prebacivao da ima ljubavnu vezu sa drugim muškarcem;

- supruga učinioca je болоvala od Alchajmerove bolesti, bila je nepokretna i potpuno prepuštena brizi i nezi učinioca. Kritičnom prilikom učinilac je pokušao da je nahrani, pa, kako je ona odbijala da popije mleko, učinilac je silom pokušao da mleko iz lončeta ugura u njena usta. Kada ni u tome nije uspeo, jednom rukom je stegnuo u predelu vrata, drugom šakom je istovremeno pritisnuo u predelu usta i nosa i tako je ugušio;

- između učinioca i njegove vanbračne supruge odnosi su bili skladni izvesno vreme po zasnivanju vanbračne zajednice. Prvi problemi su nastali kada je učinilac na njenom telefonu našao SMS poruku na osnovu koje je zaključio da

je ona obnovila vezu sa čovekom kod koga su se upoznali. Zbog toga su prekinuli vanbračnu zajednicu i vanbračna supruga se odselila. Kritičnom prilikom je nasilno ušao u stan u kome je stanovala sa njihovim maloletnim sinom, prethodno je udarao šamarima i pesnicama po glavi i telu, kada je pala na pod udarao je nogama u predelu glave i tela, a zatim je ubadao nožem u predelu vrata i grudnog koša, od kojih povreda je preminula;

- učinilac je pročitao SMS poruke iz telefona svoje supruge i zaključio da je ona u intimnoj vezi sa drugim muškarcem pet godina, a on za to nije znao. Od tada je preko svojih prijatelja počeo da se raspituje o toj vezi, a, kada mu je supruga rekla "idi iz kuće, proklet bio", napunio je kanister sa benzinom, polio suprugu i zapalio. Izjavio je da se jako kaje zbog svega što se dogodilo, jako je voleo svoju ženu, imali su skladan brak, ikada se nisu tukli, bilo je svađa, ali "u razumnoj meri". Nikako nije mogao da se pomiri sa činjanicom da njegova supruga ima ljubavnika;

- pre izvršenja femicida učinilac je u vremenskom periodu od pet meseci primenom nasilja i bezobzirnim ponašanjem ugrožavao spokojstvo, telesni integritet i duševno stanje člana svoje porodice vanbračne supruge sa kojom je živeo u istom porodičnom domaćinstvu i sa kojom ima maloletno dete, na taj način što je u više navrata istrivao iz kuće, primoravao da spava na podu, udarao je rukama, drvenim motkama po glavi i telu, šutirao nogama. Kritičnom prilikom je udarao rukama, nogama i motkama po glavi i telu, naneo joj je niz povreda od kojih je preminula;

- između učinioca i njegove babe bili su loši odnosi u dužem vremenskom periodu pre kritičnog događaja. Učinilac navodi da ga je baba klela i svašta mu govorila, što ga je iznerviralo pa je uzeo metalnu šipku, otišao u njenu kuću i dok je ležala na krevetu udarao je metalnom šipkom po glavi od kojih udaraca je preminula;

- učinilac je niz godina pre kritičnog događaja imao loše odnose sa svojom majkom. Po njenoj prijavi pokrenut je krivični postupak zbog teške telesne povrede o izrečena mu je pored kazne i mera bezbednosti obaveznog psihijatrijskog lečenja. Posle izlaska iz ustanove, netrpeljivost se nastavila. Kritičnom prilikom učinilac je došao kod majke i počeli su raspravu oko stana u kome je živela i koji je nasledila od svog supruga, pa je učinilac najpre udarao šakom stisnutom u pesnicu po glavni i telu, a zatim je ubadao kuhinjskim nožem po telu, od kojih povreda je preminula.

S obzirom na to da je u ispitivanom uzorku visok procenat femicida koji su izvršili sinovi prema majkama, interesantno je napomenuti da je odnos između njih pre izvršenja femicida u većini slučajeva bio dobar i da nije bilo sukoba. U jednom slučaju učinilac se odlučio da izvrši femicid dok je sa majkom pio kafu. Na osnovu nalaza i mišljenja veštaka psihijatra sud je utvrdio

da su učinioci izvršili krivično delo u neuračunljivom stanju i zbog toga im je izrečena mera bezbednosti obaveznog lečenja u zdravstvenoj ustanovi.

Motivi izvršenja dela

Najčešći motiv za izvršenje femicida u ispitivanom uzorku je ljubomora, koja je nastala iz želje za isključivim posedovanjem partnerke, nemogućnosti kontrole njenog ponašanja i upravljanja njenim životom. Učinioci su izjavljivali da nikada ne bi izvršili krivično delo da im je partnerka bila "verna", da "nije našla drugog muškarca", da nije prekinula "partnersku vezu", da ih nije napustila, da je pristala da se pomire, da je prihvatila ono što su oni od nje tražili. Zbog nemogućnosti da ispolje svoju moć prema supruzi ili partnerki, učinioci su pod dejstvom negativnih afekata ljutnje i besa, započinjali raspravu i psihičko zlostavljanje, što bi kulminiralo izvršenjem femicida. Drugi motiv je koristoljublje prilikom izvršenja krivičnog dela razbojništva koje je imalo za posledicu femicid. U slučajevima kada su učinioci bili neuračunljivi nije bilo moguće utvrditi postojanje i vrstu motiva.

U ranjem istraživanju femicida takođe je utvrđeno da su glavni motivi za izvršenje ubistva ljubomora, prestanak emotivne veze ili napuštanje bračne zajednice od strane ubijene. U više slučajeva, ubistvo se dogodilo nakon dugogodišnjeg nasilja u porodici, koje je bilo motivisano mržnjom, netrpeljivošću i osvetom prema žrtvi.

2.5. Profil žrtava

2.5.1. Profil žrtava pokušaja femicida

U ispitivanom uzorku bilo je 35 žrtava⁴⁰ pokušaja femicida.

Uzrast žrtava

U najvećem broju sudskih presuda zbog anonimiziranosti nije bilo podataka o uzrastu žrtava – 74,3%. S obzirom na nedostatak podataka nije bilo moguće utvrditi koji je uzrast žrtava najzastupljeniji. Ipak, na osnovu

⁴⁰ Izraz „žrtva“ korišćen je u značenju „oštećenog“ koji je u definisan kao lice čije je kakvo lično ili imovinsko pravo krivičnim delom povređeno ili ugroženo (čl. 2, st. 11 ZKP „Značenje izraza“).

raspoloživih podataka, možemo da konstatujemo da preovlađuju žrtve mlađeg uzrasta do 49 godina i da je zastupljenost starijih žrtava preko 65 godina znatno manja (5,7%) – Tabela 24.

Tabela 24

Uzrast

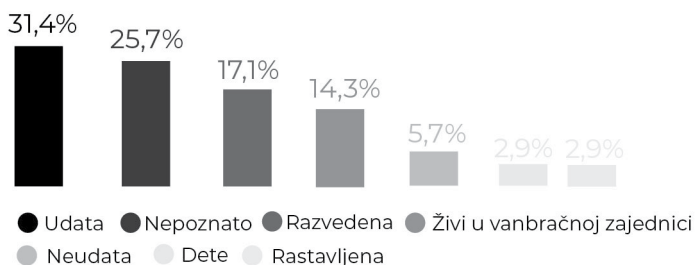
	Broj	Procenat
Do 18	2	5,7
18-25	1	2,9
33-40	1	2,9
41-48	2	5,7
49-56	1	2,9
Preko 65	2	5,7
Nema podataka	26	74,3
Total	35	100,0

Bračno stanje žrtava

Žrtve pokušaja femicida su u najvećem procentu – 31,4% bile udate. (Grafikon 18). Podaci o bračnom stanju žrtava bili su u velikom broju presuda anonimizirani, tako da smo ovaj podatak saznavali iz iskaza okrivljenog, žrtve saslušane kao svedok i iskaza drugih svedoka.

Grafikon 18

Bračno stanje

Broj dece žrtava

Podatak o tome koliko dece ima žrtva takođe je bilo teško saznati iz sudskih presuda. Čak se i ova veoma važna okolnost posebno ne ispituje iako se radi o osobama koje imaju status oštećenog u krivičnom postupku. Podatak o tome koliko dece ima žrtva ostao je nepoznat u 42,9% slučajeva. Većina žrtava u uzorku je imala decu – 48,6%, decu nisu imale dve žrtve – 5,7%. (Tabela 25).

Tabela 25

Broj dece

	Broj	Procenat
Jedno dete	7	20,0
Dvoje dece	5	14,3
Troje i više dece	5	14,3
Nepoznato	15	42,9
Nema dece	2	5,7
Trudnica	1	2,9
Total	35	100,0

Obrazovanje žrtava, zanimanje i zaposlenost

O obrazovanju i zanimanju žrtava gotovo da nema podataka u sudskim presudama koje su bile predmet analize. O zaposlenosti žrtava bilo je podataka u samo šest presuda, tako da se na osnovu toga ne mogu izvoditi statistički relevantni zaključci.

Odnos učinioca prema žrtvi pre pokušaja femicida

Kao što smo već konstatovali, odnos učinioca i žrtve izvesno vreme pre pokušaja femicida bili su loši, što se može zaključiti iz iskaza učinioca i žrtve saslušane kao svedoka. Psihičko nasilje se učinoca prema žrtvi se više ispoljavalo nego fizičko i ogledalo se u “ljubomornim ispadima”, zabrani kontakta žrtve sa drugim ljudima, pretnjama, verbalnim napadima, svađama i vređanjima. Zbog loših međusobnih odnosa često je dolazilo do prekida bračne, vanbračne ili emotivne veze. Ali, prekidanje emotivnog i intimnog odnosa u slučajevima partnerskog nasilja najčešće nije dovelo do smirivanja netrpeljivosti i nasilja. Naprotiv, upravo ova okolnost je uticala na eskalaciju nasilnog ponašanja učinilaca, koji nisu mogli da prihvate činjenicu “*da su napušteni*”.

Prema iskazu jednog učinioca *“njegov brak je bio kao i svaki drugi.. postojale su nesuglasice..koje su se uglavnom završavale vikanjem..ne može da se seti da li je dolazilo do fizičkog nasilja, osim možda jednom prilikom kada je došlo do nekog gurkanja.”*

Drugi učinilac je bio u vanbračnoj zajednici sa oštećenom deset godina, ali je počeo da sumnja u njenu vernost zbog čega su se preselili u drugi grad. Ipak, prema njegovim rečima, situacija je bila još gora, razne muškarce je viđao sa oštećenom što je uticalo na njega da počne da pije. Oštećenu nije fizički maltretirao, samo jednom je udario šamar *“ali taj šamar je ona i zaslužila”*.

U sledećem slučaju, oštećena saslušana kao svedok je izjavila da je učinilac dolazio u objekat gde je radila, da od njega nije imala mira, da je stalno zvao, psovao, pretio da će joj slomiti kičmu zbog toga što ne prihvata njeno *“ne”* kao odgovor *“da ga ne želi pored sebe.”*

Zabranu kontakta sa drugim ljudima kao oblik psihičkog nasilja navela je oštećena koju je učinilac pokušao da ubije zbog toga što je razgovarala sa drugom iz komšiluka i nije mogla da mu objasni da *“između njih nema ničega”*.

Jedna oštećena je navela da je prekinula vezu sa učiniocem jer je *“postao preterano ljubomoran i posesivan.”*

U slučajevima kada su majke bile žrtve pokušaja femicida od strane svojih sinova takođe je pre izvršenja krivičnog dela dolazilo do rasprava i nerazumevanja.

U jednom slučaju majka, žrtva pokušaja femicida i otac, žrtva ubistva, zamerali su učinocu što prekomerno pije alkohol jer tada postaje agresivan prema njima.

U drugom slučaju učinilac je pre izvršenja krivičnog dela bio u stanju ljutne i besa zbog toga što mu je oštećena – majka prebacivala što je trošio porodični novac bez znanja roditelja. I pored toga što joj je učinilac pokušavajući da je ubije zadao niz povreda rukama i drvetom i ostavio povređenu na nasipu u rastinju, oštećena se nije pridružila krivičnom gonjenju.

Obraćanje žrtve za pomoć pre pokušaja femicida

Žrtve su se pre pokušaja femicida retko obraćale za pomoć policiji ili nekoj drugoj nadležnoj instituciji iako, kako smo već utvrdili, odnos sa učiniocima nije bio skladan i bez sukoba. Žrtve su same pokušavale da nađu izlaz iz situacije nasilja tako što su u slučaju partnerskog neslaganja prekidale vezu sa učiniocem. Samo sedam žrtava – 20,0% se obratilo policiji podnošenjem

krivične prijave pre pokušaja femicida, a nikome se nije obraćalo 19 žrtava iz ispitivanog uzorka – 54,3%.

Tabela 26

Ako je izvršilac ranije vršio nasilje prema žrtvi, da li se žrtva obraćala nekome za pomoć?

	Frekvencija	Procenat
Da, policiji	7	20,0
Nepoznato	9	25,7
Nikome se nije obraćala	19	54,3
Total	35	100,0

2.5.2. *Profil žrtava femicida*

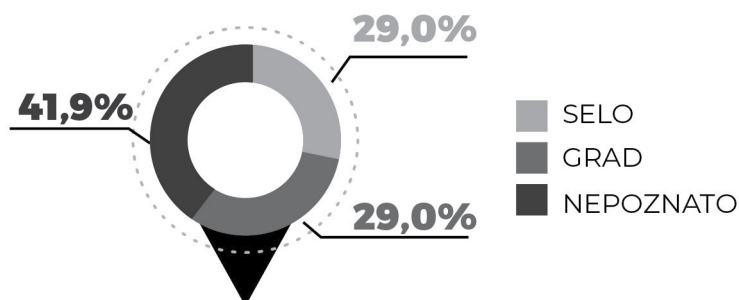
U ispitivanom uzorku sudskih presuda koje se odnose na femicid bila je ukupno 31 žrtva. Kao što je konstatovano u ranijem istraživanju, koje je obuhvatilo 68 žrtava femicida, o žrtvama femicida ima veoma malo podataka u sudskim presudama, čak mnogo manje nego podataka o žrtvama pokušaja femicida, s obzirom na to da u slučajevima pokušaja femicida sud saslušava žrtvu/oštećenu kao svedoka. Kada se radi o femicidu, sud u toku postupka najviše pažnje posvećuje okolnostima izvršenja krivičnog dela i ispitivanju da li je učinilac izvršio krivično delo za koje je optužen. U presudama se navode prikupljeni dokazi, sadržaj sudskomedicinskog i sudskopsihijatrijskog veštačenja, kao i navodi odbrane učinioca, dok se žrtva potpuno zanemaruje. Podaci o žrtvi koje daje učinilac najčešće nisu objektivni, jer učinilac nastoji da opiše žrtvu i njeno ponašanje kao glavni faktor izvršenja femicida. Žrtve se opisuju kao “nevernice”, “alkoholičarke”, uvek spremne za svađu, osobe koje se nedolično ponašaju, napuštaju kuću, vređaju i sl. čime “izazivaju” učinioca da mu “padne mrak na oči”. Čak i prilikom saslušanja članova porodice žrtava kao svedoka sud ne saznaje dovoljno o žrtvi i njenom životu pre nego što je ubijena. Stiče se utisak da se za žrtve kojih više nema više niko ne interesuje.

Mesto rođenja i prebivalište žrtava

U ispitivanom uzorku podjednaka je zastupljenost žrtava koje su rođene u gradu i onih koje su rođene u selu – 29,0%. Međutim, za veliki broj žrtava – 13 (41,9%) nedostaje podatak o mestu rođenja (Grafikon 19). Nema značajnih procentualnih razlika kada je u pitanju prebivalište žrtava jer 45,2% žrtava ima prebivalište u gradu, a 35,5% u selu (Grafikon 20).

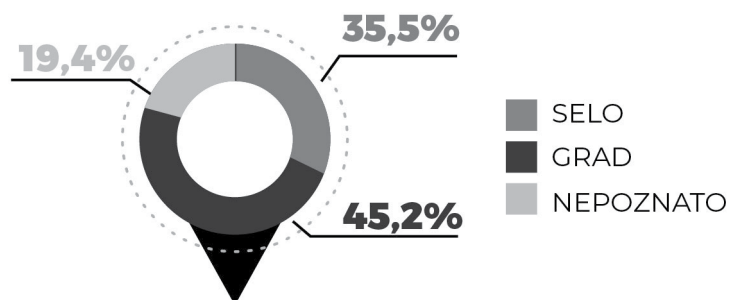
Grafikon 19

Mesto rođenja

Grafikon 20

Prebivalište

Uzrast žrtava

Na osnovu raspoloživih podataka, možemo se zaključiti da su dominantne žrtve u izrastu 18-56 godina (25,9%), od 57-65 (12,9%), a preko 65 godine - 9,7% (Tabela 27). Podaci o uzrastu se razlikuju u odnosu na ranije istraživanje femicida kada je kategorija žrtava uzrasta preko 65 godina bila mnogo više zastupljena (23,5%). Ipak, može se zaključiti da ove procentualne razlike nisu statistički značajne, s obzirom na to da je u 48,4% (u ranijem istraživanju 42,6%) slučajeva podatak o uzrastu žrtava ostao nepoznat jer nije mogao da se utvrdi iz sudske presude.

Tabla 27

Uzrast

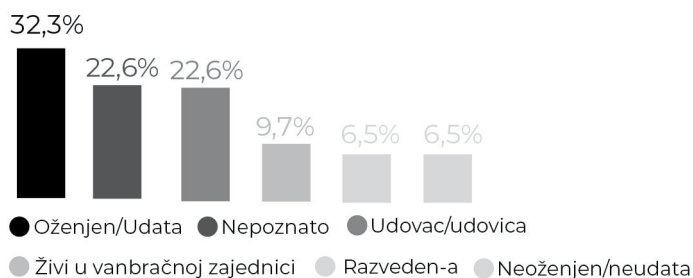
	Broj	Procenat
manje od 18 god.	1	3,2
18-25	1	3,2
33-40	2	6,5
41-48	2	6,5
49-56	3	9,7
57-65	4	12,9
65 +	3	9,7
Nepoznato	15	48,4
Total	31	100,0

Bračno stanje žrtava

U vreme izvršenja femicida najveći procenat žrtava je bio u braku i vanbračnoj zajednici - 42,0%, što odgovara najčešće zastupljenom odnosu između učinioca i žrtve. Značajan je procenat udovica - 22,6% , koje su sa učiniocima imale partnerski odnos (Grafikon 21).

Grafikon 21

Bračno stanje

Obrazovanje, zanimanje i zaposlenost

S obzirom na to da je 80,6% podataka o obrazovanju žrtava nepoznato, ne može se doći do statistički značajnih pokazatelja o obrazovanju žrtava. Isto tako i podaci o zanimanju i zaposlenosti žrtava ostali su u većini slučajeva

nepoznati. Prema podacima iz sudskih presuda, podjednak procenat je zaposlenih žrtava i penzionerki – 16,1%, nezaposlenih je bilo 6, 5%, a isto toliko isto domaćica – Tabela 28.

Tabela 28

Zaposlenost

	Broj	Procenat
Zaposlena	5	16,1
Nezaposlena, traži posao	2	6,5
Domaćica	2	6,5
Penzionerka	5	16,1
Nepoznato	17	54,8
Total	31	100,0

Odnos žrtve i učinioca

Najveći procenat žrtava bio je sa učiniocem u bračnom/vanbračnom ili emotivnom odnosu – 45,2%. Visok procenat u ispitivanom uzorku su majke učinioca – 22,6%, dok su ostale žrtve bile bake učinioca – 6,4%, tašte i bivše tašte – 6,4%. U jednom slučaju žrtva je bila maloletna ćerka učinioca, beba uzrasta dva meseca, koju je učinilac lišio života posle ubistva supruge. Odnos poznanstva i susedski odnos postojao je u malom broju slučajeva – 9,7%, a samo jedna žrtva nije uopšte poznavala učinioca. To su slučajevi kada je do femicida došlo prilikom razbojništva i teške krađe (Tabela 29).

Tabela 29

Odnos žrtve i učinioca

	Frekvencija	Procenat
Supruga	5	16,1
Vanbračna supruga	3	9,7
Bivša vanbračna supruga	4	12,9
Emotivna partnerka	2	6,4
Majka	7	22,6
Baka učinioca	2	6,4
Maćeha	1	3,2
Tašta/bivša tašta	2	6,4

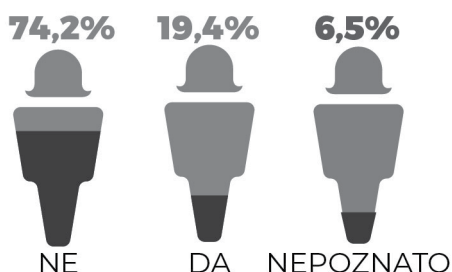
Maloletna ćerka (4 meseca)	1	3,2
Poznanica/susetka	3	9,7
Nije poznavala učinioca	1	3,2
Total	31	100,0

Za razliku od učinilaca koji su femicid izvršili korišćenjem različitog oruđa ili oružja, nijedna žrtva nije imala kod sebe oruđe ili oružje niti ga je koristila da bi se odbranila.

U vreme izvršenja krivičnog dela većina žrtava nije bila pod dejstvom alkohola – 74,2%. Samo je kod šest žrtava u nalazu i mišljenju veštaka sudske medicine konstatovano postojanje alkohola u krvi (Grafikon 22).

Grafikon 22

Alkoholisanost žrtve u vreme izvršenja krivičnog dela

Iako su odnosi između žrtve i učinioca pre izvršenja femicida uglavnom bili loši, žrtva svojim ponašanjem nije doprinela da do izvršenja femicida dođe. Sud je samo u jednom slučaju, i to kod krivičnog dela kvalifikovanog kao ubistvo na mah, konstatovao da je ponašanje žrtve uticalo na ponašanje učinioca, koji se zbog *“teškog osećaja posramljenosti i poniženja”* zbog toga što ga je oštećena vređala i *“slobodnije se ponašala prema drugim muškarcima na proslavi krštenja”* odlučio da izvrši femicid (Grafikon 23).

Da li je, po oceni suda, svojim ponašanjem žrtva uticala na izvršenje ubistva

Obraćanje žrtve za pomoć pre izvršenja femicida

U ranijem istraživanju femicida konstatovali smo da podaci o tome da li se žrtva pre femicida obraćala nekom državnom organu ili instituciji ne postoje u čak 41,2% presuda. Skoro polovina žrtva za koje se u presudama navodi da su pre ubistva bile u nasilnoj partnerskoj vezi sa učioniocem nisu se obratile za pomoć i/ili podršku nijednoj relevantnoj instituciji (47,1%). Relativno je mali broj žrtava koje su se obraćale za pomoć, i to: centru za socijalni rad 1,5% žrtava, policiji 5,9%, dok je i od centra za socijalni rad i od policije pomoć potražilo 2,9% žrtava, a od centra za socijalni rad, policije i tužilaštva samo 1,5% žrtava. Kada smo iz sudskih presuda analizirali kakav je efekat proizvelo obraćanje žrtve relevantnim institucijama društva za pomoć i podršku, uočili smo da su žrtve dobile zaštitu u samo 2,9% slučajeva, a da je krivični postupak protiv učinioca nasilja vođen u 5,6% slučajeva, dok u 1,5% slučajeva žrtvama nije pružena pomoć i zaštita. Zbog toga smo zaključili da bi veliki broj ubistava žena nije bio sprečen jer je izostalo blagovremeno i efikasno reagovanje institucija sistema, pre svega, tužilaštva, po prijavama za nasilje u porodici koje je prethodilo ubistvu. Umesto da žrtvi pruže svu potrebnu zaštitu, pomoć i podršku, u pojedinim slučajevima centri za socijalni rad minimiziraju opasnost i ne sagledavaju okolnosti koje ugrožavaju bezbednost žrtve.

S obzirom na ovakav nalaz iz ranijeg istraživanja i činjenicu da se većina slučajeva pokušaja femicida i femicida obuhvaćenim novim istraživanjem dogodila u vreme važenja Zakona o sprečavanju nasilja u porodici iz 2016. godine, jedan od ciljeva koji smo postavili u novom istraživanju bio je da se utvrdi koliko je donošenje ovog zakona i primena mehanizama za sprečavanje nasilja u porodici uticalo na češća obraćanje žrtava nasilja u porodici nadležnim organima i institucijama i pružanje adekvatne zaštite.

Slično kao kod pokušaja femicida, gde smo u okviru istraživano g uzorka utvrdili da se veoma mali broj žrtava, samo sedam – 20% obratilo policiji podnošenjem krivične prijave pre pokušaja femicida, iz uzorka sudskih presuda za femicid vidi se da se samo u nekoliko slučajeva pre izvršenja femicida žrtva obraćala policiji i prijavljivala nasilje. Nažalost, intervencija državnih organa je i u tim slučajevima izostala iako je bilo uslova za primenu odredbi Zakona o sprečavanju nasilja u porodici (studije slučaja br. 1, 3 i 4). Činjenica da se žrtve retko obraćaju za pomoć nadležnim državnim organima i ustanovama u slučajevima nasilja u porodici potvrđena je u svim dosadašnjim istraživanjima femicida i nasilja u porodici, što pokazuje veliko nepoverenje u institucije sistema. Žrtve se oslanjaju na sopstvenu strategiju i same traže izlaz iz situacije nasilja, čime se minimalizuje opasnost od nastanka težih posledica.

U Zakonu o sprečavanju nasilja u porodici uređeni su organizacija i postupanje državnih organa i ustanova sa ciljem da se obezbedi delotvorno sprečavanje nasilja u porodici i pružanje hitne, blagovremene i delotvorne zaštite i podrške žrtvama nasilja na taj način što se, pored ostalog, vrši procena rizika i izrada individualnog plana zaštite i podrške žrtvi. Nažalost, čak i u onim slučajevima kada su žrtve femicida prijavljivale nasilje pre nego što je došlo do femicida, reakcija institucija sistema nije bila blagovremena i adekvatna. Nadležni organi nisu pravilno procenili rizik niti su koristili instrumente koje predviđa Zakon o zaštiti od nasilja u porodici da žrtva dobije odgovarajuću pomoć i zaštitu.

2.6. *Krivična sankcija, otežavajuće i olakšavajuće okolnosti*

Pokušaj femicida

Kako je uzorak obuhvatio pokušaj najtežih krivičnih dela – ubistva, za koja su predviđene najstrožije kazne, razumljivo je što su najčešće izricane sankcije bile kazna zatvora, samostalne ili sa merom bezbednosti obavezno psihijatrijsko lečenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi. Među izrečenim kaznama najviše je kazni zatvora – 34,6%, a zatim kazni zatvora sa merom bezbednosti (obavezno psihijatrijsko lečenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi, oduzimanje predmeta, obavezno lečenje alkoholičara) – 39,4%, kazna zatvora i novčana kazna – 3,0%. Ukupno je izrečeno 26 ili 78,8% kazni zatvora, samostalno i sa merom bezbednosti i novčanom kaznom. Uz kaznu zatvora često je izricana mera bezbednosti oduzimanja predmeta koji su korišćeni prilikom izvršenja krivičnog dela (nož, pištolj i dr.) – 27,3%. Visok je procenat samostalno izrečene mere bezbednosti obavezno psihijatrijsko lečenje i

čuvanje u zdravstvenoj ustanovi – 15,2% zbog toga što je sud kod jednog broja učinilaca utvrdio da su bili neuračunjivi u vreme izvršenja pokušaja femicida (Tabela 30).

Tabela 30

Krivična sankcija koju je sud izrekao

	Broj	Procenat
Kazna zatvora	12	36,4
Kazna zatvora i mera bezbednosti obavezno psihijatrijsko lečenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi	1	3,0
Kazna zatvora i mera bezbednosti oduzimanje predmeta	9	27,3
Kazna zatvora i mera bezbednosti obavezno lečenja alkoholočara	1	3,0
Kazna zatvora, mera bezbednosti oduzimanje predmeta i mera bezbednosti obavezno lečenja alkoholočara	1	3,0
Kazna zatvora i novčana kazna	1	3,0
Kazna zatvora, novčana kazna i mera bezbednosti oduzimanje predmeta	1	3,0
Mera bezbednosti obavezno psihijatrijsko lečenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi	5	15,2
Mera bezbednosti obavezno psihijatrijsko lečenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi i mera bezbednosti oduzimanje predmeta	2	6,1
Total	33	100,0

Kazne zatvora izrečene učiniocima pokušaja femicida bile su u različitom trajanju s obzirom na okolnosti izvršenja krivičnog dela, olakšavajuće i otežavajuće okolnosti. Najviše je izrečeno kazni u trajanju od 5 godina – 19,2%, 4 godine – 15,4% i 3 godine – 11,5% (Tabela 31).

Tabela 31

Trajanje kazne zatvora

	Broj	Procenat
3 godine	3	11,5
3 godine i 6 meseci	2	7,7
4 godine i 9 meseci	1	3,8
5 godina	5	19,2
5 godina i 6 meseci	1	3,8
6 godina	2	7,7
7 godina	2	7,7
8 godina	1	3,8
10 godina	4	15,4
10 godina i 6 meseci	1	3,8
12 godina i 11 meseci	1	3,8
15 godina	2	7,7
20 godina	1	3,8
Total	26	100,0

Najblaže izrečena kazna je kazna od tri godine zatvora i mera bezbednosti oduzimanje predmeta (nož sa plastičnom drškom), koja je izrečena je učiniocu zbog krivičnog dela pokušaja ubistva iz čl. 113 KZ.

Učiniac je posle svađe sa oštećenom sa kojom se razveo, dan posle ročišta na kome je brak razveden, pokušao da je liši života na taj način što joj je zadao udarac nožem i naneo joj teške telesne povred opasne po život, ali krivično delo nije završio jer su sinovi pritekli majci u pomoć, a zbog blagovremene lekarske intervencijem izostala je teža posledica. Saslušana na glavnom pretresu, oštećena je izjavila da je sada sa učiniocem u dobrim odnosima i u vanbračnoj zajednici, pa je uskratila svedočenje i nije se pridružila krivičnom gonjenju.

Samo u jednom slučaju je izrečena kazna u najdužem trajanju 20 godina zatvora uz dve mere bezbednosti – oduzimanje predmeta (kuhinjski nož kojim je izvršeno krivično delo) i obavezno lečenje od alkoholizma.

Učiniac je izvršio krivično delo teško ubistvo u pokušaju iz čl. 114 tač. 11 u vezi čl. 30 Krivičnog zakonika (pokušaj lišenja života više lica) na taj način što je, u stanju privremenog duševnog poremećaja usled intoksikacije alkoholom, u koje je stanje sam sebe doveo, sa umišljajam lišio života svog oca i pokušao da

liši života svoju majku. Krivično delo je izvršio u vreme kada se protiv njega već vodio krivični postupak zbog krivičnog dela nasilje u porodici učinjenog prema majci. Pre izvršenja krivičnog dela, učinilac je roditelje ispred porodične kuće vređao i pretio "da neće živi dočekati okončanje krivičnog postupka koji se vodi protiv njega". Majci je kuhinjskim nožem zadao ubodne rane u predelu grudi i nadlaktice.

U obrazloženju presude navedene su otežavajuće i olakšavajuće okolnosti koje je sud cenio prilikom odmeravanja kazne.

Kao olakšavajuće okolnosti za pokušaj femicida, u presudama su navedene:

- neosuđivanost;
- priznanje krivičnog dela;
- porodične prilike: otac maloletnog deteta/dece, porodičan čovek; otac dvoje punoletne dece;
- godine života: starija osoba (68 godina, 81 godina, "čovek u godinama", penzioner), mlad čovek, mlađa životna dob;
- zdravstveno stanje (bolestan, narušeno zdravstveno stanje, boluje od sumanute psihoze);
- uračunljivost: bitno smanjena, uračunljivost smanjena ali ne bitno;
- učinilac je bio u stanju afekta besa srednjeg intenziteta;
- držanje posle izvršenja krivičnog dela, sam se prijavio policiji i zahtevao od policijskog službenika da pozove hitnu pomoć, raspitivao se o zdravlju oštećene, iskreno kajanje; da je iz istog pištolja pucao sebi u glavu, tako da je i on povređen, kojom prilikom je bio ugrožen i njegov život;
- učinilac je radio kao profesor u srednjoj školi;
- oštećena se nije pridružila krivičnom gonjenju, nije istakla imovinskopravni zahtev, pomirila se sa učiniocem, zasnovala vanbračnu zajednicu sa njim, molila sud da ne bude strog prema učinioцу, tražila blaže kažnjavanje jer ga voli i ima nameru da nastavi zajednički život sa njim.

Treba napomenuti da je u nekoliko slučajeva sud cenio kao olakšavajuću okolnost činjenicu da je delo ostalo u pokušaju i da je u konkretnom slučaju izostala posledica krivičnog dela. Iako je kod pokušaja jačina ugrožavanja zaštićenog dobra niža nego kod dovršenog krivičnog dela, ovakav stav suda se

ne može prihvatiti kao opravdan. Pokušaj je jedna od faza u izvršenju krivičnog dela, nalazi se između pripremnih radnji i dovršenog krivičnog dela, predstavlja fakultativni osnov za ublažavanje kazne i može se tretirati kao olakšavajuća okolnost ukoliko je ponašanjem učinioca posle izvršenja krivičnog dela otklonjena posledica. Međutim, ukoliko je krivično delo ostalo u pokušaju isključivo "iz razloga što je okončanje izvršenja krivičnog dela osujećeno radnjama oštećenog"⁴¹ ili usled nekih drugih okolnosti (blagovremeno pružanje lekarske pomoći), kao što je u dva slučaja iz uzorka, onda činjenica da je izostala posledica ne može da bude tretirana kao olakšavajuća okolnost.

Učinilac je pokušao da liši života vanbračnu partnerku tako što je posle verbalne rasprave sa njom, fizički nasrnuo i zadao joj više udaraca zatvorenom šakom po glavi, licu i telu. Kada je pokušala da pobegne, učinilac je oborio na trotoar i nastavio da udara pesnicama i nogama po glavi i telu, udarao je glavu o beton trotoara, da bi u jednom momentu izvukao iz džepa jakne skalpel i naneo oštećenju, koja je bila u četvrtom mesecu trudnoće, što je učinilac znao, niz povreda i sekotina po telu. Oštećena je uspela da pobegne u zgradu gradske ambulante, učinilac je stigao i nastavio da udara pesnicama po glavi i telu, zatim je oborio na pod preteći da će je ubiti, da bi nakon što je ugledao osoblje ambulante pobegao sa lica mesta.

Učinilac je u stanju bitno smanjene uračunljivosti usled privremene duševne poremećenosti zbog abnormalne reakcije na alkohol po tipu komplikovanog pijanstva, pokušao da liši života svoju suprugu tako što je srušio na pod na leđa, pa je okrenuo na bok, podigao joj je džemper i kuhinjskim nožem naneo povredu u obliku ubodne rane, zatim je okrenuo na leđa, podigao nož i zamahnuo u predelu grudi, ali je oštećena levom rukom uhvatila oštricu noža, kojom prilikom je zadobila povredu u vidu rezne rane, ali je sprečila dalje povređivanje. Učinilac i oštećena su bili u braku 19 godina i imaju maloletnu ćerku koja se školuje u drugom gradu i ne živi sa roditeljima. U braku je bilo dosta problema i trzavica, svađa i rasprava. Mesec dana pre pokušaja femicida, učinilac je pretio oštećenju da će je ubiti, ona je pobjegla iz stana i pozvala policiju. Policija je došla u stan i oduzela od učinioca kuhinjski nož kojim je pretio oštećenju, zbog vidne alkoholisanosti učinioca su sproveli u policijsku upravu radi trežnjenja i zbog pretnji oštećenju podneli prekršajnu prijavu.

Otežavajuće okolnosti navedene u presudama bile su:

⁴¹ Presuda Višeg suda u Novom Sadu Kž. 1217/18 od 2.11.2018, kojom je delimično usvojena žalba OJT u Novom Sadu, preinačena presuda Osnovnog suda u Novom Sadu K. 352/18 od 29. 6. 2018. u delu odluke o krivičnoj sankciji, žalba branioca okrivljenog odbijena, a prvostepena presuda u nepreinačenom delu potvrđena <http://bilten.osns.rs/presuda/sentenca?url=pokusaj-krivicnog-dela-koji-ne-predstavlja-osnov-za-ublazavanje-kazne-niti-olaksavajucu-okolnost>, pristup 5.10.2020.

- Ranija osuđivanost učinioca zbog istovrsnih ili drugih krivičnih dela sa elementima nasilja;
- Celokupno ponašanje učinioca koje je prethodilo izvršenju pokušaja femicida, učinilac je bez ikakvog povoda od strane oštećene izvršio krivično delo i pri tome pokazao upornost, pretio ostalim prisutnima da mu ne prilaze jer će ih sve poklati, povredio nožem svog sina koji je pokušavao da zaštiti majku; učinilac nije izrazio iskreno kajanje;
- Brutalnost prilikom izvršenja krivičnog dela, učinilac je oštećenu udarao više puta nožem u predelu vitalnih organa, pri čemu je povrede naneo i drugoj oštećenoj koja je pokušala da je zaštiti;
- Pobude i motivi – ljubomora;
- Odnos učinioca prema žrtvi – krivično delo je izvršio prema supruzi;
- Krivično delo je izvršio u prisustvu troje maloletne dece;
- Učinilac je izvršio krivično delo u alkoholisanom stanju iako je znao kako reaguje kada je pijan;
- Učinilac je ostavio oštećenu bez pomoći i nakon „prežnjenja osećanja ljutnje i besa“.

U 33, 3% slučajeva sud nije našao da postoje otežavajuće okolnosti i nije ih naveo u presudi.

Femicid

Prema rezultatima ranijeg istraživanja učiniocima femicida su u najvećem procentu izrečene kazne zatvora (71%), dok su kazne zatvora i mere bezbednosti i samo mere bezbednosti izrečene u manjem broju slučajeva (17,4% i 11,6%). Kazna zatvora u najdužem trajanju od četrdeset godina bila je izrečena u 10,1%. Tada smo konstatovali da su u mnogim slučajevima kazne blage, što je najčešće posledica kvalifikacije krivičnog dela kao tzv. običnog ubistva, jer je sud zaključio da u radnjama učinioca ne postoje elementi za kvalifikovan ili teži oblik ubistva.

Sličan je nalaz i u ovom istraživanju femicida. Učiniocima femicida su u najvećem procentu izrečene kazne zatvora – 44,8%; kazne zatvora i mera bezbednosti oduzimanja predmeta – 27,6%; kazna zatvora, novčana kazna i mera bezbednosti obavezno psihijatrijsko lečenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi – 3,4%. Ukupno je izrečeno kazni zatvora samostalno ili sa drugom

kaznom (novčana kazna) i merom bezbednosti – 75,7%. Kao i kod pokušaja femicida i u okviru ovog uzorka izrečena je mera bezbednosti obavezno psihijatrijsko lečenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi u visokom procentu – 15,2% jer je sud utvrdio da su učinioци u vreme izvršenja krivičnog dela bili neuračunljivi (Tabela 32).

Tabela 32

Krivična sankcija koju je sud izrekao

	Broj	Procenat
Kazna zatvora	13	44,8
Kazna zatvora i mera bezbednosti oduzimanje predmeta	8	27,6
Kazna zatvora, novčana kazna i mera bezbednosti obavezno psihijatrijsko lečenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi	1	3,4
Mera bezbednosti obavezno psihijatrijsko lečenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi	6	20,7
Mera bezbednosti obavezno psihijatrijsko čuvanje i lečenje u zdravstvenoj ustanovi i mera bezbednosti oduzimanje predmeta	1	3,4
Total	29	100,00

Kazne zatvora izrečene učinioциma u različitom su vremenskom trajanju – od četiri godine do 40 godina. Kazna zatvora u trajanju od 40 godina i 15 godina izrečena je u najvećem procentu – 18,2%, zatim kazna zatvora u trajanju od 20 godina – 13,6%, kazne zatvora u trajanju od 10,13 i 14 godina – 9,1%, kazne zatvora u trajanju od 4, 7, 8, 18 i 30 godina – 4,5% (Tabela 33). U uzorku sudskih predmeta za femicid primećeno je da su u nekoliko slučajeva drugostepeni sudovi odlučujući po žalbi izricali blaže kazne u odnosu na kazne u prvostepenom postupku. U tim slučajevima je došlo i do promene pravne kvalifikacije krivičnog dela, pa se sud umesto teže kvalifikovanog dela u optužnici i prvostepenoj presudi (teško ubistvo), odlučivao za drugu, blažu kvalifikaciju (ubistvo bez kvalifikatornih okolnosti). Promena pravne kvalifikacije krivičnog dela uticala je na preinačenje prvostepene presude u pogledu kazne i učinioциu je izricana kazna u kraćem vremenskom trajanju.

Tabela 33

Trajanje kazne zatvora

	Broj	Procenat
4 godine	1	4,5
7 godina	1	4,5
8 godina	1	4,5
10 godina	2	9,1
13 godina	2	9,1
14 godina	2	9,1
15 godina	4	18,2
18 godina	1	4,5
20 godina	3	13,6
30 godina	1	4,5
40 godina	4	18,2
Total	22	100,0

U obrazloženju presude sudovi su uglavnom navodili one olakšavajuće i otežavajuće okolnosti koje su, samo primera radi, navedene u zakonu. Iako se ove okolnosti odnose na raniji život učinioca, njegove lične prilike, njegovo držanje posle učinjenog krivičnog dela, a naročito njegov odnos prema žrtvi krivičnog dela, kao i druge okolnosti koje se odnose na ličnost učinioca, iz presuda nije bilo moguće saznati da li je sud u toku postupka ove okolnosti ispitivao i utvrđivao. Takođe, treba napomenuti da u obrazloženjima presuda u nekoliko slučajeva (48,3%) uopšte nisu navedene ni olakšavajuće ni otežavajuće okolnosti, a u nekim presudama samo se konstatuje da sud nije našao otežavajuće okolnosti.

Kao olakšavajuće okolnosti sud je, kao i kod pokušaja femicida u presudama naveo:

- neosuđivanost,

- priznanje krivičnog dela, detaljno čak i delimično priznanje sa obrazloženjem da je time učinilac doprineo brzom i efikasnom okončanju krivičnog postupka; „načelno priznanje da je oštećenoj naneo povrede od kojih je nastupila smrtna posledica“;

- porodične prilike i bračno stanje : broj dece (maloletne i punoletne), ali i

činjenicu da je učinilac bez dece, da je neoženjen, ali i da je oženjen;

- godine života: mlada osoba, učinilac je imao 31 godinu u vreme izvršenja krivičnog dela, „čovek u godinama“, učinilac je starosti 60 godina, „radi se o osobi zrele životne dobi“, učinilac je u vreme izvršenja krivičnog dela imao „svega dvadeset godina“;

- zdravstveno stanje: učinilac „ima niz ozbiljnih telesnih oboljenja sa komplikacijama koje su evidentirane na telesnom, neurološkom i mentalnom planu; učinilac „boluje od psihotične dekompenzacije u koju zapada ukoliko nema odgovarajuću terapiju, zbog čega se povremeno leči“;

- smanjena uračunljivost do bitnog, ali ne bitno; bitno smanjena uračunljivost.

Pored navedenih, kao olakšavajuće su navedene i sledeće: korektno ponašanje u postupku „jer nije osporio činjenicu da je oštećenju zadao ta dva udarca sa tim nožem, a ni činjenicu da je oštećena usled tih zadobijenih povreda i preminula“, kajanje; laka mentalna ometenost, nezaposlenost; da o učiniocu brinu članovi porodice; da mu je u međuvremenu preminula majka „što ga je teško pogodilo jer je i ona brinula o njemu“; činjenica da je učinilac „tempore criminalis bio pod dejstvom alkohola zbog čega su njegove sposobnosti shvatanja značaja dela i upravljanja postupcima bile smanjene, ali ne bitno“; da je učinicu „prestala bračna zajednica“; okolnosti koje su dovele do „nastupanja stanja ljutnje i besa kod okrivljenog a tiču se međusobnog odnosa sa sada pokojnom suprugom.“

Otežavajuće okolnosti prilikom izvršenja femicida bile su:

- učinilac je šest puta osuđivan, od čega četiri puta za krivična dela sa elementima nasilja, a od toga dva puta za krivičnih dela protiv života i tela;

- učinilac je prekršio meru zabrane prilaska koja mu je bila određena na osnovu Zakona o sprečavanju nasilja u porodici;

- krivično delo je učinilac izvršio uz određeni stepen bezobzirnosti (ćerka učinioca i oštećene bila je u istoj kući, a maloletnog sina je poslao u apoteku kako ne bi bio prisutan prilikom izvršenja krivičnog dela);

- ponašanje učinioca posle izvršenja krivičnog dela: skrivanje beživotnog tela oštećene, kao i predmeta kojim je izvršio krivično delo; krio se posle izvršenja krivičnog dela i pronađen je po poternici; učinilac je iskoristio poznanstvo svoje porodica sa oštećenom i poverenje koje je oštećena imala prema njemu, u gostila ga i ponudila kolačima, na glavnom pretresu je „nastojao da sebe predstavi kao bolesnu osobu, pritom je sud cenio i

vremenski period od čak 17 godina od kada je delo izvršeno, odnosno 15 godina do momenta kada je krivični postupak protiv njega pokrenut, u kom je periodu je živeo uobičajeno, i vršio druga krivična dela”; učinilac je posle izvršenog ubistva ugasio svetlo, zaključao vrata i bacio ključ od kuće oštećene u travu;

- stepen krivice: „intenzivna želja učinioca da nastupi posledica, posebna upornost i predumišljaj, oštećenoj je zadao više uboda nožem u predelu vrata, intenzitet kompulzivne sile, skrivena smanjena uračunljivost, jer je okrivljeni sam sebe doveo u stanje pijanstva, jačina povrede zaštićenog dobra, ubodi koje je oštećena dobila u vrat kao posebno opasno mesto, raniji život“;

- ranija višestruka osuđivanost za krivična dela i prekršaje, osuđivanost za krivično delo nasilje u porodici; učinilac je vršio krivična dela kao maloletnik, više puta je kao punoletno lice bio osuđivan zbog krivičnih dela sa elementima nasilja i protiv imovine;

- krivično delo je izvršeno naočigled maloletnog deteta – brata oštećene, usled čega su kod deteta prisutni zdravstveni problemi koji se ogledaju u neraspoloženju, bezvoljnosti, anksioznosti i nesanicu; učinilac je lišio života oštećenu u prisustvu njene maloletne dece; učinilac je tukao oštećenu pred njenom maloletnom decom (uzrasta 11 i 13 godina) „ne vodeći računa da li to ostavlja posledice na decu ili ne“;

- odsustvo stvarnog kajanja kod učinioca „ono koje je izrekao bilo je samo deklarativno, da bi postigao povoljniji ishod i blaže kažnjavanje, a stvarno kajanje je potpuno izostalo“.

U nekoliko sudskih presuda kao otežavajuće okolnosti navedeno je postupanje prema žrtvi u momentu izvršenja krivičnog dela:

- učinilac je oštećenoj naneo, pored povreda koje su dovele do smrtnog ishoda, i brojne lake telesne povrede po telu što ukazuje na njegovu upornost;

- iskazana upornost i agresivnost prilikom vršenja dela, “potpuno odsustvo osećanja krivice i kajanja, da su oštećene bile članovi njegove najuže porodice - supruga i maloletna ćerka, da kritičnom prilikom nisu pružale nikakav otpor niti se branile, posebno ceneći činjenicu da je maloletna oštećena bila dete, beba starosti svega 4 meseca koja je tek započela život, potpuno bespomoćna, nezaštićena i nesvesna situacije oko sebe, koju je okrivljeni umesto da je kao jedan od roditelja štiti i pazi, lišio života i to na tako svirep i bezosećajan način, stepen ugrožavanja odnosno povrede zaštićenog dobra. Takođe, kao otežavajuća okolnost cenjen je i broj

povreda oštećene supruge, kao i povrede koje su usmratile mal. oštećenu, što po oceni suda ukazuje upravo na iskazanu upornost i brutalnost okrivljenog“;

- „lišenjem života svoje bivše supruge istovremeno je i njihovo troje maloletne zajedničke dece lišio roditeljskog staranja majke usled čega će celokupni svoj period odrastanja morati da provedu lišeni majčinske ljubavi i staranja“, prilikom izvršenja krivičnog dela učinilac je „iskazao naročitu upornost s obzirom na to da je na telu žrtve konstatovano ukupno 15 ubodnih rana“;

- učinilac je lišio života svoju bivšu emotivnu partnerku, „koja je znatno mlađa od njega, pritom je bila samohrana majka maloletne dece, koju decu težina posledice naročito pogađa“;

- „jačina ugrožavanja zaštićenog dobra i motiv izvršenja dela koji se ogledaju u izuzetno iskazanoj upornosti i drastičnom načinu lišavanja života supruge zbog njenog neverstva“;

- „celokupno ponašanje okrivljenog koje je prethodilo izvršenju krivičnog dela i motive koji su ga rukovodili da delo izvrši: okrivljeni je bez ikakvog povoda sa strane oštećene nju lišio života, oštećena nije ni mogla pretpostaviti da se može desiti ovo što se dogodilo, da ponašanje okrivljenog nije nagoveštavalo da se nešto može dogoditi, sve je do same radnje izvršenja ono je bilo uobičajno... ubada 40 puta u vitalne delove tela, oduzima joj kartice, nakit, koji u dva navrata iznosi i prodaje u prodavnici, pa lež odvlači i zaključava u kupatilo, čisti stan, kako se ne bi shvatilo šta se tamo dogodilo.“

3. STUDIJE SLUČAJA

3.1. *Predmet i metodologija*

Produbljenom analizom slučajeva pokušaja femicida i femicida obuhvaćeni su odabrani slučajevi pokušaja femicida i femicida koji su prema oceni istraživačica, s obzirom na vrstu ubistva, način izvršenja dela, sredstva izvršenja, odnos između žrtve i učinioca i dr, bili specifični za istraživane pojave.

U analizi je primenjena metoda studije slučaja, a uzorak je obuhvatio pet procesuiranih slučajeva pokušaja femicida i pet procesuiranih slučajeva femicida koji su pravosnažno okončani posle početka primene ZSNP. Relevantni podaci su prikupljeni primenom posebnog upitika, a na osnovu neposrednog uvida u presude. Podaci o slučajevima analizirani su kvalitativno, sa ciljem da se otkriju fenomenološka i etiološka obeležja samog dela, ali i da se celovito ispita delovanje institucija pre izvršenog dela, kao i postupanje nadležnih organa u njegovom procesuiranju.

Odabrane su pravosnažne sudske presude nadležnih sudova iz različitih gradova (Tabela 34).

Tabela 34

Analizirane presude sudova

Pokušaj femicida	Femicid
Viši sud u Novom Pazaru (jedan predmet)	Viši sud u Kruševcu (jedan predmet)
Viši sud u Sremskoj Mitrovici (jedan predmet)	Viši sud u Negotinu (jedan predmet)
Viši sud u Beogradu (tri predmeta)	Viši sud u Užicu (jedan predmet)
	Viši sud u Beogradu (jedan predmet)
	Viši sud u Novom Sadu (jedan predmet)
Ukupno pet	Ukupno pet

Za razliku od našeg ranijeg istraživanja,⁴² kada su studije slučaja rađene uvidom u kompletnu dokumentaciju iz odabranih sudskih predmeta, sada su studije slučaja zasnovane na podacima prikupljenim pregledom sudskih presuda i njihovom analizom. Ovakav način prikupljanja podataka za studije slučaja svakako nije dovoljan ni potpun, ali je bio jedino moguć, s obzirom da je istraživanje spovedeno u vreme primene epidemioloških preventivnih mera i postupaka u funkciji sprečavanja širenja zarazne bolesti kovid-19 sa ciljem zaštite zdravlja i bezbednosti (samoizolacija i izolacija, zabrana okupljanja – na svaka 4m² u zatvorenom prostoru može biti prisutno samo jedno lice, održavanje fizičke distance, ograničenje radnog vremena i ulaska u poslovne prostorije, higijensko-zdravstvene mere i dr.). To je onemogućilo pregled sudskih spisa u sudu, tako da je analiza sadržaja urađena na osnovu podataka iz pravnosnažnih sudskih presuda i obuhvatila je: optuženje, kvalifikaciju krivičnog dela u optužnici i presudi, karakteristike sudsko medicinskog i sudsko psihijatrijskog veštačenja, navode odbrane okrivljenog, iskaz žrtve (kod pokušaja femicida), iskaze drugih svedoka saslušanih u krivičnom postupku; odluku suda o krivičnom delu, krivici i krivičnoj sankciji.

Treba napomenuti da su neki relevantni podaci ostali nepoznati, posebno kod slučajeva femicida, zbog toga što u sudskim spisima uopšte nisu evidentirani. To se posebno odnosi na podatke o žrtvama, o kojima postoje veoma oskudne informacije, ali, isto tako, u mnogim predmetima nedostaju i podaci o ličnom odnosu učinioca i žrtve pre izvršenja krivičnog dela. U spisima predmeta najviše je podataka o učiniocima, ali i u pogledu njih nedostaju mnogi podaci o njihovom životu i ponašanju pre izvršenja krivičnog dela, o osobinama ličnosti učinilaca, mada su neki od ovih podataka sadržani u nalazu i mišljenju veštaka neuropsihijatra i/ili psihologa.

U ovo istraživanje smo uključile i medijsko izveštavanje o femicidu i pokušajima femicida. Studijama izabranih 10 slučajeva femicida i pokušaja femicida, koje su izrađene na osnovu sudskih presuda, dodale smo izveštaje iz medija, koje smo analizirale u odnosu na smernice koje su razvile „Novinarke protiv nasilja“.⁴³ Smernice za medijsko izveštavanje o nasilju prema ženama izrađene su sa ciljem da se u medijima razvije dobra praksa izveštavanja o nasilju prema ženama, odnosno, da se ne o slučajevima nasilja ne piše senzacionalistički, da se ne okrivljuju žrtve i slično. Smernice su sledeće:

- Dok je postupak u toku, ne treba otkrivati identitet preživele/žrtve i članova/članica njene porodice;

⁴² Konstantinović Vilić, S. Petrušić, N. Beker, K. Društveni i institucionalni odgovor na femcid u Srbiji, FemPlatz, Pančevo, 2019.

⁴³ *Smernice za medijsko izveštavanje o nasilju prema ženama*, Novinarke protiv nasilja, dostupno na: <https://www.rs.undp.org/content/serbia/sr/home/library/smernice-za-medijsko-izvetavanje-o-nasilju-prema-enama.html>

- Odgovornost za počinjeno nasilje ne treba prebacivati sa nasilnika na preživelu/žrtvu;
- Medijski izveštaj ne sme da sadrži informacije kojima bi se čin nasilja mogao opravdati spoljašnjim okolnostima ili ličnim osobinama nasilnika;
- Medijski izveštaj ne sme da sadrži detalje čina nasilja/ubistva ili izjave sagovornika/sagovornica, koje nisu relevantne za čin;
- Medijski izveštaj ne sme da sadrži senzacionalističke ili stereotipne izraze za nasilje, preživelu/žrtvu, nasilnika;
- Medijski izveštaj ne sme da umanjuje, ismeva nasilje i ne bi trebalo da se u njemu iznosi neverovanje preživeloj/žrtvi;
- Medijski izveštaj ne bi trebalo da prate fotografije/video-zapisi, koji na neadekvatan i stereotipan način prikazuju nasilje, preživele/žrtve i nasilnike;
- Medijski izveštaj treba jasno da ukazuje na to da je nasilje prema ženama društveni problem koji počiva na nejednakim odnosima moći između muškaraca i žena;
- Medijski izveštaj treba da ispunjava i svoju edukativnu funkciju.

Na kraju svake studije slučaja femicida i pokušaja femicida, dat je kratak komentar o tome kako su mediji u konkretnom slučaju izveštavali, za one slučajeve koji su dospeli do medija, odnosno, o kojima se u medijima izveštavalo. Uzorak za analizu činilo je 80 tekstova sa sledećih medijskih portala: *Alo* (11 tekstova), *Srbija Danas* (15), *HappyTV* (dva), *Blic* (13), *Kurir* (13), *Pink* (jedan), *Telegraf* (15), *Informer* (četiri), *Espresso* (dva), *Novosti* (tri), *Vesti.rs* (jedan, izvor: *Srbija Danas*).

3.2. *Rezultati istraživanja – pokušaj femicida*

Slučaj br. 1: učinilac M.H. žrtva D.F.

Modalitet izvršenja, obeležja i pravna kvalifikacija krivičnog dela

Optužnicom Višeg javnog tužioca u Novom Pazaru Kto. Br. 6/17 od 1. 6. 2017. učinilac M.H. je optužen zbog krivičnog dela teško ubistvo u pokušaju iz čl. 114 st. 1 tač. 11 u vezi čl. 30 KZ i krivičnog dela nedozvoljena proizvodnja, držanje,

nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz čl. 348 st. 4 u vezi st. 1 KZ.

U prvostepenom sudskom postupku sud je učinioca M.H. oglasio krivim za krivično delo teško ubistvo u pokušaju iz čl. 114 st. 1 tač. 11 u vezi čl. 30 KZ i krivičnog dela nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz čl. 348 st. 4 u vezi st. 1 KZ zbog toga što je postupajući sa direktnim umišljajem kada mu je sposobnost shvatanja značaja dela kao i sposobnost kontrole svojih postupaka bila umanjena, ali ne i bitno, 16.05.2013. godine oko 17,00 časova u selu Đerekare kod Tutina, u pravcu svoje braće od strica-oštećenih, iz pištolja marke CZ 70 kalibra 7,65 mm, u momentu kada se nalazio ispred svoje dvorišne kapije pokraj puta, sa rastojanja od 13-14 metara „izvršio ispaljivanje dva projektila u pravcu oštećenih i to u pravcu prvog oštećenog u momentu kada je oštećeni bio u nekom od uspravnih položaja, okrenut zadnjom stranom tela prema optuženom pri čemu je prvi oštećeni zadobio jednu ranu – prostrelinu u predelu leve polovine potiljačnog predela glave i levog uha, a u pravcu drugog oštećenog u momentu kada je oštećeni bio okrenut desnom bočnom stranom tela u nekom od pognutih položaja gornjom polovinom tela, pri čemu je drugi oštećeni zadobio jednu tangencijalnu zastrelinu nanesenu projektilom ispaljenim iz predmetnog ručnog vatrenog oružja, čiji je ulazni otvor neposredno iza desnog uveta, a projektil se zadržao na dnu kanala rane u središnjem delu zadnje strane vrata sa pravcem pružanja s desna u levo unazad, što je u momentu nanošenja predstavljalo laku telesnu povredu, pa posledice u vidu lišenja života oštećenih nisu nastupile.“

Posle toga, okrivljeni se vratio u svoje dvorište, gde je u suprugu ispalio iz ručnog oružja 5 projektila sa bliskog rastojanja – rastojanja koje je u domenu barutnih čestica dfo oko 80 cm – „nanevši joj prostreline glave... zbog prolaska projektila kroz mozak i trenutnog gubitka svesti, usledilo je naglo padanje, kada je zadobila i prostrelinu od projektila čiji je ulazni otvor na desnoj bočnoj strani grudnog koša... kroz desno plućno krilo nastavljajući unazad kroz osmi međurebarni prostor, neposredno uz kičmeni stub... i dok je sada pok. bila u fazi pada, ali već na zemlji u ležećem položaju i to levom bočnom stranom okrenuta prema zemlji naneo prostrelinu čiji je ulazni otvor rana u središnjem grudnjačinom predelu u nivou drške grudne kosti... pa je usled navedenih povreda, prostrelina glave i trupa kod sada pokojne nastupila smrt, koja je nasilna i to usled oštećenja za život važnih moždanih centara i iskrvarenja iz raskidanih krvnih sudova duž kanala prostrelina glave i trupa, te je smrt oštećene u direktnoj uzročnoj vezi sa navedenim povredama — prostrelinama glave i trupa, nakon čega je optuženi poneo telo sada pokojne sa navedenog mesta, a pritom poneo i pištolj iz koga je pucao, do seoskog puta i telo stavio u vozilo marke "Golf", reg. oznaka NP 012 HK, koje je bilo parkirano na putu, odvezao se do mesta zv. "Tahirovića ravan" u selu Đerekare, gde je ostavio telo i udaljio se sa lica mesta.“

Kvalifikacija dela u presudi ista je kao u optužnici – teško ubistvo u

pokušaju iz čl. 114 st. 1 tač. 11 u vezi čl. 30 Krivičnog zakonika, kao i nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz čl. 348 st. 1 Krivičnog zakonika, zbog neovlašćenog nošenja vatrenog oružja, pištolja sistema "CZ 70" kalibra 7,65 mm, koje je prethodno neovlašćeno nabavio i držao, i to suprotno čl. 5 st. 3 i čl. 7 st. 1 Zakona o oružju i municiji.

U obdukcijom nalazu konstatovano je da je kod oštećene smrt nasilna i da je nastupila usled oštećenja za život važnih moždanih centara i iskrvavljenja iz ustrelina desnog plućnog krila i raskidanih krvnih sudova duž kanala prostrelina nanesenih projektilima ispaljenim iz ručnog vatrenog oružja. U toku krivičnog postupka izvršeno je sudsko-medicinsko veštačenje i veštačenje iz oblasti balistike. Prema zajedničkom nalazu i mišljenju veštaka, nasilna smrt oštećene u direktnoj je vezi sa povredama – prostrelinama glave i trupa koje je zadobila, a koje su nastale dejstvom pet projektila ispaljenih iz vatrenog oružja.

U drugostepenom postupku Apelacioni sud u Kragujevcu utvrdio je da je učinilac izvršio krivična dela navedena u optužnici i prvostepenoj presudi.

Ličnost i ponašanje učinioca

Učinilac je u vreme izvršenja krivičnog dela živeo u selu Đerekare kod Tutina, u porodici koju su činili njegova majka, supruga, dvoje dece i brat. U istom selu, a u neposrednoj blizini kuće učinioca nalazi se kuća oštećenih, koji su učiniocu braća od strica. Porodica učinioca i oštećenih u istom selu poseduju zajedničku nepodeljenu šumu i zbog seče u toj šumi došlo je do određenih nesuglasica, što je i bilo predmet razgovora u dvorištu istog dana, kada je na njihov poziv dolazila policija 16.5.2013. i obavila razgovor sa svima i upozorila ih. Kada je policija otišla, oko 17,00 časova, jedan oštećeni je pošao od svoje kuće i pritom imao pištolj za pojasom, a za njim je krenuo i njegov brat, drugi oštećeni, koji je u ruci držao nož. Obojica su ušli u dvorište učinioca u kome su se već nalazili njegova majka i njegov brat, koji je obavljao određene radove oko traktora. Tada dolazi prvo do verbalne rasprave, kada učinilac iz sobe porodične kuće ispaljuje jedan projektil kroz prozor, a zatim izlazi iz porodične kuće i na ulazu ispaljuje još jedan projektil iz pištolja. Za to vreme oštećeni napuštaju dvorište učinioca, vraćaju se na seoski put i udaljavaju se u pravcu svoje kuće, a učinilac držeći pištolj u ruci dolazi ispred svoje dvorišne kapije pokraj puta, pa u pravcu oštećenih iz pištolja sa rastojanja oko 13-14 metara ispaljuje dva projektila. Zatim se vraća u svoje dvorište i u suprugu iz ručnog vatrenog oružja ispaljuje pet projektila sa bliskog rastojanja, što je dovelo do trenutnog gubitka svesti oštećene, koja je zadobila više prostrelina od projektila usled kojih je nastupila nasilna smrt. Telo oštećene učinilac je stavio na rame, ubacio je u vozilo koje je bilo parkirano ispred kapije i odvezao

blizu šume, gde je telo ostavio i udaljio se sa lica mesta.

Posle izvršenog krivičnog dela učinilac je pobjegao u Luksemburg i za njim je raspisana međunarodna poternica INTERPOLA. Uvidom u izveštaj MUP-a RS, Uprave za međunarodnu operativnu policijsku saradnju, utvrđeno je da je PU Novi Pazar obaveštena da je učinilac lišen slobode 18.12.2016. u Esch/Alzetteu-u, od strane jedinice za organizovani kriminal, da je boravio dve nedelje kod brata u Esch/Alzetteu-u, gde se skrivao na tavanu, da učinilac nije registrovan u njihovim bazama, osim zbog izvršenog krivičnog dela nedozvoljeno držanje oružja, kada su kod njega u toku lišenja slobode pronađeni pištolji: pištolj marke „BLOW“, model F 92, kalibra 9 mm, sive boje, sa 17 komada municije, kao i pištolj marke „CRVENA ZASTAVA“ model M70, kalibra 7,65 mm, kao i da je policijskim službenicima u Luksemburgu izjavio da je pištoljem marke „Crvena Zastava“, model M70 lišio života svoju suprugu.

Učinilac je povratnik jer je ranije vršio krivična dela, što je prvostepeni sud utvrdio na osnovu uvida u izvod iz kaznene evidencije. *Interesantno je napomenuti da postoji razlika između navoda o generalijama optuženog u prvostepenoj presudi u pogledu krivične sankcije zbog ranije izvršenih krivičnih dela i podataka navedenih u obrazloženju prvostepene presude i drugostepene presude Apelacionog suda.* U obrazloženju prvostepene presude, na osnovu izvoda iz KE, navedeno je da je učinilac osuđivan presudom Opštinskog suda u Tutinu K. br. 408/07 od 6.02.2008. zbog krivičnog dela iz čl. 275 st. 1 KZ, kada mu je izrečena kazna zatvora u trajanju od dva meseca, presudom Opštinskog suda u Tutinu K. br. 3652/10 od 8.11.2012, zbog krivičnog dela iz čl. 122. st. 2. KZ, kada mu je izrečena kazna zatvora u trajanju od četiri meseca i presudom Opštinskog suda u Tutinu K.br. 433/12 od 24.04.2013. godine, zbog krivičnog dela iz čl. 194 st. 1. KZ (nasilje u porodici), kada mu je izrečena uslovna osuda. Ovi podaci se razlikuju u odnosu na podatke o optuženom gde je navedeno da je optuženi osuđen na uslovne osude u sva tri slučaja izvršenja krivičnih dela. Isto je navedeno i u presudi Apelacionog suda.

U nalazu i mišljenju veštaka neuropsihijatra i Komisije veštaka neuropsihijata konstatovano je, na osnovu izjave učinioca, da je učinilac u vreme izvršenja krivičnog dela imao 26 godina, odrastao je i razvijao se u kompletnoj porodici, kao peto od šestoro dece, da ima dvoje maloletne dece, da je završio četiri razreda osnovne škole; školu nije voleo i ponavljao je. Bavi se poljopivredom, a iz hobija lovom na divljač. Sa suprugom je bio u braku sedam godina. Na levoj nadlaktici sa unutrašnje strane ima tetovirano ime supruge, tetovaža je nastala posle njenog ubistva. Bio je u pritvoru pre kritičnog događaja pet – šest dana po prijavi „što je tukao ženu, koja ga je više puta napuštala („makla se“), pa bi se ponovo vratila.“ Psihijatru se javljao godinu dana pre kritičnog događaja zbog psihičkih tegoba koje je osećao i tada je postavljena dijagnoza „konverzivno-disocijativni poremećaj sa telesnim smetnjama koje su

psihičkog uzroka, ali nepsihотиčnog karaktera, dakle neurotski poremećaji koji nisu od značajnog uticaja na uračunljivost“.

Dijagnoze iz otpusne liste okrivljenog: „*Povratni depresivni poremećaj umerenog stepena koji nije od značajnog uticaja na uračunljivost (F 33.11) i Emocionalno nestabilni poremećaj ličnosti, impulsivni tip (F 60.30). Radi se o trajnim, duboko ukorenjenim, neadaptiranim obrascima ponašanja, i manifestuju se na širokom spektru ličnih i socijalnih situacija. Ovaj poremećaj ima izražene tendencije ka impulsivnim radnjama bez razmišljanja o posledicama i sa afektivnom nestabilnošću“.*

U nalazu i mišljenju veštaka neuropsihijatarata konstatovano je: da ličnost učinioca karakteriše poremećaj u vidu emocionalne nestabilnosti, sa dominacijom sniženog praga na frustracije. Neposredno pre izvršenja krivičnog dela kod njega dolazi do emocionalne napetosti zbog konfliktne situacije sa suprugom i braćom, čiji je psihološki sadržaj afekat besa srednjeg intenziteta.

Učinitelac ne boluje od privremene ili trajne duševne bolesti ni u momentu veštačenja kao ni u vreme izvršenja dela, niti od privremenog duševnog poremećaja. Nema podataka o eventualnoj konzumaciji alkohola, psihotropnih supstanci, niti komisija veštaka stiče utisak o njihovom korišćenju. Iz otpusne liste i ostale medicinske dokumentacije i pregleda se ne evidentiraju psihotični znaci i simptomi, dakle nije prisutan gubitak uvida u realnost. Nije evidentirana zaostalost u duševnom razvoju.

Konstatovano je stanje depresivnosti i anksioznosti sa dominiranjem telesne simptomatologije, uz prisustvo karakterističnog funkcionisanja ličnosti po tipu emocionalne nestabilnosti i odnosi se na postojanje teškoća u kontroli impulsa, što je trajna karakteristika ličnosti. Nisu potvrđene sumnje o eventualno prisutnoj patološkoj ljubomori, kao ni prisustvu „glasova“ kod optuženog, ni pri psihijatrijskom pregledu, niti u medicinskoj dokumentaciji. Optuženi je osoba koja je sposobna da shvati značaj dela koje čini, a mogućnost upravljanja postupcima je smanjena zbog neadaptirane kontrole impulsa, ali ne bitno, a time i njegova uračunljivost je bila smanjena, ali ne bitno pri izvršenju dela koje mu se stavlja na teret.

Prema nalazima veštaka, tokom kritičnog događaja kod optuženog je bio prisutan strah, razdraženost i bes. Prilikom susreta sa suprugom kod njega nema straha, ali je prisutna značajna razdraženost i bes, ali ne u intenzitetu koji bi kompromitovao sposobnost za rasuđivanje i odlučivanje optuženog. Optuženi je tada bio sposoban da shvati značaj dela koje čini a mogućnost upravljanja postupcima bila je smanjena do bitnog ali ne i bitno, pa prema tome i „*uračunljivost je bila smanjena do bitnog ali ne i bitno.“*

U svojoj odbrani na glavnom pretresu učinilac je detaljno objasnio tok događaja, ali je tvrdio da do toga ne bi došlo da njegova braća od strica, sa kojima nije u dobrim odnosima, nisu ušli u njegovo dvorište. Iz pištolja je ispalio nekoliko metaka u njihovom pravcu, a zatim se vratio u dvorište, gde ga je dočekala supruga i rekla: *“što si ih pucao, jesi li to zbog mene uradio budalo jedna, ne možeš mi sa tim ništa, ja ću i dalje sa njim da idem i volim ga više nego tebe i tvoga brata i celu tvoju familiju.”* Pištolj mu je bio u ruci, supruga je krenula da mu uzme pištolj i tada je došlo do ispaljivanja, ali se on tog trenutka navodno ne seća i ne zna koliko je metaka ispalio. Navodi da je video da ona pada, zatim je ušao u kuću, a za njim i njegove ćerke stare 5 i 3 godine, a zatim i njegov stric, kome je rekao da uzme decu da ih taj dan pričuva, što je ovaj i uradio, a on izašao u dvorište pored supruge, koja je bila mrtva i gde nikog nije bilo. Suprugu je grlio, ljubio i plakao pored nje, nije mogao da se odvoji od nje jer je mnogo voleo i sa njom je porastao, bukvalno je voleo više nju nego sebe. Stricu, koji je tada došao rekao je da ima nameru da se ubije, i sa tom namerom je pošao u planinu sa telom pokojne. Posle nekih 100 metara hoda navodno je video jedno parkirano vozilo na putu na kom su prozori bili otvoreni, a ključevi u vozilu, ubacio je suprugu u to vozilo na prednje sedišta, seo u vozilo i krenuo prema planini, u neposrednoj blizini šume zaustavio je vozilo pored puta, suprugu izneo na jednu livadu nedaleko od vozila, položio je i hteo da izvrši samoubistvo pored nje jer mu je pištolj sve vreme bio u džepu, ali u međuvremenu mu je majka došla i nije smela da priđe ili nije htela, a kada je počela da ga moli i kune na sve moguće kletve da ne uradi to što je imao nameru, nečim je prekrpio suprugu i odustao od namere da se ubije. Izjavio je da sukob sa oštećenom braćom od strica postoji zbog njegove supruge koja je bila u intimnim odnosima sa jednim od braće i ranije, ali da je on, kako je naveo, prelazio preko toga da ne bi dolazilo do sukoba, a da je sa suprugom o tome razgovarao, da su se svađali, ali da joj je opraštao, jer je mnogo voleo. Naveo je da je suprugu proveravao zbog veze koju je imala sa njegovim bratom, često je kod nje viđao telefon svoje majke jer nije imala svoj, kasnije je saznao da je nabavila telefon *„koji je on uhvatio... na telefonu njegove majke video je da je mnogo puta noću oko 12h razgovarala sa oštećenim, da se dešavalo da je ubacivala kartice u telefon njegove majke krišom, kao i u njegov telefon kad bi ga zaboravio“*. Zbog toga su imali konflikte, pa ga je ona prijavljivala policiji, vođen je postupak protiv njega, ali joj je on, kako je izjavio *„sve oprostio“*. Naveo je, takođe, da mu je beskrajno mu je žao što je pucao u suprugu, kada je to izvršio bio je u vrlo besnom stanju i ljutini.

Branilac učinioca je u završnoj reči i žalbi istakao da se prema opisu činjeničnog stanja u odnosu na oštećenu D.F. radi o krivičnom delu ubistvo na mah iz čl. 115 KZ i da učinoca treba oglasiti krivim za to krivično delo, a ne teško ubistvo u pokušaju iz čl. 114 st. 1 tač. 11 KZ.

U pogledu uračunljivosti učinioca, sud je našao da je učinilac izvršio krivično delo *“u uračunljivom stanju kada mu je sposobnost da shvati značaj svog dela i upravlja svojim postupcima bila smanjena, ali ne bitno.”* Ceneći krivicu učinioca, sud je utvrdio da je *„umišljajno pokušao da liši života više lica, pri čemu je jedno lice lišio života.”*

Podaci o žrtvi

U prvostepenoj i drugostepenoj presudi nedostaju podaci o žrtvi, ubijenoj supruzi učinioca, o njenim o godinama života, zanimanju, zaposlenju, obrazovanju i dr.⁴⁴ Mnogo više pažnje je posvećeno drugim žrtvama, koje su u ovom slučaju saslušane kao svedoci, nego oštećenoj, koja je lišena života. Detaljno su navedeni podaci o povredama i načinu nastanka povreda na osnovu nalaza i mišljenja veštaka odgovarajuće struke.

U prvostepenoj presudi je konstatovano da sud nije prihvatio kao verodostojan iskaz svedoka, majke učinioca, koja je izjavila da je u početku braka između učinioca i njene snaje sve dobro funkcionisalo, ali da su posle toga počele svađe i rasprave jer je njena snaja uzimala njihove telefone, stavljala karticu, imala specifičan odnos prema bratu učinioca jer se doterivala kada je on dolazio, da je noću razgovarala sa nekim, da je svoj telefon krila u dušeku kulevke, ali da ništa nije htela da prizna i da je jedne noći ostavila decu, pobešla kod svojih i učinioca prijavila policiji. Po oceni prvostepenog suda, ovaj iskaz, kao i iskazi svedoka da je oštećena neposredno pre ispaljivanja hitaca u nju rekla učiniocu da više voli oštećene nego njega i njegovu porodicu, imali su za cilj da umanje krivicu učinioca i da u negativnom kontekstu predstave oštećenu.

O supruzi učinioca su se izjasnili i oštećeni – braća od strica učinioca, saslušani kao svedoci. Oštećeni D.H. saslušan kao svedok izjavio je da je oštećenu poštovao kao snahu i cenio kao sestru. Drugi oštećeni saslušan kao svedok izjavio je da je oštećenu, kao i njegova braća, poštovao kao sestru, ali da je učinilac bio mnogo ljubomoran i da se oštećena žalila njihovim suprugama na njegovu ljubomoru. Otac oštećene je izjavio da je njegova ćerka bila u braku sa učiniocem šest godina, ali da on nije primetio netrpeljivost između njih. Primetio je da je učinilac bio ljubomoran *“jer kad bi ćerku dovodio u goste, ostajala bi samo tri-četiri dana za to vreme bi učinilac non-stop sedeo u blizini kuće.”* Toga dana kada je njegova ćerka ubijena, učinilac ga je pozvao telefonom i rekao *“videćeš šta će te danas snaći.”*

⁴⁴ U vestima N1 info com 1.3.2018. objavljeno je da je M.H.(30) iz Tutina maja 2013. godine lišio života suprugu F.(23) koja je bila u sedmom mesecu trudnoće! U obdukcijom nalazu nema, međutim, konstatacije o trudnoći. Ni u prvostepenoj ni u drugostepenoj presudi ne postoji podatak o tome da je žrtva F. bila trudna, niti je ova okolnost cenjena prilikom odmeravanja kazne.

Za razliku od prvostepenog suda, drugostepeni sud je iskaz svedoka Š.H. u delu gde se izjasnio da je čuo od učinioca da možda postoji "nešto" između oštećene i D.H, kao i svedokinje I.H. – majke učinioca da je "njena snaha imala specifičan odnos prema D.H. (brat od strica učinioca)" prihvatio kao verodostojan, s obzirom na to da nije u suprotnosti sa iskazima svedoka H.H. koja se izjasnila da je "oštećena F. često dolazila kod nje kući kako bi punila mobilni telefon i klela je na jedno dete da joj dopusti punjenje telefona." Isto tako, drugostepeni sud je prihvatio iskaze svedoka, koji su posvedočili da se oštećena kritičnom prilikom obratila učiniocu rečima "Što si ih pucao, jesi li to zbog mene uradio, ne možeš mi sa tim ništa, ja ću i dalje sa njim da idem i volim ga više nego tebe i tvog brata i celu tvoju familiju."

Tok krivičnog postupka

Protiv učinioca M.H. Više javno tužilaštvo u Novom Pazaru podnelo je optužnicu 1.6.2017. Prvostepena presuda je doneta i javno objavljena 31.12.2018. godine. Protiv navedene presude žalbe su izjavili Viši javni tužilac u Novom Pazaru i branilac okrivljenog. Presuda Apelacionog suda u Kragujevcu doneta je i javno objavljena 16. jula 2019. godine. Učinilac je proglašen krivim za dva krivična dela: teško ubistvo u pokušaju iz čl. 114 st. 1 tač. 11 KZ i krivično delo nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz čl. 348 st. 1 KZ.

U toku krivičnog postupka izvedeni su sledeći dokazi: uviđaj na licu mesta, rekonstrukcija događaja, forenzični pregled lica mesta, balističko veštačenje, obdukcija, sudskomedicinsko veštačenje, sudskopsihijatrijsko veštačenje, saslušanje okrivljenog, ispitivanje svedoka. Saslušano je ukupno 15 svedoka, među kojima su bila dva oštećena i otac D.F. Svedoci su saslušavani na okolnosti izvršenja krivičnog dela, ponšanje učinioca posle izvršenja krivičnog dela i odnosa između oštećenih i učinioca. Navodimo neke od iskaza svedoka.

Svedok oštećeni M.H. je u svom iskazu naveo je, između ostalog, da je mesec dana pre kritičnog događaja došlo do nesporazuma između njega i brata učinioca oko seče šume, kada je intervenisala i policija. Kritičnom prilikom prolazio je pored kuće učinioca kada mu se brat učinioca, koji je bio u dvorištu i radio nešto ko traktora, obratio i rekao "jesi li zvao policiju, špijunu jedan", pa mu je odgovorio da jeste pozvao i ponovo će ako bude trebalo. Brat učinioca je pošao prema njemu, svedok je počeo da se povlači nazad prema svojoj kući, kada je primetio da je za njim pošao i njegov brat, a da je učinilac izašao iz kuće i krenuo u njegovom pravcu. Učinilac je imao pištolj u rukama, počeo je da puca i prvo je pogođen njegov brat, pa se svedok sagnuo da vidi da li je živ i bio je pogođen i on. Za ubistvo supruga učinioca saznao je u bolnici.

Oštećeni D.H. saslušan kao svedok, u svom iskazu je naveo da živi i radi u Luksemburgu, da mu je tamo porodica, a da je on došao 5-6 dana pre kritičnog događaja, da je pre povređivanja njegov brat sa rođakom otišao u šumu da vidi koliko je stabala odsekao učinilac sa svojim bratom. Kritičnom prilikom je pošao za svojim bratom i pozvao ga da se vrati kada je učinilac izleteo iz svog dvorišta i počeo da puca. Osetio je da je bio povređen u predelu glave, zbog čega je pao, kada mu je prišao brat, koji je takođe bio pogođen.

Svedokinja I.H. (majka učinioca) u svom iskazu, pored ostalog, navela je da je kritičnom prilikom njen sin S.H. bio u dvorištu kada su naišli oštećeni i došlo je do rasprave i njen drugi sin, učinilac M.H. je izašao iz kuće i ispalio jedan metak. Čula je da je oštećeni D.H. rekao učiniocu da puca ako je muško i tada je čula još dva pucnja. Videla je da je oštećena izašla iz kuće i rekla učiniocu: „budalo jedna, jesi li to uradio zbog mene, šta si uradio, oni su bolji od tebe“. Kada je učinilac otišao sa mesta događaja, pošla je za njim i videla kako je sebi prisionio pištolj na glavu, pa ga je molila i preklinjala da ga skloni, što je on i učinio, zatim je pokrio telo oštećene i otišao.

Svedokinja H.H. je navela da je kritičnom prilikom bila u kući kada je čula galamu i izašla ispred kuće i videla učinioca i njegovu suprugu kako ga vuče za ruku i govori mu „što si ih ranio, ja njih volim, a tebe ne volim“, posle je videla da je učinilac uzeo pištolj koji je pokojnoj prisionio na glavu, a ona mu je rekla „kuku, šta uradi to, ne to“, a okrivljeni je počeo da plače i rekao je „E jadan, šta me nađe“ i posle je nešto puklo i ona je od straha otišla kući.

Svedoci S.S, M.A. i I.S. su izjavili da su videli da je učinilac izneo svoju pokojnu suprugu iz auta, spustio na zemlju, ljubio, čupao sebi kosu i udarao se pesnicama po glavi, zatim je pobegao u šumu kada je čuo policijske sirene. Svedok I.S. je posvedočio takođe da je mesec dana pre kritičnog događaja imao manji sukob sa učiniocem kada je prolazio kamionom pored njegove kuće. Učinilac ga je zaustavio sa sekirom u rukama i pitao ga šta gleda u pravcu njegove kuće, čime je bio iznenađen i odgovorio mu „što, gledam li ti ženu ili majku“, zbog čega je učinilac zamahnuo sekirom, a svedok zatvorio vrata od kamiona pitavši ga zašto to radi, na šta mu je učinilac odgovorio da će videti zato što gleda u pravcu njegove kuće. Svedok je naveo da mu je optuženi više puta govorio da ne sme da gleda u pravcu njegove kuće. U ovom delu drugostepeni sud nije prihvatio iskaz svedoka I.S. sa obrazloženjem da je „to bez uticaja na ovu krivičnopravnu stvar.“

U presudi Višeg suda krivična dela su kvalifikovana kao u optužnici – teško ubistvo u pokušaju iz čl. 114 st. 1 tač. 11 KZ i krivično delo nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz čl. 348 st. 1 KZ.

Apelacioni sud je u drugostepenoj presudi naveo: „Analizom utvrđenog činjeničnog stanja neumnjivo je utvrđeno da je okrivljeni svojim radnjama

ostvario sva objektivna obeležja bića predmetnog krivičnog dela iz čl. 114 st. 1 tač. 11 KZ u pokušaju u vezi čl. 30 KZ i da ta obeležja proizilaze iz do sada izloženih okolnosti slučaja i činjenica koje su u toku postupka utvrđene. Stoga su žalbeni navodi branioca okrivljenog da su se u radnjama okrivljenog stekli elementi krivičnog dela iz čl. 115 KZ u odnosu na oštećenu F.D. ocenjeni kao neosnovani, jer da bi postojalo krivično delo ubistvo na mah iz čl. 115 KZ, potrebno je da je to lice bez svoje krivice dovedeno u jaku razdraženost, teškim vređanjem od strane ubijenog, što u konkretnom slučaju nije utvrđeno.“

Od datuma izvršenja krivičnog dela 16. 5. 2013. godine do donošenja presude Apelacionog suda 16. 7. 2018. godine prošlo je šest godina i dva meseca. U presudama nema podataka o datumu podnošenja krivične prijave da bi mogli tačno da utvrdimo koliko je trajao krivični postupak. Optužnica je podneta 1.6.2017. godine, presuda Višeg suda je doneta 31.12.2018. godine, a presuda Apelacionog suda 16.7.2019. godine.

Krivična sankcija

Prvostepenom presudom Višeg suda učinilac je osuđen na 15 godina zatvora i novčanu kaznu, s tim što je za teško ubistvo više lica u pokušaju utvrđena kazna zatvora od 14 godina, dok je za nedozvoljenu proizvodnju, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija utvrđena kazna zatvora u trajanju od jedne godine i šest meseci i novčana kazna u iznosu od 100.000,00 dinara. Prilikom izbora visine kazne sud je vodio računa o olakšavajućim okolnostima na strani učinioca: da je porodičan čovek, otac dvoje dece, da je bio u stanju afekta srednjeg intenziteta i da su njegove sposobnosti da shvati značaj svoga dela i upravlja svojim postupcima bile smanjene do stepena bitnog, ali ne bitno, da je izrazio žaljenje zbog ovog događaja. Kao otežavajuću okolnost sud je procenio raniju osuđivanost učinoca, „*ali ne zbog istovrsnih krivičnih dela.*“

Apelacioni sud je kao drugostepeni sud preinačio presudu Višeg suda u pogledu odluke o kazni i učinioca osudio na kaznu zatvora od 14 godina i dva meseca, za teško ubistvo u pokušaju 14 godina a za drugo krivično delo 6 meseci i novčanu kaznu.

Apelacioni sud je našao da prvostepeni sud nije cenio zdravstveno stanje okrivljenog, što proizilazi iz priložene dokumentacije Opšte bolnice Novi Pazar, kao i okolnosti pod kojima je delo učinjeno, „*jer su oštećeni svojim postupcima, svako na svoj način, doprineli da kod okrivljenog nastupi stanje povišene emocionalne napetosti sa psihološkim sadržajem, prvo afekta straha najviše srednjeg intenziteta, a potom afekta besa najviše srednjeg intenziteta*“, pa je imajući u vidu i ove okolnosti, kao i činjenicu da su se oštećeni pridružili krivičnom gonjenu, da je oštećeni D. sa sobom nosio nož, a oštećeni M. pištolj,

kao i težinu izvršenih krivičnih dela i stepen krivice okrivljenog, preinačio presudu i utvrdio kaznu zatvora u trajanju od 14 godina za teško ubistvo u pokušaju, a za krivično delo nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz čl. 348 st. 1 KZ kaznu zatvora u trajanju od šest meseci i novčanu kaznu u iznosu od 100.000,00 dinara i učinioca osudio na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 14 godina i dva meseca u koju mu se uračunava vreme provedeno u pritvoru 19.12.2016. do 6.4.2017. i od 6.4.2017. pa nadalje, do upućivanja u zavod za izvršenje krivičnih sankcija, kao i novčanu kaznu u iznosu od 100.000,00 dinara. Prema učiniocu je izrečena i mera bezbednosti oduzimanja predmeta i to pištolja sistema „CZ 70“, kal. 7,65 mm kojim je izvršio krivično delo.

KOMENTARI

Prema podacima iz predmeta, izvršenju femicida prethodilo je kontinuirano psihičko nasilje učinioca prema pok. supruzi zbog sumnje u neverstvo. Učinilac je imao potpunu kontrolu nad žrtvom, o čemu svedoče i navodi samog učinica koji je izneo detalje o načinu proveravanja njenih telefonskih razgovora, kao i izjava oca žrtve da je prilikom posete roditeljima, dok je boravila u roditeljskoj kući, učinilac „*non-stop sedeo u blizini kuće.*“ U vezi sa tim, najpre ukazujemo da se sud uopšte nije bavio ispitivanjem istorije nasilja koje je kulminiralo ubistvom žrtve, niti je ispitivao rodno zasnovani motiv ubistva supruge, koja je, s obzirom na kvalifikaciju dela, ostala potpuno nevidljiva.

Ovaj slučaj je ilustracija bespomoćnosti žrtava u patrijarhalnim sredinama, koje su bez ikakve podrške u eventualnom pokušaju da izađu iz situacije nasilja. Iz svedočenja svekrve žrtve femicida, M.H. može se zaključiti da se vernost supruge smatra njenom najvećom vrlinom i bespogovornom obavezom, koja se ne sme prekršiti ni po koju cenu.

Učinilac je ranije kažnjavao zbog krivičnog dela nasilja u porodici, ali je neizvesno da li je za ovo delo uslovno osuđen ili mu je izrečena realna kazna zatvora, jer se o tome u prvostepenoj i drugostepenoj presudi navode različiti podaci. Međutim, simptomatično je da je sud okolnost da je učinilac ranije bio kažnjavao zbog krivičnog dela nasilja u porodici cenio kao otežavajuću okolnost, pri čemu je lakonski konstatovao da osude nisu izrečene „*zbog istovrsnih krivičnih dela.*“ I ova okolnost je potvrda da se sud se u ovom slučaju uopšte nije bavio rodno zasnovanim motivom krivičnog dela.

Krivično delo kvalifikovano je kao teško ubistvo u pokušaju iz čl. 114 st. 1 tač. 10 KZ (teško ubistvo više lica u pokušaju), pri čemu je jedno lice (supruga učinioca) lišeno života, dok su ubistva drugih lica ostala u pokušaju.

Smatramo pravilnim zaključak suda da nije u pitanju ubistvo na mah, kako je u žalbi tvrdio branilac okrivljenog, što bi isključivalo mogućnost da delo bude kvalifikovano kao teško ubistvo u pokušaju. S druge strane, s obzirom na to da je učinilac u ovom slučaju izvršio jedno umišljajno ubistvo supruge, a pokušao ubistva svoja dva rođaka, može se govoriti i o sticaju svršenog i pokušanog ubistva i u tom slučaju bi žrtva ubistva bila vidljivija i njeno pravo na život, kao najznačajnije ljudsko pravo bilo bi bolje zaštićeno. Sud se ipak opredelio da kvalifikuje krivično delo kao pokušaj teškog ubistva više lica iako je jedno lice lišeno života, a ubistva drugih ostala u pokušaju, zbog toga što je umišljaj učinio bio upravljen na to da liši života više lica.

Međutim, iako je delo kvalifikovano kao umišljajno lišavanje života više lica u pokušaju, odmerena kazna je isuviše blaga. Na takav zaključak upućuje činjenica da je za ovaj oblik teškog ubistva u vreme njegovog izvršenja bila propisana kazna zatvora od najmanje 10 godina ili zatvor od 30 do 40 godina (prema noveliranom KZ kazna za ovo delo propisana je najmanje 10 godina zatvora ili doživotni zatvor), te da se, saglasno čl. 30 st. 2 KZ, učinilac za pokušaj kažnjava kaznom propisanom za krivično delo ili ublaženom kaznom. Posebno treba imati u vidu da je u ovom slučaju učinilac jedno lice, svoju suprugu, lišio života, te da bi za ovo delo, da učinilac neposredno pre ubistva supruge nije pokušao da liši života i druga lica, mogao biti kažnjen kaznom propisanom za krivično delo izvršeno iz niskih ponuda (ljubomora) iz čl. 114 st. 1 tač. 5 KZ, za koje je propisana ista kazna kao i višestruko ubistvo iz čl. 114 st. 1. tač. 10. KZ.

U vezi sa tim, ukazujemo da uspostavljanje budućeg sistema praćenja femicida zahteva da se žrtve femicida evidentiraju i u sudskim predmetima koji se tiču u slučajeva teških ubistava više lica u pokušaju, s obzirom na to da se u sudskoj praksi kao teška ubistva u pokušaju kvalifikuju i slučajevi u kojima je jedno lice lišeno života, dok su ubistva drugih lica ostala u pokušaju.

Imajući u vidu standarde suđenja u razumnom roku, postupak u ovom predmetu trajao je isuviše dugo, a na dužinu postupka najviše je uticao neefikasan rad tužioca, imajući u vidu da je delo izvršeno maja 2013. godine, a optužnica podignuta tek juna 2017. godine.

Medijsko izveštavanje

U ovom slučaju, uzorak medijskog izveštavanja činilo je 10 tekstova.⁴⁵

Primena smernica za medijsko izveštavanje	Nije primenjeno osam od 10 smernica.	Primenjene su smernice da se nasilje i žrtva(e) ne ismevaju, kao i da se odgovornost ne prebacuje sa učinioca na žrtvu, osim u jednom od 10 tekstova, u kome se navodi da je žrtva „varala“ učinioca. Ni u jednom od tekstova nema edukativnih sadržaja i kritičkog prikaza nasilja prema ženama i potrebe za kontrolom. U naslovima, kao i u tekstovima o ovom slučaju, prisutni su senzacionalistički i stereotipni izrazi za nasilje, za žrtvu i nasilnika, kao i fotografije koje na stereotipan i senzacionilastički način prikazuju zločin.
Rodni stereotipi i obrasci koji relativizuju nasilje i femicid	Ne	Akcentat medijskog izveštavanja bio je na ubistvu/pokušaju ubistva dvojice rođaka, mnogo više nego na ubistvu supruge. U jednom tekstu se navodi da je supruga „varala“ učinioca.

⁴⁵ 18.05.2013, Alo, *Ubio ženu i ranio rođake zbog drva!*, dostupno na: <http://arhiva.alo.rs/vesti/hronika/ubio-zenu-i-ranio-rodake-zbog-drva/19273>; 30.10.2016, Srbija Danas, *LEDI KRV U ŽILAMA: Serijski ubica HARA Tutinom!*, dostupno na: <https://www.srbijadanas.com/vesti/hronika/ledi-krv-u-zilama-serijski-ubica-hara-tutinom-2016-10-30>; 02.11.2016, HappyTV, *Građani u panici: Serijski ubica hara Tutinom, vidali ga i po gradu!*, dostupno na: <https://happytv.rs/vesti/hronika/16966/gra%C4%91ani-u-panici-serijski-ubica-hara-tutinom-vi%C4%91ali-ga-i-po-gradu>; 27.04.2017, Blic, *UHAPŠEN UBICA IZ NOVOG PAZARA Ubio trudnu suprugu, krio se četiri godine a sumnjiči se za JOŠ JEDAN STRAVIČAN ZLOČIN*, dostupno na: <https://www.blic.rs/vesti/hronika/uhapsen-ubica-iz-novog-pazara-ubio-trudnu-suprugu-krrio-se-četiri-godine-a-sumnjiči-se-za-jos-jedan-stravičan-zločin>; 27.04.2017, Kurir, *LUKSEMBURG TUTINCA MIRSADA HUSOVIČA IZRUČIO SRBIJI: Ubio trudnu suprugu pa pobeo u inostranstvo*, dostupno na: <https://www.kurir.rs/crna-hronika/2805073/luksemburg-tutinca-mirsada-husovica-izrucio-srbiji-ubio-trudnu-suprugu-pa-pobeo-u-inostranstvo>; 27.04.2017, Alo, *KONAČNO Dolijao ubica trudne supruge!*, dostupno na: <https://www.alo.rs/vesti/hronika/dolijao-ubica-trudne-supruge/104933/vest>; Pink, *UBIO TRUDNU ŽENU, A SUMNJIČI SE ZA JOŠ JEDAN ZLOČIN U NOVOM PAZARU: Uhapšen je posle četiri godine skrivanja*, dostupno na: <https://pink.rs/crna-hronika/24328/ubio-trudnu-zenu-a-sumnjiči-se-za-jos-jedan-zločin-u-novom-pazaru-uhapsen-je-posle-četiri-godine-skrivanja>; 01.03.2018, Kurir, *PRESUĐENO UBICI TRUDNE SUPRUGE NA PEŠTERU: Dobio 16 godina zatvora*, dostupno na: <https://www.kurir.rs/crna-hronika/3004733/presudjeno-ubici-trudne-supruge-na-pesteru-dobio-16-godina-zatvora>; 02.03.2018, Blic, *16 GODINA ROBIJE ZA UBICU Posvadao se sa braćom, pa trudnu suprugu odvuкао do šume i IZREŠETAO JE*, dostupno na: <https://www.blic.rs/vesti/hronika/16-godina-robije-za-ubicu-posvadao-se-sa-bracom-pa-trudnu-suprugu-odvuкао-do-sume-i-izrešetao-je>; 02.03.2018, Alo, *KRVAVI PIR TUTINCA U trudnu ženu ispalio četiri metka, a rođake ranio!*, dostupno na: <https://www.alo.rs/vesti/hronika/u-trudnu-zenu-ispalio-četiri-metka-a-rodake-ranio/149449/vest>

<p>Informacije o okolnostima i postupanju institucija</p>	<p>Ne</p>	<p>U tekstovima nema informacija o tome na koji način su institucije mogle reagovati da spreče femicid. U sudskom materijalu je navedeno da je žrtva ranije zvala policiju i „otišla kod svojih“, ali se to u medijskim tekstovima ne spominje.</p>
<p>Komentar – opšta ocena medijskog izveštavanja</p>	<p>U izveštavanju o ovom slučaju nema rodno stereotipnog prikazivanja žrtve, niti odnosa žrtve i učionioaca. Imajući u vidu da je u pitanju višestruko ubistvo i pokušaj ubistva, pažnja medija nije bila na partnerskom nasilju i ubistvu supruge. Propuštena je prilika da se ukaže na rizik od nelegalnog držanja oružja.</p>	

Slučaj br. 2: učinilac R.B. žrtva R.M.

Modalitet izvršenja, obeležja i pravna kvalifikacija krivičnog dela

Optužnicom Višeg javnog tužioca u Sremskoj Mitrovici KTI-67/17 od 5.4.2017. učinilac je optužen zbog dva krivična dela: teško ubistvo u pokušaju iz čl. 114 st. 1 tač. 1 u vezi sa čl. 30 u sticaju sa krivičnim delom teške telesne povrede iz čl. 121 st. 2 u vezi st. 1 KZ.

Viši sud u Sremskoj Mitrovici u potpunosti je prihvatio kvalifikaciju krivičnih dela iz optužnice i učinioca proglasio krivim što je 11.10.2016. oko 14,00 i 14,30 časova, u kući, u kojoj su boravili oštećena R.M. i oštećeni R.D. (bivša

supruga okrivljenog i njihov sin), a u koju se ulazi kroz garažu, sa umišljajem započeo izvršenje krivičnog dela teško ubistvo svoje bivše supruge oštećene, a sada pokojne R.M, pri čemu je i svom sinu oštećenom, R.D. naneo teške telesne povrede, tako što je, došavši na navedenu adresu, povodom popisa imovine, u vezi parničnog postupka po tužbi oštećene R.M. za utvrđenja imovine stečene tokom trajanja zajednice, napao sada pok. R.M. velikim kuhinjskim nožem, na podmukao način, kada to nije mogla očekivati i pružiti mu otpor, a u nameri da je liši života. Učinilac je nožem posekao oštećenu u predelu vrata, sa leđa, povlačenem sečiva kuhinskog noža preko prednje i bočnih strana vrata oštećene, nanoseći joj tom prilikom tešku telesnu povredu opasnu po život, u vidu sekotina prednje i bočnih strana vrata, pri čemu su presečeni veći krvni sudovi, kao i živici, te je kod oštećene došlo do trajnog i znatnog narušenja funkcija snabdevanja krvlju lica, jezika, štitne žlezde i sl, a zatim je svom sinu koji je pokušao da zaštiti majku, zadao niz povreda koje zbirno predstavljaju tešku telesnu povredu, pri čemu je bio svestan svoga dela, ali je hteo njegovo izvršenje, a njegove mogućnosti upravljanja svojim postupcima bile su smanjene do stepena bitnog, ali ne i bitno. Na taj način je učinilac izvršio dva krivična dela u sticaju: krivično delo teško ubistvo u pokušaju iz čl. 114 tačka 1. u vezi čl. 30 KZ u odnosu na oštećenu R.M. i krivično delo teška telesna povreda iz čl. 121 st.1 KZ u odnosu na ošt. R.D.

Na osnovu medicinske dokumentacije (otpusne liste, zdravstvenog kartona, izveštaja sa obdukcije) konstatovano je da je oštećena R.M. dva meseca posle kritičnog događaja 3.1.2017. godine preminula. Obdukcijom je utvrđeno da smrt oštećene nije u uzročno posledničnoj vezi sa preduzetom radnjom izvršenja i da je neposredan uzrok njene smrti razvoj šoka zbog iskrvarenja iz erozivnih promena na sluzokoži želuca i jednjaka, što znači da je smrt oštećene morboznog-oboljenskog porekla, da je nastupila u sklopu oboljenja koja su kod nje bila izražena i pre kritičnog događaja. U nalazu i mišljenju veštaka sudske medicine dalje je konstatovao da postoji vremensko prostorna veza između odigravanja događaja i povređivanja oštećenih. Opasnost po život oštećene je bila direktna i otklonjena je samo zahvaljujući adekvatnoj i blagovremenoj lekarskoj intervenciji. S obzirom na navode odbrane učinioca da se oštećena „sama povukla i trгла i da se sama posekla po vratu“, veštak se izjasnio da je „za nanošenje povreda u predelu vrata oštećene bilo potrebno aktivno učešće povredioca i da se isključuje mogućnost da je do povređivanja moglo doći na način kako to opisuje okrivljeni u svojoj odbrani... Povređivanje oštećene je predstavljalo tešku telesnu povredu opasnu po život, nanaetu jednokratnim delovanjem šiljka i oštrice mehaničkog oruđa. Povlačenjem sečiva kuhinjskog noža preko povređenog dela tela (prednje i bočnih strana vrata kod oštećene) predstavlja podesan povredni mehanizam za nastanak povrede kao u konkretnom slučaju.“

Ličnost i ponašanje učinioca

Učinitelj je po zanimanju penzioner, završio je višu poljoprivrednu školu. Pre izvršenja navedenih krivičnih dela bio je osuđivan zbog krivičnog dela nasilje u porodici: presudom Osnovnog suda u Sr. Mitrovici br. K 105/2 od 1.3.2012. za kriv. delo iz čl. 194 st. 2 u vezi st. 1 KZ – izrečena uslovna osuda i utvrđena kazna zatvora u trajanju od 6 meseci sa rokom proveravanja od tri godine i mera bezbednosti oduzimanja predmeta; presudom Osnovnog suda u Rumi 3K-325/ 3 od 16.5.2014. za produženo kriv. delo nasilje u porodici iz čl. 194 st. 5 u vezi st. 1 u vezi čl. 61 KZ, za koje mu je utvrđena kazna zatvora u trajanju od 8 meseci, te mu je uzeta kao utvrđena kazna zatvora u trajanju od šest meseci po presudi Osnovnog suda u Sr. Mitrovici br. K-105/2 od 1.3.2012., izrečena uslovna osuda i utvrđena jedinstvena kazna zatvora u trajanju od 1 godine i 1 meseca i novčana kazna u iznosu od 60.000,00 dinara.

Iz nalaza i mišljenja tima veštaka Specijalne zatvorske bolnice u Beogradu od 27.12.2016. proizilazi da je učinitelj osoba sa emocionalno nestabilnom strukturom ličnosti, da su njegove intelektualne sposobnosti u granicama proseka, sa kliničkim simptomima psihoorganske razgradnje ličnosti. U vreme izvršenja krivičnog dela učinitelj se nalazio u stanju povišene emocionalne napetosti, koja nije imala kvalitet niti intenzitet afekta. Učinitelj nije bio provociran niti mu je bilo ko pretio kritičnom prilikom. Njegove mogućnosti shvatanja značaja dela, kao i mogućnosti upravljanja postupcima bile smanjene do stepena bitnog, ali ne i bitno. Nije ustanovljeno postojanje duševne bolesti, duševne zaostalosti, privremene duševne poremećenosti, druge teže duševne poremećenosti niti alkoholne zavisnosti.

Prema nalazu i mišljenju veštaka ličnost učinioca se odlikuje impulsivnošću, nefleksibilnošću i sniženim pragom tolerancije na frustracije. To što je učinitelj plakao dok je davao iskaz u Višem javnom tužilaštvu svakako govori o njegovim emocionalima prema oštećenoj, ali je takođe delom posledica psihoorganske ličnosti, labilnosti i nemogućnosti da kontroliše svoje emocije. *“To da mu je žao supruge i to što kaže da je u jednom momentu hteo da je poljubi, a opet i povredio, govori u prilog ambivalencije, odnosno prisustva kontrediktornih osećanja, što je veoma često u nerazrešenim partnerskim relacijama kada istovremeno postoje i emocije ljubavi, ali i poriv da se ta osoba povredi.”*

O učiniocu i njegovom ponašanju pre izvršenja krivičnog dela svedočio je sin učinioca R.D. čiji je iskaz sud prihvatio kao verodostojan. Sin učinioca je posvedočio da je izbegavao svaki kontakt sa svojim ocem jer je on malteretirao sve ukućane i oni su se uvek sklanjali i povlačili da ne bi došlo do svađe i prebijanja. Njegov otac ima “nezgodnu narav”, mnogo puta su morali da pozovu policiju. Svedok je dalje naveo da su njegovi roditelji razvedeni od 1990. godine, da je njegov otac živio u vanbračnoj zajednici sa drugom ženom sve do 1997. godine, dok nije pobjegla od njega. I za vreme trajanja braka je imao paralelne

veze. Otac je 1997. godine ponovo došao i molio njegovu majku da se pomire, pa su bili u vanbračnoj zajednici do 2011. godine, kada je majka pokrenula postupak za podelu imovine, pa je otac stalno dolazio kod njih, uznemiravao ih, pretio, zbog čega su izricane mere zabrana prilaska, a i osuđen je zbog kriv. dela nasilje u porodici. Sukobili su se 2015. godine, kada je pokušao da uđe u kuću, a kapija je bila zaključana, tražio je da ga puste, ali sin to nije uradio jer se konsultovao sa majkom i ona mu je rekla da ga ne pušta unutra jer je znala da je nepredvidiv i da će ih maltretirati ako uđe u kuću. Kuća u kojoj su živeli, vlasništvo je učinioca; ali on nije jedini vlasnik jer su kupili deo placa od njegovog brata, rušili kuću, zidali novu i jedino što je ostalo na tom placu to je stara kuća do ulice. Nova kuća u dvorištu napravljena je za vreme trajanja bračne zajednice i vanbračne zajednice njegovog oca i majke od 1997. do 2011. godine.

Sin učinioca je dalje izjavio da je pritrčao, kada je video da je majka povređena, jer je otac i dalje pokušavao da je ubode nožem u stomak, pa je uhvatio njegovu ruku u kojoj je držao nož. Veštak je tada viknuo "čoveče, šta uradi", a otac "ne prilazite, sve ću vas pobiti" i nožem je mahao u njihovom pravcu. Majka je pobešla u garažu, a on za njom da joj pomogne, kada je utrčao otac i opet pokušavao da povredi majku. On ga je uhvatio za ruke i da nije dozvoljavao da ga ubode, pa je uhvatio za sečivo, video u jednom momentu da se sečivo noža blago savilo, pošto je bilo dugačko i uspeo je da polomi sečivo noža. To je, po njegovoj proceni, zbunilo učinioca, jer nije očekivao da će nož pući.

Učinioc je pregledan u Specijalnoj bolnici "Sveti Sava" 24.10.2017. kada je kod njega konstatovan akutni cerebrovaskularni insult (infarkt mozga) i dezorjentisanost u vremenu i prostoru zbog čega nije bio u mogućnosti da prisustvuje suđenju i iznese svoju odbranu. Posle pregleda specijaliste neurologije, specijaliste interne medicine i nalaza i mišljenja veštaka Specijalne zatvorske bolnice od 19.2.2018. i konstatacije da su kognitivne funkcije (opažanje, pažnja, pamćenje, mišljenje, rasuđivanje) očuvane u dovoljnoj meri, utvrđeno je da učinioc sposoban da prisustvuje i prati glavni pretres, kao i da iznese odbranu.

Saslušan u Višem javnom tužilaštvu i na glavnom pretresu, učinioc je naveo da se ranije razveo od supruge i da mu sin nije dozvoljavao da uđe u kuću, dolazila je i policija, ali nije mogla da ga „uvede u posed“. Čerka mu se žalila na ponašanje bivše supruge i svog brata, a on je čuo da bivša supruga hoće sve da proda i ode u Hrvatsku. Ona je inicirala postupak za podelu imovine. Kada je dobio rešenje da će izaći veštak radi podele zajednički stečene imovine „*pala mu je na pamet glupa ideja da sa ženom otputuje u večni raj, a da deca ostanu i dele šta je ostalo.*“ Kada je došao veštak, bili su prisutni njegova bivša supruga R.M, njihov sin i advokatica oštećene. Svi su se nalazili u dvorištu, ispred njega

se nalazila njegova bivša supruga i njena advokatica, dok su veštak i njegov sin bili gore, na stepenicama. U jednom trenutku izvukao je veliki kuhinjski nož koji je poneo, iz levog džepa unutrašnje strane jakne i *“došao do njenog vrata kada mu se ukočila ruka. Tada mu je došlo da je zgrabi i poljubi, radilo se o sekundama. Ona se sama povukla i trгла i sama se posekla po vratu, on ne zna koliko... kada je pala i kada je video krv, sin je pritrčao sa stepeništa i viknuo “Ti ne znaš šta radiš”, a on je viknuo “Sad ću se ubiti” prislonio je nož uz sebe u nameri da nož probode direktno u srce.”* Supruga je pobjegla u garažu, a on se toliko obradovao što je ona živa, da je potrčao za njom da vidi šta je uradio, ali mu sin nije dozvolio jer je stao ispred garaže, verovatno je mislio da postoji opasnost da oštećenu još povredi. Od tog momenta se ne seća šta se tačno desilo, jedino se seća da je sedeo u svom autu. Bivšu suprugu su advokat i veštak odvezli kod doktora. Dok je razmišljao šta je uradio nije znao da li je supruga živa ili nije, seo je u kola i krenuo da putuje u raj. Otišao je na nasip i nožem presekao vene na levoj ruci, a ne seća se da li je to uradio i na desnoj. Nož je poneo sa sobom. Parkirao je kola jer je hteo da umre, ali tu su već bila i policijska kola parkirana, seća se da se probudio u bolnici. Obradovao se da mu je supruga živa jer je i dalje voli i naveo *“da njemu života posle smrti supruge nema”*. Nije imao nameru da ubije bivšu suprugu jer da jeste, *“mogao je da je izbode kad je pala, ali nije”*. Da je hteo da je ubije *“uzeo bi čekić iz radionice i raspalio po glavi jer su svi znali i supruga i sin da ne voli klanje.”* Kasnije je čuo da povrede koje je naneo supruzi nisu opasne po život, a šta se kasnije desilo da je ona umrla, to ne zna.

Branilac po službenoj dužnosti učinioca R.B. pored ostalog je naveo da se učinilac osećao odbačeno i nedovoljno poštovano za sve što je uradio za suprugu i decu, kao i zbog pokrenutog postupka za podelu i popis imovine, koja predstavlja njegovu očevinu. Učinioc nije na podmukao način pokušao da ubije oštećenu, on nije ni znao da je povredio, to je shvatio tek kada je oštećena čučnula, tada je shvatio da u ruci ima nož i kada je *“osetio miris krvi, shvatio je da je oštećena povređena i da krvari. Događaj je nesretan niz događaja, posledica nesretnog spleta okolnosti, a činjenica da je delo izvršio oštećenom sa leđa nožem koji je doneo sa sobom, ne predstavlja dovoljan stepen podmuklosti jer delo nije planirao, te je nelogično da se delo izvrši u prisustvu advokata, veštaka, svedoka, te da su izostali svi subjektivni i objektivni elementi bića krivičnog dela teško ubistvo u pokušaju.”*

Učinioc je, prema oceni suda, postupao sa umišljajem kao oblikom krivice. Povlačenjem sečiva kuhinjskog noža preko povređenog dela tela oštećene (prednje i bočnih strana vrata) predstavlja podesan povredni mehanizam za nastanak povrede u konkretnom slučaju, pa je hteo izvršenje krivičnog dela i nastanak smrtne posledice kod oštećene, a krivično delo je ostalo u pokušaju zahvaljujući blagovremenoj i adekvatnoj lekarkoj pomoći. Upornost učinioca da izvrši krivično delo ogleda se u tome što je pošao

za oštećenom koja je pobjegla i zamahivao je nožem i u pravcu sina koji je pokušavao da spasi majku hvatajući sečivo noža i tada zadobio teške telesne povrede. Posle povređivanja supruge, učinilac je i dalje pokazivao želju da nekog ubode nožem, jer, kada su prisutni pritrčali u pomoć oštećenoj, učinilac je i dalje, zamahujući nožem, glasno pretio da mu niko ne prilazi i da će sve poklati. Naknadnim bekstvom na nasip i presecanjem vena u nameri da izvrši samoubistvo, ne umanjuje se njegova krivična odgovornost. Prema tome, učinilac je *“bio svestan da svojim radnjama može prouzrokovati smrt oštećene R.M. i teške telesne povrede oštećenog R.D., te je hteo izvršenje svojih dela i istrajavao u svojim radnjama, svestan zabranjenosti svojih dela. U vreme izvršenja dela, bilo je prisutno stanje povišene emocionalne napetosti zbog podele imovine, ali njegove sposobnosti shvatanja značaja dela i upravljanja postupcima bile su smanjene, ali ne do bitnog stepena.”*

Podaci o žrtvi

U presudi nema podataka o godinama života žrtve, obrazovanju, zanimanju, zaposlenosti, niti detaljnih podataka o odnosu sa učiniocem pre izvršenja krivičnog dela, kao i o njihovoj ranijoj porodičnoj situaciji. Postoje podaci u medicinskoj dokumentaciji i nalazu i mišljenju veštaka o povredama koje je oštećene zadobila, o njenom zdravstvenom stanju, lečenju i smrti. Osim činjenice da je učinilac pokušao da ubije bivšu suprugu, da su se pre toga razveli i da su sudskim putem delili zajednički stečenu imovinu, da je učinilac celog života zlostavljao sina, ćerku i bivšu suprugu, da je i ranije *“duži niz godina”* pretio da će ih ubiti (iskaz oštećenog R.D. saslušanog kao svedoka) i da oštećena ničim nije doprinela da je učinilac kritičnom prilikom napadne, drugi detaljniji podaci o oštećenoj nisu navedeni u sudskoj presudi.

Tok krivičnog postupka

Više javno tužilaštvo u Sremskoj Mitrovici je 5.4.2017. godine protiv R.B. podnelo optužnicu KTI-67/17 zbog krivičnog dela teško ubistvo u pokušaju iz čl. 114 tač. 1 u vezi čl. 30 KZ u sticaju sa krivičnim delom teška telesna povreda iz čl. 121 st. 2 u vezi st. 1 KZ. Viši sud u Sremskoj Mitrovici doneo je i javno objavio presudu 1K-35/17 20.4.2018. Učinilac (okrivljeni) R.B. je proglašen krivim za dva krivična dela – teško ubistvo u pokušaju iz čl. 114 tač. 1 u vezi čl. 30 KZ u sticaju sa krivičnim delom teška telesna povreda iz čl. 121 st. 2 u vezi st. 1 KZ, što znači da je sud kvalifikovao krivična dela kao u optužnici. Učinilac je bio u pritvoru od 11.10.2016. godine.

U toku krivičnog postupka izvedeni su sledeći dokazi: uviđaj na

licu mesta, obdukcija, čitanje medicinske dokumentacije, specijalističkog izveštaja, otpusne liste, nalaza i mišljenja Specijalne zatvorske bolnice, sudsko medicinsko veštačenje, sudsko psihijatrijsko veštačenje, saslušanje okrivljenog i saslušanje svedoka.

Oštećeni R.D, sin učinioca, saslušan kao svedok izjavio je, pored ostalog, da kritičnom prilikom, kada su u njihovo dvorište došli advokat i veštak i kada je pristupljeno merenju, ništa nije nagoveštavalo da se može nešto desiti, nije bilo svađe, „*sve je bilo normalno*“. Kada je učinilac, njegov otac, prišao s leđa oštećenoj, njegovoj majci, ona „*glasa nije pustila*.“ Iz ponašanja učinioca pre ovog događaja ništa se nije moglo naslutiti, on se korektno ponašao. U jednom momentu je čuo vrisak advokata svoje majke i strčao je sa stepenica jer je naslućivao da je učinilac nešto napravio jer je bio takve naravi. Kada je strčao sa stepenica, video je da je ruka njegovog oca bila preko usta i brade njegove majke, da je imao u ruci nož i da majka obilato krvari u predelu vrata. Pritrčao je da pomogne majci, dok je otac pretio da će sve pobiti. Sprečio je da učinilac ubode oštećenu u stomak tako što je svojim rukama uhvatio nož i tom prilikom i sam zadobio tešku telesnu povredu. Kad je sišao sa stepeništa, ocu je rekao „ubico“.

Svedokinja R.B, advokatica oštećene u parnici po tužbi oštećene za podelu imovine, bila je očevidac događaja. Izjavila je da je veštak izvršio merenje u kući i da su svi izašli u dvorište, da je ona stajala sa oštećenom, koja je na par metara udaljenosti od učinioca bila leđima okrenuta. Odjednom je videla da je učinilac prišao oštećenoj, da je drži ispod brade i drugom rukom povlači nožem preko vrata. Učinilac je nožem zamahivao i prema ostalima i vikao da će sve pobiti.

Očevidac događaja bio je i veštak K.D. koji je saslušan kao svedok, pored ostalog, izjavio da je posle merenja u kući izašao u dvorište, čuo u jednom momentu vrisak i video oštećenu kako leži na zemlji, a da učinilac ima u rukama nož. Pokušavao je da telefonom pozove hitnu pomoć jer je video krv u predelu vrata oštećene, a zatim je oštećenu svojim autom odvezao u bolnicu.

Svedok M.M. je izjavio da učinioca poznaje sedam, osam godina i da je sa njim u dobrim odnosima, dobri su drugari, posećivali su se. Nikada mu u razgovoru učinilac nije pomenuo da može da uradi to što je uradio. Uvek je govorio da će radije sebi da oduzme život. Sa bivšom suprugom je imao sukobe zbog čega su se razveli, ali mu nije poznato da su imali sudske sporove. Posle razvoda braka „*imao je i drugih žena*“, a bivšu suprugu nije ni u razgovoru spominjao.

Prema navodima u sudskoj presudi u ovom krivičnom postupku pojavilo se nekoliko spornih pitanja:

- kako je došlo do povređivanja oštećene R.M;
- da li je učinilac R.V. naneo telesne povrede oštećenoj sa umišljajem ili se oštećena sama povredila nožem, koji je, kako tvrdi učinilac, hteo da joj pokaže i hteo da je poljubi, da se pomiri sa njom;
- da li je učinilac pretio nožem prisutnima da ne prilaze i da će nastaviti sa povređivanjem oštećene ili je pretio nožem da će sebe povrediti ili je pokušao sebe da povredi;
- da li je u garažu ušao da dovrši svoje delo ili da vidi kako je oštećena.

Prema oceni suda, učinilac je oštećenoj kritičnom prilikom naneo povrede koje su bile opasne po život i njen život je spašen zahvaljući adekvatnoj i brznoj medicinskoj pomoći u bolnici. Kod oštećene je došlo do znatnog i trajnog narušenja funkcije važnog dela tela presecanje većih krvnih sudova. Za nanošenje povrede u predelu vrata oštećene bilo potrebno aktivno učešće povredioca i isključuje se mogućnost da je do povređivanja došlo kako učinilac opisuje, odnosno da se oštećena sama povredila. Povrede oštećene predstavljaju tešku telesnu povredu opasnu po život nanetu jednkokratnim delovanjem šiljka i oštrice mehaničkog oruđa.

Sud smatra da su ispunjeni su svi i objektivni i subjektivni elementi krivičnog dela teško ubistvo u pokušaju iz čl. 114 tačka 1 u vezi čl. 30 KZ. *„Podmuklost je objektivno-subjektivna kategorija: objektivna strana se izražava u načinu delovanja – prikrivenost, okrivljeni je iskoristio trenutak kada je bilo veštačenje na licu mesta, u po bela dana kada ništa nije ukazivalo da se može desiti to što se desilo; ponašanje okrivljenog nije ukazivalo da će ispoljiti toliku agresiju prema bivšoj supruzi i svom sinu, jer je okrivljeni iskoristio trenutak da sada pok. bivšoj supruzi priđe sa leđa u dvorištu kada ona to nije mogla očekivati, kada nije obraćala pažnju na to šta se dešava u dvorištu, te je na taj način bila onemogućena njena odbrana, nije ni znala šta ju je snašlo, a kamoli da pruži otpor, kada je okr. R.V. ispoljio lukavost i i prepredenost koja prevazilazi normalnu obazrivost kod izvršenja ovog dela, jer je iskoristio navedenu situaciju, a došao sa unapred donetom namerom da ošt. R.M. liši života jer je sa sobom doneo veliki kuhinski nož – sredstvo kojim je naneo... povredu oštećenoj, čime je ostvaren i subjektivni elemenat bića ovog kriv. dela. Povređivanje oštećene je predstavljalo konkretnu opasnost po život oštećene, a smrt je izostala zahvaljujući blagovremenoj i adekvatnoj medicinskoj pomoći.“*

Kada se radi o trajanju postupka treba imati u vidu da u presudi nije navedeno kada je podneta krivična prijava. Krivično delo je izvršeno 11.10.2016. godine, optužnica je podneta 5.4.2017. godine, a presuda je doneta 20.4.2018. godine, što znači da je od izvršenja krivičnog dela do konačnog presuđenja prošla jedna godina, pet meseci i 10 dana.

Krivična sankcija

Presudom Višeg suda u Sremskoj Mitrovici učinilac R.B. je osuđen za krivično delo teško ubistvo u pokušaju iz čl. 114 tač. 1 u vezi čl. 30 KZ u odnosu na bivšu suprugu na kaznu zatvora u trajanju od 10 godina, za krivično delo teške telesne povrede iz čl. 121 st. 1 u odnosu na oštećenog sina na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine, odnosno na jedinstveno kaznu zatvora u trajanju od deset godina i šest meseci. Za ostvarenje imovinskopravnog zahteva oštećeni su upućeni na parnični postupak sa obrazloženjem da „*sud ne raspoláže podacima ni za ceokupno ni za delimično dosuđenje, a sve iz razloga ekonomičnosti i celishodnosti vođenja ovog postupka.*“

KOMENTARI

Ovaj slučaj je ilustrativni primer kontinuiranog partnerskog nasilja kojem su mnoge žene izložene tokom čitavog života sa nasilnikom. Očigledno je da tri osude za krivično delo nasilja u porodici koja je učinilac ranije izvršio prema bivšoj supruzi nisu bile dovoljne da učinioca odvrate od vršenja nasilja. To potvrđuje da delotvorna prevencija nasilja nije moguća bez adekvatnog rada sa nasilnicima. Očigledno je da standardni programi resocijalizacije osuđenika koji su na izdržavanju kazne zbog nasilja u porodici ne ostvaruju efekte i da moraju biti dopunjeni specifičnim programima namenjenim učiniocima nasilja u porodici, jer se radi o specifičnom, rodno zasnovanom obliku kriminaliteta.

Iako je žrtva pokušaja femicida umrla dva meseca posle pokušaja ubistva, nalaz veštaka bio je nedvosmislen: smrt žrtve pokušaja femicida nije u uzročno posledničnoj vezi sa preduzetom radnjom izvršenja, odnosno, smrt je nastupila u sklopu oboljenja koja su kod nje bila izražena i pre kritičnog događaja. Zbog toga delo nije moglo biti kvalifikovano kao ubistvo, već pokušaj u pokušaju. S druge strane, sud je ubistvo u pokušaju pravilno kvalifikovao, nalazeći da se radi o ubistvu u pokušaju na podmukao način.

Iako je reč o rodno zasnovanom pokušaju ubistva, sud uopšte nije ispitivao njegovu rodnu određenost, niti je dublje sagledao dinamiku partnerskog odnosa žrtve i učinioca.

U ovom, kao i u drugim krivičnim postupcima, sud nije odlučivao o imovinskopravnom zahtevu oštećenog, pravdajući se time da „ne raspoláže podacima ni za ceokupno ni za delimično dosuđenje“. Propust je, međutim, suda što u naredbi za veštačenje nije proširio zadatak za sudskog veštaka koji je angažovan za veštačenje telesnih povreda sina učinioca, nalogom da se sudski veštak izjasni o jačini i trajanju fizičkih bolova, na osnovu čega je mogao da donese makar delimičnu odluku o zahtevu za obeštećenje. To ni na

koji način ne bi usporilo krivični postupak. Nisu postojale ni smetnje da sud odrediti posebno veštačenje, vezano za procenu pretrpljenog straha, bola, psihičke traume, umanjena životne aktivnosti i sl.

Medijsko izveštavanje

O ovom slučaju femicida i teških telesnih povreda, mediji u Srbiji nisu izveštavali. To još jednom pokazuje na neophodnost uspostavljanja mehanizma za praćenje slučajeva femicida u Srbiji, s obzirom na to da ženske organizacije civilnog društva, u nedostatku zvaničnih evidencija, podatke o femicidima prikupljaju upravo iz medija.

Slučaj br. 3: učinilac R.D. žrtva R.T.

Modalitet izvršenja, obeležja i pravna kvalifikacija krivičnog dela

Optužnicom Višeg javnog tužilaštva u Beogradu Kto. br. 266/18 od 21.3.2018. učinilac R.D. je optužen zbog izvršenja krivičnog dela ubistvo u pokušaju iz čl. 113 u vezi čl. 39 KZ i krivičnog dela nedozvoljena proizvodnja, držanje i nošenje oružja i eksplozivnih materija iz čl. 348 st. 1 KZ.

Sud je učinioca oglasio krivim za krivično delo iz optužnice zbog toga što je 18.12.2017. godine, oko 08.20h u stanju smanjene računalivosti do stepena bitnog, ali ne i bitno, svestan svog dela čije je izvršenje hteo, pokušao da liši života svoju suprugu, oštećenu R.T. na taj način što je prišao vozilu „Dacia Sandero“, vlasništvo predškolske ustanove, u kome se nalazila oštećena na mestu suvozača i iz pištolja marke „CZ M-70“ kalibra 7,63 mm ispalio četiri projektila u nju i naneo joj povrede u vidu jedne prostrelne rane mekih tkiva desne nadlaktice, jedne ustreline grudnog koša, jedne prostrelne trbuha i jedne prostrelne leve polovine karlične duplje i levog sedalnog predela, koje povrede su u vreme nanošenja predstavljale tešku i po život opasnu telesnu povredu. Na taj način učinilac je izvršio krivično delo ubistvo u pokušaju iz čl. 113 KZ u vezi čl. 30 KZ. Učinilac je oglašen krivim i zbog toga što je u periodu od neutvrđenog dana decembra 2017. do 18.12.2017. u svom stanu neovlašćeno držao vatreno oružje - pištolj marke „CZ M-70“ kalibra 7,63 mm, kojim je pokušao ubistvo, svestan da je njegovo delo zabranjeno, ali je hteo njegovo izvršenje. Na taj način učinilac je izvršio krivično delo nedozvoljena proizvodnja, držanje i nošenje oružja i eksplozivnih materija iz čl. 348 st. 1 KZ.

Iz medicinske dokumentacije i nalaza i mišljenja sudskog veštaka specijaliste sudske medicine utvrđuje se broj i vrsta povreda koje je oštećena

zadobila kritičnom prilikom. Zaključak veštaka je da je oštećena pogođena sa ukupno četiri projektila ispaljenih iz ručnog vatrenog oružja – pištolja. Tom prilikom zadobila je sledeće povrede: „jednu prostrelnu ranu mekih trkiva desne nadlaktice koja se nastavljala ustrelinom u desnoj polovini grudnog koša, ulazna rana ove povrede nanete jednim projektilom ispaljenim iz ručnog vatrenog oružja nalazila se na spoljašnjoj strani desne nadlaktice u njenoj gornjoj trećini; jednu ustrelinu grudnog koša nanetu jednim projektilom ispaljenim iz ručnog vatrenog oružja, ulazna rana ove ustreline nalazila se na prednje desnoj strani grudnog koša; jednu prostrelinu trbuha nanesenu jednim projektilom ispaljenim iz ručnog vatrenog oružja, ulazna rana ove ustreline se nalazila na prednje desnoj strani trbuha u njegovom gornjem delu; jednu prostrelinu leve polovine karlične duplje i levog sedalnog predela, ulazna rana ove ustreline nalazi se u levom delu stidnog predela.“

Navedene povrede su u vreme nanošenja i skupa procenjeno predstavljale tešku i po život opasnu telesnu povredu, pri čemu je smrtni ishod sprečen blagovremenim i adekvatnim lečenjem. U oštećenu su sukcesivno ispaljena četiri projektila jedan za drugim u kratkom vremenskom intervalu iz istog vatrenog oružja. Iz otpusne liste i operativnog nalaza proizilazi da je oštećena dovezena u bolnicu kolima Hitne pomoći u izuzetno teškom opštem stanju, da su kod nje konstatovane prostrelne rane, da je operisana i da lečila na odeljenju hirurgije od 18.12.2017. do 27.12.2017. godine.

Balističkim veštačenjem, pored ostalog, utvrđeno je da na odeći oštećene nisu pronađene čestice karakteristične za ostatke barutnog opaljivanja vatrenog oružja, što pokazuje da je rastojanje od oštećene do usta cevi povrednog oružja bilo veće od 80 cm, tako da je pucano precizno u telo. Dva projektila su ostala u telu i izvađena su prilikom operacije, jedan je pronađen u garderobi oštećene, a jedan na sedalnom delu suvozačevog sedišta (zajedno sa tragovima krvi).

Iz nalaza i mišljenja veštaka balističara proizilazi da je veštačenje obavljeno u balističkoj laboratoriji i da je pištolj marke „Zastava“ model 70 kalibra 7,65 mm, fabrički broj... kojim je izvršeno krivično delo, funkcionalno ispravan i da dva dostavljena sporna projektila potiču od metaka ispaljenih iz tog pištolja.

Ličnost i ponašanje učinioca

U presudi su anonimizirani podaci o godinama života, obrazovanju, zanimanju i zaposlenosti učinioca.⁴⁶ Takođe, nedostaju podaci o porodičnom životu učinioca u primarnoj porodici, njegovom ponašanju u detinjstvu i mladosti, odnosima u primarnoj porodici. Učinitelj je otac jednog maloletnog

⁴⁶ U dnevnoj štampi koja je izveštavala o ovom događaju navedeno je da je učinitelj bio vlasnik PR agencije.

deteta, ćerke uzrasta osam i po godina.

Prema izjavi učinioca, on je od oktobra 2017. godine „*bio pod velikim psihićkim pritiskom, mislio je da ga prate kriminalci kako bi došli do podataka kojima raspolaže, a u vezi posla koji obavlja za policiju*“. Primetio je da su mu „*hakovali mejl naloge i mobilni telefon*.“ Zbog toga se plašio za svoj život i život svoje porodice, pa je nedelju dana pre kritićnog događaja, iz stana svog oca uzeo pištolj marke „CZ“ bez njegovog znanja. Zbog svojih psihićkih problema obraćao se na više mesta i tražio pomoć, ali terapiju nije dobio jer je čekao da se vrati doktor sa seminara. Pištolj je kritićnog dana poneo iz straha, bojao se da će mu se nešto desiti i da će neko nešto učiniti njegovom detetu.

Izjašnjavajući se o svom odnosu sa oštećenom, učinilac je naveo da je „*do određenog momenta njihov brak bio skladan, u poslednje dve, tri godine došlo je do problema između njega i oštećene, imali su šturu komunikaciju, ali svađe između njih nije bilo. Gledao je da što više odlazi od kuće kako ne bi došlo do sukoba između njih dvoje*...“ Dalje je naveo da je njihov brak bio kao i svaki drugi, nikada nije pretio supruzi da će da je ubije, podigao je kredit za stan, pokušao je da bude dobar otac njihovoj ćerki, vodio je svakog jutra u školu, a kada supruga nije mogla, on je vraćao iz škole, insistirao je da se bavi sportom, da ide na engleski. Učinilac nije hteo da odgovori na pitanje suda zašto je ćerku pokušao da liši oba roditelja ako je hteo da bude dobar otac.

Iz lekarskog uverenja i otpusne liste na ime učinioca, vidi se da je učinilac bio bolnićki lećen od 18.12.2017. do 26.12.2017. godine i da su kod njega konstatovane povrede ustrelina u desnom temenom predelu glave sa utisnutim prelomima kostiju lobanje u istom predelu i fokalnim nagnjećenjima mozga, sa posledićnom oduzetošću leve strane tela, koja je povreda nastala projektilom ispaljenim iz rućnog vatrenog oruđja i koja predstavlja tešku i po život opasnu povredu. Prema završnoj dijagnozi: „*došlo je do namernog samopovređivanja opaljivanjem iz revolvera*.“

Učinilac R.D. se pred VJT najpre branio ćutanjem, a zatim je na zapisniku o saslušanju osumnjićenog pred VJT 2.03.2018. godine naveo „*da se nalazi pod veoma jakom terapijom iz kog razloga ne može u potpunosti da rekonstruiše događaje iz prošlosti, i da se ne seća kritićnog događaja od 18.12.2017*“. Seća se samo da se probudio iz nesvesti nakon što je pucao sebi u glavu i da je pokušao da dohvati pištolj i da ponovo puca u sebe, ali je neki ćovek odgurnuo pištolj, nakon toga se onesvestio i probudio u bolnici. Od svojih branilaca je saznao da je kritićnog dana je pucao u svoju suprugu, ali se on toga ne seća. Lekari su mu u zatvorskoj bolnici objasnili da potiskuje taj nemili i stresni događaj i da se oseća kao da to nije bio on u tom trenutku, već neko drugi. Pištolj, koji je uzeo od oca, doneo je u svoj stan. Seća se da je u jutarnjim satima tog jutra 18.12.2017. godine krenuo na posao, a inaće je uobićajeno kretao oko 08,00 ćasova, a šta se dalje dešavalo, ne zna. Pištolj nije poneo sa namerom da ubije

oštećenu. Često se budi noću i pita se zašto je to uradio. Sve je izgubio, porodicu, posao i stan. Kada se osvestio, ležao je na pločniku, na leđima, sa desne strane njegove glave bilo je dosta krvi i seća se da je neko odgurnuo pištolj, odnosno seća se tog metalnog zvuka... neko je prišao i stavno mu peškir na glavu, posle čega je ponovo pao u nesvest. Ne seća se da je pozivao u pomoć, ali je čuo neko zapomaganje. Ne seća se da li je kritičnog jutra imao komunikaciju sa suprugom, ne seća se da je stao ispred zgrade, niti da je sebi pucao u glavu, niti zna zbog čega je to uradio, niti se seća kada je i odakle je izvadio pištolj. Kada mu je predočeno da je sudiji za prethodni postupak rekao da je sve vreme bio svestan, naveo je da je to možda rekao, ali da je povreda bila sveža i da on nije bio svestan svaga što se dogodilo.

Saslušan na glavnom pretresu, učinilac je izjavljivao isto kao i u tužilaštvu, s tim što je dodao da mu je žao zbog svega ovoga što se desila njihovoj ćerki jer je ona lišena mogućnosti da detinjstvo provede sa oba roditelja. Pošto mu je predočeno da je u istrazi izjavio da je nedelju dana pre kritičnog događaja uzeo pištolj, ne može sada tačno da se seti, misli da je bilo najduže sedam dana. Nije sporno da nije imao dozvolu za držanje i nošenje pištolja. Objasnio je da je služio vojni rok i znao je da rukuje oružjem, ali kada je pištolj uzeo nije proveravao da li u njemu ima municije. Uzeo ga je u panici i to jutro poneo sa sobom, jer je veče pre toga video da mu se hakuju i zipuju podaci za projekat MUP-a, tako da je bio u strahu da će neko nešto da mu uradi.

Branilac učinioca je izjavio da predlaže određene korekcije u optužnici utoliko što je učinilac postupao u stanju smanjene računaljivosti do stepena bitnog, posebno zbog toga što je posle ovog događaja učinilac pokušao suicid pucajući sebi u glavu. Predlagano je zaključivanje sporazuma o priznanju krivice, ali tužilaštvo nije prihvatilo. Prema navodima odbrane *„to u suštini predstavlja priznanje dela od strane okrivljenog i predlaže da sud to ceni, kao i držanje okrivljenog posle izvršenja krivičnog dela“*. Istaknuto je takođe da sud treba da ceni i činjenicu da je *„okrivljeni je tražio pomoć od lekara i psihologa, jer je osećao određene duševne tegobe i obraćao se uglavnom privatnoj praksi, ali nije dobio adekvatnu pomoć, a do ovoga ne bi došlo da je tu pomoć dobio.“*

Iz nalaza i mišljenja sudskih veštaka specijaliste forenzičke psihijatrije i medicinske psihologije proizilazi da je učinilac osoba veoma dobrih intelektualnih sposobnosti, koje su u području visokog proseka, sa mešovitim poremećajem ličnosti, da kod njega nije utvrđeno postojanje duševne bolesti, duševne zaostalosti, privremenog duševnog poremećaja niti druge teže duševne poremećenosti. U vreme izvršenja krivičnog dela kod njega nisu otkriveni aktuelni psihopatološki sadržaji. Radi se o duševno zdravoj osobi, ali, imajući u vidu njegovu ličnost i nesugasice sa suprugom u preddeliktnom periodu, njegove sposobnosti shvatanja značaja krivičnog dela, kao i mogućnost upravljanja postupcima u vreme izvršenja krivičnog dela bile su smanjene do stepena bitnog, ali ne i bitno. U pogledu psihičkog odnosa učinioca prema

učinjenim delima, sud je ocenio da je učinilac bio svestan svojih dela, njihove zabranjenosti i da je hteo njihovo izvršenje, odnosno da je postupao sa direktnim umišljajem.

Sud nije prihvatio deo odbrane učinioca da nikad nije pretio oštećenoj da će da je ubije i njegova objašnjenja šta sve ima da izgubi. Sud je prihvatio navode odbrane učinioca da se obraćao na više mesta i tražio pomoć doktora i da je poslednjih godina došlo do problema u braku između njega i oštećene.

Podaci o žrtvi

O žrtvi pokušaja femicida nedostaju podaci o uzrastu, obrazovanju, porodičnim odnosima u primarnoj porodici. Saslušana kao svedok izjavila je u vreme izvršenja krivičnog dela radila kao direktorka predškolske ustanove, da je u braku sa učiniocem od 1.11.2008. i da su prve nesuglasice i problemi u braku počeli za Božić 2010. Tom prilikom joj je suprug R.D. pretio oružjem, reagovala je tako što je pozvala policiju i policija je došla u stan i sačinila službenu belešku. Njihova ćerka tada nije imala ni godinu dana. Centar za socijalni rad je bio obavešten o ovom događaju. Tada joj je bilo rečeno da je pištolj oduzet i da treba da idu na bračno savetovanje, gde je ona dva tri puta odlazila, ali se učinilac nije pojavio. Kada joj je pretio jednom prilikom je dao čvrstu „besu“ da će tim pištoljem da je ubije i da će „debelo da plati“ što ga je tada prijavila.

Nakon toga je podnela tužbu za razvod braka, ali, kako je njena majka preminula, a ona je sa druge strane „*imala pritisak roditelja R.D. i samog R.D., pa je odustala od razvoda*“. Posle 2012. opet su počele pretnje da će „*Zapamtiti ko je R.D.*“, opet je zvala policiju, ali mu pištolj nije oduzet jer je „*imao veze u policiji*“. Od 2017. distancirao se od porodice, „*vodio je svoj život, planinario je, bavio se sportom i zapostavio je svoju porodicu. Od tada su bili gotovo bez komunikacije. Nijedan praznik nije proveo sa svojom porodicom i svojom ćerkom. Vodio je momački život, trošio na sebe*“. Kada je trebalo da ide na seminar na Kopaonik od 10-13.12.2017. učinilac je dan pre njenog odlaska uzeo od nje putni nalog i, kada je ona htela da od njega uzme putni nalog, on je gurnuo tako da je udarila glavom u vrata i zadobila je povredu u vidu hematoma na oku. Kod lekara nije išla, ali je fotografisala povredu telefonom i tu fotografiju je pokazala svekrvi, koju je R.D. ubedio da se ona samopovređuje. Učinilac joj je stalno pretio da nema šta da izgubi i da će da je ubije, a da, ako joj se ne sviđa, može da ode. Kada se vratila sa Kopaonika 16.12.2017. učinilac joj je, da bi je uplašio, preteći rekao: „*Otići će tebi sestra i zet za London*“.

Noć 16.12.2017. godine prespavala je u sa ćerkom u njenoj sobi zaključana, jer joj je prethodnih dana učinilac pretio, čula je da je došao u ranim jutarnjim satima između 03,00 i 04,00 časova, a u toku noći 17. na 18.12.2017.

godine, dok je ležala u dnevnoj sobi, čula je oko 00,30 časa da je ušao u stan, videla da je izvesno vreme stajao iznad kreveta gde je spavala, gledao je, zbog čega je ona ustala i otišla u drugu sobu. Napomenula je da je sobu zaključavala zbog toga što je R.D. pretio da će da je ubije.

Oštećena je dalje izjavila da joj nije poznato da li se učinilac obraćao lekaru za bilo kakvu pomoć dok su bili zajedno, čak ni psihijatru "*nikada nije hteo da uzme nikakav lek, čak ni za temperaturu ni zubobolju. Nije primetila da je imao bilo kakav zdravstveni problem.*" Desetak dana pre događaja žalila se kolegini da joj je učinilac pretio da će da je ubije.

To jutro kada se događaj desio, zajedno su pošli da odvedu ćerku u školu, a zatim da nastave na posao. Stajali su jedno pored drugog ispred ulaza, nije bilo svađe između njih niti guranja, uglavnom su ćutali, a njoj je bilo čudno što R.D. uopšte stoji sa njom i što često uvlači i izvlači ruku iz torbe koju je držao o desnom ramenu, pomislila je da je možda snima telefonom, a onda je primetila da mu telefon vibrira u džepu. Pozvao je da se vrate u stan na 15-ak minuta, nije joj govorio zbog čega je to tražio, ona nije pristala. U jednom trenutku je stisnuo za levu ruku i rekao: "*Platićeš mi za sve*". Primetila je da koleginica koju je čekala ispred ulaza dolazi službenim vozilom, zaustavila je vozilo, i ona je otvorila vrata, sela na mesto suvozača, stavila je pojas, i pružila je ruku da zatvori vrata. U tom trenutku R.D. je maltene ušao u vozilo i počeo da puca. Koliko se ona sada seća, prvo je pogodio u desnu ruku, potom je pucao u predelu njenog stomaka, a zatim prepone leve noge, videla je krv na nozi, nogu nije osećala, vikala je "*u pomoć, u pomoć*" i zaustavila nekog čoveka na ulici. Videla je R.D. da leži na pločniku, jako blizu vozila, ali nije videla kada je on pucao u sebe. U bolnici joj je ukazana pomoć, izvršena je operacija, bila joj je povređena jetra, noga, ruka, pluća, grudni koš, u bolnici je bila deset dana, a i danas ne oseća stopala leve noge. Lekari su joj nakon operacije rekli da je imala veliko unutrašnje krvarenje i da je bilo veliko pitanje da li će preživeti. Napomenula je da se i dalje plaši za svoj život jer je R.D. toga dana hteo da je ubije i svoju misiju nije završio. Oseća se ugroženo, nezaštićeno i plaši se za svoju bezbednost i bezbednost svoga deteta. Kada joj je pretio R.D. je stavljao prst na slepoočnicu pokazujući kako i govorio da će je ubiti jednim metkom. Plašila se da napusti učinioca iako su se kroz ceo njen brak provlačile pretnje, ali se ona plašila jer je učinilac govorio da je neće ništa spasiti i da on ima svuda poznanike i u policiji i u žandarmeriji.⁴⁷

⁴⁷ Članak objavljen u listu Alo.rs/Blic 2-12-2019. Povodom kampanje pod nazivom "16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama" R.T. žrtva pokušaja ubistva je izjavila: "Dve godine će u decembru otkako se desio taj nemili događaj. Ali, moja borba i dalje traje 24 sata. Veoma je teško, jer na neki način ste, kakogod to zvučalo, etiketirani i kroz glavu i dalje prolazi ono pitanje: šta ste uradili, šta ste to izazvali u njemu da je hteo da vas ubije." R.T. još uvek nije uspeła da se razvede: "kao da to nije dovoljan razlog da se proces okonča po hitnom postupku. Taj process oko razvoda braka i podele bračne tekovine traje dve godine i dalje je u toku. Veštačenja, ročišta. On kao osuđen ima sva prava, a ja kao žrtva sve obaveze. Ročišta se manje više non stop otkazuju, s obzirom na to da sam ja tražila delimično lišenje roditeljskog prava i tu smo stali, zbog toga takoreći ne možemo da se razvedemo. Sramota je pričati o bilo kakvom modelu viđenja njega sa detetom, čoveka koji je pokušao da ubije majku svoga deteta. Kakvu poruku šaljemo? Dete zna celu priču i zbog tog istog oca morala je da promeni svoj život preko noći. Dete ne želi nikakav kontakt sa njim i sramota ju je njegovog čina."

Tok krivičnog postupka

Protiv učinioca R.D. Više javno tužilaštvo u Beogradu podnelo je optužnicu 21.5.2018. Presuda je doneta i javno objavljena 7.12.2018. Učinitelj je proglašen krivim za dva krivična dela ubistvo u pokušaju iz čl. 113 KZ u vezi čl. 30 KZ i krivično delo nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz čl. 348 st. 1 KZ.

U toku postupka izvedeni su sledeći dokazi: forenzički pregled lica mesta, balističko veštačenje, sudsko medicinsko veštačenje, veštačenje specijaliste forenzičke psihijatrije i specijaliste medicinske psihologije, veštačenje mikrotregova, čitanje pisanih dokaza (medicinska dokumentacija, izveštaj lekara Specijalne zatvorske bolnice), saslušanje okrivljenog, saslušanje oštećene kao svedoka, saslušanje svedoka. Svedoci su saslušani na okolnosti odnosa između učinioca i oštećene, samog događaja jer je bilo očevidaca, kao i u pogledu činjenica koje su usledile posle izvršenja krivičnog dela.

Oštećena saslušana kao svedok detaljno je opisala događaj kada je učinitelj pucao na nju. Sud je ceneći njen iskaz prihvatio njene navode u pogledu bitnih činjenica koje se odnose na izvršenje krivičnog dela. Takođe je sud prihvatio deo iskaza oštećene u kome se izjašnjava o činjenicama koje su prethodile izvršenja krivičnog dela i o međusobnom odnosu u braku sa učiniocem.

Svedokinja, koja je bila očevidac događaja, jer je sedela na mestu suvozača kada je učinitelj pucao, izjavila je da je po uobičajenom dogovoru sa oštećenom došla po nju da idu na posao. Videla je oštećenu i njenog supruga da stoje zajedno, što nije bilo uobičajeno. Kada je oštećena sela na mesto suvozača, učinitelj je krenuo prema kolima, pa je ona mislila da će nešto da je pita ili da pođe sa njima. Videla je kako vadi pištolj i puca, pa je izašla iz vozila, izletela na ulicu i pozivala „u pomoć“. Videla je i kako učinitelj leži pored suvozačevih vrata. Pozvala je policiju i hitnu pomoć. Oštećena joj je pokazala svoje rane, noge pune krvi i sedište koje je bilo natopljeno krvlju. Navela je da se sa oštećenom druži intenzivno unazad dve godine i ona joj je ispričala desetak dana pre kritičnog događaja da joj je učinitelj pretio da će je ubiti. Znala je da između njih postoje razmirice i da je oštećena htela da se odseli iz stana. Do svađa je dolazilo, kako joj je oštećena ispričala, zbog toga što učinitelj nije hteo da ima nikakve obaveze oko deteta niti da učestvuje u njenom odrastanju, a i zbog toga što je uzeo njen i detetov pasoš. Posle dolaska sa seminara videla je da oštećena ima masnicu ispod desnog oka, to je bilo dve nedelje pre kritičnog

događaja. Inače, oštećena joj je pričala da se plaši učinioca, da spava u dečijoj sobi i zaključava vrata.

Svedok, instruktor vožnje, prolazio je kritičnog dana vozilom ulicom gde se događaj desio. Video je vozilo zaustavljeno u sporednoj ulici i čoveka pored vozila. Takođe je video kako jedna ženska osoba zaustavlja saobraćaj i viče „u pomoć“. Kada je izašao iz svog vozila video je mušku osobu koja leži pored tog drugog vozila, a pored njega krv i pištolj. Taj muškarac je sve vreme bio svestan, vikao je „*u pomoć, pomozite mi*“ i pomerao je ruke, zbog čega je svedok nogom odgurnuo pištolj koji je bio pored njegovog tela. Takođe je video da je povređenom čoveku prišla jedna devojka, za koju je kasnije čuo da je medicinska sestra i stavila mu peškir ispod glave. Za to vreme je on sa još jednim čovekom koji je izašao iz obdaništa pomagao ženskoj osobi koja se nalazila na suvozačevom mestu i obilno krvarila, krv je curila u predelu stomaka, noge i ruke. Stigla je hitna pomoć i najpre odvezla ženu koja je bila povređena, a potom i muškarca koji je ležao pored vozila.

Saslušan je i svedok koji je bio u blizini jer je izašao iz obližnjeg vrtića gde je ostavio dete. Ovaj svedok je izjavio da je pošao prema svom vozilu koje je bilo udaljeno dvadeset metara od vrtića, kada je čuo „*kako neko baca petarde*“ što mu je bilo čudno. Video je muškarca kako leži pored zaustavljenog vozila i pištolj pored njegovog tela... čuo je takođe da ženska osoba iz zaustavljenog vozila viče „*boli me.*“ Prišao joj je i video da je upucana u predelu stomaka. U vozilu se osećao jak miris baruta. Pokušavao je da pomogne povređenoj ženi u vozilu, ali nije smeo da je pomera.

Sud je na osnovu utvrđenog činjeničnog stanja, utvrđujući pravnu kvalifikaciju radnji učinioca, našao da se u radnjama učinioca stiču svi elementi krivičnog dela ubistva u pokušaju iz čl. 113 KZ u vezi čl. 30 KZ i krivičnog dela nedozvoljena proizvodnja, držanje i nošenje oružja i eksplozivnih materija iz čl. 348 st. 1 KZ. „Imajući u vidu napred utvrđeno činjenično stanje, odnosno da je kritičnom prilikom okrivljeni pucnjima iz pištolja oštećenu pogodio sa četiri projektila u predelu desne nadlaktice, grudnog koša, trbuha, leve polovine karlične duplje i levog sedalnog predela, koje povrede su predstavljale tešku i po život opasnu telesnu povredu, pa kako je u konkretnom slučaju okrivljeni sa umišljajem započeo izvršenje krivičnog dela ubistva iz čl. 113 KZ a smrtni ishod kod oštećene je sprečen blagovremenim i adekvatnim lečenjem, pa kako je izostala posledica u vidu lišenja života oštećene, sud je ceneći sve okolnosti naročito stepen krivice okrivljenog, težinu dela, sredstvo i način izvršenja dela, kao i težinu povreda kod oštećene, našao da se u konkretnom slučaju radi o pokušaju krivičnog dela iz čl. 113 u vezi sa čl. 30 KZ.“ Kako je učinilac neposredno pre izvršenja pokušaja ubistva neovlašćeno u svom stanu držao

vatreno oružje – pištolj, koji je uzeo od svog oca, sud je našao da je izvršio i krivično delo nedozvoljene proizvodnje, držanje i nošenje oružja i eksplozivnih materija iz čl. 348 st. 1 KZ.

S obzirom na činjenično stanje utvrđeno na glavnom pretresu, sud je u izreku presude uneo manju izmenu u odnosu na dispozitiv optužnice. Izmena se odnosi samo na mesto radnje izvršenja, drugi naziv ulice u odnosu na naziv naveden u optužnom aktu, što ne predstavlja činjenicu koja bi uticala na izmenu nekog bitnog elementa u optužnom aktu.

Punomoćnik oštećene je postavio imovinskopravni zahtev i predložio da sud učinioca obaveže na naknadu materijalne štete, troškova lečenja oštećene, sve u iznosu od milion i petsto hiljada dinara, a na ime nematerijalne štete po svim vidovima ukupan iznos od pet miliona dinara. Sud je na osnovu čl. 258 ZKP uputio da imovinskopravni zahtev ostvari u parničnom postupku jer u krivičnom postupku nije bilo dovoljno osnova za presuđenje o imovinskopravnom zahtevu. Oštećena nije dostavila dokaze o visini materijalne štete, odnosno troškova lečenja, a takođe nije opredelila pojedinačno iznose koje potražuje na ime nematerijalne štete, za čije je utvrđivanje potrebno veštačenje.

U presudi nije navedeno kada je podneta krivična prijava tako da se ne može odrediti trajanje krivičnog postupka računajući od dana podnošenja krivične prijave. Krivično delo je izvršeno 18.12.2017. godine, optužnica je podneta 21.5.2018. godine, a presuda je doneta 7.12.2018. godine, što znači da je prošlo skoro godinu dana od dana izvršenja krivičnog dela do okončanja krivičnog postupka.

Krivična sankcija

Učinioca je sud osudio za krivično delo pokušaj ubistva iz čl. 113 KZ u vezi čl. 30 KZ osuđen na kaznu zatvora u trajanju od pet godina i šest meseci, a za krivično delo nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz čl. 348 st. 1 KZ na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine i novčanu kaznu u iznosu od 10.000 dinara i izrekao jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 6 (šest) godina, novčanu kaznu u iznosu od 100.000 dinara i meru bezbednosti oduzimanja predmeta, pištolja marke „CZ M-70“. Učiniocu je u kaznu zatvora uračunato vreme provedeno u pritvoru od 26.12.2017. godine.

Prilikom odmeravanja kazne učinocu sud je imao u vidu sledeće olakšavajuće okolnosti: da nije ranije osuđivan, da je otac jednog maloletnog deteta, da je u konkretnom slučaju izostala posledica navedenog krivičnog dela odnosno da je to delo ostalo u pokušaju, njegovo držanje posle učinjenog krivičnog dela, odnosno da je iz istog pištolja pucao sebi u glavu, tako da je i on povređen, kojom prilikom je bio ugrožen i njegov život, dok je u odnosu na krivično delo nedozvoljena proizvodnja, držanje i nošenje oružja i eksplozivnih materija iz člana 348 stav 1 KZ od olakšavajućih okolnosti sud cenio „*da je okrivljeni u potpunosti priznao izvršenje ovog krivičnog dela što je sudu olakšalo vođenje ovog postupka*“. Od otežavajuće okolnosti je sud cenio odnos okrivljenog prema žrtvi, odnosno da je okrivljeni krivično delo ubistvo u pokušaju izvršio prema svojoj supruzi i da se svrha kažnjavanja u konkretnom slučaju ne bi postigla ublaženom kaznom. Mera bezbednosti oduzimanja predmeta izrečena je učiniocu jer se radi o predmetu koji je upotrebljen za izvršenje krivičnog dela.

KOMENTARI

Analiza okolnosti koje su neposredno prethodile izvršenju otvara pitanje kvalifikacije dela, koje je i u optužnici i u presudi kvalifikovano kao tzv. obično ubistvo iz čl. 113 KZ. Međutim, na osnovu opisa radnje izvršenja i svih okolnosti izvršenja krivičnog dela u konkretnom slučaju može se zaključiti da su ispunjeni objektivni i subjektivni elementi za kvalifikaciju krivičnog dela teškog ubistva na podmukao način iz čl. 114 st. 1 tač. 1 KZ. Da u konkretnom slučaju postoji podmuklost kao kvalifikatorna okolnost, ukazuje i sam način brižljivo osmišljenog izvršenja dela. Podmuklost učinioca se manifestovala kroz objektivne elemente, koji obuhvataju potajno i prikriveno planiranje načina izvršenja ubistva: učinilac je pošao je zajedno sa suprugom, što nije bilo uobičajeno, sačekao da njegova supruga uđe u službeno vozilo i da odmah po ulasku, pre nego što je zatvorila vrata vozila, nesmetano priđe i puca u nju iz pištolja, pri čemu u datim okolnostima ona nije mogla da očekuje napad na sebe, niti je imala nikakvu mogućnost da se odbrani. Subjektivni elementi se odnose na postupanje učinioca sa zlom namerom, korišćenjem odnosa poverenja, bespomoćnosti oštećene i nedostatka njenog otpora. Ove okolnosti upućuju na zaključak da su za postojanje podmuklosti kao kvalifikatorne okolnosti ispunjeni i objektivni i subjektivni uslovi.

Izrečena kazna učiniocu za pokušaj femicida, čak i kada bi se uzelo da je pravilno kvalifikovan kao pokušaj tzv. običnog ubistva, isuviše je blaga. Iako zakonodavac načelno propisuje mogućnost ublažavanja kazne za pokušaj

krivičnog dela (čl. 30 st. 2. KZ), prilikom odmeravanja kazne sud je dužan da prilikom primene ovog instituta ima u vidu jačinu ugrožavanja zaštićenog dobra, a to je u konkretnom slučaju ljudski život kao najviša vrednost. Kazna zatvora u trajanju od pet godina i šest meseci, za krivično delo koje je ostalo u pokušaju samo zahvaljujući tome što je smrtni ishod oštećene sprečen blagovremenim i adekvatnim lečenjem, isuviše je blaga da bi se njome ostvarila generalna i specijalna prevencija.

Blaga kazna posledica je činjenice da je sud pogrešno cenio olakšavajuće okolnosti, pridajući im prevelik značaj. Kao olakšavajuću okolnost sud je cenio da je tuženi priznao krivična dela, što je sudu, kako se u presudi navodi, olakšalo sprovođenje postupka. S obzirom da je delo izvršeno u javnom prostoru, u prisustvu mnogobrojnih svedoka, da su izvedeni svi dokazi koji se uobičajeno izvode prilikom procesuiranja ovog tipa krivičnih dela, nejasno je kako je priznanje učinio olakšalo sprovođenje postupka. S druge strane, iako se iz iskaza žrtve pokušaja femicida saznalo da učinilac nije posvećivao roditeljsku pažnju svojoj ćerki, da je svojim ponašanjem stvarao lošu porodičnu atmosferu u kojoj je ćerka odrastala, te da je pokušao da liši života njenu majku, sud je kao olakšavajuću okolnost cenio to što je učinilac otac maloletnog deteta. Pored toga, sud je prilikom odmeravanja kazne kao olakšavajuću okolnost cenio i činjenicu da je delo ostalo u pokušaju i da su izostale posledice dela, iako učinilac nije dobrovoljno odustao od izvršenja dela, niti je išta učinio da spreči nastupanje posledica dela. Naprotiv, radi se o dovršenom (svršenom) pokušaju, jer je učinilac preduzeo radnju izvršenja krivičnog dela ubistva, ali je posledica izostala samo zbog toga što je preduzeta blagovremena hirurška intervencija.

U ovom slučaju sud se nije detaljnije bavio rodno zasnovanim motivom dela, koji je ostao nerazjašnjen. Sud nije nastojao da sazna iz kojih je razloga učinilac permanentno pretio žrtvi, niti se bavio razotkrivanjem načina na koji je učinilac nastojao da kontroliše žrtvu i upravlja njenim životom, pre nego što je konačno pokušao da je ubije. Sud je svu svoju pažnju usmerio na sam kritični događaj, propuštajući da otkrije nasilnički obrazac ponašanja učinioa prema žrtvi i instrumentalnu prirodu nasilja koje je tokom braka primenjivao, ispoljavajući moć i kontrolu nad žrtvom.

Prema iskazu žrtve pokušaja femicida, žrtva je od 2010. godine bila izložena različitim oblicima nasilja, posebno pretnjama ubistvom, kao obliku psihičkog nasilja. Prva pretnja ubistvom rezultirala je upućivanjem na bračno savetovaništvo. Povodom nedolaska učinioa u bračno savetovaništvo nisu preduzete bilo kakve mere, što je učinioa očigledno ohrabrilo, pa je žrtvi ponovo pretio ubistvom zbog prijavljivanja pretnji. I kasnije prijave pretnji ubistvom nisu procesuirane. Učinioa nije oduzet pištolj, zbog toga što je, po tvrđenju žrtve „imao veze u policiji“, na koje se i sam učinilac pozivao. Nepreduzimanje

mera za zaštitu žrtve od partnerskog nasilja od nadležnih organa pokazatelj su stepena neefikasnosti rada institucija sistema nadležnih za sprečavanje i zaštitu od nasilja u porodici. U konkretnom slučaju nepreduzimanje mera zaštite od nasilja doprinelo je da žrtva izgubi svaku nadu u mogućnost dobijanja institucionalne zaštite, te je ostala da živi sa učiniocem, strahujući za svoj život i život svog deteta, pogrešno verujući da time smanjuje rizik od ubistva kojim joj je učinilac permanentno pretio.

Kada je reč o imovinskopравnom zahtevu žrtve pokušaja femicida, sud o njemu nije odlučivao, već je uputio žrtvu da svoj zahtev ostvaruje u parnici, što je obrazložio time da oštećena nije dostavila dokaze o visini materijalne štete, odnosno troškova lečenja, a takođe nije opredelila pojedinačno iznose koje potražuje na ime nematerijalne štete, za čije je utvrđivanje potrebno veštačenje. U vezi s tim, najpre ukazujemo da u postupku nije istaknut zahtev za naknadu nematerijalne štete koju je pretrpelo samo dete, što je inače u praksi čest slučaj. S druge strane, kada je reč o naknadi štete koju je pretrpela žrtva pokušaja femicida, sud je imao mogućnost da oštećenoj u toku postupka naloži da opredelili pojedinačne iznose zahteva za svaki vid pretrpljene nematerijalne štete i da u ranoj fazi postupka naloži izvođenje potrebnih veštačenja, što bi mu omogućilo da blagovremeno formira podlogu za odluku i odluči o zahtevu za naknadu štete. Propust suda da to učini ima dalekosežne posledice po žrtvu femicida, koja će morati da se izlaže troškovima i gubitku vremena kako bi u parnici ostvarila pravo na naknadu štete.

Medijsko izveštavanje

Uzorak iz medija o ovom slučaju pokušaja femicida uključivao je 14 tekstova, od kojih je 12 objavljeno neposredno nakon izvršenja krivičnog dela (Kurir, Srbija danas, Blic, Telegraf), jedan godinu (Kurir) i jedan dve godine nakon izvršenja krivičnog dela (Alo).⁴⁸

⁴⁸ 18.12.2017, Kurir, *MISLIO SAM DA SU PETARDE A ONDA SAM VIDEO KAKO MUŠKARAC PUCA SEBI U GLAVU: Očevidac horora u Novom Beogradu*, dostupno na: <https://www.kurir.rs/crna-hronika/2960307/mislio-sam-da-su-petarde-a-onda-sam-video-kako-muskarac-puca-sebi-u-glavu-ocevidac-horora-u-novom-beogradu>; 18.12.2017, Srbija Danas, *Odvezao cerku u školu, pa u ženu sasuo TRI METKA: Otkriven MOTIV porodične TRAGEDIJE na Novom Beogradu (FOTO)*, dostupno na: <https://www.srbijadanas.com/vesti/hronika/odvezao-cerku-u-skolu-pa-u-zenu-sasuo-tri-metka-otkriven-motiv-porodicne-tragedije-na-novom-beogradu-2017-12-18>; 18.12.2017, Blic, *DETALJI DRAME NA NOVOM BEOGRADU Muž upucao direktorku predškolske ustanove, svedoci čuli pucnje i kako viče: "UPOMOĆ!"*, dostupno na: <https://www.blic.rs/vesti/hronika/detalji-drame-na-novom-beogradu-muz-upucao-direktorku-predskolske-ustanove-svedoci/yrx0xr0>; 18.12.2017, Telegraf, *Ovo su Tamara i Duško čija se bračna svađa pretvorila u krvavi pir na Novom Beogradu: Čuli su se pucnji i samo jedna reč (FOTO) (VIDEO)*, dostupno na: <https://www.telegraf.rs/vesti/hronika/2920410-ovo-su-tamara-i-dusko-cija-se-bracna-svadja-pretvorila-u-krvavi-pir-na-novom-beogradu-culi-su-se-pucnji-i-samo-jedna-rec-foto-video>; 18.12.2017, Telegraf, *UZNEMIRUJUĆE FOTOGRAFIJE SA LICA MESTA: Duško i Tamara bili su skladan par, a onda su dva hica krvlju obojila novobeogradski asfalt (VIDEO)*, dostupno na: <https://www.telegraf.rs/vesti/hronika/2920384-uznemirujuce-fotografije-sa-lica-mesta-dusko-i-tamara-bili-su-skladan-par-a-onda-su-dva-hica-krvlju-obojila-novobeogradski-asfalt>; 18.12.2017, Srbija Danas, *Novi detalji pucnjave na Novom Beogradu: Tamara će preživeti, ali život njenog supruga visi o koncu*, dostupno na: <https://www.srbijadanas.com/vesti/hronika/detalji-pucnjave-na-novom-beogradu-tamara-ce-prezivetali-izivot-njenog-supruga-visi-o-koncu-2017-12-18>; 18.12.2017, Srbija Danas, *Ovo je Tamara u koju je pucao suprug na Novom Beogradu (FOTO)*, dostupno na: <https://www.srbijadanas.com/vesti/hronika/ovo-je-tamara-u-koju-je-pucaosuprug-na-novom-beogradu-foto-2017-12-18>; 18.12.2017, Srbija Danas, *Delovali su srećno i zadovoljno: ON je pucao u Tamaru, a zatim sebi u glavu*, dostupno na: <https://www.srbijadanas.com/vesti/hronika/delovali-su-srecno-i-zadovoljno-je-pucaou-tamaru-zatim-sebi-u-glavu-2017-12-18>; 19.12.2017, Kurir, *DETALJI STRAVIČNE TRAGEDIJE NA NOVOM BEOGRADU: Pucao u ženu pa sebi u glavu pred kolegama! Rekla mu da ga ostavlja?*, dostupno na: <https://www.kurir.rs/crna-hronika/2960887/nastavljena-crna-serija-muz-ranio-zenu-pa-pucao-sebi-u-glavu-rekla-mu-da-ga-ostavlja>; 19.12.2017, Telegraf, *Ovo bi mogao da bude uzrok stravične pucnjave na Novom Beogradu: Duškova i Tamarina komšinica otkrila do sada nepoznat detalj*, dostupno na: <https://www.telegraf.rs/vesti/hronika/2920650-ovo-bi-mogao-da-bude-uzrok-stravicne-pucnjave-na-novom-beogradu-duskova-i-tamarina-komsinica-otkrila-do-sada-nepoznat-detalj>; 19.12.2017, Blic, *KRVAVO JUTRO NA NOVOM BEOGRADU Upucao ženu tri puta ilegalnim pištoljem jer je htela da se razvede*, dostupno na: <https://www.blic.rs/vesti/hronika/krvavo-jutro-na-novom-beogradu-upucaozenu-tri-puta-ilegalnim-pistoljem-je-je-htela/60hj6j0>; 19.12.2017, Telegraf, *Tamara skinuta sa aparata, počela je samostalno da diše: Iza njenog Fejsbuk profila krije se jedna važna stvar (FOTO)*, dostupno na: <https://www.telegraf.rs/vesti/hronika/2920696-tamara-skinuta-sa-aparata-pocela-je-samostalnodise-iza-njenog-fejsbuk-profila-krije-se-jedna-vazna-stvar-foto>; 08.12.2018, Kurir, *ISPALIO JE 4 HICA U SUPRUGU TAMARU, OSUĐEN NA 6 GODINA: Porodični zločin na Novom Beogradu dobio epilog! Sve je počelo jer je htela da ga napusti?*, dostupno na: <https://www.kurir.rs/crna-hronika/3168989/ispalio-je-4-hica-usuprugu-tamaru-osudjen-na-6-godina-porodicni-zlocin-na-novom-beogradu-dobio-epilog-sve-je-pocelo-je-je-htela-da-ga-napusti>; 02.12.2019, Alo, *"ŠTA SAM JA URADILA DA BI ON PUCAO" Suprug je u nju ispalio četiri metka a ona još uvek ne može da se razvede!*, <https://www.alo.rs/vesti/drustvo/sta-sam-ja-uradila-da-bi-on-pucaosuprug-je-u-nju-ispalio-cetiri-metka-a-ona-jos-uevek-ne-moze-da-se-razvede/270106/vest>

<p>Primena smernica za medijsko izveštavanje</p>	<p>Nije primenjeno sedam od 10 smernica.</p>	<p>Pored inicijala učinioca i oštećene, kao i njihovog maloletnog deteta, ubrzo su se pojavile i njihove fotografije, detaljne informacije o mestu zaposlenja oštećene, kao i iznošenje informacija o njenim aktivnosti na društvenim mrežama. U tekstovima su prisutni detalji izvršenja krivičnog dela, što može da dovede do unižavanja dostojanstva preživle, kao i davanje ideja za nasilničko ponašanje drugim nasilnicima. Izjave sagovornica i sagovornika da su oštećena i počinilac delovali kao skladan par i srećna porodica. Trebalo je da budu praćene objašnjenjem da nasilnik može da bude svako. Ni u jednom od tekstova nema edukativnih sadržaja ni kritičkog prikaza nasilja prema ženama i potrebe za kontrolom, odnosno, edukativna funkcija medija nije ispunjena.</p>
<p>Rodni stereotipi i obrasci koji relativizuju nasilje i femicid</p>	<p>Da</p>	<p>Neposredno nakon objavljivanja saznanja o izvršenju krivičnog dela navode se jezičke konstrukcije poput „iz sada nepoznatih razloga“, što može navesti na pogrešnu pretpostavku da može da postoji razlog za nasilje. U kasnijem medijskom izveštavanju navodi se namera oštećene da se razvede od učionioca, što može čitaoc i čitateljke da navedu da nasilje dovedu u vezu sa ponašanjem žrtve, pri čemu se ne navodi eksplicitno da je odgovornost za izvršeno nasilje uvek i isključivo na učiniocu nasilja.</p>

Informacije o okolnostima i postupanju institucija	Ne	U medijskom izveštavanju nema informacija o tome na koji način su institucije mogle reagovati da spreče femicid. Ne navodi se prethodno prijavljivanje nasilja i spominju se izjave poznanika/ca da su <i>srećna i skladna porodica</i> .
Komentar – opšta ocena medijskog izveštavanja	U izveštavanju o ovom slučaju veoma je prisutno iznošenje informacija o žrtvi pokušaja femicida (fotografije sa društvenih mreža, informacije o mestu zaposlenja i dr), što može imati mnoge negativne posledice za nju i njeno maloletno dete, koje se takođe spominje u medijskom izveštavanju. Prisutni su senzacionalistički i stereotipni izrazi za nasilje i za preživelu i nasilnika (kravi pir, horor, drama, pomahnitali suprug, nesrećna žena itd), pri čemu se zanemaruje činjenica da se često „pregledaju“ samo naslovi. Propuštena je prilika da se ukaže na rizik od nelegalnog držanja oružja.	

Slučaj br. 4: učinilac U.R. žrtva U.S.

Modalitet izvršenja, obeležja i pravna kvalifikacija krivičnog dela

Optužnicom višeg javnog tužilaštva u Beogradu Kto. br. 33/15 od 11.2.2015. godine učinilac U.R. je optužen zbog krivičnog dela teško ubistvo u pokušaju iz čl. 114 st. 1 tač. 1 KZ u vezi čl. 30 KZ.

Sud je učinioca oglosio krivim za krivično delo iz optužnice zbog toga što je tokom noći između 17.1. i 18.1.2015. u stanu sa umišljajem pokušao da liši života svoju suprugu pri čemu je bio svestan protivpravnosti svog dela i hteo njegovo izvršenje. Posle svađe i fizičkog nasrtaja na oštećenu, ona je u nameri da pobege napustila stan u kome je živela sa učiniocem i otišla u stan u kome su joj živela deca, kako bi izbegla dalji sukob sa njim. Za to vreme učinilac je otišao do obližnje benzinske pumpe i kupio benzin u većoj flaši od 5.750 l, zatim je došao do stana oštećene, zvonio je i udarao u vrata, tako da mu je oštećena otvorila. Posle kraće rasprave, učinilac je oštećenu polio benzinom iz flaše i na njeno pitanje „Šta to radiš, čoveče?“ odgovorio „Ja ću otići u zatvor, a ti ćeš goreti u paklu.“ Upaljačem je zapalio benzin kojim je polio oštećenu tako da je plamen zahvatio njeno telo. Ona je zadobila teške telesne povrede opasne po život i trpela bolove najjačeg intenziteta u rangu nepodnošljivosti. Do smrti

oštećene nije došlo jer joj je najpre komšija koji je naišao pružio pomoć tako što je ugasio vatru, a zatim je preduzeto pravovremeno i adekvatno medicinsko zbrinjavanje, dok je učinilac pobjegao sa lica mesta.

Kvalifikacija krivičnog dela je ista u presudi kao u optužnici – teško ubistvo u pokušaju iz čl. 114 st. 1 tač. 1 KZ u vezi čl. 30 KZ.

U nalazu i mišljenju sudskog veštaka konstatovano je da je oštećena 18.06.2016. zadobila fizičke (termičke) povrede – opekotine mešovitog tipa, pretežno dubokog II b i III stepena i to: kosmatog dela glave, lica, leve polovine vrata, prednje strane grudnog koša, leđa, ramena i obe ruke (izuzev šaka) najteže na gornjem delu grudnog koša, na ramenima i nadlakticama, rasprostranjenih na oko 45% površine tela. Ove povrede, opekotine pretežno dubokog II b i III stepena, nastale su dejstvom suve toplote visoke temperature, odnosno direktnim dejstvom plamena sa zapaljene odeće na koju je prethodno bila izlivena, a onda i zapaljena, lako zapaljiva i isparljiva tečnost akcelerator (benzin). Povrede koje je kritičnom prilikom zadobila oštećena, u vidu opekotina pretežno dubokog II b i III stepena oko 45% površine tela, u momentu nanošenja, predstavljale su tešku telesnu povredu opasnu po život, a smrtni ishod je otklonjen pravovremenim, intenzivnim i iscrpinim lečenjem prema pravilima medicinske struke i nauke. Uzimajući u obzir lokalizaciju, karakteristike i težinu navdenih povreda, oštećena je tokom njihovog zadobijanja sve do momenta kada joj je od strane hitne pomoći ordinirana morfinska analgetska terapija, trpela bolove najjačeg intenziteta u rangu nepodnošljivih.

Iz raspoložive medicinske dokumentacije i nalaza i mišljenja veštaka vidi se da su i kod učinioca R.U. konstatovane mehaničke povrede, i to po jedna nagnječina kože u levom jagodičnom predelu i u predelu korena nosa, praćena lakom bolnom osetljivošću i otokom nosne piramide, bez preloma kostiju i bez drugih povreda glave, kao i jedna fizička (termička) povreda u vidu opekotina obe šake I i Ia i b stepena, oko 0,5% površine tela. Dalje je konstatovano da su navedene mehaničke povrede kod učinioca, na osnovu njihove lokalizacije, izgleda i međusobnog položaja, nastale najmanje jednokratnim direktnim dejstvom tupine mehaničkog oruđa, a mogle su nastati između ostalog i najmanje jednim udarcem otvorenom šakom ili pesnicom. Fizička povreda u vidu opekotina šaka 0,5% površine tela, I i II stepena, nastale su dejstvom visoke temperature-plamena, koji je zahvatio njegove šake, moguće prilikom prosipanja i paljenja upaljačem lako isparljive i zapaljive tečnosti-benzina, kada se manja količina prolila i na njegove šake, no ne može se isključiti ni mogućnost da su opekotine nastale prilikom pokušaja gašenja plamena koji je zahvatio oštećenu, mada je, s obzirom na raspored opekotina na nadlanci (a ne na dlanu) ta mogućnost manje verovatna. Opisane mehaničke povrede i fizičke povrede optuženog, u vreme nanošenja, pojedinačno i skupa procenjene, predstavljale su laku telesnu povredu.

Ličnost i ponašanje učinioca

Zbog anonimiziranosti podataka, u presudi nije bilo moguće utvrditi uzrast učinioca, obrazovanje, zanimanje i zaposlenost. Iz presude se ne vidi da je sud u toku postupka ispitivao druge činjenice vezane za život učinioca, porodične prilike u primarnoj porodici i kasnije, širu preddelinkventnu situaciju, kao i ostale podatke koji su značajni za sagledavanje kriminogenih faktora vezanih za ličnost učinioca i njegovo ponašanje.

Saslušan u istražnom postupku i na glavnom pretresu učinilac je izjavio da je sa oštećenom bio u braku četiri godine, da je tokom braka uglavnom on kuvao i spremao, dok je supruga radila u čevabdžinici uglavnom noću. Između njih je često dolazilo do svađa i rasprava zbog njenog „druženja sa drugim ljudima“, posebno sa N.N. Nekoliko puta ga je napuštala i odlazila u stan gde su joj živela deca. Nikada nije video da ga je supruga prevarila, ali je 17.1.2015. godine, kada je došao u stan u kome je bila njegova supruga, video suprugu kako sedi u krilu N.N. Rekao joj je da ne želi više da je vidi, da je ona „drolja“, a zatim je otišao u svoju kuću gde je počeo da pije. Supruga se sa posla vratila u večernjim časovima i počela da ga ubeđuje da nije dobro video i da ona nema ništa sa N.N. To ga je povredilo, zgrabio je za ruku i odveo kod N.N. kome je rekao da on nastavi da živi sa njom kada je već uspeo da im „rasturi brak“. Tom prilikom su se „malo posvađali“, N.N. ga je udario pesnicom i šutirao, dok je jegova supruga sve to posmatrala. Posle toga je izašao iz stana i oko 24h, otišao do benzinske pumpe jer mu je auto ostao bez goriva i kupio 51 benzina koji je nosio u flaši za vodu. Prethodno je pio rakiju, popio je više od pola litre rakije, a ništa nije jeo. Po gorivo je otišao jer je bio pijan, hteo je „malo da razbistri misli“.

Posle kupovine benzina otišao je do stana u kom žive sinovi njegove supruge, gde je bila njegova supruga i, kako nije imao ključ od ulaznih vrata zgrade, vrata mu je otvorio komšija koji je ulazio u zgradu. Prema iskazu učinioca, on je itišao je do stana koji se nalazi na drugom spratu, sa namerom da sa suprugom popriča o trenutnoj situaciji, hteo je da joj kaže da „*mogu da spasu brak ukoliko mu se izvini i prestane da se viđa sa N.N.*“ Supruga mu je otvorila vrata odmah nakon što je pozvonio. Pokušao je da razgovara sa suprugom, ali ona ga je i dalje ubeđivala da između nje i N.N. nema ničega, što ga je posebno pogodilo jer, kako je rekao, nije hteo da bude „*lud u njenim očima*“. Reкао je da su se posvađali, da je svađa bila burna, da mu je ona „*svašta rekla*“, te da se iznervirao, „*pao mu je mrak na oči*“. Otvorio je flašu sa benzinom i „*malo na nju bacio na donji deo trenerke*“, „*poprskao je dok su bili u dnevnoj sobi*“. Ne zna kako mu se u tom trenutku upaljač našao u rukama, možda zbog toga što je dugogodišnji pušač, on je upalio i ona „*je buknulla*“. Kada je to video, pokušao je da joj pomogne i „*golim rukama*“ ugasi plamen, tako da je i on zadobio povrede desne šake. Supruga je tada počela da beži od njega, vrištala je i zvala pomoć, a on je u panici istrčao iz zgrade tako što je razbio staklo ulaznih vrata zgrade.

Otišao je kući i sačekao policiju. Pre dolaska policije, kada je shvatio šta je uradio, pokušao je da se ubije tako što je uzeo produžni kabl, jednu od žica je obavio sebi oko ruke i planirao je da utikač tog kabla uključi u struju, kada je naišao njegov mlađi kum, koji je shvatio šta pokušava da uradi, uhvatio ga je za ruku i rekao „*da sve to batali ili da uključi struju i da ubije i njega i sebe.*“ Zbog toga je odustao od samoubistva.

U toku saslušanja učinilac je izjavio da „*benzin nije kupio sa namerom da zapali suprugu,*“ ali da ne može da objasni kako mu je pored svih problema sa suprugom uopšte palo na pamet da ide da kupi benzin za automobil. Nije imao nameru da je ubije ili povredi, žao mu je i kaje se zbog toga što je uradio i sve to se sigurno ne bi desilo da može da vrati vreme. Kritičnom prilikom su ga ponele smocije, „*sve mu se skupilo*“.

Branilac učinioca je osporio pravnu kvalifikaciju krivičnog dela jer smatra da se u radnjama učinioca stiču elementi krivičnog dela teška telesna povreda iz čl. 121 st. 2 KZ. Za postojanje pokušaja krivičnog dela teško ubistvo, po oceni branioca, potreban je subjektivni elemenat, odnosno vinost. Međutim, učinilac je krivično delo izvršio u staju neuračunljivosti u koje je sam sebe doveo – *actiones liberae in causa*, bio je u stanju izuzetne razdraženosti, preopterećen sumnjom da ga supruga vara i pod dejstvom velike količine alkohola. Krivično delo je izvršeno sticajem nesrećnih okolnosti, radi se o „*zločinu iz strasti*“, učinilac nije sklon kriminalnom ponašanju i pokazao je žaljenje i kajanje zbog onoga što je učinio.

Na osnovu nalaza i mišljenja sudskog veštaka psihijatra utvrđeno je da je učinilac osoba prosečnih intelektualnih sposobnosti sa emocionalno nestabilnom strukturom ličnosti, naviknuta na upotrebu alkohola, ali bez razvoja toksikomanske zavisnosti. Prema mišljenju veštaka, ličnost učinioca karakteriše, pored ostalog, emocionalana labilnost, nizak prag na stresove i impusivno reagovanje u stresnim situacijama. Neprimerene reakcije su naročito izražene u alkoholisanim stanjima, pri čemu se kod učinoca isključuje abnormalna alkoholna opijenost ili patološko pijanstvo. Učinilac je u momentu izvršenja krivičnog dela bio u stanju jednostavne alkoholne opijenosti i povišene emocionalne napetosti, koja nije imala kvalitet afekta, tako da su njegove sposobnosti shvatanja značaja dela bile smanjene do stepena bitnog, ali ne bitno. Kod učinioca nije utvrđeno postojanje duševne bolesti, duševne zaostalosti niti privremenog duševnog poremećaja.

Podaci o žrtvi

U sudskoj presudi nema podataka o uzrastu žrtve, obrazovanju, zanimanju, zaposlenosti, broju dece i ostalim činjenicama vezanim za eventualnu raniju viktimizaciju.

Saslušana kao svedok oštećena je izjavila da je kada se vratila sa posla, R.U. bio u vidno pripitom stanju i da je počeo da više na nju jer je bila u društvu sa drugom iz komšiluka. Inače reč je o njenom dobrom drugu koji je tog dana bio kod nje u stanu da bi nešto popričali. Tako ljut, naterao je da odu kod čoveka sa kojim je navodno „bila u vezi“. Kada su stigli kod njega, njih dvojica su se pobila u hodniku, tokom čega je ona stajala sa strane. Sve to je trajalo nekih 5-10 minuta i posle toga R.U. je otišao kući, dok je ona iz straha ostala još neko vreme u tom hodniku, a zatim rešila je da ode do stana svog sina, koji se nalazi u blizini, najviše dva minuta peške od stana.

Oštećena je dalje izjavila da je R.U. je bio mnogo ljubomoran i nije joj dozvoljavao nikakve kontakte sa drugim ljudima. Nije imao običaj da je tuče, ali nikako nije mogla da mu objasni da to što je on „*umislio da je ona imala sa tim čovekom, nije istina*“, pa je tada iz kuće izašao besan, iako mu ona je objašnjavala da između nje i tog njenog druga ništa ne postoji. Uveče, kada se vratila iz treće smene, posvađali su se oko tog događaja. R.U. je počeo da je tuče pesnicama po glavi dok nije pala, nakon čega je šutirao dok je ležala i rekao joj da pokupi stvari i da ide iz kuće, što je ona i uradila. Otišla je u stan svojih sinova. Bila je sama u stanu i legla je da spava da bi nakon izvesnog vremena došao R.U. i počeo da zvoni i da lupa po vratima. Otvorila mu je vrata da se komšiluk ne bi probudio. On je ušao u stan sa nekom kantom u rukama. U tom trenutku nije joj padalo na pamet šta će uraditi bez obzira što je pre toga tukao. Bio je pijan, vređao je i udarao da bi u jednom trenutku tečnost iz te kante počeo da poliva po njenoj glavi tako da se tečnost slivala niz lice i telo, pa je povikala „šta to radiš, jesi li normalan?“ R.U. je rekao „*ja ću da idem u zatvor, a ti ćeš da goriš u paklu*“. Odmah nakon toga izvadio je iz džepa upaljač ili šibicu, nije sigurna, i bacio plamen na nju. Počela je da gori, plamen je buknuo po celom telu. Vrištala je, skakala, zapomagala i molila za pomoć, a R.U. je samo otrčao iz stana. Izašla je na hodnik zgrade gde je vrištala i zvala u pomoć, bila je u šoku, komšija je prišao i pomogao joj. Ne seća se da je R.U. gasio plamen, koji je najpre zahvatio kosu i glavu, a u roku od nekoliko sekundi i celo telo. Posle povređivanja, nekoliko puta je ostajala bez svesti, a u bolnici je provela pet meseci. Od R.U. se razvela posle ovog događaja i pokretanja krivičnog postupka.

Tok krivičnog postupka

Protiv učinioca R.U. Više javno tužilaštvo je 11.2.2015. podnelo optužnicu Kto. br. 33/15 zbog krivičnog dela teško ubistvo u pokušaju iz čl. 114 st. 1 tač. 1 KZ. Prvostepena presuda Višeg suda u Beogradu protiv R.U. zbog istog krivičnog dela doneta je i objavljena 14. 11. 2017. godine.

Sud je u dokaznom postupku na glavnom pretresu saslušao učinioca, optuženog R.U, oštećenu kao svedoka, sudskog veštaka, četiri svedoka i izvršio

uvid u pisane dokaze: izveštaj KE za optuženog, izveštaj o forenzičkom pregledu lica mesta, zapisnik o fizičko-hemijskom veštačenju, medicinsku dokumentaciju, nalaz i mišljenje Biološkog fakulteta, nalaze i mišljenja sudskih veštaka.

Saslušana kao svedok oštećena je detaljno opisala šta se neposredno dešavalo pre kritičnog događaja i kako je učinilac povredio. Upoređujući njen iskaz sa iskazom učinioca sud je utvrdio da je nesporno da su učinilac i oštećena bili u braku četiri godine i da je čitav taj period „*bio obeležen ljubomornim napadima optuženog.*“ Takođe je nesporno da je kritične večeri započeo sukob u njihovom stanu upravo zbog ljubomore učinioca, koji je bio pod uticajem alkohola i koji je oštećenu napao posle njenog povratka sa posla jer je „*mislio da ga ona vara sa izvesnim...*“. Oštećena i učinilac su različito opisali sukob između njih koji se dogodio izvesno vreme pre nego što je učinilac došao u stan oštećene. Sud je u potpunosti prihvatio iskaz oštećene jer je njen iskaz bio u skladu sa iskazima ostalih svedoka i nalazima i mišljenjima veštaka. Po oceni suda, ponašanje učinioca pre izvršenja krivičnog dela, koje je oštećena opisala kao verbalni napad, vređanje i fizički nasrtaj, „*direktna i su i logična posledice karakteristika ličnosti optuženog, odnosno činjenice da optuženog karakteriše sklonost ka simbiotskom vezivanju, prevelika očekivanja od drugih i slaba kontrola emocija, koje su usled alkoholisanog stanja dovele do impulsivnog i neprimerenog reagovanja tj. verbalnog i fizičkog napada na oštećenu.*“

Ceneći iskaz oštećene, sud je takođe zaključio da je „*reakcija oštećene, koja optuženog pušta da uđe u stan iako je samo pola sata ranije vređao i nekoliko puta udario, govori o tipičnom ponašanju žrtve nasilja, gde ona kao žrtva ni ne pokušava da zatraži adekvatnu zaštitu i pomoć od bilo koga, pa ni policije, već prevagu odnosi bezrazložni osećaj sramote od reakcije okoline, tako da ga i nakon prethodnog nasinog ponašanja, nažalost pušta da uđe u stan 'da se komšije ne bi probudile.'*“

Svedok M.M. je izjavio da se kritične večeri vraćao iz šetnje kada je ispred zgrade video nepoznatog čoveka koji je pričao sa nekim preko interfona. Taj čovek, koga ranije nije viđao, nosio je dve velike providne kese i u jednoj od njih veću flašu od otprilike 5l. Nekih par minuta nakon što je ušao u stan, čuo je glasove iz hodnika „*napolje, napolje, napolje*“, a kada je otvorio vrata od stana, osetio je dim u hodniku. Čim je osetio dim vratio se u u svoj stan jer mu kao plućnom bolesniku smeta dim. Iz stana nakon toga nije izlazio, ne zna šta se dešavalo, osim što je kasnije kroz prozor video da je hitna pomoć iznela iz zgrade ženu.

Drugi svedok je izjavio je da mu je kritičnog dana negde oko 23,00 časa na interfon pozvonio muškarac koji je rekao „*komšija otvori, gore su mi žena i deca*“. Pošto interfon nije radio, odnosno, vrata zgrade, sišao je da mu otvori. Kada je sišao u prizemlje, video je i komšiju sa kojim se učinilac vratio liftom. Taj muškarac koji mu je zvonio pešice je krenuo na II sprat. Kada je izašao iz lifta,

čuo je prvo kucanje na vratima stana na II spratu, koje se nakon toga pretvorilo u lupanje, tako da je on nakon trećeg takvog udarca izašao u hodnik odakle je direktno gledao u taj stan. Sa njim su u hodnik izašli i njegova supruga i komšija i komšinica. Ubrzo nakon toga čulo se da su se otvorila vrata, a potom se čulo žensko zapostavljanje. Par sekundi nakon toga izašla je iz stana žena koja je *“gorela kao buktinja”*. Komšinica je pozvala hitnu pomoć, a on je uzeo lavor sa vodom i otišao do nje pokušavajući rukama da joj ugasi plamen na temenom delu glave koji joj je krenuo ka licu. Bacio je vodu preko nje, pomogao joj da legne na stomak, a potom rukama pokušavao da ugasi vatru koja je bila sve veća. Zatim je njegov komšija sa sprata doneo lavor sa 10 litara vode koji je ceo prosuo na nju i izvadio joj jezik. Ona je govorila nešto nerazgovetno. Kada je krenuo ka svom stanu, video je da se ta žena spustila jedan sprat niže i sela kod lifta. Naveo je da je on ugasio vatru na njoj i da takav prizor, koji je stvarno bio užasan, nikada ranije nije video, iako je bio u vojsci gde se svega nagledao.

Treći svedok je izjavila da poznaje i optuženog i oštećenu jer su komšije tako da bi povremeno popila kafu sa njima, ali joj nisu poznati detalji iz njihovog života i braka. Za predmetni događaj saznala je dan kasnije.

Četvrti svedok je izjavio je da poznaje učinioca i oštećenu, povremeno su se posećivali i viđali, ali ne zna da li su imali bilo kakve sukobe ili tenzije u braku. Naveo je da je, kada je video kola hitne pomoći, otišao do stana R.U. zvonio je i lupao na vratima, ali mu niko nije otvorio. Posumnjao je da je R.U. ipak u stanu, sa druge strane zgrade uspeo je da ga vidi kroz prozor na terasi tako da se ponovo vratio do njegovih vrata, lupao i tražio mu da otvori vrata, što je R.U. i učinio. Seo je sa njim u dnevnu sobu i tada primetio da R.U. u rukama drži gole žice *“kablova koji su dolazili iz zida”*. Pomislio je da hoće da se ubije tako da ga je zagrlio i rekao mu *“ako to uradiš sebi, uradićeš i meni”*, nakon čega je on bacio taj kabl. Nakon toga su razgovarali nekih pola sata. Pričali su *“o svemu i svačemu”*, *“o životu”*. Izjavio je nadalje da ne može da se seti svega o čemu su pričali, ali se seća da ga je pitao zašto je povredio oštećenu na šta mu je R.U. rekao nešto u smislu da ga je *„izdala”*, ne zna da li je upotrebio baš tu reč, ali to je bio njegov zaključak. Naveo je da je R.U. imao neko crvenilo na desnoj butini i da je pomislio da su to tragovi od tih žica odnosno struje i da je već probao da se ubije. Ne seća se da je video da ima povrede na rukama, odnosno on ih nije video, a inače se normalno služio rukama jer mu je sipao rakiju. Primetio je da se R.U. osećao na alkohol i sa njim je za tih pola sata dok policija nije došla, popio nekoliko čašica rakije. Ne seća se koliko, možda su popili po dve rakije.

Zamenica Višeg javnog tužioca navela je u završnoj reči, pored ostalog, da je tokom glavnog pretresa utvrđeno da svirepost, kao oblik izvršenja krivičnog dela, proizilazi iz dva osnova: jedan se manifestuje u patnji i bolovima, koje je oštećena preživljavala, a drugi se manifestuje u bezosećajnosti i bezobzirnosti učinioca.

Ocenjujući navode odbrane učinioca, sud nije prihvatio njegovo tvrđenje da je kritičnom prilikom kupovao benzin zbog toga što je „*njegov auto ostao bez goriva.*“ Prethodno ponašanje učinioca, vremenski okvir u kome se dešava prvi sukob sa oštećenom, a zatim i izvršenje dela, odnosno, činjenica da odmah posle sukoba sa oštećenom, pod uticajem alkohola, odlazi da kupi benzin, a zatim odlazi u stan u koji se oštećena sklonila, gde ulazi tako što se faktički predstavlja kao neko kome je u zgradi porodica, odnosno na način koji ne budi sumnju u njegove namere, po oceni suda „*nesumnjivo upućuju na zaključak da je optuženi bio svestan svojih radnji i da je njihovo izvršenje hteo, odnosno da je u stan oštećene upravo otišao da bi izvršio krivično delo koje mu je u ovom postupku stavljeno na teret.*“

Sud takođe nije prihvatio navode branioca da je učinilac kritičnom prilikom bio neuračunljiv ili da se radilo o skrivljenoj neuračunljivosti, kao i navode branioca da je učinilac izvršio krivično delo u stanju „*razdraženosti*“ jer o afektnom reagovanju učinioca ne postoje dokazi. Po oceni suda, ne postoji ni dobrovoljni odustanak i sprečavanje posledica od strane učinioca, jer je nesumnjivo utvrđeno da je smrtna posledica izostala samo pravovremenim i intenzivnim lečenjem oštećene. Prema oceni suda, učinilac je bio svestan da polivanjem tela benzinom i njegovim paljenjem može prouzrokovati smrt druge osobe, odnosno svoje supruge, što je i hteo, kao što je upravo upotrebom takvog sredstva izvršenja hteo da oštećenoj nanese što veće patnje i bolove „*a što njegov umišljaj u odnosu na krivično delo koje mu je stavljeno na teret, opredeljuje kao direktan. Na prethodno iznet zaključak nesumnjivo upućuje i rečenica koju je optuženi izgovorio dok je vršio delo, odnosno njegovi navodi upućeni oštećenoj 'ja ću otići u zatvor, a ti ćeš goreti u paklu'*“.

Oštećena se pridružila krivičnom gonjenju protiv učinioca i postavila imovinskopravni zahtev u iznosu od 12.000.000,00 dinara. Sud je na osnovu odredbe čl. 258 st. 4 ZKP uputio za ostvarenje imovinskopravnog zahteva na parnični postupak jer, po oceni suda, podaci krivičnog postupka u konkretnom slučaju „*nisu mogli pružiti osnov ni za potpuno niti za delimično presuđenje imovinskopravnog zahteva oštećene.*“

Trajanje krivičnog postupka se na može tačno utvrditi jer nedostaju podaci o tome kada je podneta krivična prijava. Krivično delo je izvršeno u noći između 17.1. i 18.1.2015. godine, optužnica je podneta 11.2.2015. godine, dok je presuda doneta 22.11.2017. godine, što znači da je od momenta događaja do donošenja presude prošlo dve godine, sedam meseci i sedam dana.

Krivična sankcija

Učinilac je zbog izvršenog krivičnog dela teško ubistvo u pokušaju iz čl. 114 st. 1 tač. 1 KZ u vezi čl. 30 KZ osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 10 godina, u koju mi je uračunato vreme provedeno u pritvoru od 18.1.2015.

godine, kada je lišen slobode, do upućivanja u zavod za izvršenje krivičnih sankcija.

Prilikom odlučivanja o vrsti i visini krivične sankcije koju treba primeniti prema učiniocu, sud je ocenio da u konkretnom slučaju na strani učinioca postoje sledeće olakšavajuće okolnosti: ranija neosuđivanost i činjenica da je krivično delo izvršio u stanju uračunljivosti koja je bila smanjena, ali ne bitno. Kao otežavajuće okolnosti, sud je cenio pobude iz kojih je učinilac izvršio krivično delo, činjenicu da je krivično delo izvršio zbog ljubomore i da je prilikom izvršenja krivičnog dela pokazao upornost i rešenost da delo izvrši.

KOMENTARI

I u optužnici i u presudi delo je pravno kvalifikovano kao pokušaj ubistva na svirep način, sa obrazloženjem da s obzirom na ispoljenu okrutnost i sam način izvršenja dela, postoje i subjektivni i objektivni elementi svireposti. Imajući u vidu okolnosti konkretnog slučaja, čini se da postoje i elementi „podmuklosti“, kao kvalifikatorne okolnosti. Iako su u čl. 114. st. 1 tač. 1 KZ radnje izvršenja propisane alternativno – lišenje života na svirep ili podmukao način, to ne isključuje mogućnost da učinilac ovog oblika krivičnog dela teškog ubistva ovo delo učiniti i na svirep i na podmukao način, što je i stav Vrhovnog kasacionog suda.⁴⁹ Podmuklost se manifestuje u tome što učinilac pokušao da liši života svoju suprugu na lukav način. Prevarom, odnosno, lažnim tvrđenjem da mu je porodica u stanu, naveo je stanara zgrade da mu otvori ulazna vrata zgrade i time mu omogućio da dođe do stana u kome je žrtva sama boravila. Dobro poznajući ličnost svoje supruge, iskoristio je njen osećaj sramote od reakcije okoline, i uspeo, jako lupajući na vrata stana, da je navede da mu otvori vrata stana, što mu je omogućilo da ostvari svoju nameru.

Kazna za izvršeno delo pokušaja teškog ubistva na svirep način isuviše je blaga. Sud nije pravilno cenio kao otežavajuću okolnost ponašanje učinioca posle izvršenja dela. S druge strane, pošto je delo kvalifikovano kao pokušaj ubistva na svirep način, podmuklost učinioca koja se ogleda u izvršenju dela na lukav način trebalo je da bude sagledana kao otežavajuća okolnost prilikom odmeravanja kazne, što sud nije učinio.

Sud se u suštini nije bavio rodnim dimenzijama pokušaja ubistva,

⁴⁹ Vrhovni kasacioni sud, Kzz 499/2015, presuda od 18.06.2015. godine.

odnosom učinioca prema žrtvi, prema kojoj izražava posesivnost, permanentno je optužujući za neverstvo, čime manifestuje osećanje „vlasništva“ nad ženom i njenom seksualnošću.

U presudi je izražen stav suda koji na svojevrsan način implicira da žrtva pokušaja femicida snosi deo odgovornosti za izvršeno delo. Naime, u presudi sud navodi da je „*reakcija oštećene, koja optuženog pušta da uđe u stan iako je samo pola sata ranije vređao i nekoliko puta udario, govori o tipičnom ponašanju žrtve nasilja, gde ona kao žrtva ni ne pokušava da zatraži adekvatnu zaštitu i pomoć od bilo koga, pa ni policije, već prevagu odnosi bezrazložni osećaj sramote od reakcije okoline, tako da ga i nakon prethodnog nasilnog ponašanja, nažalost pušta da uđe u stan 'da se komšije ne bi probudile.'*“ Ovakav zaključak suda izraz je nepoznavanja fenomena nasilja prema ženama, osećanja sa kojima se žene nose i suštinskih razloga zbog kojih često ne traže zaštitu. Uzrok „*tipičnog ponašanja žrtve nasilja*“, kako ga sud naziva, koje se ogleda u propuštanju žrtava da traže pomoć institucija i osećaju „*bezrazložne sramote od reakcija okoline*“ nije njihova naivnost, već izraz dubokog nepoverenja u institucija sistema i delotvornost njihovog rada u domenu zaštite od nasilja, ali i velikog straha od stigmatizacije okoline, koja nije bezrazložna, već je zasnovana na iskustvima žena žrtava rodno zasnovanog nasilja.

Medijsko izveštavanje

Uzorak iz medija o ovom slučaju pokušaja femicida uključivao je 11 članaka.⁵⁰

Primena smernica za medijsko izveštavanje	Nije primenjeno osam od 10 smernica.	U većini medijskih članaka navedena su puna imena oštećene i učinioca. Sam čin nasilja opisan je detaljno u medijima, a u naslovima i tekstovima prisutni su senzacionalistički i stereotipni izrazi za nasilje, žrtvu i nasilnika. Ni u jednom od tekstova nema edukativnih sadržaja i kritičkog prikaza nasilja prema ženama, kao ni jasne osude nasilja.
---	--------------------------------------	--

⁵⁰ 18.01.2015, Telegraf, *HOROR U BATAJNICI: Polio ženu razređivačem, pa je zapalio, izgorela joj većina kože!* (FOTO), dostupno na: <https://www.telegraf.rs/vesti/beograd/1396048-horor-u-batajnici-polio-zenu-razredjivacem-pa-je-zapalio-izgorela-joj-vecina-koze>; 19.01.2015, Kurir, *MONSTRUM: Zapalio sam suprugu jer je imala švalera!*, dostupno na: <https://www.kurir.rs/crna-hronika/1662127/monstrum-zapalio-sam-suprugu-jer-je-imala-svalera>; 19.01.2015, Telegraf, *PRIZNAO DA JE ZAPALIO ŽENU: Kajem se što sam joj naneo povrede!*, dostupno na: <https://www.telegraf.rs/vesti/1397958-priznao-da-je-zapalio-zenu-kajem-se-sto-sam-joj-naneo-povrede>; 19.01.2015, Kurir, *KOMŠIJA SPASAO ŽENU KOJU JE MUŽ ZAPALIO: Gorela je, koža mi se lepila za ruke!*, dostupno na: <https://www.kurir.rs/crna-hronika/1661280/komsija-spasao-zenu-koju-je-muz-zapalio-gorela-je-koza-mi-se-lepila-za-ruke>; 20.01.2015, Alo, *MILAN DOBRIĆ HOĆE DA VIDI RADANA UROŠEVIĆA - Skota bih pljunuo u lice!*, dostupno na: <http://arhiva.alo.rs/vesti/hronika/skota-bih-pljunuo-u-lice/82460>; 20.01.2015, Telegraf, *MUŽ KOJI JE ZAPALIO ŽENU: Popio sam pola litra rakije pre nego što sam otišao kod nje!*, dostupno na: <https://www.telegraf.rs/vesti/1398209-muz-koji-je-zapalio-zenu-popio-sam-pola-litra-rakije-pre-nego-sto-sam-otisao-kod-nje>; 08.07.2015, Srbija Danas, *ISPOVEST ŽENE IZ BATAJNICE KOJU JE MUŽ ZAPALIO: Polio me je benzinom, planula sam kao buktinja*, dostupno na: <https://www.srbijadanas.com/clanak/ispovest-zene-iz-batajnice-koju-je-muz-zapalio-polio-me-je-benzinom-planula-sam-kao-buktinja>; 31.03.2018, Telegraf, *"Ja ću u zatvor, a ti ćeš u pakao": Doneta presuda monstrumu koji je polio benzinom i zapalio svoju ženu u Beogradu*, dostupno na: <https://www.telegraf.rs/vesti/hronika/2947363-ja-cu-u-zatvor-a-ti-ces-u-pakao-doneta-presuda-monstrumu-koji-je-polio-benzinom-i-zapalio-svoju-zenu-u-beogradu>; 31.03.2018, Kurir, *SLUČAJ KOJI JE ZGRANUO SRBIJU: Gorećeš u paklu! Ovako je Radan (54) ženu polio benzinom i zapalio!*, dostupno na: <https://www.kurir.rs/crna-hronika/3022199/slucaj-koji-je-zgranuo-srbiju-goreces-u-paklu-ovako-je-radan-54-zenu-polio-benzinom-i-zapalio>; 31.03.2018, Alo, *PRVO SE POSVAĐALI, A ONDA JE USLEDIO UŽAS Urošević zapalio suprugu, pa joj rekao: "Gorećeš u paklu!"*, dostupno na: <https://www.alo.rs/vesti/hronika/urosevic-zapalio-suprugu-pa-joj-rekao-goreces-u-paklu/155726/vest>; 31.03.2018, Informer, *"JA ĆU U ZATVOR, A TI ĆEŠ U PAKAO!" Monstrumu koji je POLIO BENZINOM I ZAPALIO SVOJU ŽENU 10 GODINA ROBIJE!*, dostupno na: <http://informer.rs/hronika/vesti/375617/zatvor-ces-pakao-monstrumu-koji-polio-benzinom-zapalio-svoju-zenu-godina-robije>

Rodni stereotipi i obrasci koji relativizuju nasilje i femicid	Da	U nekim tekstovima postoji „objašnjenje“ razloga izvršenja dela – <i>zbog ljubomore, zapalio sam suprugu jer je imala švalera...</i> , kojim se relativizuje i na „opravdava“ učinjeno nasilje, a odgovornost prebacuje na žrtvu.
Informacije o okolnostima i postupanju institucija	Ne	
Komentar – opšta ocena medijskog izveštavanja	U nekim tekstovima se odgovornost za nasilje prebacuje na žrtvu, uz objašnjenja i opravdavanja nasilja, uključujući i informacije o prethodnoj konzumaciji alkohola. Nije ispunjena edukativna funkcija medija niti je nasilje prema ženama prikazano kao odraz/posledica duboke strukturne neravnopravnosti koja postoji između muškaraca i žena u patrijarhalnim društvima. U medijskom izveštavanju o ovom slučaju prisutne su fotografije uz naslove koje na stereotipan način prikazuju zločin.	

Slučaj br. 5: učinilac B.A. žrtva Z.T.

Modalitet izvršenja, obeležja i pravna kvalifikacija krivičnog dela

Optužnicom Višeg javnog tužilaštva u Beogradu Kto. br. 27/16 od 11.2.2016. godine učinilac B.A. je optužen da je izvršio krivično delo ubistva u pokušaju iz čl. 113 KZ u vezi čl. 30 KZ.

U prvostepenom sudskom postupku sud je učinioca oglasio krivim za krivično delo iz optužnice zbog toga što je 21.12.2015. godine u 05,00 u stanu oštećene, sa kojom je bio u emotivnoj vezi, pokušao da je liši života na taj način

što je kada se oštećena okrenula leđima prema njemu, nožem dužine sečiva 13,5 cm naneo više posekotina i ubodina u predelu vrata, gornjeg dela tela nadlaktica i podlaktica. Pre izvršenja krivičnog dela, učinilac je, po prethodnom dogovoru, došao u stan u kome oštećena stanuje kao podstanar i između njih je došlo do kraće verbalne rasprave zbog toga što je oštećena htela da prekine vezu sa njim i to mu je saopštila. Prvostepeni sud je utvrdio da je sposobnost učinioca da shvati značaj svog dela i upravlja svojim postupcima bila smanjena, ali ne bitno, jer je bio u stanju lakšeg do srednjeg stepena pijanstva i bio je svestan svog dela i hteo njegovo izvršenje.

Kvalifikacija krivičnog dela je ista i u optužnici i u prvostepenoj presudi.

U nalazu i mišljenju veštaka specijalista sudske medicine navedene su i opisane sledeće povrede kod oštećene: nagnječina kože desne polovine čeonog predela, sekotinu kože i potkožnog mekog tkiva na levoj bočnoj i delom prednjoj strani vrata, oblika latiničnog slova "L" sa horizontalnim krakom dužine 9 cm i uspravnim krakom dužine 2,7 cm, ubodinu levog dojkinog predela dužine oko 1 cm, čiji se kanal završavao u potkožnom mekom tkivu, ubodina levog bočnog prsnog predela na granici sa dojkinim predelom dužine 2 cm, ubodina sa sekotinom levog bočnog trbušnog predela dužine oko 3,5 cm, sekotina u predelu donje četvrtine prednje strane leve nadlaktice koja je bila poprečno postavljena lučnog izgleda dužine 7 cm, ubodina kože nadlaneno-laktične strane leve podlaktice, na spoju srednje sa gornjom trećinom, dužine oko 1 cm, plitka režnjastu sekotinu kože na potplatnoj strani distalnog člana trećeg prsta desnog stopala dužine oko 3,5 cm, ubodina u predelu prednje strane desne nadlaktice u njenoj donjoj četvrtini dužine oko 0,8 cm, ubodina sa sekotinom dlaneno-žbične strane desne podlaktice dužine oko 5 cm, ubodina sa sekotinom desne podlaktice dužine oko 4 cm praćena povredom laktičnog i živaca prstiju, te zasecanjem tetiva i mišića pregibača prstiju desne ruke i sekotina palca desne šake praćena povredama tetiva i živaca. Veštaci su izdvojili posebno i nagnječinu kože desne polovine čeonog predela kao povredu nanesenu dejstvom tupine mehaničkog oruđa, u šta se može ubrojati udarac pesnicom, kolonom, laktom i sl. S obzirom na lokalizaciju ove povrede ne može se isključiti mogućnost da je mogla nastati i mehanizmom pada, kontaktom tog dela glave sa nekom čvrstom podlogom. Sve ostale navedene povrede su sekotine i ubodine nanesene višegradnim dejstvom šiljka i/ili oštrice aktivno zamahnutog mehaničkog oruđa u šta se može ubrojiti i dejstvo nožem. Svaka od navedenih povreda je nastala najmanje jednokratnim dejstvom povrednog oruđa, sve ukupno sa najmanje 11 udaraca nožem, pri čemu je nemoguće sa sigurnošću utvrditi redosled njihovog pojedinačnog nanošenja.

U nalazu i mišljenju veštaka, kao i u njihovom izjašnjenju na glavnom pretresu, konstatovano je: *„sekotine i ubodine lokalizovane u predelu vrata, trupa, obeju nadlaktica, leve podlaktice i prsta desnog stopala, predstavljale su*

svaka za sebe pojedinačno, procenjene i u vreme nanošenja, laku telesnu povredu. Svaka od povreda desne podlaktice u sklopu kojih je došlo do povređivanja tetiva, površnih i dubokih mišića savijača, te živaca, predstavljene su kao pojedinačno procenjene i u vreme nanošenja tešku telesnu povredu. Prilikom nanošenja povreda na vratu nije došlo do povređivanja organa vrata i velikih krvnih sudova i ova povreda je kvalifikovana kao laka telesna povreda. Po lokalizaciji ona je takva da je moglo doći do težih povreda, smrtonosnih u slučaju presecanja velikih vratnih krvnih sudova, gde bi došlo do iskrvarenja bez mogućnosti da se smrtni ishod spreči lekarskom intervencijom.“

Odluke prvostepenog i drugostepenog suda se razlikuju u pogledu subjektivnih obeležja izvršenog krivičnog dela koje se okrivljenom stavlja na teret. Naime, prvostepeni sud je na osnovu utvrđenog činjeničnog stanja, našao da je učinilac postupao sa direktnim umišljajem, odnosno da je bio svestan svog dela i hteo njegovo izvršenje. Apelacioni sud je delimično usvojio žalbu branioca okrivljenog B.A. i preinačio prvostepenu presudu nalazeći da je pred drugostepenim sudom „na nesumnjiv način dokazano da je okrivljeni izvršio krivično delo ubistvo u pokušaju iz čl. 113 KZ u vezi čl. 30 KZ, s tim što je kritičnom prilikom postupao sa eventualnim umišljajem, odnosno bio je svestan da postupanjem na naveden način može nastupiti smrt oštećene, pa je na to pristao, a bio je svestan da je njegovo delo zabranjeno.“

Apelacioni sud nije prihvatio žalbu branioca, koji je osporio pravnu kvalifikaciju krivičnog dela isticanjem da se u konkretnom slučaju radi o krivičnom delu teške telesne povrede iz čl. 121 KZ.

Ličnost i ponašanje učinioca

Zbog anonimiziranosti podataka iz presude nismo mogli da utvrdimo uzrast učinioca, obrazovanje, zanimanje, zaposlenost. U presudi nema podataka o porodičnim prilikama u kojima se učinilac razvijao, odnosima u porodici, kao i njegovom preddelinkventnom ponašanju. Sud je učinioca ispitivao o okolnostima izvršenja krivičnog dela i u tom smislu je učinilac saopštavao svoju odbranu. O ranijem vršenju krivičnih dela postoje podaci u prvostepenoj i drugostepenoj presudi, jer je sud prilikom odmeravanja kazne morao da ima u vidu te osude iz ranijih presuda, koje su postale pravnosnažne tokom trajanja pritvora i krivičnog postupka pred prvostepenim sudom. Nema podataka o krivičnim delima koje je učinilac ranije izvršio, samo postoji podatak da se radilo o uslovnim osudama, koje su opozvane prilikom izricanja jedinstvene kazne zatvora. Učinilac je izjavio da je vođen „sudski postupak protiv njega 2011. godine zbog nasilničkog ponašaja.“

Na glavnom pretresu pred prvostepenim sudom učinilac je negirao navode iz optužnice i nije priznao krivično delo. Izjavio je da je oštećenu upoznao početkom septembra 2015. godine, kada je počeo da radi u rastoranu u kome je na radila kao menadžer. Počeli su da se „zabavljaju“, pri čemu se oštećena „čudno ponašala, često menjala raspoloženja.“ Nekoliko dana bi bilo sve u redu, a onda bi odjednom počela da govori da ne može da se viđa sa njim, da ima mnogo problema na poslu i da joj ne treba još jedan, a zatim, kada bi raskinuli, ona je zvala i izvinjavala se. U novembru su raskinuli vezu, ali su nastavili da se viđaju na poslu. Toga dana 20.12.2015. godine videli su se na poslu i dogovorili se da on dođe kod nje na kafu da popričaju. Došao je kod nje posle prve smene, koja se završavala u ponoć. Pre nego što je došao kod oštećene, ona mu je rekla da je kod nje smeštena njena drugarica iz Poljske i da treba da budu tihi. Kad je došao kod nje, sve je bilo „normalno“, pričali su, pili vino, slušali muziku, kada je oštećena odjednom promenila raspoloženje i krenula da ga udara u grudi, počela da viče na njega da izađe iz kuće, a on je krenuo da se oblači, te kada je obukao jaknu izvadio je iz jakne nož, koji mu je stajao ispod pazuha u jakni, u nameri da odglumi pred njom da će da iseče vene ako ne reše taj problem i tražio je da mu pruži još jednu šansu. Kada je izvadio nož i krenuo to da joj govori, ona je krenula ka njemu i uhvatila se za nož i počeli su oko njega da se otimaju. Tom prilikom oštećena je drugom rukom uhvatila sečivo noža i praktično ga vukla ka sebi u nameri da ga otme od njega, što je trajalo veoma kratko, a zatim ga je ona nečim udarila u predeo oko levog oka i zna da su oboje ubrzo pali na pod, nakon čega je on odbacio nož na pod i krenuo da izađe iz stana. Tom prilikom je video da je posečen u predelu iznad desne šake i na levoj potkolenici.

Na pretresu pred drugostepenim sudom je učinilac je ostao u svemu pri svojoj odbrani iz prvostepenog postupka, navodeći da mu je, nekoliko dana pre kritičnog događaja, u stanu oštećene, drugi crni nož ispao, kada je skidao jaknu i tada mu je oštećena uzela taj nož. Dalje je naveo da je sam događaj kratko trajao, da nije imao nameru da povredi oštećenu, te da ne može da se izjasni na koji način je kod oštećene utvrđeno jedanaest jednokratnih dejstava povrednog oruđa, a što se tiče povreda na vratu, nije ni znao da ima povrede na vratu, već je to pročitao kada mu je stigla optužnica i ne seća se kako je ta povreda uopšte nastala.

U nalazu i mišljenju veštaka specijaliste sudske psihijatrije konstatovano je da učinilac ne pokazuje simptome bilo kog duševnog oboljenja, privremene duševne poremećenosti i duševne zaostalosti. Alkoholemija učinioca se ne može sa sigurnošću utvrditi, ali, ako se prihvate navodi njegove odbrane da je u vreme izvršenja krivičnog dela bio pod dejstvom alkohola, s obzirom na mehaničke radnje koje je preduzeo, alkoholemija se kretala u intervalu lakšeg do srednjeg stepena dejstva. U tom stanju u navedenim okolnostima sposobnost učinioca da shvati značaj svog dela i upravlja svojim postupcima bila je smanjena, ali ne bitno.

Podaci o žrtvi

O žrtvi nema podataka, osim da je učinioca upoznala u restoranu u kome su zajedno radili i da je bila sa njim u emotivnoj vezi. Saslušana u svojstvu svedoka izjavila je da učinilac nikada ranije nije bio prema njoj grub niti agresivan. Nije ga se plašila, bili su u svakodnevnom kontaktu, a na osovnu onoga što je govorio i kako se ponašao, više se plašila za njega jer je imala utisak da će sebi da naudi. Desetak dana pre kritičnog događaja bio je kod nje u stanu i kada je krenuo da ide, dok je zakopčavao jaknu, videla je nož, duži od onoga kojim je povredio. Uzela mu je taj nož i pitala šta će mu, uplašila se da ne povredi sebe, a on je odgovorio da je nož kupio majci, kao poklon za rođendan.

Problemi sa učiniocem su počeli kada mu je oštećena saopštila da želi da prekine vezu sa njim jer je shvatila da „*nema perspektivu*“. B.A. to nije mogao da prihvati i slao joj je „svakakve poruke.“ I pored toga što su prekinuli da se viđaju, bili su i dalje u kontaktu, kada je B.A. insistirao da dođe kod nje kući. To joj nije odgovaralo jer je imala gošću, svoju drugaricu iz Poljske, koja je boravila kod nje u stanu. Na insistiranje B.A. da ipak dođe, prihvatila je da dođe te večeri da bi mu još jednom objasnila da želi da prekine vezu sa njim. Kritične večeri došao je kod nje oko 01.00 sat posle ponoći, sedeli su i razgovarali, slušali muziku, par puta su se poljubili, on je popio je dve - tri čaše crvenog vina, tražio je da se na neki način mirno pozdrave, govorio je da ide na put, da mu je stalo da ona posle svega bude srećna, tako da je imala utisak da se od nje oprašta. Ona ga je, zabrinuta da sebi ne naudi jer je počeo da plače, a znajući da ima dete, ubeđivala da ona nije jedina devojka na svetu, da je on mlad, da je život pred njim i da ne shvata sve tako tragično. Sedeli su dugo, ona je čak i zaspala, bilo je jutro oko 05.00 kada se probudila i videla je da je on još uvek tu, pa se iznervirala i rekla „*hoćeš li da izađeš i da me ostaviš na miru?*“ U tom momentu se nekako izmenio, pitao je da li ona želi da mu pruži još jednu šansu i tražio je čašu vode. Bila mu je okrenuta leđima kada je uhvatio za glavu jednom rukom, dok je drugom rukom povredio nožem po vratu. Dok je pokušavala da se odbrani, udario je pesnicom u glavu, a zatim je nastavio dalje da je povređuje. Počela je da doziva drugaricu, koja je bila u drugoj sobi, u pomoć, kada je B.A. pustio i krenuo ka izlaznim vratima. Ne zna da li je B.A. pustio jer je mislio da je „gotova“ ili iz drugog razloga, možda je pala u nesvest, a kada je povratila svest, desnom rukom se uhvatila za levu stranu vrata gde je imala povredu i pritisla je da zaustavi krvarenje.

Oštećena je takođe navela da posle povređivanja još uvek ima nelagodnosti u predelu lica i vrata kada je promena vremena i smanjen joj je osećaj u tom delu tela.

Tok krivičnog postupka

Protiv učinioca B.A. Više javno tužilaštvo u Beogradu podiglo je optužnicu Kto. br. 27/16 od 11.2.2016. godine. Prvostepena presuda je doneta i javno objavljena 21.2.2018. godine. Protiv navedene presude žalbe su izjavili Viši javni tužilac u Beogradu i branilac učinioca, a Apelacioni javni tužilac u Beogradu je podneskom predložio da Apelacioni sud usvoji kao osnovanu žalbu Višeg javnog tužioca i preinači pobijanu presudu u pogledu odluke o krivičnoj sankciji.

U toku postupka pred Višim sudom izvedeni su sledeći dokazi: uviđaj na licu mesta, uvid u medicinsku dokumentaciju, sudskomedicinsko i sudskopsihijatrijsko veštačenje, saslušanje okrivljenog, ispitivanje oštećene kao svedoka i još dva svedoka.

Oštećena je saslušana u svojstvu svedoka i detaljno je opisala situaciju pre izvršenja krivičnog dela i način na koji je učinilac povredio. Sud je u celosti prihvatio iskaz oštećene kao istinit i verodostojan, kao i iskaze ostalih svedoka, čiji su navodi u saglasnosti sa iskazom oštećene.

Svedokinja M.D. je pored ostalog izjavila da je ona iz Poljske i da u Beograd često dolazi. Došla je kod svoje prijateljice i odsela u njenom stanu. Kritične večeri one su sedele i pričale i tokom celog popodneva na mobilni telefon oštećene su stizale poruke od B.A. Neke od poruka joj je oštećena pokazala, kao na primer „*molim te, samo da popričamo, hoću samo da te zagrlim i poljubim, nećeš biti ni sa kim osim sa mnom, doći ću*“. Oštećena nije odgovarala na poruke, ali je B.A. zvao nekoliko puta i ona se javila. Čula je da je oštećena pristala da B.A. dođe te večeri posle posla, iako je svedokinja bila protiv toga da ga oštećena pusti u stan, što je rekla oštećenoj. Posle nekog vremena otišla je u drugu sobu da spava, ali je čula kada je B.A. došao. Pokušavala je da zaspi, ali ju je budila svađa između oštećene i B.A. Nije čula o čemu su pričali, ali je jasno čula kada mu je oštećena rekla „*zar ne vidiš da ne želim da budem sa tobom, ti si psihički bolestan, treba da se lečiš*“, a on joj je odgovorio „*ja te volim i molim te da samo ovu noć budemo zajedno*.“ Posle toga nije ništa više čula i mislila je da je B.A. otišao, pa je i zaspala. Probudila se jer je čula kao da nešto pada na pod, a zatim i vrisak i poziv oštećene da dođe. Ustala je i videla da je B.A. još tu, povikala je da pusti oštećenu i videla ga da stoji kod ulaznih vrata i pokušava da ih otključa. Nije htela da ga pusti iz stana dok ne vidi šta je sa oštećenom, međutim on je odgurnuo rekao „*Ništa joj nisam uradio, samo sam je gurnuo*“, otključao vrata i otišao. Oštećenu je videla u dnevnoj sobi da se drži za vrat, pa je pozvala Hitnu pomoć. Svuda po stanu je bilo krvi, a i oštećena je bila krvava. Inače, B.A. je upoznala pre ovog događaja jer je insistirao da razgovaraju i tražio da utiče na oštećenu da i dalje budu zajedno.

Svedokinja D.M. je izjavila da poznaje učinioca i oštećenu jer radi zajedno sa njima u restoranu. O samom događaju ništa ne zna, ali zna da B.A. nije mogao da „preboli“ što se rastao sa oštećenom, slao joj je stalno poruke. O svemu tome joj je oštećena pričala, kao i o sadržaju poruka *„da on nju voli, da želi da bude sa njom do kraja života i da će se ubiti što ona ne želi da bude sa njim, pa i da će nju ubiti zbog toga što ne želi da bude sa njim.“* Dešavalo se da za sat vremena dobije 30 poruka od B.A. Po tvrdjenju D.M. njoj je to poznato jer su poruke sticale dok su bili svi zajedno u restoranu. Svedokinja je prepoznala na fotografiji nož kojim je učinilac izvršio krivično delo i izjavila je da su kada su prebrojavali noževe u kuhinji, videli da nedostaje jedan nož koji služi za skidanje mesa sa kostiju i izuzetno je oštar i da je to nož sa fotografije.

Prvostepeni sud nije prihvatio odbranu učinioca da, dok je oblačio jaknu jer ga je oštećena naterala da ide, iz jakne izvadio jedan nož u nameri da odglumi pred njom da će da iseče vene, da je oštećena krenula ka njemu i uhvatila se za nož, te da su počeli da se otimaju oko njega, da ga je zatim oštećena udarila nečim u predeo levog oka, da su pali na pod, da je on ustao, dok je oštećena bila i dalje na podu, da je bacio nož na pod i krenuo da izlazi iz stana, kada je video da je oštećena posećena u predelu iznad desne šake i na levoj podlaktici. Po oceni suda, ovi navodi odbrane u suprotnosti su sa ostalim izvedenim dokazima i ne objašnjavaju kako je oštećena bila povređena po vratu, kao ni kako je zadobila ostale ubodne rane. Nalazima veštaka nije potvrđeno da su povrede učinioca nastale kritičnom prilikom, već su one rezultat samopovređivanja.

U prvostepenoj presudi je detaljno objašnjen psihički odnos učinioca prema delu i zbog čega sud smatra da je učinilac postupao sa direktnim umišljajem, odnosno da je učinilac bio svestan dela i hteo njegovo izvršenje. Po oceni suda, na to da je učinilac hteo izvršenje dela upućuje niz činjenica: pre izvršenja dela učinilac je govorio da će ubiti i sebe i oštećenu ukoliko ne bude želela da bude sa njim; kad je došao kod oštećene, poneo je nož, što znači da je imao spremno oruđe podobno da njime nekog liši života; naneo je nožem sekotinu na vratu oštećene znajući kao opštepoznato da na taj način može oštetiti vitalne delove tela i usmrtiti oštećenu; odluku da oštećenu liši života doneo je najkasnije u trenutku kada je shvatio da je odbijanje oštećene definitivno; učinilac je nesporno fizički nadmoćan nad oštećenom i za savlađivanje oštećene ili da kod nje izazove strah nije mu bio potreban nož; spremnost i rešenost da oštećenu liši života ukoliko ga definitivno odbije postojala je kod učinioca i pre njegovog dolaska u stan u kome je oštećena živela. Činjenica da povrede oštećene nisu bile duboke i opasne po život posledica je toga što se oštećena očigledno branila, zbog čega je zadobila i niz odbrambenih povreda.

Prvostepeni sud je posebno naglasio da je „umišljaj za izvršenje konkretnog krivičnog dela protkan motivom posesivnog odnosa okrivljenog prema oštećenoj. Ovakav odnos utvrđen je upravo iz njegove upornosti da razreši njihov odnos iako je ona više puta rekla da ne želi da bude sa njim. Činjenica da je bio spreman da potegne nož na sebe, kako je on to naveo u svojoj odbrani, koja iako nije prihvaćena u tom delu, upućuje na to da je bio opsednut oštećenom i da nije mogao da zamisli da ostane bez nje. Ovakve stavove potvrđuju iskazi svedoka i same oštećene da će je ubiti ako ne želi da bude sa njim... u svakom slučaju treba naglasiti da ovako nesporan emocionalni osnov postupka okrivljenog „iz strasti“ nimalo ne opravdava u krivičnopravnom smislu radnje koje je preduzeo protiv oštećene.“

Presuda Apelacionog suda se razlikuje u odnosu na presudu Višeg suda u pogledu subjektivnih obeležja krivičnog dela koje je učiniocu stavljeno na teret optužnicom javnog tužioca. Naime, Apelacioni sud je našao da je „okrivljeni, konkretnom prilikom, izvršio krivično delo ubistvo u pokušaju iz člana 113 KZ u vezi člana 30 K3 postupajući sa eventualnim umišljajem, jer je bio svestan da usled njegovog činjenja može nastupiti zabranjena posledica, ali je pristao na njeno nastupanje. Okrivljeni je bio svestan da nanošnjem predmetnim nožem povrede na vratu, koja je po lokalizaciji takva, da je moglo doći do težih povreda, smrtonosnih, u slučaju presecanja važnih vratnih krvnih sudova, gde bi došlo do iskrvarenja, a bez mogućnosti da se smrtni ishod ispreči lekarskom intervencijom, kao i nanošenjem brojnih povreda po telu oštećene, može nastupiti zabranjena posledica – smrt oštećene i na tu posledicu preduzetim radnjama pristaje. Naime, nesporno je da je, kod ovako utvrđenog činjeničnog stanja, i kod činjenice da se radi o odraslom čoveku, sa određenim obrazovanjem i životnim iskustvom, okrivljeni bio svestan koje posledice mogu nastati upotrebom noža, te da je i pored svesti o tome, pristao na nastupanje zabranjene posledice.“

Presudom prvostepenog i drugostepenog suda oštećena je upućena na parnicu radi ostvarenja imovinskopravnog zahteva jer je sud našao da bi se izvođenjem potrebnih dokaza za precizno odlučivanje o imovinskopravnom zahtevu odugovlačio krivični postupak.

Krivično delo je izvršeno 21.12.2015. godine, optužnica je podneta 11.2.2016. godine, prvostepena presuda je doneta 21.2.2018. godine, a drugostepena presuda je doneta 31.10.2018. godine, što znači da je od dana izvršenja krivičnog dela do donošenja drugostepene presude prošlo dve godine, 10 meseci i 10 dana. Nepoznato je, međutim, koliko je sudski postupak trajao jer u presudi nema podatka o datumu podnošenja krivične prijave.

Krivična sankcija

Prvostepeni sud je učiniocu utvrdio kaznu zatvora od četiri godine za krivično delo ubistvo u pokušaju iz čl. 113 KZ u vezi čl. 30 KZ. Na osnovu čl. 68 st. 1 i 67 st. 3 KZ sud je uzeo kao utvrđene kazne zatvora u trajanju od šest meseci po presudi Prvog osnovnog suda u Beogradu od 14.2.2017. godine, kaznu zatvora u trajanju od četiri meseca po pravnosnažnoj presudi takođe Prvog osnovnog suda u Beogradu od 14.9.2016. i opozvao uslovne osude u ovim presudama, pa je učinioca osudio na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 4 godine i devet meseci. Učiniocu je u kaznu uračunato vreme provedeno u pritvoru počev od 21.12.2015. godine do 3.6.2017. godine, kao i na izdržavanju mere zabrane napuštanja stana počev od 3.7.2017. godine pa nadalje. Pored kazne zatvora, učiniocu je izrečena mera bezbednosti oduzimanja predmeta noža kojim je izvršio krivično delo.

Prilikom odlučivanja o vrsti i visini krivične sankcije koju će izreći učiniocu, prvostepeni sud je uzeo u obzir sledeće olakšavajuće okolnosti: učinilac je otac maloletnog deteta starog osam godina, radi se o mladom čoveku, da je „*uverljivo izrazio svoje žaljenje.*“ Po oceni suda, otežavajućih okolnosti nije bilo. Brojnost pojedinačnih povreda koje je zadobila oštećena sud nije uzeo kao otežavajuću okolnost „*budući da je ta činjenica povezana sa pravnom kvalifikacijom predmetnog krivičnog dela kao dela u pokušaju*“, kao i fizičke posledice po oštećenu „*koje nisu u toj meri izražene da bi bile uzete kao otežavajuća okolnost.*“ Kao otežavajuću okolnost sud nije uzeo ni raniju osuđivanost učinioca jer je u vezi sa navedenim krivičnim delima „*primenio institut opozivanja uslovne osude.*“ Dalje je sud u obrazloženju vrste i visine krivične sankcije naveo: „*još od većeg značaja je činjenica da je krivično delo ostalo u pokušaju, u kom slučaju se kazna može ublažiti, tako da je sud našao da ima mesta primeni instituta ublažavanja kazne iz čl. 56 KZ ispod granice propisane zakonom.*“

Apelacioni sud u Beogradu je delimično usvojio žalbu branioca učinioca i preinačio prvostepenu presudu u pogledu subjektivnog elementa (*učinilac je bio svestan da može učiniti krivično delo pa je na to pristao*) i kazne i osudio učinioca na kaznu zatvora u trajanju od četiri godine i šest meseci. Drugostepeni sud nije obrazložio zbog čega je okrivljenom smanjio kaznu za tri meseca. Iste olakšavajuće i otežavajuće okolnosti je cenio i prvostepeni i drugostepeni sud.

U drugostepenoj presudi je navedeno da sud ne prihvata navode žalbe javnog tužioca da je krivična sankcija izrečena učiniocu preblaga, da je sud dao prevelik značaj olakšavajućim okolnostima i da je trebalo da ceni otežavajuće okolnosti, koje se odnose na način izvršenja krivičnog dela, brojnost odbrambenih povreda kod oštećene, izrazita upornost učinioca, fizičke i psihičke posledice koje su nastupile kod oštećene. Prema nalaženju

suda „žalbeni navodi su ocenjeni kao neosnovani budući da se radi o elementima krivičnog dela za koje je okrivljeni oglašen krivim, se te istima ne ističu neke činjenice ili okolnosti koje nisu cenjene od strane ovog suda, a koje bi bile od uticaja na drugačiju odluku suda u konkretnom slučaju.”

KOMENTARI

Analiza subjektivnih i objektivnih okolnosti pod kojima je krivično delo učinjeno navodi na zaključak da su postojali svi elementi da delo bude kvalifikovano kao pokušaj ubistva na podmukao način iz čl. 114 st. 1 tač. KZ. Objektivni elemenat „podmuklosti“, kao kvalifikatorne okolnosti, ogleda se u tome što je učinilac zloupotrebio poverenje žrtve, koja ga je primila u stan, nekoliko sati je sedeo sa njom, slušali su muziku i razgovarali, da bi odjednom, kada je oštećena ponovila da ga napušta, odnosno, kada je shvatio da žrtva definitivno ne pristaje da nastavi emotivnu vezu sa njim, izvadio iz jakne nož i pokušao da je liši života. Svojim ponašanjem učinilac je čak uspeo da kod žrtve izazove strah da će nauditi sebi, a ne žrtvi, čime je ispoljio dodatnu lukavost, stvarajući kod žrtve osećaj da joj ne pretili nikakva opasnost. Napad na život žrtve preduzet je, dakle, u trenutku kada ona to ne očekuje, kada nije u mogućnosti da primeti radnju ili oseti sredstvo napada, pa stoga i nije spremna na odbranu.⁵¹

Iz utvrđenog činjeničnog stanja nesumnjivo proizlazi da se radi o direktnom, a ne eventualnom umišljaju. Takav pravni stav zauzeo je i prvostepeni sud i obrazložio ga valjanim argumentima. Apelacioni sud je, međutim, stao na stanovište da se radi o pristajanju na posledicu dela, odnosno, eventualnom umišljaju,⁵² ali svoj stav nije obrazložio.

Prilikom odmeravanja kazne, sud je kao olakšavajuću cenio okolnost da je učinilac „mlad čovek“, koji je po oceni suda, „uverljivo izrazio svoje željenje“. Nisu, međutim, iznete činjenice na osnovu kojih je sud zaključio da je žaljenje učinioca iskreno i da nije dato sa namerom da dovede do blažeg kažnjavanja. Sud nije prepoznao ni jednu otežavajuću okolnost, koje su svakako postojale. Na neke od njih ukazao je i javni tužilac u svojoj žalbi. S obzirom da je pokušaj femicida kvalifikovan kao pokušaj tzv. običnog ubistva, a ne kao pokušaj ubistva na podmukao način, postojala je mogućnost da sud makar kao otežavajuće okolnosti ceni elemente podmuklosti, koji se ogledaju u zloupotrebi poverenja žrtve i izvršenju dela u situaciji kada se žrtva tome nije nadala.

⁵¹ U sudskoj praksi opšteprihvaćen je stav da je subjektivni element ubistva na podmukao način ostvaren kada učinilac smišljeno vrši krivično delo u situaciji kada se žrtva tome ne nada i kada ne može da pruži nikakav otpor. Videti: Vrhovni sud Srbije, KŽ. 152/86.

⁵² Prema čl. 25. KZ, postoje dve vrste umišljaja: direktni umišljaj, kod koga je učinilac bio svestan svog dela i hteo njegovo izvršenje i eventualni umišljaj, kod koga je učinilac bio svestan da može učiniti delo, pa je na to pristao. Šire: Stojanović, Z. Komentar Krivičnog zakonika, Beograd: Službeni glasnik, 2020, str. 146-153.

Učinioc je za pokušaj ubistva prvostepenom presudom osuđen na kaznu zatvora u trajanju od četiri godine jer je sud primenio institut ublažavanja kazne. Zbog ovako blage kazne, koja je rezultat pridavanja velikog značaja olakšavajućim okolnostima i nesagledavanja otežavajućih okolnosti, žalio se i javni tužilac, ali je drugostepeni sud odbio žalbene navode. U vezi s tim, otvara se i pitanje da li je bilo mesta primeni instituta ublažavanja kazne, s obzirom na kriminalnu prošlost učinioca i rodno zasnovane motive pokušaja femicida.

Sud nije analizirao rodne aspekte pokušaja femicida, iako okolnosti slučaja upućuju na zaključak da je reč o rodno zasnovanom pokušaju ubistva bivše emotivne partnerke, koju je učinioc pokušao da liši života jer je odbila da nastavi emotivnu vezu sa njim. Na to upućuju i mnogobrojne SMS poruke, uključujući i SMS poruka koju je kritičnog dana, pre dolaska u stan žrtve, učinioc uputio žrtvi, navodeći, pored ostalog: „*nećeš biti ni sa kim osim sa mnom, doći ću.*“ Sadržina ove poruke jasno pokazuje da učinioc ne prihvata odbijanje, odnosno slobodno izraženu volju žrtve da prekine emotivnu vezu. Iskoristivši prethodno razne strategije da žrtvi nametne svoju volju, uključujući i pretnju da će se ubiti, u šta je žrtva poverovala, na kraju je odlučio da je ubije, negirajući njeno pravo da slobodno odlučuje o sopstvenom životu. Sud ponašanje učinioca tumači kao njegovu „*opsednutost oštećenom*“, nemogućnost da „*zamisli da ostane bez nje*“, a samo delo kao pokušaj ubistva „*iz strasti.*“ Iako sud zaključuje da to „*nimalo ne opravdava u krivičnoppravnom smislu radnje koje je preduzeo protiv oštećene,*“ očigledno je da u pokušaju ubistva „*iz strasti*“ nije prepoznao rodnu zasnovanost motiva izvršenja ovog dela, pokazujući izvesnu dozu razumevanja za učinioca, kome je izrekao kaznu ispod granice propisane zakonom. Ovo „*razumevanje*“ suda izraz je nerazumevanja da „*ubistva iz ljubavi*“, (iz „*strasti*“) ne vrše ubice „*slomljenog srca*“, već oni koji su motivisani željom da partnerku kontrolišu i poseduju.

Medijsko izveštavanje

O ovom slučaju pokušaja femicida, mediji u Srbiji nisu izveštavali. Nije bilo moguće pronaći medijske izveštaje, pri čemu treba imati u vidu da je u pitanju pokušaj femicida iz 2015. godine, da je istraživanje sprovedeno tokom 2020. godine, te da je moguće da zbog protoka vremena, neki tekstovi više nisu dostupni online.

3.3. *Rezultati istraživanja – femicid*

Slučaj br. 1: učinilac N.S. žrtva V.S.

Modalitet izvršenja, obeležja i pravna kvalifikacija krivičnog dela

Viši javni tužilac u Kruševcu podneo je sudu predlog za izricanje mere bezbednosti – obavezno psihijatrijsko lečenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi prema učiniocu N.S. koji je izvršio krivično delo ubistva iz čl. 113 KZ.

Sud je doneo rešenje kojim se učiniocu izriče mera bezbednosti zbog toga što je 13.2.2018. godine, oko 11 časova, u stanju neuračunljivosti zbog duševne bolesti od koje boluje – paranoidne shizofrenije – usled koje nije mogao da shvati značaj dela, niti da upravlja svojim postupcima, lišio života svoju majku, tako što je prethodno razbio staklo na ulaznim vratima porodične kuće, izvadio ključ sa unutrašnje strane i otključao vrata, ušao u kuhinju gde se nalazila njegova majka, uhvatio je za kosu, dovukao do sudopere, izvadio kuhinjski nož iz fioke sečiva dužine 15 cm i širine 1,5 cm i više puta ubadao u predeo stomaka, pa kada se ona otrgla i pobegla i počela da beži niz stepenice sustigao je i ubadao u predelu leđa, a kada je krenula prema ulaznoj kapiji dvorišta, nastavio je da ide za njom i dalje ubada čupajući je za kosu, da bi je, kada su stigli do kapije oborio na zemlju i prerezao vrat. Oštećena je zadobila ubodine u predelu grudnog koša i trbuha sa sledstvenim oštećenjem plućnog krila, izlaznog dela želuca i trbušnog dela aorte, kao i ubodine zida grudnog koša, desne dojke i rane na prednjoj desnoj strani vrata, koje su dovele do unutrašnjeg i delom spoljašnjeg iskrvarenja oštećene, usled čega je ona i preminula. Na taj način učinilac je, kao je navedeno u dispozitivu rešenja, izvršio protivpravno delo koje je u zakonu određeno kao krivično delo ubistva iz čl. 113 KZ.

U obdukcijom zapisniku konstatovano je da je oštećena smrtno stradala na taj način što je učinilac, njen sin, ubadao kuhinjskim nožem koji je uzeo iz njihove kuće, najpre u kući, a kada je pokušala da beži niz hodnik u dvorište, sustigao je i nastavio da ubada, a potom je preklao nožem. Smrt oštećene je nasilna i nastupila je neposredno usled unutrašnjeg i delom spoljašnjeg iskrvarenja nastalog kao posledica ubodina grudnog koša i trbuha sa sledstvenim oštećenjem desnog plućnog krila, izlaznog dela želuca i trbušnog dela aorte, kao i ubodine zida grudnog koša, desne dojke i rane na prednje-desnoj strani vrata. Rana na prednjoj strani vrata naneta je udruženim dejstvom šiljka i oštrice mehaničkog oruđa i u vreme nastanka se svojim pijedinačnim dejstvom kvalifikuje kao teška i po život opasna povreda. Na isti način su kvalifikovane i rane na desnoj polovini leđne strane grudnog koša; rana na levoj polovini grudnog koša; rana na donjem delu prednje – leve strane grudnog koša; rana na prednjem trbušnom zidu sa leve strane, koja

se kvalifikuje i kao smrtonosna povreda; rana na prednjem zidu trbuha sa desne strane. Kao lake telesne povrede kvalifikovane su: rana na desnoj dojci, rana na desnoj polovini leđa, sekotine kože i potkožnog tkiva, oguljotine kože i krvni podlivi. Sve povrede su u vreme nastanka svojim zbirnim dejstvom predstavljale bezuslovno smrtonosnu povredu zbog čega ni blagovremena i adekvatna lekarska pomoć ne bi mogla da spasi život oštećene. Prema rezultatu hemijske analize uzorka krvi, u vreme umiranja oštećena se nalazila u treznom stanju.

Ličnost i ponašanje učinioca

O učiniocu nema mnogo podataka u sudskom rešenju, osim da je u vreme izvršenja krivičnog dela imao 37 godina, završio je osnovnu školu, po zanimanju je radnik, neoženjen, bez dece, u vreme izvršenja ubistva živeo je u zajedničkom domaćinstvu sa majkom, nije osuđivan i bio je u pritvoru od 13.2.2018. godine.

Više podataka o učiniocu sadrži nalaz i mišljenje veštaka o duševnom zdravlju, uračunljivosti i procesnoj sposobnosti učinioca. Prilikom pregleda od strane psihijatra, konstatovano je da je imao „*uredan rani razvoj, da je odrastao i razvijao se kao stariji od dvoje dece iz braka roditelja u kompletnoj primarnoj porodici, do perioda adolescencije, kada je usledio razvod roditelja. Povremeno je zasnivao radni staž. Pre 15 godina počinju probelmi u psihičkom funkcionisanju i psihijatrijska lečenja.*“ Takođe je konstatovano, na osnovu ispitivanja učinioca, da su se njegovi roditelji razveli 2002. godine, da živi sa majkom, a mlađi brat sa ocem, da je oca viđao povremeno i da su bili u sukobu od 2005. do 2011. godine, kada ga nije viđao, sa bratom ne razgovara šest godina unazad. Otac pije alkohol, kao i dede po majčinoj i očevoj strani. Osnovnu školu je završio sa dobrim uspehom, zatim je završio dva kursa, jedan za konobara, jedan za električara, ali nije radio u tim strukama. Alkohol pije celog života, počeo je da pije još u detinjstvu, uz oca i dedu, a narkotike nije probao. Prvi put se javio psihijatru 2003. zbog osećaja straha i zaboravnosti, 2004. godine je lečen 17 dana i te godine je pokušao suicid skokom sa terase. Sledeće psihijatrijsko lečenje bilo je 2016. godine, samostalno se javljao psihijatru pet puta zbog glasova koje je čuo i koji su mu govorili da se ubije. Iste godine je bio u bolnici, gde je predložena hospitalizacija od šest meseci, ali on je to odbio.

Saslušan u policijskoj stanici i pred javnim tužiocem, učinilac je detaljno opisao kritični događaj. Izjavio je da je dan pre kritičnog događaja njegova majka pozvala policiju zbog toga što su se svađali. Policajci su ga odveli na psihijatriju, jer je to tražio od njih zbog toga što se loše osećao, imao je glasove u glavi i hteo je da izvrši samoubistvo. Primila da ge doktorka S.S. i dala mu lekove da pije, ali ipak nije spavao cele noći. Ujutru je ponovo otišao

kod iste doktorke i tražio da ga zadrži još malo ne odeljenju kako bi mu bilo bolje, međutim „*sestra mu je rekla da je konzilijum odlučio da ide kući.*“ Takođe su mu rekli da ide u Centar za socijalni rad, gde je on i otišao, gde mu je takođe savetovano da ide kući, iako je on rekao da čuje glasove u glavi i da će ili da izvrši samoubistvo ili da iskasapi majku. Otišao je autobusom kući u selo i rekao majci da otvori kapiju da je ne bi on otvarao. Prema iskazu učinioca, „*majka je pustila šarplaninca i taj pas ga je odmah napao. Razbio je staklo, pa je otključao ključem i kad je upao u kuću zatekao je majku kako drži telefon u ruci i rekla mu je da je pozvala policiju. Uhvatio je za kosu i odvuкао do sudopere, a drugom rukom je izvadio nož, ona je vikala da to ne radi i rekla je da je zvala policiju. Zadao joj je više uboda tim nožem u predelu stomaka, a dok je bežala sustigao je na stepenicama i zadao par uboda u leđa. Majka je pala kod kapije on se savio i prerezao joj grkljan.*“ Učinitelj je naveo da je u trenutku kada je nožem napao majku, u glavi je imao glasove koji su ga na to naterali, „*te glasove je poslušao.*“ I posle toga je čuo glasove koji su ga terali da izvrši samoubistvo. „*To su neodređeni glasovi, oni su upućeni od njemu nepoznate osobe, i dok ovo priča u glavi čuje glasove koji ga tereju da izvrši samoubistvo, konkretno sada pričaju da skoči sa sprata.*“ Kaje se što je ubio majku i navodi da ga je isprovocirala namera majke da ga ne pusti da se vrati i živi kod nje.

U nalazu i mišljenju veštaka psihijatra konstatovano je, pored ostalog, da je učinitelj osoba čije su intelektualne sposobnosti u granicama niskog proseka, da poseduje skromno formalno obrazovanje i mali fond opšteobrazovnih informacija, da dobro poznaje socijalne norme, ali da je njegovo socijalno funkcionisanje ozbiljno kompromitovano. Odnosi u porodici bilisu obeleženi konfliktnim odnosima i uzajamnim nerazumevanjem, ali su članovi porodice od njega imali očekivanja koja on zbog svoje psihičke izmenjenosti nije bio u stanju da ispuni. Po oceni veštaka, članovi njegove porodice, majka, otac i brat, nisu na pravi način razumeli prirodu i ozbiljnost njegove bolesti i teškoće do kojih ona dovodi u svakodnevnom funkcionisanju. „*Njihovo nerazumevanje je pogoršavalo njegovo stanje i dodatno otežavalo kakvo-takvo uklapanje u socijalnu sredinu.*“ Navodi se da je 2017. tokom jedne hospitalizacije došla majka učinioca i ispoljiva verbalnu agresivnost insistirajući da bude otpušten sa odeljenja jer „*misli da je manipulant.*“ Konstatovano je da je kod učinioca veoma visoka anksioznost, da dostiže psihotični nivo i ispoljava se uznemirenošću u neodređenim strahovima. Učinitelj boluje od duševne bolesti koja predstavlja jednu vrstu paranoidne shizofrenije, pa su njegove sposobnosti shvatanja značaja dela, kao i mogućnosti upravljanja postupcima bile isključene.

Sud je prihvatio nalaz i mišljenje veštaka o duševnom zdravlju učinioca i utvrdio da je učinitelj u momentu izvršenja krivičnog dela nije mogao da shvati značaj dela niti da upravlja svojim postupcima, što znači da je postupao u neuračunljivom stanju.

Podaci o žrtvi

O žrtvi, majci učinioca, nema nikakvih podataka u sudskom rešenju. U obdukcijom zapisniku konstatovano je da je u pitanju osoba životnog doba oko 55 godina, a iz izjave učinioca može se zaključiti da je oštećena imala dvoje punoletne dece, da je bila razvedena i da je živela na selu u porodičnom domaćinstvu sa učiniocem. Prema podacima zamenika javnog tužioca VJT u Kruševcu, koji su navedeni u obdukcijom zapisniku, oštećena je učinioca više puta prijavljivala policiji zbog nasilja u porodici, ali u sudskom rešenju nema podataka o tome da li je oštećena prijavljivala nasilje u porodici, kome je prijavljivala i šta je preduzeto da se nasilje spreči.

Tok krivičnog postupka

Viši javni tužilac u Kruševcu podneo je predlog za izricanje mere bezbednosti obavezno psihijatrijsko lečenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi prema učiniocu N.S. koji je izvršio krivično delo ubistva iz čl. 113 KZ. Rešenje o izricanju mere bezbednosti sud je doneo posle održanog glavnog pretersa 10.5. 2018. godine. Glavnom pretresu učinilac nije prisustvovao jer je sud našao, na osnovu izveštaja Specijalne zatvorske bolnice u Beogradu o zdravstvenom stanju učinioca, i na osnovu izjašnjenja predstavnika Komisije veštaka koja je obavila psihijatrijski pregled učinioca, da učinilac nije u stanju da prisustvuje glavnom pretresu, te se u smislu čl. 525 st. 3 ZKP smatra da on osporava navode iz optužbe.

Na glavnom pretresu sud je pročitao izjave učinioca date tokom postupka u policiji, pred nadležnim tužiocem u prisustvu branioca; izjavu svedoka, koji je posvedočio da živi u komšiluku, da je čuo zapomaganje oštećene i video kako je učinilac ubada nožem, obdukcijom zapisnik, službeni belešku PU Kruševac, potvrdu o privremeno uzetim predmetima, zapisnik o uviđaju, izveštaj o forenzičkom regledu lica mesta, izvršio je uvid u medicinsku dokumentaciju i nalaz i mišljenje veštaka o duševnom zdravlju, uračunljivosti i procesnoj sposobnosti učinioca.

Krivično delo izvršeno je 13.2.2018. godine, predlog za izricanje mere bezbednosti VJT podnet je 22.3.2018. godine, a rešenje o izricanju mere bezbednosti doneto je 10.5.2018. godine, što znači da je od dana izvršenja krivičnog dela do donošenja sudskog rešenja prošlo tri meseca.

Krivična sankcija

Prema učiniocu je izrečena mera bezbednosti obaveznog psihijatrijskog lečenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi i mera bezbednosti oduzimanja predmeta – kuhinjskog noža jer se radi o nožu kojim je izvršio krivično delo. Sud je izrekao prema učiniocu meru bezbednosti obaveznog psihijatrijskog lečenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi jer je na osnovu nalaza i mišljenja veštaka zaključio da je učinilac u vreme događaja bolovao od duševne bolesti – paranoidne šizofrenije, da je postupao u neuračunljivom stanju, da je priroda njegove bolesti takva da postoji ozbiljna opasnost da učini teže krivično delo i da je radi otklanjanja ove opasnosti potrebno njegovo lečenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi. U rešenju o izricanju mere bezbednosti je dalje navedeno „*okrivljeni nije oglašen krivim jer nije utvrđeno da je učinio krivično delo zbog postupanja u stanju neuračunljivosti, već protivpravno delo koje je u zakonu određeno kao krivično delo ubistvo iz čl. 113 KZ.*“

KOMENTARI

Ovaj predmet je izabran za dublju analizu jer ilustruje neefikasnost nadležnih organa u pružanju pomoći i podrške osobama sa problemima mentalnog zdravlja. U postupku je nesumnjivo utvrđeno da se učinilac neposredno pre izvršenja krivičnog dela obraćao psihijatru, tražio da ostane na bolničkom lečenju jer „čuje glasove“, ali je upućen u centar za socijalni rad. Zaposleni u centru za socijalni rad, kojima je takođe rekao da „čuje glasove“ i da će izvršiti samoubistvo ili iskasapiti majku, nisu preduzeli ništa da spreče izvršenje dela, već su ga uputili da ode kući, iako se radi o osobi za koju znaju da ima probleme sa mentalnim zdravljem i da je majka učinioca i ranije prijavljivala nasilje koje je učinilac vršio prema njoj.

Očigledno je da su u konkretnom slučaju suštinski „krivci“ za izvršeno delo zaposleni u institucijama, koji su neprofesionalno reagovali. S druge strane, primer ilustruje i nedostatak saradnje između psihijatrijskih ustanova i ustanova socijalne zaštite, kao i nedostatak podrške porodicama čiji članovi imaju probleme sa mentalnim zdravljem.

U vreme izvršenja dela sprovedena je Strategijom razvoja zaštite mentalnog zdravlja,⁵³ čije je polazište da mentalno zdravlje predstavlja nacionalni kapital i da mora biti unapređivano zajedničkim naporima celokupne zajednice i svih zainteresovanih, uključujući i pacijente (korisnike), njihova udruženja i porodične grupe, te da reforma u oblasti mentalnog zdravlja

⁵³ „Sl. glasnik RS“, br. 8/2007.

treba da promovise službe u zajednici, koje su lako dostupne i planirane tako da pokriju sva geografska područja, prema potrebama stanovništva, koje treba da pruže savremeno, sveobuhvatno lečenje koje podrazumeva bio-psiho-socijalni pristup. Tokom sprovođenja ove strategije otvoreno je, međutim, samo pet centara za zaštitu mentalnog zdravlja u zajednici, a izostalo je uspostavljenje adekvatne saradnje psihijatrijskih ustanova i ustanova socijalne zaštite. U konkretnom slučaju epilog takvog stanja jeste odsustvo svakog vida pomoći i podrške porodici čiji član ima probleme sa mentalnim zdravljem, kao i neadekvatna pomoć samom licu, koje je, prepoznalo opasnost od situacije u kojoj se našlo u vezi sa pogoršanjem stanja mentalnog zdravlja i samo tražilo pomoć. Nažalost, pomoć je izostala, a epilog je smrt majke i mera bezbednosti obaveznog psihijatrijsko lečenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi osobe koja je u stanju neuračunljivosti lišila života svoju majku.

Medijsko izveštavanje

Analizirani uzorak medijskih tekstova za ovaj femicid, čini 10 medijskih objava.⁵⁴

⁵⁴ 13.02.2018, Alo, *UŽAS KOD KRUŠEVCA Sin zaklao majku!*, dostupno na: <https://www.alo.rs/vesti/hronika/sin-ubio-majku/146072/vest>; 13.02.2018, Informer, *KRUŠEVAC U ŠOKU! Sin majku UBIO NOŽEM, samo nekoliko sati pošto je muž ZAKLAO NEVENČANU ŽENU!*, dostupno na: <http://informer.rs/hronika/vesti/369487/krusevac-soku-sin-majku-ubio-nozem-samo-nekoliko-sati-posto-muz-zaklao-nevencanu-zenu>; 13.02.2018, Srbija Danas, *U KRUŠEVCU JOŠ JEDNA TRAGEDIJA: Prvo je muž ubio ženu, a sada SIN MAJKU?!*, dostupno na: <https://www.srbijadanas.com/vesti/hronika/u-krusevcu-jos-jedna-tragedija-prvo-je-muz-ubio-zenu-sada-sin-majku-2018-02-13>; 14.02.2018, Espresso, *GLEDAJ NJIHOVA LICA, SRBIJO: Gordana i Borka su za samo 24 sata ZAKLANE KOD KRUŠEVCA!*, dostupno na: <https://www.espresso.rs/vesti/hronika/224469/gledaj-njihova-lica-srbijo-gordana-i-borka-su-za-samo-24-sata-zaklane-kod-krusevca>; 14.02.2018, Kurir, *DETALJI UŽASA IZ KRUŠEVCA: Sin najavio da će zaklati majku! Evo šta je poručio policajcima nakon krvavog pira*, dostupno na: <https://www.kurir.rs/crna-hronika/2995539/detalji-uzasa-iz-krusevca-sin-najavio-da-ce-zaklati-majku-evo-sta-je-porucio-policajcima-nakon-krvavog-pira>; 14.02.2018, Novosti, *ZAKLANE ZA MANJE OD 24 SATA: Ove dve žene su poslednje žrtve nasilja u porodici u Kruševcu*, dostupno na: <https://www.novosti.rs/vesti/naslovna/hronika/aktuelno.291.html:711691-ZAKLANE-ZA-MANJE-OD-24-SATA-Ove-dve-zene-su-poslednje-zrtve-nasilja-u-porodici-u-Krusevcu>; 14.02.2018, Telegraf, *Detalji užasnog zločina kod Kruševca: Zaklao majku u dvorištu, krv je počela da šiklja, komšije gledale pokolj*, dostupno na: <https://www.telegraf.rs/vesti/hronika/2935227-detalji-uzasnog-zlocina-kod-krusevca-zaklao-majku-u-dvoristu-krv-je-pocela-da-siklja-komsije-gledale-pokolj>; 12.04.2018, Telegraf, *Bojan je krvnički zaklao majku, priznao zločin, a sada neće služiti kaznu: Odlučili su drugačije jer imaju razlog za to*, dostupno na: <https://www.telegraf.rs/vesti/hronika/2950380-bojan-je-krvnicki-zaklao-majku-priznao-zlocin-a-sada-nece-sluziti-kaznu-odlucili-su-drugacije-je-ima-razlog-za-to>; 15.02.2018, Telegraf, *Krvnik iz Kruševca koji je zaklao majku, priznao zločin: Razlog - terala ga da ide kod psihijatra*, dostupno na: <https://www.telegraf.rs/vesti/hronika/2935483-krvnik-iz-krusevca-koji-je-zaklao-majku-priznao-zlocin-razlog-terala-ga-da-ide-kod-psihijatra>; 15.02.2018, Srbija Danas, *Mučni detalji ubistva kod Kruševca: Sumnja se da je Bojan ZAKLAO MAJKU jer ga je terala da se leči?*, dostupno na: <https://www.srbijadanas.com/vesti/hronika/monstrum-zaklao-majku-razlog-ce-vas-zaprepastiti-2018-02-15>

Primena smernica za medijsko izveštavanje	Nije primenjeno devet od 10 smernica	U većini medijskih članaka objavljena su puna imena žrtve i učinioca, takođe objavljivane su i fotografije žrtve. Primenjene su smernice da se nasilje i žrtva ne ismevaju. S druge strane, u medijskom izveštavanju se spominje da je razlog izvršenja femicida insistiranje majke da sina pošalje na psihijatrijsko lečenje. Ovo doprinosi indirektnom prebacivanju odgovornosti za učinjeni zločin sa učinioca na žrtvu. Dalje, prisutno je i izveštavanje o nasilju u kontekstu „duševne bolesti“ učinioca što bez detaljnijeg objašnjenja stigmatizuje osobe sa problemima mentalnog zdravlja, tako što ih prikazuje kao nasilnike. Prisutni su senzacionalistički i stereotipni izrazi za nasilje i za žrtvu i nasilnika (kravi pir, horor, drama, pomahnitali). Ni u jednom od tekstova nema edukativnih sadržaja i kritičkog prikaza nasilja prema ženama, kao ozbiljnog i štetnog društvenog fenomena.
Rodni stereotipi i obrasci koji relativizuju nasilje i femicid	Ne	
Informacije o okolnostima i postupanju institucija	Ne	U medijskom izveštavanju prisutne su informacije o postupanja određenih institucija pre izvršenja femicida. Učinioc je bio na psihijatrijskom lečenju i prilikom otpuštanja iz bolnice, kako prenose mediji, pretio je da će „presuditi“ svojoj majci. Dan pre ubistva, majka ga je prijavila za nasilje i bio je priveden u policijsku stanicu. Posle izvršenja, mediji prenose da je podnet predlog za izricanje mere obaveznog psihijatrijskog lečenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi. Međutim, nema kritičkog osvrta na postupanje, odnosno, neadekvatno postupanje institucija.

Komentar –
opšta ocena
medijskog
izveštavanja

U medijskom izveštavanju o ovom femicidu veoma su prisutni senzacionalistički naslovi i detaljni opisi zločina. Prisutne su i brojne spekulacije kada su u pitanju porodični odnosi i spoljašnje okolnosti u vezi sa počinjenim femicidom. U medijima se u velikoj meri i skoro isključivo u direktnu vezu dovodi „duševna bolest“ učinioca sa izvršenim femicidom, a zanemaruju se brojne druge moguće karakteristike učinioca, neadekvatno postupanje institucija i slično, uz izostanak jasne poruke da postojanje problema mentalnog zdravlja nije ni razlog ni opravdanje za femicid.

Slučaj br. 2: učinilac N.I. žrtva M.N.

Modalitet izvršenja, obeležja i pravna kvalifikacija krivičnog dela

Optužnicom Višeg javnog tužioca u Negotinu Kto. 22/18 od 10.7.2018. godine učinilac N.I. je optužen zbog krivičnog dela teško ubistvo iz čl. 114 st. 1 tač. 5 KZ. Viši sud u Negotinu proglasio je učinioca krivim za krivično delo iz optužnice – teško ubistvo iz čl. 114 st. 1 tač. 5 KZ.

U dispozitivu presude je navedeno da je učinilac u stanju smanjene uračunljivosti ali ne bitno, sa direktnim umišljajem 5.4.2018. godine oko 23h u stanu svoje ćerke u kome je živeo, iz niskih pobuda lišio života oštećenu M.N. na taj način što je prvo pesnicom udarao po licu, a zatim je udarao metalnim čekićem više puta jakim intenzitetom po glavi i naneo joj iz niz povreda: prvo udarcem pesnicom u najmanje tri odvojena akta, kada su bili u položaju licem u lice ili nalik tom položaju povrede u vidu krvnih podliva kože u nivou donjih kapaka levog i desnog oka, te u levom čeonom slepoočnom predelu glave – nivou spoljašnjeg dela levog obrvnog luka, uz povredu rukom (noktom) i korena nosa u vidu oguljotine kože prstastog oblika promera 6x2mm sa okolnim krvnim podlivom kože, kada su nastale i odbrambene povrede na koži oštećene i to krvni podliv na nadlanoj strani desne šake, na zadnjoj unutrašnjoj strani leve podlaktice; zatim, takođe kada su bili u istom položaju licem u lice ili slično tom položaju, udarcima čekićem, u kratkom vremenskom intervalu, naneo rane u desnom čeonom predelu glave, a potom kada je oštećena već bila u ležećem položaju sa glavom oslonjenom na čvrstu podlogu, pri ponavljanom delovanju čekićem, većim brojem udaraca u kratkom vremenskom intervalu, naneo povrede u desnom slepoočnom i temenom predelu glave, kada je oštećena bila u ležećem položaju na prednjoj strani tela, na stomaku, takođe većim brojem udaraca čekićem naneo povrede u vidu rana u slepoočno potiljačnom predelu sa leve strane, temenom i temeno potiljačnom predelu.

U dispozitivu presude navedeno je da je učinilac krivično delo izvršio po prestanku vanbračne zajednice i emotivne veze sa žrtvom, saznajući da je ona „stupila u emotivnu vezu sa drugim muškarcem, što je kod njega sve dovelo do povišene emocionalne napetosti sa osećanjima ljubomore, ogorčenosti i besa, te izazvalo nisku pobudu – želju da istu potpuno poseduje kako fizički tako i psihički, bez obzira na njena osećanja, a kod neostvarenosti iste želje doneo odluku da je liši života.”

U obdukcijom zapisniku i nalazu i mišljenju Komisije veštaka sudske medicine detaljno su opisane povrede koje je oštećena zadobila kritičnom prilikom i zaključeno je da je smrt bila nasilna i da je nastupila neposredno usled ubrzanog poremećaja i prestanka disanja i srčanog rada nastalog kao posledica razorenja lobanje i moždanog tkiva, da su sve povrede u vidu velikog broja razdernih i razdertonagnječnih rana praćenih višestrukim prelomom kostiju lobanje i baze lobanje i razorenje moždanog tkiva, kao i povrede u vidu krvnih podliva kože lica, nadlanice desne šake, leve podlaktice i leve potkolenice kao i erozija sluzokože usana, nanete dejstvom tupine mehaničkog oruđa, pri čemu su u vreme nastanka prema stepenu oštećenja zdravlja povrede glave (kostiju lobanje i mozga), same za sebe i zbirno s ostalim povredama, predstavljale bezuslovno smrtnu povredu, tako da ni blagovremena lekarska pomoć nije mogla spasiti život oštećene.

Prestavnik Komisije veštaka sudske medicine se izjasnio da se ne može precizno utvrditi broj ponovljenog delovanja tupine mehaničkog oruđa kojim su nanesene rane na glavi oštećene, ali „broj tih delovanja u svakom slučaju nije manji od 10, a s obzirom na lokalizaciju i brojnost tih povreda, nanete su mehanizmom udara, pri čemu oruđe tipa čekić je potpuno podobno oruđe za nastanak svih tih rana na glavi.“ Navedene rane na glavi, i to prvenstveno u desnom slepoočnom i zadnjem delu glave (temeno potiljačni i slepopotiljačni predeo) dovele su do nastanka višestrukih utisnutih preloma kostiju lobanje sa povredom mozga i moždanog stabla po tipu razorenja, nagnječenja i krvarenja u moždanom tkivu i moždanicama, a te rane su kroz zadobijene povrede mozga dovele do nastanka smrtnog ishoda. Shodno brojnosti, karakteru povreda kostiju lobanje i mozga radilo se o delovanju sile velikog intenziteta. S obzirom na nalaz u kriminalističko tehničkoj dokumentaciji da su tragovi krvi nađeni u različitim delovima prostorije, veštak je izjavio da se događaj nije odigrao samo na jednom mestu u stambenom prostoru, da se žrtva kretala, odnosno pomerala u toku odigravanja kritičnog događaja, da je u početnoj fazi bila svesna i pokretna i da je tada menjala svoj položaj u prostoru pokušavajući da se odbrani od napadača. Otpor koji je pružala bio je pasivan u smislu zaštite vitalnih delova tela, nije bilo aktivnog otpora niti nanošenja povreda napadaču. Dok je bila u svesnom stanju, oštećena je osećala bolove i strah, ali veštak nije mogao da se izjasni precizno o proteku vremena od momenta kada je oštećena bila svesna do trenutka nastanka rane u desnom slepoočnom predelu glave, koja je sigurno uslovlila gubitak svesti.

Ličnost i ponašanje učinioca

Zbog anonimiziranosti podataka u sudskoj presudi nije bilo moguće utvrditi lične podatke učinioca, osim da je u vreme izvršenja krivičnog dela imao 61 godinu, da je udovac, otac dvoje punoletne dece, da je radnik i da je zaposlen. Postoji i podatak da je osuđivan presudom Osnovnog suda u Negotinu K. 87/17 od 5.6.2017. godine zbog krivičnog dela iz čl. 176 st. 1 Zakona o poreskom postupku i poreskoj administraciji na uslovnu osudu. Učinioc je bio u pritvoru počev od 13.4.2018. godine do upućivanja u Zavod za izvršenje krivičnih sankcija.

Najviše podataka postoji o vezi između učinioca i oštećene pre kritičnog događaja. Ovi podaci se saznaju iz odbrane učinioca i iz sadržaja dnevnika u koji je učinilac unosi podatke osam godina unazad od kritičnog događaja i koji je sud prihvatio kao verodostojan dokaz u postupku. Učinioc je naveo da je sa oštećenom bio u vanbračnoj vezi osam godina do maja 2017. godine, kada su vanbračnu vezu prekinuli, ali su nastavili emotivnu vezu do kraja 2017. godine, kada je oštećena htela da ovu vezu prekine. U vreme kada su bili u vanbračnoj zajednici, sa njima su živela i njena deca, sin i ćerka, a kada su se razišli, on je iz zajedničkog stana prešao da živi u iznajmljenom stanu, kasnije u stanu koji je kupio na ime svoje ćerke. Iako su prekinuli vanbračnu zajednicu, učinilac i oštećena su i dalje bili u emotivnoj vezi sve do sredine novembra 2017. godine, odlazili su jedan kod drugog i učinilac je finansijski pomagao oštećenu. Sa oštećenom je kontaktirao 1.3.2018. godine, da bi joj dao ovlašćenje za plaćanje kirije, a zatim je 8. marta 2018. godine otišao do stana u kome je živela da joj čestita Osmi mart, ali je nije zatekao u stanu jer je, kako je njena ćerka rekla, izašla sa koleginicama da prošetata i da posle ide u treću smenu da radi. On je otišao oko 22h do pekare u kojoj je radila i čuo da je rekla koleginicama „*dao mi je poklon i ja sam njega poljubila i on je mene poljubio*“, pa joj je poslao poruku „*Ostavio sam ti celu kuću a drugi te ljubi*.“ Kada je sledećeg dana došla kod njega, rekla mu je da radi kod neke žene, održava joj kuću i da ima sa tom ženom dogovor da se venča sa njenim sinom kako bi dobio „*hrvatske papire*.“ Takođe mu je rekla da je izmislila i rekla u pekari „*da joj je on dečko*“, ali da ona sa „*njim nema ništa*.“ Tada mu je takođe rekla da će po završetku školske godine sa decom da napusti Srbiju. Trebalo je da se vide 4.4.2018. godine, ali ona nije došla, kao što nije došla ni pre toga, izgovarajući se da ima posla. Učinioc je izjavio da se on raspitivao i došao do zaključka „*da ima nekog muškarca*.“

Saslušan na glavnom pretresu, učinilac je takođe naveo da se u toku februara i marta 2018. godine „*loše osećao*“ zbog svađe sa starijom ćerkom, koja ga je „*blokirana na fejsu i nije htela da se javlja na njegove pozive*“, „*saznao je da ga je nazivala svakojakim imenima*“, posle čega je razmišljao da se ubije.

U dnevniku, koji je svojeručno pisao i koji je nađen u njegovom stanu prilikom uviđaja, učinilac je naveo, pored ostalog, da je čuvao decu oštećene dok su bili u vanbračnoj zajednici, vaspitavao ih, kuvao ručkove, peglao, prao, kupovao lekove kada su bolesni, učestvovao u njihovom lečenju, slanju na ekskurzije, deca su ga doživljavala kao oca, a od svoje dece je dobijao zamerke da više brine za njih nego za sopstvenu decu i unuke i da se čak upustio u nelegalnu prodaju rezanog duvana kako bi došao do para i deca imala šta da jedu i obuku. Oštećena mu je bila mnogo zahvalna, poštovala ga je i slušala, problem se pojavio kada je počela da odbija seksualne odnose sa njim, a nije htela da se leči, jer nije imala zdravstvenu knjižicu. I dok je ćerka oštećene bila „divno dete“, sin oštećene je, prema navodima iz dnevnika, bio „problematičan“, nekoliko puta mu je uzimao novac, družio se sa drugarima koji mu se lično nisu sviđali, pa je zbog straha da se ne posvađaju i da ga njen sin ne „isprovocira“ predložio oštećenoj da on pređe u drugu kuću, a da nastave da budu zajedno. Oštećena je našla posao u pekari, a on je od nasledstva kupio stan gde su nastavili da se viđaju. Međutim, oštećena je počela da se sve više druži sa koleginicama i za njega je imala sve manje vremena. Dogovorili su se da se povremeno viđaju, ali su se sve više udaljavali. Čuo je da je koleginicama ispričala da joj je „neko dao poklon i poljubio, a posle je ona njemu dala poklon i pojubila ga“, da se videla sa jednim čovekom ispred zgrade i „kako je pao zagrljaj ispred taksija.“ Dalje je u dnevniku naveo da ga je oštećena lagala: „da je lepo rekla, ja ću sa drugim, sa tobom neću više, bilo bi sve ok... ima seks sa drugim, a mene dve godine zavlači da ne može... onda je jasno što sam ovo uradio... ovo nisu ljubavni jadi, ovo je razočarenje kad vidiš prevaru posle dve godine, gnusne laži ne mogu da trpim.“ Pored toga što je u dnevniku (16.3.2018.) naveo razlog zbog čega je planirao da oštećenu liši života, nagovestio je i da će izvršiti samoubistvo „moja deca neka izvinu ako može što sam ih i zapostavio zbog ovog prevaranta. Nju nikada nisam nešto preterano voleo, ali osećaj dvogodišnje prevare je izazvao ovu reakciju. Godine i zdravlje nisu mi dozvolili da idem u zatvor i zato sam rešio da završim ovako. Odlučio sam da ovo uradim još pre nekoliko dana. Psihički sam sebe privikao da je to najbolje, nekako sma se ubedio, a ne znam kad će da se realizuje, valjda zavisi od prilike, tj. moje rešenosti.“ Na papiru koji je pronađen na stolu dnevne sobe tokom uviđaja učinilac je pored ostalog napisao „da je...dala otkaz u pekari ništa se ne bi desilo, tako sam bio obećao.“

Saslušan pred sudom učinilac je potvrdio da je kritične večeri oštećena došla kod njega u stan, da su prvo razgovarali u vezi njihovog „prethodnog života“, da je onda uzeo čekić i udario oštećenu, ali se ne seća koliko puta. Negirajući postojanje osećanja ljubomore, mržnje, niskih pobuda prema oštećenoj, učinilac je izjavio da je te večeri bio iznerviran i da mu je „pao mrak na oči“ zbog toga što ga je oštećena vređala na nacionalnoj osnovi i tvrdila da je Srbija za nju veliko razočarenje „da su svi smrad, gnjide.“ To je razlog što je onda odmah uzeo čekić i udario oštećenu po glavi. Kritičnom prilikom nije lišio života oštećenu na podmukao način i iz niskih pobuda i nije pripremao čekić za izvršenje ubistva, niti je imao plan da ubije oštećenu. Nije bio u svesnom stanju

i nije bio uračunljiv kritičnom prilikom. Posle toga, za vreme dok je sedeo u dnevnoj sobi popio je više tableta (bensedin, bromazepam, rivortril) kako bi izvršio samoubistvo.

Komisija veštaka Specijalne zatvorske bolnice Beograd, nakon dve hospitalizacije učinioca u istoj ustanovi (8.5 – 1.5.2018. godine i 26.10 – 5.11.2018. godine) i obavljene psihijatrijske eksploracije njegove ličnosti, bila je mišljenja da kod učinioca rezultati sprovedsnog ispitivanja nisu ukazali na aktuelno postojanje duševne bolesti, duševne zaostalosti, privremene duševne poremećenosti, niti druge teže duševne poremećenosti. Komisija je bila mišljenja da se radi o *„emocionalno nestabilnoj strukturi ličnosti čije su intelektualne sposobnosti u granicama visokog proseka, no daje na emocionalnom planu registrovano postojanje labilnosti, visokog kvantuma unutrašnje napetosti i snižene tolerancije na frustracije, kada se u interpersonalnim relacijama ispoljava senzitivnost, nepoverenje, zavisne karakteristike nefleksibilnosti i potrebe za dominacijom, te isti veoma snažno reaguje na emocionalne gubitke, a odbacivanje ne doživljava samo kao gubitak emocionalnog partnera, već i kao snažan udarac na samopoštovanje, kada je njegovo ponašanje u dobro poznatim situacijama adekvatno a u stanjima snažnog stresa dolazi do preplavljenosti emocijama negativnog uticaja osećanja i ispoljavanje emocionalne nestabilnosti koja obeležja ličnosti ukazuju da on može ispoljiti u situacijama koje proizilaze njegove adaptabilne kapacitete, neodmereno, nepromišljeno pa i agresivno ponašanje.“*

Prema mišljenju komisije, analiza duševnog stanja učinioca u vreme izvršenja krivičnog dela ukazuje da se on nalazio u fazi povišene emocionalne napetosti usled raskida dugogodišnje emotivne veze, te su njegove sposobnosti shvatanja značaja dela, kao i mogućnosti upravljanja postupcima bile smanjene, ali ne i bitno. Prema mišljenju psihologa, na osnovu dobijenih rezultata i kliničke opservacije može se zaključiti da *„kod učinioca nema psihotične izmene mišljenja, potreba za dominacijom u socijalnim relacijama i osećanje ljubomore osnose se na crte ličnosti, a ne na klinički izražene fenomene. Kada je reč o emocionalnoj napetosti, radi se o mešavini osećanja, pri čemu su kod okrivljenog to osećanja određene vrste bola, ogorčenosti, besa.“* Nije se moglo sa sigurnošću utvrditi da li su se kod učinioca kritičnom prilikom ispoljila i neka druga moralno negativna osećanja kao što su zloba, pakost, bezobzirna sebičnost, s tim da je struktura njegove ličnosti takva da se to ne isključuje. Što se tiče osećanja ljubomore zbog saznanja učinioca da je oštećena bila u vezi sa drugim čovekom, Komisija je mišljenja da je *„ljubomora kao osećanje postojala, ali da ista nije imala kvalitet patološke ljubomore.“* Kada je u pitanju mržnja kao *„složeno osećanje emocija“*, Komisija se nije mogla izjasniti da li je kod učinioca kritičnom prilikom postojala mržnja, već je procena je Komisije da je kod njega postojala ogorčenost, koja je na *„skali moralnih negativnih osećanja niža u odnosu na mržnju.“* Sukob koji je učinilac imao sa ćerkom doveo je takođe, po oceni Komisije, do emocionalne napetosti kod učinioca, ali je bez značajnijeg

uticaja na samu deliktnu situaciju.

U pogledu uračunljivosti učinioca, sud je našao da je učinilac izvršio krivično delo u stanju smanjene uračunljivosti, ali ne i bitno, kod postojeće emocionalne napetosti, odnosno da je sposobnost učinioca da shvati značaj dela i mogućnost da upravlja postupcima bila smanjena, ali ne bitno. U pogledu krivice, sud je zaključio da je učinilac postupao sa direktnim umišljajem, jer je bio svestan da zadavanjem udaraca metalnim čekićem jakim intenzitetom oštećenoj po glavi nanosi povrede u deo tela gde se nalaze vitalni organi i da usled tih udaraca može nastupiti smrt oštećene, pa je to i hteo.

Podaci o žrtvi

O žrtvi nedostaju osnovni podaci u presudi. Na osnovu izjave učinioca i ispitanih svedoka može se zaključiti da je oštećena imala dvoje maloletne dece, sina i ćerku, da je sa učiniocem živela u vanbračnoj zajednici u istom stanu osam godina, da su se posle toga razišli, ali su još izvesno vreme bili u emotivnoj vezi, kada je oštećena saopštila učiniocu da želi da vezu prekinu. Iz kriminalistiko tehničke dokumentacije utvrđeno je da je kritične večeri, pre nego što je otišla kod učinioca, oštećena mobilnim telefonom uputila SMS poruku ćerki učinioca i pitala je da li hoće sa njom da pođe kod učinioca, iz čega je sud zaključio da je oštećena „*imala određen stepen nesigurnosti o ishodu razgovora koji je trebalo voditi sa okrivljenim.*”

Na osnovu iskaza svedoka N.N. sa kojim je oštećena bila u novoj emotivnoj i intimnoj vezi, utvrđeno je da su se upoznali preko fejsbuka, a zatim posle nekoliko dana i lično, ubrzo se verili i on joj je poklonio prsten. Nisu živeli zajedno, već svako u svom stanu, ali su planirali da se venčaju i odsele se u grad u kome je živela majka oštećene, da tamo nađu posao. On je odlazio kod nje, upoznao je njenu decu, a ona njegovu majku. Znao je da je sa učiniocem bila u vanbračnoj vezi, to mu je ona saopštila, ali nije ništa loše rekla o njihovom odnosu. Te večeri kada je ubijena oštećena je poslala poruku N.N. da ide u “*stari komšiluk, kod drugarice.*”

Predstavnik porodice oštećene upućen je da imovinskopravni zahtev ostvari u parnici.

Tok krivičnog postupka

Protiv učinioca N.I. Viši javni tužilac u Negotinu podigao je optužicu 10.7.2018. godine zbog krivičnog dela teško ubistvo iz čl. 114 st. 1 tač. 5 KZ. Viši sud u Negotinu doneo je i javno objavio 24.5.2019. godine presudu kojom je učinioca oglasio krivim zbog istog krivičnog dela kao u optužnici. Ipak, sud nije

prihvatio stav javne optužbe da je učinilac lišio života oštećenu na podmukao način i da je od niskih pobuda kod učinioca dominirala patološka ljubomora i mržnja, jer po oceni suda tužilaštvo to nije dokazalo u toku postupka.

U toku glavnog pretresa, pored saslušanja okrivljenog i ispitivanja svedoka izvedene su sledeće dokazne radnje: uvid u zapisnik o uviđaju, izveštaj o forenzičkom pregledu lica mesta, kriminalističko tehničku dokumentaciju, svesku A4 formata sa pisanim tekstom, koja je nađena na licu mesta, dva papira sa ručno pisanim tekstom i jedno blokče manjeg formata, sprovodni list toksikološke laboratorije, veštačenje lekara sudske medicine i Komisije veštaka psihijataru i psihologa, uviđaj na pokretnoj stvari – mobilnom telefonu učinioca.

Ćerka i zet učinioca saslušani kao svedoci izjavili su, pored ostalog, da su učinilac i oštećena bili u vanbračnoj zajednici i da se učinilac tokom trajanja te vanbračne zajednice žalio samo na probleme koje ima sa sinom oštećene. Primetili su da se mesec dana pre kritičnog događaja ponašanje učinioca promenilo, da je govorio kako mu se ne živi, da ga niko ne razume, da je razočaran, a na nedelju dana pre kritičnog događaja im je govorio kako je saznao da je oštećena „ušla u vezu sa drugim muškarcem.“ Ćerka učinioca posvedočila je da je sa učiniocem prekinula kontakt jer je opterećivao svojim pričama da će se ubiti i da će ubiti oštećenu. Iz iskaza svedoka, zeta učinioca, kao i kriminalističko tehničke dokumentacije, proizilazi da mu je učinilac 5.4.2018. godine u 23.24h uputio SMS poruku „*dođi sam ujutru u stan*“, što je on učinio zajedno sa prijateljem i zatekao učinioca kako „*leži u krevetu sa penom na usnama.*“

Iz sadržine telefonskih poruka učinioca, koje je upućivao oštećenoj, kao i onih koje je ona njemu upućivala u periodu od 24.12.2017. do 5.4.2018. sud je utvrdio da je učinilac tražio od oštećene da ga pozove, da se sastanu i vide, podsećao je šta je sve za nju i njenu decu učinio i opominjao rečima „*pa i da si zaljubljena trebalo bi da saslušáš da se ne bi kajala ceo život.*“ Na jasno odbijanje oštećene da ne želi da „*više ima vezu sa njim*“ i da „*mora početi da je mrzi i naći nekog drugog, tj. drugu ženu,*“ učinilac je odgovarao „*da ti kažem bilo šta da si uradila ili šta ćeš uraditi, ja tebe neću mrzeti i neće mi padati na pamet da tražim drugu ženu dok si u Srbiji.*“

Na osnovu izvedenih dokaza, posebno na osnovu prepiske učinioca sa oštećenom i iz sadržaja njegovog dnevnika, sud je zaključio da je učinilac jasno iskazao svoja osećanja ljubomore, ogorčenosti, razočarenja i besa zbog toga što je oštećena prekinula emotivnu vezu sa njim. Osim toga, učinilac je, kako se u presudi navodi, „*nesumnjivo pokazao posesivnost, želju da oštećenu potpuno poseduje kako fizički tako i psihički (telesno i duhovno) bez obzira na njena osećanja, zadajući joj nakon udaraca pesnicom po licu višestruke udarce čekićem po glavi jakog intenziteta, usled kojih udaraca je zadobila povrede*

glave, prelome kostiju lobanje, razorenje mozga i moždanog stabla koje povrede su dovele do smrtne posledice, te je predmetnim radnjama ostvario sva bitna obeležja krivičnog dela teško ubistvo iz čl. 114 st. 1 tač. 5 KZ.“ Sud je takođe utvrdio da je motiv, unutrašnja pobuda zbog koje je učinilac lišio života oštećenu „neostvarena želja da poseduje oštećenu, koja pobuda je suprotna moralu i na visokoj skali negativno moralnog vrednovanja, dakle suprotna vladajućem socio-etičkim normama, osuđujuća od strane većine u društvu, što istu pobudu čini niskom.“

Iako je u dispozitivu presude navedeno da je kod učinioa ponašanje oštećene dovelo do „povišene emocionalne napetosti sa osećanjem ljubomore“ i da je kroz prepisku učinioa sa oštećenom „okrivljeni jasno iskazao svoja osećanja i to ljubomore.“, ljubomora nije prepoznata kao niska pobuda. Ni u nalazu i mišljenju Komisije veštaka ljubomora učinioa nije ocenjena kao „niska pobuda“ sa konstatacijom da je ljubomora kao osećanje postojala, ali nije imala kvalitet patološke ljubomore.

Po oceni suda, za postojanje podmuklosti kao kvalifikatorne okolnosti nisu ostvareni subjektivni i objektivni elementi. „Objektivno gledano, utvrđen način izvršenja, delovanje okrivljenog kritičnom prilikom prvo pesnicom a zatim čekićem, položajem licem u lice, ne ukazuje na neku naročitu i posebnu podmuklost, prikrivenost delovanju objektivnom smislu. S druge strane, iako je učinilac time što je pozvao oštećenu da razgovaraju za „njenu dobrobit i dobrobit njene dece“ iskazao određenu „dozu lukavosti i zloupotrebio poverenje“ oštećene kako bi došla kod njega, on, po nalaženju suda „nije time ispoljio naročitu prepredenost, niti obazrivost koja prevazilazi normalnu.“

Učiniac N.I. je izvršio krivično delo 5.4.2018. godine, optužnica je podneta 10.7.2018. godine, a presuda je doneta 24.5.2019, što znači da je od izvršenja krivičnog dela do okončanja postupka donošenjem presude prošlo jedna godina, jedan mesec i 19 dana.

Krivična sankcija

Presudom Višeg suda u Neogotinu učinilac je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 15 godina. Prema učinioa izrečena je i mera bezbednosti oduzimanja predmeta: jednog metalnog čekića sa drvenom drškom, koji će se po pravosnažnosti presude uništiti.

Prilikom odlučivanja o vrsti krivične sankcije i visini kazne od olakšavajućih okolnosti sud uzeo u obzir „načelno priznanje“ učinioa da je oštećenoj naneo povrede od kojih je nastupila smrtna posledica, godine života, činjenicu da je „čovek u godinama“ (61), dok mu je od otežavajućih okolnosti uzeo u obzir činjenicu da je lišio života svoju bivšu emotivnu partnerku, koja je

znatno mlađa od njega, da je oštećena bila samohrana majka maloletne dece, koju težina posledice najviše pogađa.

KOMENTARI

U ovom predmetu sud je krivično delo pravilno kvalifikovao kao ubistvo iz niskih pobuda, propisano čl. 114 st.1 tač. 5 KZ. Međutim, očigledno je da sam sud ima problem sa prepoznavanjem, razumevanjem i imenovanjem niskih pobuda. Naime, sud u dispozitivnu presude navodi da je žrtva femicida „stupila u emotivnu vezu sa drugim muškarcem, što je kod njega (učinioca prim. autorki) sve dovelo do povišene emocionalne napetosti sa osećanjima ljubomore, ogorčenosti i besa, te izazvalo nisku pobudu – želju da istu potpuno poseduje kako fizički tako i psihički, bez obzira na njena osećanja, a kod neostvarenosti iste želje doneo odluku da je liši života.” Ovakvo objašnjenje niske pobude, koja je po mišljenju suda uzrokovana stupanjem žrtve femicida u emotivnu vazu sa drugim muškarcem, simptomatično je zbog toga što implicira da je žrtva svojim postupcima kod tuženog izazvala nisku pobudu, i da se, tek kada je stupila u emotivnu vezu sa drugim muškarcem, kod učinioca javila želja da je „potpuno poseduje”. Ovakav stav suda je neprihvatljiv jer želja za potpunim fizičkim i psihičkim posedovanjem partnerke nije nastala u trenutku saznanja činjenice da je žrtva femicida stupila u emotivnu vezu sa drugim muškarcem, već je postojala i pre toga i izraz je stava učinioca da je partnerka njegovo vlasništvo.

S druge strane, iako u dispozitivu kontaktuje da je stupanje žrtve u emotivnu vezu sa drugim muškarcem kod učinioca izazvalo osećanje ljubomore, ogorčenosti i besa, u obrazloženju presude sud decidirano navodi da što se tiče osećanja ljubomore zbog saznanja učinioca da je oštećena bila u vezi sa drugim čovekom, sud je stao na stanovište da je ljubomora postojala, ali da nije imala „kvalitet patološke ljubomore”, te da je to razlog zbog koga ne predstavlja nisku pobudu. Nejasno je u kontekstu okolnosti konkretnog slučaja, kakva je granica/razlika između tzv. „patološke ljubomore” i „obične ljubomore” i zašto sud osećanje ljubomore, koje je kod učinioca sasvim izvesno postojalo, ne smatra niskom pobudom. Ljubomora koja je kod učinioca postojala predstavlja, sama po sebi, nisku pobudu jer je izraz nepristajanja na slobodu izbora partnerke, zasnovana je isključivo na emocijama učinioca koje se više vrednuju nego život druge osobe, manifestacija je rodno stereotipnog stava učinioca prema partnerki, na čiju ličnost i seksualnost on, kao muškarac, polaže puno pravo, koje mu žrtva femicida negira. Sasvim je izvesno da su kulturne norme te koje „posreduju” između ljubomore, besa i ljutnje i akta nasilja prema žrtvi zbog toga što je stupila u emotivnu/seksualnu vezu sa drugim partnerom, jer upravo te norme podstiču (ili obeshrabruju) transformaciju ljubomore, besa i ljutnje u nasilje, uključujući i izvršenje femicida.

U vezi sa tim, ukazujemo da se u sudskoj praksi ne prepoznaje da je ekstremna ljubomora, u suštini, moćno sredstvo kojim učinioci ispoljavaju kontrolu i to na dva različita načina. Prvo, pozivajući se na ljubomoru, učinioci nasilja računaju na društveno „razumevanje“ muškarca koji kažnjava ženu koja ga je ponizila čineći ga „rogonjom“. Time oni zapravo nastoje da ublaže sopstvenu krivicu za izvršeno delo, oslanjajući se na jedan od najmoćnijih kulturnih stereotipa. U odnosu prema supruzi/partnerki, ljubomora je opravdanje za ispoljavanje posesivnosti i direktne kontrole njenog ponašanja, koje se ostvaruje nadgledanjem svega što ona radi, osoba koje susreće, načina na koji se oblači i sl.⁵⁵

Evidentno je da se sud nastojao da sagleda odnos žrtve i učinioca, ali ga je nepoznavanje rodne zasnovanosti femicida onemogućilo da na adekvatan način sagleda da su u konkretnom slučaju ljubomora i želja za osvetom zbog napuštanja učinioca i stupanja žrtve u emotivnu vezu sa drugim muškarcem rodno motivisane pobude iz kojih je učinilac svoju bivšu partnerku lišio života. Moglo bi se reći da je u konkretnom slučaju ubistvo partnerke „školski“ primer femicida – rodno zasnovanog ubistva žene.

Kazna za izvršeno delo je blaga, imajući u vidu način izvršenja dela i motive zbog kojih je izvršeno. Olakšavajućim okolnostima dat je prevelik značaj. Nejasno je zašto je olakšavajuća okolnost činjenica da je učinilac „čovek u godinama“ i šta uopšte znači, u kontekstu izvršenja krivičnog dela teško ubistvo, da učinilac ima 61 godinu.

⁵⁵ Coker, K. D. Heat of Passion and Wife Killing: Men Who Batter/Men Who Kill, , 2 S. Cal. Rev. L. & Women's Stud. 71 (1992) p. 94. Dostupno na: https://repository.law.miami.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1622&context=fac_articles (pristup 17. 10. 2020).

Medijsko izveštavanje

Uzorak iz medija o ovom slučaju femicida uključivao je 12 tekstova.⁵⁶

Primena smernica za medijsko izveštavanje	Nije primenjeno devet od 10 smernica.	Primenjena je samo smernica da se nasilje i žrtva ne ismevaju, dok su sve ostale smernice prekršene. U većini medijskih objava navedena su puna imena žrtve i učinioca, a objavljene su i njihove fotografije. Iako nema direktnog prebacivanja odgovornosti za nasilje na žrtvu, obrazlaganje razloga za femicid (npr. ljubomora) indirektno može na ovo da ukaže. Prisutno je i senzacionalističko izveštavanje o nasilju, kako kroz naslove, tako i kroz tekstove. Većina medija insistira na potpuno nerelevantnom podatku koji se tiče datuma femicida, odnosno, svuda se navodi da je zločin izvršen na praznik Veliki petak, a spominju se nerelevantni podaci u vezi sa hrvatskim državljanstvom žrtve. Ni u jednom od tekstova nema edukativnih sadržaja i kritičkog prikaza nasilja prema ženama.
---	---------------------------------------	---

⁵⁶ 06.04.2018, Srbija Danas, *Horor u Srbiji na Veliki petak: Čekićem ubio nevenčanu ženu, pa digao ruku na sebe*, dostupno na: <https://www.srbijadanas.com/vesti/hronika/horor-u-srbiji-na-veliki-petak-cekicem-ubio-nevencanu-zenu-pa-digao-ruku-na-sebe-2018-04-06>; 06.04.2018, Telegraf, *Stravično ubistvo kod Kladova: Udarao čekićem ženu do smrti, pa popio šaku lekova*, dostupno na: <https://www.telegraf.rs/vesti/hronika/2949104-stravicno-ubistvo-kod-kladova-udarao-cekicem-zenu-do-smrti-pa-popio-saku-lekova>; 06.04.2018, Informer, *PORODIČNA DRAMA U KLADOVU: Nevenčanu suprugu UBIO ČEKIĆEM, pa pokušao samoubistvo!*, dostupno na: <http://informer.rs/hronika/vesti/376370/porodicka-drama-kladovu-nevencanu-suprugu-ubio-cekicem-pokusao-samoubistvo>; 07.04.2018, Kurir, *UŽASAN ZLOČIN U KLADOVU! UBIO BIVŠU DEVOJKU ČEKIĆEM, PA POKUŠAO DA SE OTRUJE: Nije mogao da podnese da se Mirjana zabavlja s drugim čovekom*, dostupno na: <https://www.kurir.rs/crna-hronika/3026601/uzasan-zlocin-u-kladovu-ubio-bivsu-devojkku-cekicem-pa-pokusao-da-se-otruje-nije-mogao-da-podnese-da-se-mirjana-zabavlja-s-drugim-čovekom>; 07.04.2018, Telegraf, *Ubio nevenčanu suprugu na Veliki petak u Kladovu: Presudio Mirjani s dva udarca čekićem (FOTO)*, dostupno na: <https://www.telegraf.rs/vesti/hronika/2949299-ubio-nevencanu-suprugu-na-veliki-petak-u-kladovu-presudio-mirjani-s-dva-udarca-cekicem-foto>; 07.04.2018, Espresso, *NA VELIKI PETAK JE UBIO ČEKIĆEM U GLAVU: Ovo je MONSTRUM iz Kladova, osumnjičen je i za ubistvo TASTA! (FOTO)*, dostupno na: <https://www.espreso.rs/vesti/hronika/240551/na-veliki-petak-je-ubio-cekicem-u-glavu-ovo-je-monstrum-iz-kladova-osumnjicen-je-i-za-ubistvo-tasta-foto>; 07.04.2018, Blic, *ZET ZATEKAO JEZIV PRIZOR U STANU Ubio bivšu devojkku čekićem, pa pokušao da se otruje*, dostupno na: <https://www.blic.rs/vesti/hronika/zet-zatekao-jeziv-prizor-u-stanu-ubio-bivsu-devojkku-cekicem-pa-pokusao-da-se-otruje-vbpzkmk>; 08.04.2018, Srbija Danas, *NA VELIKI PETAK JE UBIO ČEKIĆEM U GLAVU: Detalji ubistva u Kladovu na veliki praznik*, dostupno na: <https://www.srbijadanas.com/vesti/hronika/na-veliki-petak-je-ubio-cekicem-u-glavu-detalji-ubistva-u-kladovu-na-veliki-praznik-2018-04-08>; 09.04.2018, Srbija Danas, *Ispivali JEZIVI detalji tragedije u Kladovu: Sin UBIJENE Mirjane JEO po komšiluku, razlog KIDA DUŠU (FOTO)*, dostupno na: <https://www.srbijadanas.com/vesti/hronika/ispivali-jezivi-detalji-tragedije-u-kladovu-sin-ubijene-mirjane-jeo-po-komsiluku-razlog-kida-dusu-2018-04-09>; 09.04.2018, Vesti.rs (izvor: Srbija Danas), *MIRJANA HTELA DA POBEGNE IZ PAKLA ALI JU JE ZADESILA STRAŠNA SUDBINA: DA LI JE OVO MOTIV UŽASNOG ZLOČINA U KLADOVU?*, dostupno na: <https://www.vesti.rs/Vesti/Mirjana-htela-da-pobegne-iz-PAKLA-ali-ju-je-zadesila-STRASNA-sudbina-Da-li-je-ovo-motiv-uzasnog-zlocina-u-kladovu.html>; 09.04.2018, Novosti, *Zbog ljubomore ubio čekićem*, dostupno na: <https://www.novosti.rs/vesti/naslovna/hronika/aktuelno.291.html%3A721179-Zbog-ljubomore-ubio-cekicem>; 09.04.2018, Alo, *STRAVIČAN ZLOČIN NA VELIKI PETAK Suprugu ubio čekićem, stan iznajmio samo da bi počinio zločin?!*, dostupno na: <https://www.alo.rs/vesti/hronika/suprugu-ubio-cekicem-stan-iznajmio-samo-da-bi-pocinio-zlocin/157435/vest>

Rodni stereotipi i obrasci koji relativizuju nasilje i femicid	Ne	Mediji su izveštavali o „porodičnoj drami“, čime se nasilje potpuno relativizuje. Pored toga, u većini medija je navedeno da je ljubomora razlog za izvršenje femicida, bez ikakvog kritičkog osvrta. To uključuje izraze u naslovima medija i tekstovima poput: <i>zbog ljubomore ubio čekićem; jer ga je ostavila; jer je počela da se viđa sa drugim muškarcem; nije mogao da podnese da se ona viđa sa drugim muškarcem...</i> Na ovaj način se nasilje relativizuje, promovišu se rodni stereotipi i ideja da je žena „vlasništvo“ muškarca, te da nema prava da ga ostavi.
Informacije o okolnostima i postupanju institucija	Ne	Nema navoda u medijima o postupanju institucija pre izvršenja femicida. Navodi se da je nakon izvršenog krivičnog dela učinilac popio tablete pokušavajući da „presudi“ sebi, usled čega je zbrinut u bolnici i nakon toga prebačen na psihijatrijsko odeljenje bolnice.
Komentar – opšta ocena medijskog izveštavanja		U medijskom izveštavanju o ovom slučaju veoma su prisutni senzacionalistički naslovi i opisi zločina, uz korišćenje reči „horor, drama, monstrum, užas“ u naslovima i tekstovima. Iznošene su mnoge nerelevantne informacije za ovaj femicid. Kroz jezičke konstrukcije u tekstovima je ostavljeno dosta prostora za prenošenje odgovornosti na žrtvu, a prisutna je i viktimizacija maloletne dece žrtve. Nije istaknuto da je pokušaj samoubistva učionioca, nakon počinjenog femicida, ujedno i pokušaj potpunog preuzimanja kontrole, što ostavlja prostor javnosti za „romantizovanje“ zločina usled „nemogućnosti okrivljenog da podnese da ga žrtva ostavi“.

Slučaj br. 3: učinilac S.M. žrtva S.Z.

Modalitet izvršenja, obeležja i pravna kvalifikacija krivičnog dela

Optužnicom Višeg javnog tužilaštva u Beogradu Kto. br. 312/17 od 8.11.2017. godine učinilac S.M. je optužen da je izvršio krivično delo teško ubistvo iz čl. 114 st. 1 tač. 1 KZ. Viši sud u Beogradu (VJT) nije prihvatio pravnu kvalifikaciju krivičnog dela iz optužnice i učionioca S.M. je proglasio

krivim za krivično delo ubistva iz čl. 113 KZ. Odlučujući po žalbama javnog tužioca, učinioca i njegovog branioca, Apelacioni sud u Beogradu preinačio je prvostepenu presudu u pogledu odluke o kazni, dok je kvalifikacija krivičnog dela ostala ista kao u prvostepenoj presudi.

U dispozitivu prvostepene presude navedeno je da je učinilac S.M. 30.5.2017. godine, od 19h do 19.30h u dnevnom boravku stana lišio života oštećenu – svoju majku, na taj način što je više puta udario šakom stisnutom u pesnicu i šutirao u predelu glave i tela i naneo joj niz povreda, a zatim je kuhinjskim nožem dužine 28 cm i dužine sečiva oko 15 cm zadao više uboda i sekotina u predelu tela i vrata, tako da je smrt nastupila usled iskrvavljenja iz presečenog srca i ushodnog dela aorte. Oštećena je zadobila niz povreda u vidu oguljotine u predelu čela, krvne podlive u predelu desne slepoočnice, desnog predušnog i jagodičnog predela lica, leve polovine grudnog predela, donje polovine desne bočne strane grudnog koša i leve nadlanice, nagnječine kože u predelu leve slepoočnice, levog podočnog i jagodičnog predela lica, nosne piramide, prednje strane desnog ramena i levog poddojkinog predela i nagnječine kože u predelu leve i desne podlaktice, kao i prelome IX-XII desnog rebra; a od kuhinjskog noža više uboda i sekotina u predelu tela i vrata u vidu: *ubodine u levoj polovini grudnog predela u čijem kanalu su presečeni zid ushodnog dela aorte i prednji zid desne komore srca, ubodine u predelu donjeg spoljašnjeg kvadranta leve dojke u čijem kanalu je prosečen prednji zid leve komore srca, ubodine u levom podpazušnom predelu u čijem kanalu je uboden gornji režanj levog plućnog krila, ubodine u predelu leve polovina trudnog koša i kanal u kome je uboden gornji režanj levog plućnog krila, ubodine u levom podpazušnom predelu, 3 ubodine u predelu leve polovine prednje strane grudnog koša u čijim kanalima su povređeni grudni mišići, ubodine u predelu leve bočne strane grudnog koša, koja je imala kanal u kome je ubodena slezina, ubodine u levom slabinskom predelu, koja je imala kanal u kome su prosečeni leđni mišići, ubodine na nadlanenoj strani desne podlaktice, sekotine na donjem članku palca leve šake; sekotine na nadlanenoj strani desne podlaktice, 5 sekotina u predelu vrata od čega 3 na prednjoj strani i 2 na zadnjoj strani vrata, od kojih je sekotinom u središnjem delu prednje strane vrata presečen prednji zid dušnika, a kod ostalih sekotina su presečeni površni mišići ove regije tela.*

Učinilac je postupao sa umišljajem, ali u stanju bitno smanjene uračunljivosti, što znači da je njegova sposobnost da shvati značaj krivičnog dela koje je izvršio i mogućnost da upravlja postupcima bila bitno smanjena usled povišene emocionalne napetosti sa psihološkim sadržajem afekta besa visokog intenziteta u stanju alkoholne opijenosti i pod dejstvom marihuana zbog čega je došao u stanje jake razdraženosti koje je sam izazvao svojom krivicom.

Prvostepeni sud je izvršio prekvalifikaciju krivičnog dela iz optužnice i našao da u radnjama učinioca postoje elementi krivičnog dela ubistva iz čl. 113 KZ, jer je utvrđeno da nisu ispunjene subjektivne okolnosti da bi se ubistvo kvalifikovalo kao teško ubistvo izvršeno na svirep način iz čl. 114 st. 1 tač. 1 KZ, kako je u optužnici VJT navedeno.

U obdukcijom zapisniku Odeljenja za sudsku medicinu IPSM VMA S. br. 96/17 od 01.06.2017. godine navedene su sve povrede koje je oštećena zadobila, kao i način nanošenja tih povreda tupinom zamahnutog mehaničkog oruđa i šiljkom i oštricom zamahnutog mehaničkog oruđa. Konstatovano je da je smrt oštećene nasilna i da je nastupila usled iskrvavljenja ushodnog dela aorte i ubodina srca, a da su u svom skupnom dejstvu sve povrede i rane predstavljale tešku telesnu povredu i da je smrt ubilačka.

Na osnovu tragova pronađenih prilikom uviđaja i izvršene obdukcije, obavljeno je sudsko-medicinsko veštačenje povreda koje su nanete oštećenoj. Oštećena je zadobila veći broj ubodina (11), nanesenih dejstvom šiljka i oštrice mehaničkog oruđa (noža) i sekotina (7) nanesenih dejstvom oštrice mehaničkog oruđa (noža), a da su od svih zadobijenih ubodina dve, usled iskrvavljenja iz prosečnog srca i ushodnog dela aorte, neposredno dovede do smrtnog ishoda, i to ubodina u levoj polovini grudnog predela, u čijem kanalu su prosečeni zid početka ushodnog dela aorte i prednji zid desne komore srca i ubodina u predelu donjeg spoljašnjeg kvadranta leve dojke, u čijem kanalu je prosečen prednji zid leve komore srca, a da su obe nanesene delovanjem šiljka i otrice noža pravcem od napred put nazad, sleva udesno i naniže, kao i da je delovanjem šiljka i oštrice noža sa prednje strane pokojna zadobila i ubodinu u levom podpazušnom predelu u čijem je kanalu uboden gorni režanj levog plućnog krila, sa istim pravcem delovanja šiljka i oštrice noža. Veštak se izjasnio da je oštećena zadobila i brojne povrede koje su nanete višekratnim dejstvom tupine zamahnutog mehaničkog oruđa, najverovatnije udarcima šakom stisnutom u pesnicu ili stopalom obuvenom u obuću.

U dopunskom nalazu i mišljenju od 6.11.2017. godine veštak je ostao pri datom mišljenju na okolnost vrste, težine i mehanizma nastanka povreda, istakao je da je prema karakteru, lokalizaciji i težini povreda vrlo verovatno da je oštećena pre smrtonosnih povreda zadobila povreda nanete tupinom mehaničkog oruđa (udarcima šakom stisnutom u pesnicu ili stopalom obuvenim u odgovarajuću obuću) i odbrambene povrede, a zatim ubodine i sekotine na prednjoj (pretežno levoj) strani tela gde su i navedene smrtonosne ubodine i da je verovatno na kraju zadobila sekotine na zadnjoj strani vrata, kada je već bila u ležećem položaju u kome je zatečena, okrenuta na stomak, sa levom rukom savijenom u laktu i šakom ispod grudi, a desnom rukom podignutom u visini ramena i oslonjena glavom o desnu mišicu, opruženih nogu, te da iz svega direktno proizilazi činjenica *da je oštećena bila izložena teškoj duševnoj*

patnji i jakim fizičkim bolovima tokom zadobijanja svih navedenih povreda pre nastupanja smrtnog ishoda.

Ličnost i ponašanje učinioca

Zbog anonimiziranosti podataka u presudi nije moglo da se utvrdi godina kada je učinilac rođen,⁵⁷ kakvog je obrazovanja i zanimanja, da li je zaposlen, kakav je njegov porodični status i sl. Takođe je ostalo nepoznato kakvi su odnosi bili u njegovoj primarnoj porodici, kakav je bio njegov odnos sa roditeljima, da li je bilo sukoba u primarnoj porodici između roditelja i njega i roditelja i kako je porodica funkcionisala jer sud ove podatke nije prikupio. Svedok, socijalni radnik Centra za socijalni rad, izjavio je da je od oštećene i strica učinioca saznao da je učinilac kao dete bio destruktivan, hiperaktivan i agresivan, kao i da je od strica koji je tada imao preko 80 godina tražio novac. Učinilac je bio više puta osuđivan, što je sud utvrdio iz izvoda Kaznene evidencije: presudom Drugog opštinskog suda u Beogradu K. br. 1093/02 od 31.10.2002. godine zbog krivičnog dela iz člana 53. st.1 KZ RS na kaznu zatvora u trajanju od 6 meseci, uz koju mu je izrečena mera bezbednosti obaveznog psihijatrijskog lečenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi, presudom Drugog opštinskog suda u Beogradu K. br. 417/05 od 5.12.2005. godine zbog krivičnog dela iz člana 118a st. 2. u vezi člana 54. st. 2. KZ RS na kaznu zatvora od 11 meseci, presudom Drugog opštinskog suda u Beogradu K. br. 1301/05 od 20.03.2006. godine zbog krivičnog dela iz člana 118a st. 1. KZ na kaznu zatvora od 1 godine i 6 meseci, presudom Okružnog suda u Beogradu K. br. 391/05 od 14.3.2006. godine zbog krivičnog dela iz člana 245. st. 3. KZ, kada mu je izrečena uslovna osuda, tako što mu je utvrđena kazna zatvora u trajanju od 4 meseca, sa rokom proveravanja od 1 godine i presudom Drugog opštinskog suda u Beogradu K. br. 337/07 od 7.8.2007. godine zbog krivičnog dela iz člana 194. st.1. KZ na kaznu zatvora u trajanju od 6 meseci. Učiniocu je bio određen pritvor i u pritvoru se nalazio od 2.6.2017. godine do upućivanja na izdržavanje kazne.

U postupku pred tužiocem učinilac se branio ćutanjem, navodeći da je popio veliku količinu lekova i da nije sposoban da iznosi odbranu i odgovara na pitanja, a na glavnom pretresu je naveo da je duži niz godina imao loše odnose sa svojom majkom. Do sukoba je došlo posle smrti njegovog oca 6.5.1999. godine, kada se on u ostavinskoj raspravi, mesec-dva pre punoletstva, odrekao svega u korist majke, računajući da će nastaviti da žive kao što su i ranije živeli. Naveo je da su već nakon tri meseca počeli problemi, da je ona počela čudno da se ponaša, odsustvovala od kuće po mesec-dva, počela da ima „*muške prijatelje*“,

⁵⁷ U dnevnom novinama „Kurir“ 2.6.2017. objavljeno je da je S.M. (36) ubio majku (67), da je posle izvršenja ubistva bio u bekstvu i da ga je policija uhapsila u Pirotu u blizini tvrđave Kale. Dostupno na: <https://www.kurirs/crna-hronika/3288495/ubici-majke-na-vidikovcu-15-godina-prvo-je-tukao-pesnicom-pa-sutirao-u-glavu-a-onda-ubadao-i-sekao-nozem-stankovicu-apelacioni-sud-kaznu-povecao-za-2-godine>, pristup 30.10.2020.

lutala je parkom i upoznavala razne ljude kojima se žalila da je on maltretira i da nema gde da ode jer je on ne pušta u stan, pa su je oni odvodili kod sebe kući gde je spavala i jela, a kada bi je pitao gde ide i kako da je nađe ako mu zatreba, ništa nije govorila. Kad je postao punoletan počeo je da radi i zarađuje, plaćao je račune, a nju nije interesovalo šta radi i da li ima šta da se jede u kući, niti je brinula o njemu, a nije je bilo briga ni da li su računi plaćeni, iako je i dalje primala očevu penziju. Inače, dok je bio živ, njegov otac je „*bio strog, ali i stub porodice*“, izdržavao ih je a ona je „*bila domaćica i nigde nije radila*“ tako da nije imala prijatelje. Misli da se tako ponašala na nagovor svog prijatelja, zajedno su hteli da ga liše poslovne sposobnosti da ne bi imao prava na stan, mada se on sam odrekao tog prava, ali oni nisu hteli ni da on živi tu.

Učinioc je dalje naveo da se njegova majka još dok mu je otac bio živ, lečila i ambulatno u „Dr. Laza Lazarević“ i u Padinskoj Skeli, da je u toku 2002. godine dva meseca odsustvovala od kuće, a kada se jednom prilikom vratio s posla, zatekao je otključan stan, pa je ušao unutra i video je kako leži na krevetu sa obrijanom glavom i flasterom na glavi, rekavši mu da je imala operaciju i da se radilo o tumoru, a lekari su mu kasnije rekli da se radilo o mekom tkivu i da nije bilo potrebe da se obrije cela glava, ali da je ona to tražila. Protiv njega je pokrenut krivični postupak po njenoj prijavi da joj je naneo tešku telesnu povredu „*u vezi toga što je operisala*“, a on nije mogao da dokaže da joj on to nije uradio, jer je bio mlad i nije znao kako da se brani, pa je samo na osnovu medicinske dokumentacije osuđen na šest meseci zatvora i izrečena mu je mera bezbednosti. Ukupno je četiri puta osuđen za nasilje u porodici izvršeno nad majkom i sve je kazne izdržao zaključno sa 2007. godinom, iako nikada nije podigao ruku na nju, niti joj je ikada naneo neku povredu, ali se „*ona uvek predstavlja kao žrtva, njoj se verovalo i bila je spremna na sve, a on nije imao mogućnosti da se odbrani, jer je bio okvalifikovan kao nasilnik koji napada svoju majku*“.

Tokom 2005. godine, kako učinioc navodi, upoznao je devojkicu T. sa kojom je počeo da se zabavlja, a kasnije se oženio. Ona je bila upućena u sva dešavanja, čak su ona i njena majka prilikom ranijih suđenja svedočile u njegovu korist, ali je ipak priveden na izdržavanje kazne. Te godine se i odselio iz stana jer je shvatno da je situacija nepodnošljiva, ali je njegova majka saznala gde žive, proganjala ih, pozivala telefonom, pretila im, vređala njegovu suprugu, nazivala je pogrđnim rečima, „*išla za njom po prodavnicama i govorila joj da je kurva, a takođe i njenu rodbinu i sve ih vređala i uhodila, a tako se ponašala i prema njegovim ranijim devojkama i prema njegovim drugarima, koje nije vređala, ali se stalno bunila što dolaze*“. Dok mu se dete nije rodilo, klela ga je i govorila „*dabogda da ga nikada ne povede za ruku*“, a nakon što se rodilo, prvi put ga je videla posle dve godine, kada ga je odveo na njen zahtev, ali se prema njemu nije loše ponašala i igrala se sa njim. „*Zbog takvog ponašanja su je svi od rodbine izbegavali i sa njima nije imala nikakav odnos, iz kog razloga niko nije*

hteo da je sahrani, niti da dođe na njenu identifikaciju, pa je to morala da uradi njegova supruga T.“

Dalje je učinilac naveo je da su decembra 2013. godine on i njegova supruga ostali bez posla, jer je firma u kojoj su radili propala, pa kako više nisu mogli da plaćaju stan, dogovorili su se da odu da žive kod njenog dede, gde su živeli do januara ili februara 2016. godine, kada njegova supruga više nije mogla da živi tamo, pa se vratila sa detetom u stan kod svoje majke dok prođe zima, a on je ostao u kući njenog dede. Međutim, ubrzo je tu došao otac njegove supruge sa svojim pastorkom i psom, pa je postalo nepodnošljivo, jer se sa njima nije slagao i na kraju je došlo do sukoba između njega i pastorka njenog oca, posle čega on bukvalno nije imao gde da ode. U međuvremenu se zaposlio, ali je ostao i bez tog posla, na kraju se zaposlio u fabrici čarapa u blizini te kuće.

Polovinom decembra 2016. godine bio je očajan, palo mu je na pamet da pokuša da se pomiri sa majkom, pa je krajem 2016. godine, dva-tri dana pre Nove godine, otišao kod majke u stan, ali ona nije htela da mu otvori, a sutradan mu je poslala poruku i pitala ga zašto je dolazio, nakon čega je ponovo otišao kod nje. Tada mu je otvorila vrata i pustila ga u stan, pričali su oboje „*sa zadržskom*“, a za Novu godinu mu je poslala poruku i pitala ga da li može da dovede svog sina kod nje. Sa ovim se složila njegova supruga, ali samo pod uslovom da se on ne odvajava od deteta. Kada je odveo sina kod majke, pitao je da li može i on da boravi u stanu i da plaća račune, ali mu ona nije dozvolila, pa je dete vratio kod supruge i otišao da prespava u motelu, jer je bila strašna zima. „*Jako je primio platu, kada je platio sve obaveze, ostalo mu je 1.000,00 dinara u džepu, a bio je Badnji dan i veoma hladno, pa je pozvao majku i zamolio je da boravi kod nje, što mu ona ponovo nije dozvolila, nakon čega je u više navrata zvonio i molio da ga pusti unutra*“. Majka ga je ipak pustila i bio je sa njom u stanu do kritičnog događaja.

Kritičnog dana je radio u prvoj smeni, od 06,00 do 14,00 časova, a posle posla, iscrpljen i umoran, „*seo je na piće*“, popio je 7-8 piva i popušio jedan džoint marihuane, zatim je pozvao majku i pitao da li može da dođe kući, što je ona dozvolila. Sa majkom je uspeo normalno da razgovara, bez tenzije, pitala ga je da li je gladan, a on je rekao da nije, ali je pitao da li ima nešto da se popije, na šta mu je ona dala flašu u kojoj je bilo oko pola litre rakije, on je svu rakiju popio, pušio je i cigarete. Sve to ga je „*uhvatilo*“, ali i dalje su pričali najnormalnije, gledali su TV, a onda ga je ona pitala da dovede sina kod nje, na šta joj je on rekao da ne može jer je dete imalo boginje i bilo mu je loše. Nakon toga ju je normalnim tonom pitao šta planira sa stanom, a ona je na to žustro reagovala, skočila je sa stolice i drsko visokim tonom mu rekla „*stan je prodat, boli me p... za tvoju ženu kurvu i tvoje dete kopile*“, nakon čega se on više ne seća šta se desilo. Prvo što je video bilo je kako ona leži u lokvi krvi potrbuške u dnevnoj sobi. Nije ništa preduzeo osim što je pozvao suprugu telefonom i rekao

joj šta je uradio. Video je krvav nož, ali nije mogao da se seti da je bilo šta radio sa njim, pa ga je uzeo i stavio u svoju torbu, gde je stavio i dve flaše rakije. Zatim je uzeo i torbu sa svojim stvarima i zatvorio stan, ne razmišljajući ni o čemu, a video je da majka ne daje znake života. Posle toga je otišao kod supruge, bez predstave o vremenu, a kada mu je otvorila vrata i pitala ga je da li je normalan i da li zna koliko je sati, rekao joj je da hoće da vidi dete i nju, ušao je unutra, poljubio dete koje je bilo budno i nju, a kao kroz maglu se seća da je supruzi dao neki novac. Odatle je otišao na parking na ulazu sa namerom da sebi oduzme život, zaspao je na klupi u sedećem položaju, a kada se probudio oko tri ujutru, sačekao prvi autobus za grad i otišao kod svog druga, a nož je bacio usput u šipražje. Kada je otišao kod druga nije mu rekao šta je uradio. Narednog dana je takođe ostao u njegovom stanu, a drug mu je rekao da ga traži policija, da znaju šta je uradio. Kada je drug otišao, hteo je sebi da oduzme život, tako što je popio flašu alkoholnog pića i tablete koje koristi za epilepsiju... više se ničega ne seća. Sledeće čega se seća je da se probudio u policiji, da su došla neka dva inspektora koja su ga pitala gde je nož, pa ih je odveo do mesta gde ga je bacio u šipražju, gde su nož našli i zatim ga odveli kod tužioca. Tužiocu je uspeo da kaže samo osnovne podatke o sebi i nije „*iznosio odbranu.*“

U izveštaju o lečenju učinioca Specijalne zatvorske bolnice u Beogradu od 2.10.2018. godine konstatovano je da je učinilac u dva navrata bio na lečenju kod njih, prvi put u periodu od 13.12.2012. do 7.7.2013. godine po presudi Drugog opštinskog suda u Beogradu K. Br. 1093/02 od 30.8.2002. godine kojom je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od šest meseci zbog krivičnog dela teška telesna povreda iz člana 53. KZ RS i izrečena mu je mera bezbednosti obaveznog psihijatrijskog lečenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi, kada se nalazio na Odseku „A“ za obavezno lečenje akutnih psihijatrijskih bolesnika sa dijagnozom F60.3 — emocionalno nestabilan poremećaj ličnosti, a mera je trajala duže od izrečene kazne zatvora. Drugi put je lečen u periodu od 2.6.2017. godine do 13.7.2017. godine, kao pritvorenik Okružnog zatvora u Beogradu, kada se nalazio na Odseku „E“ za lečenje osuđenih i pritvorenih lica obolelih od akutnih psihijatrijskih bolesti sa završnom dijagnozom F60.3, nakon čega je vraćen u Okružni zatvor u Beogradu.

Prema nalazu i mišljenju veštaka sudskih psihijatara, učinilac je osoba sa emocionalno nestabilnim poremećajem ličnosti sa intelektualnim sposobnostima u granicama proseka. Kod njega nisu registrovani klinički simptomi alkoholne zavisnosti, toksikomanske zavisnosti od opojnih droga, duševne bolesti, duševne zaostalosti, privremene duševne poremećenosti, niti druge teže duševne poremećenosti, zbog čega nije indikovano izricanje mere bezbednosti medicinskog karaktera. Posle iznošenja odbrane učinioca, u dopunskom nalazu i mišljenju veštaka konstatovano je „*da se učinilac u vreme izvršenja krivičnog dela koje mu se stavlja na teret nalazio u stanju povišene emocionalne napetosti sa psihološkim sadržajem afekta besa visokog intenziteta,*

kao i u stanju alkoholne opijenosti i pod dejstvom psihoaktivne supstance marihuane, te da su njegove sposobnosti shvatanja značaja dela i mogućnosti upravljanja postupcima bile bitno smanjene." Na glavnom pretresu, imajući u vidu iskaz učinioca o konfliktu sa majkom, veštaci su zaključili da je tokom tog konflikta kod učinioca došlo do pojave afekta, pri čemu su imali u vidu i njegov iskaz o situaciji koja je prethodila događaju i dugogodišnji konflikt sa majkom, a takođe i neposredni događaj, da je trpeo uvrede od strane majke. „*Zbog njegovih dugogodišnjih nesporednosti sa majkom i neposrednog verbalnog konflikta sa njom, kod optuženog je postojala stalna emocionalna napetost koja je tokom verbalnog konflikta naglo dobila na intenzitetu i dobila kvalitet afekta besa visokog intenziteta, koji u medicini može odgovarati medicinskoj komponenti stanja jake razdraženosti*”. Što se tiče uticaja marihuane i alkohola, mišljenje veštaka je da u konkretnoj situaciji to bio sporedni, odnosno potpomažući faktor, a da je dominantno dejstvo na njegovo psihičko stanje imao opisani afekt besa, kao i da je on, s obzirom na strukturu ličnosti, svakako podložniji neodmerenom i nepromišljenom ponašanju i afektivnom reagovanju, odnosno njegov prag tolerancije na frustracije je znatno niži u odnosu na ostale osobe.

Veštaci su napomenuli da su se o afektu besa visokog intenziteta izjasnili na osnovu odbrane učinioca „*jer nisu imali druge podatke u spisima, a kako je od kritičnog događaja prošlo godinu do dve, prilikom pregleda optuženog nisu primetili njegovu uznemirenost i reakciju u vezi tog događaja, s tim što je njegov iskaz prilikom pregleda bio identičan odbrani na glavnom pretresu. Okrivljeni nema duševnu niti psihičku bolest, a ovo je bila samo jedna njegova trenutna agresivna reakcija*”. Nesećanje o kome se učinilac izjašnjavao u vezi dela kritičnog događaja, po mišljenju veštaka, može biti posledica opisanog afektivnog stanja, kao i konzumiranja alkohola i marihuane, s tim što nisu mogli da utvrde stepen alkoholisanosti, s obzirom da nije bilo nalaza alkoholemije, a nije praksa da se na osnovu onoga što optuženi navede o tome šta je i koliko popio, utvrđuje stepen alkoholisanosti. Što se tiče trajanja afekta, veštaci su se izjasnili da je trajao koliko i sam kritični događaj, a da je nakon preduzimanja deliktne radnje došlo do pražnjenja afekta. „*Afekt predstavlja intenzivno i kratkotrajno stanje koje može trajati nekoliko minuta i duže, što znači da je moglo da traje sve vreme dok je optuženi nanosio povrede pokojnoj kritičnom prilikom, a nakon okončanja konflikta dolazi do pada afekta i on gubi na intenzitetu, što znači da počinje da opada kada žrtva više ne pruža otpor ili ne daje znake života*.”

Kasnije ponašanje učinioca, po mišljenju veštaka, proizilazi iz strukture njegove ličnosti. Veštaci nisu mogli da se izjasne o tome „*da li je učinilac u stanje afekta besa došao zbog vređanja od strane majke ili zbog dugogodišnjeg sukoba sa njom, jer je sukob godinama prethodno, a neposrednim verbalnim aktima, ukoliko ih je zaista bilo, je kulminirala dugogodišnja emocionalna napetost, tako da je sve to zajedno prouzrokovalo njegovu reakciju i stanje*.”

Sud je tražio od veštaka da se izjasne o postojanju *svireposti* kod učinioca prilikom izvršenja krivičnog dela, s obzirom na navode optužnice, pa su se veštaci na glavnom pretresu izjasnili da je oštećena zaista zadobila veliki broj povreda – 11 ubodina i 7 sekotina, prelome od 9 do 11 rebra i da se tokom nanošenja povreda branila prilikom zadobijanja udaraca pesnicom i sprečavanja udaraca nožem i da je tom prilikom zadobila veći broj odbrambenih povreda, da su povrede nanete u kontinuitetu i da je ceo događaj trajao otprilike nekoliko minuta do deset minuta. *„Imajući u vidu da se radi o udarcima u predelu glave i udarcu koji je naneo prelom rebara, to je moralo kod pokojne da izazove strah i trpela je bolove, odnosno bila je izložena teškoj duševnoj patnji i jakim fizičkim bolovima sve vreme, jer su se na povrede pesnicama nadovezale povrede nožem, s tim što su smrtonosne bile dve povrede i to povreda desne komore i ushodnog dela aorte, koje vrlo brzo, bukvalno u minuti dovode do smrtnog ishoda“* i te povrede su nanete negde na kraju. Učinitelj je i pored afektivnog stanja u kome se nalazio i dejstva alkohola i marihuane mogao da shvati vrstu povreda koje je naneo oštećenoj kao i posledice tih povreda, ali je to shvatanje bilo u bitnoj meri kompromitovano, s tim što *„nije bio neuračunljiv, već bitno smanjeno uračunljiv i u takvoj situaciji afekat besa visokog intenziteta ne može da se kontroliše, odnosno mogućnost upravljanja postupcima je bitno smanjena.“*

Prvostepeni i drugostepeni sud u potpunosti su prihvatili nalaz i mišljenje veštaka o duševnom zdravlju učinioca i utvrdili da je učinitelj izvršio krivično delo u stanju bitno smanjene uračunljivosti, što znači da su zbog afekta besa visokog intenziteta njegove sposobnosti shvatanja značaja dela i mogućnosti upravljanja postupcima bile bitno smanjene. Učinitelj je postupao sa direktnim umišljajem jer je bio svestan i znao je da svoju majku može lišiti života napadom pesnicama i šutiranjem nogama, kao i ubadanjem noža u predelu tela, pa je to i hteo.

Podaci o žrtvi

O žrtvi nedostaju opšti podaci (uzrast, obrazovanje, zanimanje, zaposlenost i dr.) u presudi. Neke od podataka koji se odnose na žrtvu možemo saznati iz saslušanja učinioca, pisanih dokaza i iskaza saslušanih svedoka. Imajući u vidu ove izvore podataka, saznajemo da je majka učinioca bila udovica, da je od smrti muža i posle ostavinske rasprave bila u stalnom sukobu sa sinom, pogotovo dok su zajedno živeli u stanu koji je oštećena nasledila od svog muža, oca učinioca. Zbog stalnih porodičnih sukoba i duboko poremećenih porodičnih odnosa, bili su na evidenciji Gradskog centra za socijalni rad u Beogradu od 2004. godine.

Voditelj slučaja iz Centra za socijalni rad, saslušan kao svedok, izjavio je pozvao na razgovor učinioca i oštećenu 2016. godine kada je policija

obavestila Centar za socijalni rad da je oštećena prijavila policiji učinioca da je uzeo ključeve od stana i tražio da stan prepiše njegovom maloletnom sinu. Te godine oštećena ga je svakodnevno zvala telefonom i žalila se da učinilac dolazi u stan, da je vređa, psuje, traži novac, lomi televizor, pa je on je upućivao na policiju i tužilaštvo da podnese prijavu. Sledeći put 17.4.2017. godine policija ga je obavestila da je oštećena prijavila učinioca za iznudu od 20.000,00 dinara, koji novac je tražio od nje, ali je ona to odbila, pa je došlo do svađe i vređanja od strane učinioca. Tada ih je ponovo pozvao u Centar i učinilac je izjavio da se ne seća kada je video svoju majku, da joj nikakve pare nije tražio, a da je ona bolesna, da prati njegovu porodicu, da ih uznemirava, da je pokušavala njegovom detetu da da novac, što on nije dozvolio. Oštećena je i dalje tvrdila da je učinilac tražio novac zbog nabavka droge i navela je da se on drogira, ali nije htela krivično da ga goni, jer joj je sin. Takođe je naveo da učinilac „*nikada nije pismeno prijavio oštećenu*“, ali ga je u dva-tri navrata zvao na mobilni i govorio kako ga je ona prijavljivala. Jednom ga je pozvao i požalio se da se oštećena nalazi u parkiću gde su mu se nalazili supruga i dete i da ih uznemirava, nakon čega je on nju pozvao i rekao joj da se skloni i ne približava učiniocu i njegovoj porodici. Učinioca je takođe više puta upozoravao da ne odlazi do majke i da je ne uznemirava, s tim što on to nije proveravao, ali je viđao optuženog u kraju, iako mu nije poznato da li je dolazio do stana ili je samo prolazio, čak mu je predlagao i da dođe kod njega da ga opservira i pitao ga je u kakvim je odnosima sa suprugom, jer mu se oštećena u poslednjem razgovoru požalila da je čula da se razvodi i bila je zabrinuta zbog toga.

Iz izveštaja PU za grad Beograd PIS Rakovica od 1.10.2018. proizilazi da je uvidom u stanične evidencije IC Rakovica ustanovljeno da je oštećena prijavljivala svog sina S.M. 18.4.2016. godine da je: bio kod nje, maltretirao je i tražio novac, 30.6.2016. godine došao kod nje u stan pod dejstvom alkohola, uzeo ključeve od ulaznih vrata stana i udaljio se, 1.7.2016. godine boravio je izvesno vreme u stanu, a prilikom odlaska odneo ključeve od stana i interfona, 5.1.2017. godine lupao na vrata stana, 5.2.2017. godine došao kod nje i tražio da mu da novac, a kada mu nije dala, oborio televizor i udaljio se iz stana i 1.4.2017. godine je uznemiravao telefonom. Povodom prijava, policijski službenici su odlazili na lice mesta, sačinjavali službene beleške, obavestavali Centar za socijalni rad i tužilaštvo i obavljali razgovor sa oštećenom i učiniocem.

Supruga učinioca je posvedočila da se sa oštećenom nije slagala, da je ona uznemiravala njenu porodicu telefonom, da joj je pretila, vređala, čak i kada je prekinula vezu sa učiniocem, nastavila je da je uznemirava.

Tok krivičnog postupka

Protiv učinoca S.M. Više javno tužilaštvo u Beogradu podnelo je optužnicu Kto. br. 312/17 od 8.11.2017. godine. Prvostepena presuda Višeg suda u Beogradu 7. K. br. 395/17 doneta je 4.3.2019. godine i javno objavljena 12.3.2019. godine. Protiv navedene presude žalbe su izjavili javni tužilac Višeg javnog tužilaštva u Beogradu, učinilac S.M. i njegov branilac. Presuda Apelacionog suda u Beogradu Kž. 1 505/19 doneta je 18.6.2019. godine.

U toku postupka izvedene su sledeće dokazne radnje: saslušanje učinioca, ispitivanje svedoka, uvid u pisane dokaze: zapisnik o uviđaju, kriminalističko tehničku dokumentaciju, obdukcioni zapisnik, nalaze i mišljenja veštaka, izveštaje Centra za socijalni rad, Specijalne zatvorske bolnice u Beogradu, Kaznene evidencije za učinioca, izveštaj o intervenciji Policijske stanice Rakovica, izveštaj o forenzičkom pregledu lica mesta, zapisnik o pretresanju stana i drugih prostorija, nalaz veštačenja DNK Centra za genetiku.

Na glavnom pretresu ispitana su četiri svedoka. Supruga učinioca, ispitana kao svedok, izjavila je da nije bila neposredni očevidac događaja, da je u braku sa okrivljenim je od 2008. godine i imaju maloletnog sina od tri godine, ali da od 2016. godine ne žive zajedno iako se formalno nisu razvodili. Navela je da okrivljeni prema njoj i detetu nikada nije bio nasilan, ali da su se svakodnevno svađali i da ga je zbog toga napustila. Kritičnog dana su se više puta čuli telefonom jer je sin imao boginje, zna da je okrivljeni otišao kod majke i da je oko 18,30 časova trebao da dođe da obiđe dete. Čuli su se telefonom oko 17 – 17,30h kada je okrivljeni već bio pripit, pa je ona insistirala da dođe kod njih jer je znala da se ne slaže dobro sa majkom, posebno kada je u pripitom stanju. Poslednji put su se čuli oko 22h, kada je više puta ponovio da je ubio oštećenu, da će sad da ubije i sebe i da se ona čuva i da mu čuva dete. Izvinjavao se što je sve upropastio, a ona je pretpostavila da je baš pijan, jer nije prvi put govorio takve stvari. Sledećeg jutra ga je pozvala da se dogovore oko viđanja deteta jer je mislila da je stigao na posao, ali mu je telefon bio nedostupan, pa je pretpostavila da se napio i da spava, a da nije otišao na posao. Ceo dan mu je telefon bio nedostupan, što joj je bilo čudno, pa je otišla u policiju i obavestila ih o tome što joj je govorio, nakon čega su je po prijavi pozvali oko 19.00 časova sa patrolom je otišla u stan gde su policajci najpre zvonili na vrata, ali kako niko nije otvarao, uhvatili su se za kvaku i videli da je brava otključana, ušli su unutra i saopštili joj da je pokojna pronađena u lokvi krvi. Dalje je navela da je učinilac povremeno uzimao marihuanu, naročito pre kritičnog događaja, da je pio, ali ne previše, tada se svađao, ali nije bio agresivan. Jedini slučaj kada zna da je bio nasilan dogodio se decembra 2016. godine, u kući njenog dede kada je sinu njene maćehe polomio ruku tako što ga je udario metalnom šipkom i polomio mu rame, iako joj nije poznato kako je došlo do sukoba, ali zna su se međusobno provocirali i da su u tom periodu živeli u istoj kući.

Sud je ispitao kao svedoke dve susedke oštećene. Prva je, pored ostalog, izjavila da od 2001. živi u zgradi gde je i stan oštećene i da sa oštećenom nije nikada imala bliže kontakte, a da njenog sina nije ni viđala. Ranijih godina je čula njihove svađe, raspravu, buku i galamu, pa je i policija intervenisala, ali zadnjih nekoliko godina ništa slično nije čula. Izjavila je da nema neposrednih saznanja u vezi kritičnog događaja i da tog dana nije čula nikakvu buku iz tog stana, osim što je u periodu od oko 19,00-19,30 časova, dok se tuširala u kupatilu, čula ženski glas, za koji misli da je bio glas oštećene, koja je rekla „*pa dobro da se i ti jednom opametiš*“, ali mirnim tonom, bez buke, galame ili svađe, tako da se iznenadila kada je sutradan zatekla policajce i kada je čula da je komšinica ubijena.

Druga svedokinja je takođe navela da nema neposrednih saznanja u vezi kritičnog događaja, a da se sa porodicom u zgradu doselila 1995/1996. godine i da su sa porodicom oštećene kao prve komšije bili u dobrim odnosima, ali su odnosi „*zahladneli kada su shvatili da pokojna i njen muž imaju psihičke probleme i da se čudno ponašaju*“, pa iako se nikada nisu posvađali, udaljili su se i izbegavali kontakte sa njima. Dok je učinilac živeo sa majkom, čula se svađa i često je dolazila policija na njihova vrata. Dešavalo se i da oštećena dolazi kod njih i lupa na vrata i često je pozivala policiju, a policija je dolazila i kod njih da se raspituje.

Kao svedok je ispitan i socijalni radnik Centra za socijalni rad (voditelj slučaja) koji je izjavio, pored ostalog, da je oštećena „*u neku ruku bila i dosadna, jer ga tokom 2016. i 2017. godine više puta pozivala telefonom i interesovala se da li je doneta mera zabrane prilaska iz tužilaštva po prijavama koje je slala policiji, a koja je doneta tek nakon kritičnog događaja, kada je u toku juna 2017. počeo da se primenjuje Zakon o nasilju u porodici.*“ Svedok je takođe izjavio da je oštećena nekoliko puta dolazila kod njega i tražila pomoć, žalila se na uvrede koje joj je učinilac upućivao, na njegov rečnik i na to što traži od nje novac i da „*prepiše stan njegovom detetu.*“

Na osnovu izvedenih dokaza u prvostepenom postupku nesumnjivo je utvrđeno da je učinilac lišio života svoju majku. Ova činjenica je potvrđena i priznanjem učinioca i materijalnim dokazima nađenim na licu mesta. Nesporno je da su odnosi između učinioca i njegove majke bili duboko poremećeni dugo godina pre kritičnog događaja, da je učinilac više puta osuđivan zbog nasilja nad majkom i da je neposredno pre kritičnog događaja oštećena dozvolila da učinilac boravi u njenom stanu. Sud nije prihvatio kao osnovano tvrđenje učinioca da ga je majka „*lažno prijavljivala*“ i da je „*nepravredno osuđivan.*“ Takođe, nesporno je utvrđeno da je oštećena zadobila brojne povrede u predelu glave i tela, najpre udarcima pesnicom i šutiranjem, a zatim i više ubodina i sekotina nožem upredelu tela i vrata, od kojih su poslednje dve ubodine u levoj polovini grudnog koša u kojima su povređena desna i leva

komora srca i početni ushodni deo aorte, dovele do smrtnog ishoda. Pored toga, nesporno je utvrđeno i da su svi udarci bili naneti u kontinuitetu i da je ceo događaj vremenski trajao nekoliko najviše 10 minuta, da su konstatovane i tzv. odbrambene povrede i prilikom nanošenja povreda pespicama i prilikom ubadanja nožem, te da je zbog svega toga pokojna za to vreme bila izložena teškoj duševnoj patnji i jakim fizičkim bolovima, kao i da je sve vreme kod nje postojala ugroženost i strah za život. U vreme izvršenja krivičnog dela učinilac je bio u stanju jake razdraženosti i povećane emocionalne napetosti sa psihološkim sadržajem afekta besa visokog intenziteta, do koga je došlo zbog njihovih dugogodišnjih nesporazuma i neposrednog verbalnog konflikta, kao i u stanju alkoholne opijenosti i pod dejstvom psihoaktivne supstance marihuane, zbog čega su njegove sposobnosti shvatanja značaja dela i mogućnosti upravljanja postupcima bile bitno smanjene.

U toku postupka pojavila su se sporna pitanja vezana za kvalifikaciju krivičnog dela: da li je u stanje jake razdraženosti učinilac došao teškim vređanjem od strane oštećene, pa se ubistvo prema navodima odbrane, može kvalifikovati kao ubistvo na mah; da li je učinilac lišio života oštećenu na svirep način, pa se radi o teškom ubistvu na svirep način, koje stanovište zastupa optužba, ili krivično delo treba kvalifikovati kao ubistvo iz čl. 113 KZ, kako je i učinjeno prvostepenom i drugostepenom presudom.

Prvostepeni i drugostepeni sud nisu prihvatili kvalifikaciju krivičnog dela ubistvo na mah sa obrazloženjem da je za postojanje ubistva na mah potrebno da *“učinilac dela bude doveden bez svoje krivice u jaku razdraženost napadom, zlostavljanjem ili teškim vređanjem od strane oštećenog.”* U konkretnom slučaju učinilac nije doveden u stanje jake razdraženosti bez svoje krivice, jer je kritičnom prilikom *“započeo priču oko stana, koji je i bio kamen spoticanja između njih i time isprovocirao reakciju majke, nakon čega zbog strukture svoje ličnosti, dugogodišnjeh konflikata između njih uticaja alkohola i marihuane dospelo u stanje jake razdraženosti i lišio života svoju majku.”* Sud je utvrdio da je stanje povišene emocionalne napetosti sa psihološkim sadržajem afekta besa visokog intenziteta učinilac sam izazvao svojom krivicom.

Sud takođe nije prihvatio pravnu kvalifikaciju koja je sadržana u optužnici, da postoje obeležja teškog ubistva iz čl. 114 st. 1 tač. 1 KZ. S obzirom na nalaze i mišljenja veštaka u okviru sudskomedicinskog veštačenja, sud je našao *„da nisu ispunjene subjektivne okolnosti da bi se radnje koje je preduzeo optuženi mogle smatrati svirepim”,* odnosno sud *“nije mogao izvesti zaključak da je optuženi, s obzirom na stanje u kome se nalazio, mogao biti svestan da oštećenoj nanosi teške i suviše patnje koje prevazilaze fizičke i psihičke bolove koje žrtva oseća pri običnom ubistvu, a što bi ukazivalo na ispunjenje subjektivnog elementa opšteg pojma svireposti, pa je izvršio prekvalifikaciju krivičnog dela za koje je optužen od strane VJT u Beogradu, od teškog ubistva iz 114. stav 1.*

tačka 1. KZ u krivično delo ubistva iz člana 113. KZ, jer su u radnjama učinioca sadržana sva bitna obeležja tog krivičnog dela koje je optuženi izvršio u stanju bitno smanjene uračunljivosti, a u pogledu vinosti, sud je našao da je optuženi krivično delo izvršio postupajući sa direktnim umišljajem.

Apelacioni sud je prihvatio pravnu kvalifikaciju krivičnog dela iz prvostepene presude uz obrazloženje da nedostaje subjektivni elmenat svireposti da bi se radnje koje je učinilac preduzeo mnogle kvalifikovati kao teško ubistvo izvršeno na svirep način iz čl. 114 st. 1 tač. 1 KZ.

Krivično delo je učinilac izvršio 30.3.2017. godine, optužnica je podneta 8.11.2017. godine, prvostepena presuda je doneta 4.3.2019. godine, a drugostepena presuda je doneta 18. 6. 2019. godine, što znači da je od izvršenja krivičnog dela do okončanja krivičnog postupka prošlo 2 godine, 2 meseca i 18 dana.

Krivična sankcija

Prvostepenom presudom učinilac je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 13 godina. Prilikom odmeravanja kazne sud je od olakšavajućih okolnosti uzeo u obzir korektno držanje učinioca pred sudom, priznanje da je majku lišio života, činjenicu da mu je prestala bračna zajednica, da je otac jednog maloletnog deteta, izrazio je kajanje, u vreme izvršenja dela se nalazio u stanju bitno smanjene uračunljivosti. Kao otežavajuću okolnost sud je cenio raniju osuđivanost učinioca zbog nasilja prema oštećenoj.

Drugostepeni sud je delimično usvojio žalbu javnog tužioca Višeg javnog tužilaštva u Beogradu i preinačio je odluku o kazni tako što je učinioca osudio na kaznu zatvora u trajanju od 15 godina. Prema nalaženju ovog suda, prvostepeni sud je *„dao prenaglašen značaj olakšavajućim okolnostima, a sa druge strane nije u dovoljnoj meri cenio činjenicu da je okrivljeni više puta osuđivan zbog krivičnog dela nasilja u porodici i za osnovni i za kvalifikovani oblik, izvršenog upravo nad oštećenom, svojom majkom.“*

KOMENTARI

U ovom slučaju rodno zasnovanog ubistva jedno od pitanja koje se postavlja tiče se kvalifikacije dela, u pogledu koje su VJT, odbrana i sud imali oprečne stavove. Imajući u vidu okolnosti slučaja, smatramo da je sud pravilno zaključio da se ne radi o ubistvu na mah, ali se postavlja pitanje da li je trebalo

izvršiti prekvalifikaciju krivičnog dela iz optužnice. Sud je zaključio da se delo ne može kvalifikovati kao ubistvo na svirep način iz čl. 114. st 1 tač. 2, zbog toga što nema subjektivnog elementa svireposti jer je u vreme izvršenja krivičnog dela učinilac bio u stanju jake razdraženosti i povećane emocionalne napetosti, tako da nije mogao biti svestan da oštećenju nanosi teške i suviše patnje koje prevazilaze fizičke i psihičke bolove koje žrtva oseća pri običnom ubistvu. U vezi sa tim, treba primetiti da su se o emocionalnom stanju učinioca veštaci izjasnili samo na osnovu njegove odbrane jer nisu imali druge podatke u spisima, a od kritičnog događaja prošlo godinu do dve dana. Čini se da je ova činjenica dovodi u pitanje pravilnost zaključka suda.

Kada je reč o kazni, uprkos tome što učinilac nije osuđen za svirepo ubistvo, izrečena mu je maksimalna kazna za tzv. obično ubistvo – 15 godina zatvora. Ovaj predmet je u uzorku jedini predmet u kome je Apelcioni sud preinačio kaznu na štetu učinioca, posebno apostrofirajući propust suda da adekvatno ceni raniju osuđivanost učinioca za nasilje prema majci.

Analiza načina postupanja nadležnih državnih organa u slučajevima nasilja koje je učinilac u više navrata vršio prema svojoj majci, zbog čega je pravnosnažno osuđivan, sasvim jasno pokazuje da reakcija institucija sistema nije bila blagovremena i adekvatna, da nadležni organi nisu pravilno procenili rizik, te da su hitne mere zaštite izrečene tek nakon što je žrtva lišena života. Iako je pre izvršenog ubistva stupio na snagu Zakon o zaštiti od nasilja u porodici, instrumenti koje ovaj zakon propisuje nisu iskorišćeni da se ubistvo spreči i žrtva femicida dobije odgovarajuću pomoć i podršku.

O neefikasnosti policije i centra za socijalni rad sasvim jasno svedoči i podatak da je žrtva femicida čak šest puta obavestavala policiju o aktima nasilja koje prema njoj vrši sin, kao i činjenica da se rad voditelja slučaja na sprečavanju nasilja svodio samo na pozivanje žrtve i učinioca na razgovor i upućivanje usmenih upozorenja, pri čemu je voditelj slučaja, saslušan kao svedok, izjavio da mu se oštećena više puta obraćala i tražila pomoć, tako da je „u neku ruku bila i dosadna.”

Uzorak iz medija o ovom slučaju femicida uključivao je 11 novinskih tekstova.⁵⁸

⁵⁸ 31.05.2017, Alo, *ZLOČIN NA VIDIKOVCU Iznervirao se, pa priznao ubistvo majke!*, dostupno na: <https://www.alo.rs/vesti/hronika/pronadana-mrtva-zena-u-lokvi-krvi-na-vidikovcu/109532/vest>; 31.05.2017, Novosti, *Sin rasporio majku i pobjegao, pa suprugi poslao poruku: Ubio sam majku, a sad ću sebe!*, dostupno na: <https://www.novosti.rs/vesti/naslovna/hronika/aktuelno.291.html:668188-Sin-rasporio-majku-i-pobjegao-pa-supruzi-poslao-poruku-Ubio-sam-majku-a-sad-cu-sebe>; 01.06.2017, Kurir, *UBISTVO NA VIDIKOVCU: Rasporio majku zbog penzije!*, dostupno na: <https://www.kurir.rs/crna-hronika/2857849/ubistvo-na-vidikovcu-rasporio-majku-zbog-penzije>; 01.06.2017, Srbija Danas, *RASPORIO joj je stomak jer mu nije slala pare dok je ROBIJAO: Policija traga za ubicom sa Vidikovca*, dostupno na: <https://www.srbijadanas.com/vesti/hronika/rasporio-joj-je-stomak-jer-mu-nije-slala-pare-dok-je-robijao-policija-traga-za-ubicom-sa-vidikovca-2017-06-01>; 01.06.2017, Srbija Danas, *KRVAVI DETALJ! stravičnog zločina na Vidikovcu: ISKASAPIO majku jer mu nije dala novac za DROGU?*, dostupno na: <https://www.srbijadanas.com/vesti/hronika/krvavi-detajli-stravicnog-zlocina-na-vidikovcu-iskasapio-majku-jer-mu-nije-dala-novac-za-drogu-2017-06-01>; 01.06.2017, Srbija Danas, *Potera za UBICOM na Vidikovcu: Muškarac osumnjičen DA JE USMRTIO MAJKU, komšije ispričale JEZIVE DETALJE*, dostupno na: <https://www.srbijadanas.com/vesti/hronika/potera-za-ubicom-na-vidikovcu-muskarac-osumnjicen-da-je-ubio-majku-evo-i-cime-se-bavio-2017-06-01>; 02.06.2017, Novosti, *Uhapšen ubica: Rasporio majku kako bi joj se osvetio za prijavu?*, dostupno na: <https://www.novosti.rs/vesti/naslovna/hronika/aktuelno.291.html:668372-Uhapsen-ubica-Rasporio-majku-kako-bi-joj-se-osvetio-za-prijavu>; 02.06.2017, Telegraf, *Uhapšen osumnjičeni za ubistvo majke na Vidikovcu: Stravičnom zločinu prethodio višegodišnji horor*, dostupno na: <https://www.telegraf.rs/vesti/2809944-uhapsen-osumnjiceni-za-ubistvo-majke-na-vidikovcu>; 02.06.2017, Alo, *UBICA MILAN STANKOVIĆ (36) UHAŠEN U PIROTU Ubiću te kao što sam svoju majku!*, dostupno na: <https://www.alo.rs/vesti/hronika/ubicu-te-kao-sto-sam-svoju-majku/109723/vest>; 12.03.2019, Telegraf, *Milan Stanković u naletu besa majku rasporio od stomaka do vrata, pa pobjegao iz grada: Ovo je njegova kazna*, dostupno na: <https://www.telegraf.rs/vesti/hronika/3041041-milan-stankovic-u-naletu-besa-majku-rasporio-od-stomaka-do-vrata-pa-pobjegao-iz-grada-ovo-je-njegova-kazna>; 19.07.2019, Kurir, *UBICI MAJKE NA VIDIKOVCU 15 GODINA: Prvo je tukao pesnicom, pa šutirao u glavu, a onda ubadao i sekao nožem?! Stankoviću Apelacioni sud kaznu povećao za 2 godine*, dostupno na: <https://www.kurir.rs/crna-hronika/3288495/ubici-majke-na-vidikovcu-15-godina-prvo-je-tukao-pesnicom-pa-sutirao-u-glavu-a-onda-ubadao-i-sekao-nozem-stankovicu-apelacioni-sud-kaznu-povecao-za-2-godine>

Primena smernica za medijsko izveštavanje	Nije primenjeno devet od 10 smernica.	<p>Jedina smernica koja nije prekršena je da se nasilje i žrtva ne ismevaju, dok su sve ostale smernice prekršene. U većini medijskih objava korišćena su puna imena žrtve i učinioca. Način izveštavanja je isključivo senzacionalistički, prisutni su stereotipni izrazi za nasilje, žrtvu i učinioca. U većini tekstova i naslova postoji objašnjenje „razloga“ za femicid: <i>Rasporio majku zbog penzije; Rasporio joj stomak jer mu nije slala pare dok je robijao; Iskasapio majku jer mu nije dala novac za drogu; Rasporio majku kako bi joj se osvetio za prijavu.</i></p> <p>Prisutna je mogućnost „opravdavanja“ čina nasilja postojećim prethodnim rizičnom ponašanjima i/ili karakteristikama ličnosti učionica. Nije data jasna poruka da nasilje ne mora da bude odraz upotrebe narkotika i alkohola, čime se ostavlja mogućnost da se sam čin opravdava spoljašnjim okolnostima.</p> <p>Ni u jednom od tekstova nema edukativnih sadržaja i kritičkog prikaza nasilja prema ženama i potrebe za kontrolom i dominacijom.</p>
Rodni stereotipi i obrasci koji relativizuju nasilje i femicid	Ne	
Informacije o okolnostima i postupanju institucija	Da	<p>Mediji prenose da je učinilac ranije provodio vreme u zatvoru zbog narkotika, ali nema podataka koji su dostupni u sudskim dokumentima, kao što je na primer da je bio osuđivan ranije zbog krivičnog dela teške telesne povrede koju je naneo majci na šest meseci zatvora i mera bezbednosti obaveznog psihijatrijskog lečenja u ustanovi, a bio je osuđen i za nasilje u porodici. Nema podataka da ga je majka, posle izlaska iz zatvora, često prijavljivala nadležnim organima zbog nasilja.</p>

Komentar –
opšta ocena
medijskog
izveštavanja

Načinom izveštavanja o ovom slučaju femicida, ostavljena je mogućnost za interpretacije o odgovornosti za nasilje, odnosno da je nasilje moguće opravdati spoljašnjim okolnostima. Prisutno je skoro isključivo senzacionalističko izveštavanje o femicidu, kako u naslovima, tako i u samim tekstovima. U tekstovima su prisutni detalji izvršenog femicida, najviše kod prenošenja detaljnih informacija o načinu izvršenja koje su izneli sagovornici/ce medija.

Ni jedan tekst ne ispunjava edukativnu funkciju, nigde nije naglašeno da je nasilje prema ženama društveni problem zasnovan na nejednakom odnosu moći između žena i muškaraca.

Slučaj br. 4: učinilac I.R. žrtva J.G.

Modalitet izvršenja, obeležja i pravna kvalifikacija krivičnog dela

Optužnicom Višeg javnog tužioca u Užicu učinilac I.R. optužen je za krivično delo teško ubistvo iz čl. 114 st. 1 tač. 10 KZ. Za ovo delo Viši sud u Užicu proglasio je učinioca krivim.

U dispozitivu presude je navedeno da je učinilac I.R. „*noću između 6. i 7. maja 2018. godine u Kosjeriću u ulici Vuka Karadžića broj 9, lišio života člana svoje porodice kojeg je prethodno zlostavljao, nalazeći se u stanju povišene emocionalne napetosti i jednostavne alkoholne opijenosti, usled čega su njegove sposobnosti shvatanja značaja dela kao i mogućnosti upravljanja postupcima bile smanjene ali ne bitno.*”

Učinilac je došao do kuće oštećene, sa kojom je ranije bio u vanbračnoj vezi i sa kojom ima zajedničko maloletno dete i koju je prethodno zlostavljao, zbog čega je osuđivan pravnosnažnim presudama zbog krivičnih dela nasilje u porodici. Pokucao je na vrata lažno se predstavljajući da je „policija”, pa kada je oštećena prepoznala njegov glas i odbila da otvori vrata, razbio je staklo na ulaznim vratima i kroz načinjeni otvor provukao ruku da bi otključao vrata sa unutrašnje strane, a kako nije bilo ključa, ramenom odvalio ulazna vrata i ušao u kuću u kojoj su se nalazili maloletna deca i oštećena.

Kada je ušao u kuću, učinilac je bez ikakvog razloga počeo da šamara oštećenu, da je udara pesnicama po glavi i telu usled čega je pala na pod, pa je nastavio da je udara nogama u predelu glave i tela, nanoseći joj povrede u vidu *razderine i krvnog podliva sluzokože usne, krvnog podliva poglavine u levom slepoočnom predelu na relativno većoj površini, krvne podlive u predelu levog*

obraza, levom očnom i obrvnom predelu, desnom obrvnom predelu i u predelu gornjeg kapka desnog oka, desnom slepoočnom-jagodičnom predelu i desnom predušnom predelu, krvne podlive kože u levom podključnom i levom zadnjičnom predelu, krvne podlive kože na dva mesta na levoj potkolenici, natplatu levog stopala, krvne podlive kože na desnoj podlaktici i na srednjem prstu desne šake i krvne podlive na prednjoj strani levog kolena.

Kada je primetio da maloletni sin oštećene drži u ruci mobilni telefon, upitao ga je da li je pozvao policiju, a onda mu uzeo telefon iz ruke i bacio ga, a zatim otvorio prozor na sobi, popeo se na sto izašao kroz prozor u letnju kuhinju gde je sa sudopere uzeo kuhinjski nož dužine sečiva oko 12,5 cm, istim putem se vratio u sobu, gde je oštećena klečala na podu, prišao joj iza leđa, uhvatio levom rukom za bradu, povukao joj glavu na gore i zamahujući šiljkom i oštricom sečiva noža u predelu vrata a i grudnog koša, zadao joj *ubodinu grudnog koša kojom je povređeni veliki krvni sudovi (unutrašnja vratna vena i podključna arterija), otvorena grudna duplja i povređeno desno plućno krilo, a što je bilo praćeno izlivom krvi i prodorom vazduha u desnu polovinu grudne duplje i ubodinu vrata čiji se kanal nastavlja isključivo kroz meka tkiva i mišiće vrata, usled kojih je ubrzo nastupila smrt oštećene*, ne obazirajući se na molbu maloletne dece da pusti oštećenu, posle čega je izašao iz kuće i udaljio se u nepoznatom pravcu, a bio je svestan svoga dela, hteo njegovo izvršenje i bio svestan da je delo zabranjeno. Na taj način učinilac je izvršio teško ubistvo člana svoje porodice kojeg je prethodno zlostavljao (čl. 114 stav 1 tačka 10 KZ).

Na osnovu obdukcionog zapisnika i nalaza i mišljenja veštaka sudske medicine utvrđeno je da je oštećena kritičnom prilikom zadobila niz povreda – ubodina šiljkom i oštricom mehaničkog oruđa. Ove povrede su u vreme nanošenja i u ukupnom dejstvu predstavljale tešku telesnu povredu opasnu po život. Smrt oštećene je nasilna i nastupila je usled iskrvarenja iz presečenih velikih krvnih sudova i u direktnoj je uzročnoj vezi sa ubodinom grudnog koša koju je pored ostalih povreda oštećena zadobila. Posle zadobijanja ubodine grudnog koša *„nije bila isključena mogućnost da izvesno vreme (minut-dva) preduzima aktivne radnje dok zbog gubitka krvi nije nastupila klonulost. Nakon klonulosti, usled daljeg gubitka krvi došlo je do gubitka svesti i potom do nastupanja smrti.”* Sve povrede su nastajale jedna za drugom, ali se ne može pouzdano utvrditi kojim redom. Pored ubodina, kod oštećene je konstatovano postojanje niza krvnih podliva i razderina na različitim delovima tela, koje povrede su nanete višekratnim dejstvom tupine aktivno zamahnutim mehaničkim oruđem, na primer udarcima stisnutom šakom. Oštećena je imala i povrede koje imaju odbrambeni karakter, što ukazuje na to da je uočila opasnost i pokušala da podižući desnu ruku zaštititi glavu i lice od udaraca.

Ličnost i ponašanje učinioca

Učinitelj je u vreme izvršenja krivičnog dela imao 36 godina, rođen je i živi u gradu, završio je srednju poljoprivrednu školu, odsek KV mesar, u školi je bio dobar i vrlo dobar đak, otac je jednog maloletnog deteta, bez stalnog zaposlenja, prihode je sticao povremenim radom. Radio je poljoprivredne poslove i poslove na građevini. Jedino je dete iz braka svojih roditelja, koji su se razveli kada je imao godinu dana. Najpre je živeo sa majkom, ali kako nije imala uslova da ga čuva, poveren je na čuvanje i vaspitanje ocu. Majka je zasnovala novu bračnu zajednicu i odselila se u drugi grad, a učinitelj je živeo sa ocem i njegovim roditeljima. Posle izvesnog vremena, otac se oženio i iz tog braka ima ćerku. Učinitelj je sa roditeljima, bratom i sestrom po majci i sestrom po ocu u korektnim odnosima. Tri godine je radio i boravio u Novom Sadu, vratio se u Kosjerić kod oca. Oštećenu J.G. je upoznao je 2014. godine. U to vreme je radio kod jednog čoveka u njegovoj šumi gde je spremao ogrevno drvo. Sa njim u toj kući živela je J.G. i spremala im hranu. Ubrzo su zasnovali vanbračnu zajednicu, koja je trajala od aprila 2014. do septembra 2015. godine. Najpre su stanovali u iznajmljenom stanu sa decom oštećene iz prvog braka, a zatim u porodičnoj kući koju su nasledila deca oštećene posle smrti oca. U vanbračnoj zajednici rođen je sin učinioca i oštećene januara 2015. godine. U presudi je navedeno da je „*odnos optuženog sa sada pokojnom karakterisala snažna vezanost uz istovremeno snažno nezadovoljstvo njenim ponašanjem i osobinama ličnosti. Nije bio u stanju da taj odnos na bilo koji način poboljša, razreši ili prekine, niti da ga prihvati takvim kakav ga je video. Bio je snažno vezan za nju, a istovremeno veoma nezadovoljan, nefleksibilan i agresivan.*“ Posle izvršenog krivičnog dela učiniocu je određen pritvor i u pritvoru se nalazio od 7.5.2018. godine.

Učinitelj je, izlažući svoju odbranu, naveo da su u početku odnosi između oštećene i njega bili skladni. Do prvih sukoba je došlo oktobra 2016. godine kada je učinitelj video na mobilnom telefonu oštećene SMS poruku na osnovu koje je zaključio da je obnovila vezu sa čovekom kod koga su se upoznali. Razgovarali su o tome i ona mu je priznala da je pogrešila i obećala da se to neće ponoviti. Međutim, kako je oštećena, po oceni učinioca, nastavila da održava kontakte sa tim čovekom, problemi među njima sve više produbljavali. Zbog toga je počela zanemarivati decu, pa je intervenisao i Centar za socijalni rad. Došlo je do prestanka njihove vanbračne zajednice, te se iselio iz te kuće. Njihovo maloletno dete viđao je kada je imao vremena, obično vikendom. Sa njim je provodio oko 2-3 sata u gradu. Pritom je doprinosio i njegovom izdržavanju. Nije imao emotivnu vezu sa nekom drugom ženom, jer je želeo da se posveti deci.

Izjašnjavajući se o izvršenju krivičnog dela učinitelj je izjavio da se oseća krivim. Naveo je da zbog alkoholisanog stanja u vreme izvršenja krivičnog dela ne može pozudano da tvrdi da je izvršio sve radnje koje su navedene u

optužnici. Prema tvrđenju učinioca, kritičnog dana oko 13h zajedno sa ocem, otišao je na slavu kod prijatelja. Po dolasku je popio tri rakije i jednu jabukovaču u čašicama od po 0,3. Obilno je ručao i uz ručak popio oko 10 do 15 flaša piva zapremine 0,5 litara. Razmenio je više SMS poruka sa oštećenom, nekoliko puta su razgovarali telefonom, ali joj nije pretio. U telefonskom razgovoru oštećena mu je govorila da je pijan, što je on negirao, pa joj je rekao da će doći do nje da bi se uverila da nije pijan. Nakon odlaska sa slave oko 23-23,30h krenuo je pešice kući. Do svoje kuće imao je 2 km, a do kuće gde je stanovala oštećena oko 2,8 km. Kada je bio na oko pola puta do kuće, telefonom ga je pozvao policajac i saopštio mu da je oštećena zvala i prijavila da je uznemiravao telefonom. Pozvao je da pita zašto ga je prijavila, ali se ne seća šta mu je odgovorila, pa je odlučio da ode do nje i da se sa njom raspravi zbog prijave policiji, ali nije imao „*nikakve zle namere.*” Kada je došao do kuće zakucao je na vrata i kada je oštećena pitala „ko je”, on je u šali rekao „policija”. Oštećena je odgovorila da zna da je on i rekla je sinu da pozove policiju. Tražio je da otključa vrata kako bi se uverila da nije pijan, revoltiran što je pozivala policiju a ništa nije uradio. Razbio je staklo na ulaznim vratima u blizini brave. Kada je provukao ruku da bi otključao vrata sa unutrašnje strane, nije bilo ključa, pa je odvalio ulazna vrata i ušao unutra. Nije mogao da se seti gde se u tom momentu nalazila oštećena, koja je počela da viče na njega “histerišući” i pretila je da će “robijati.” U sobi su bili sin oštećene i njihov maloletni sin. Bio je u konfuziji, udario je, ne seća se kuda se kretao, ni da li je uzimao nož i ako jeste odakle. Prvo čega se nakon toga sećao, bilo je da se sutradan probudio na tavanu nekog pomoćnog objekta u blizini kuće u kojoj je živela pokojna i da je na sebi video tragove krvi i nož u ruci. Nije pružao otpor prilikom hapšenja.

Branilac učinioca je izjavio da se u konkretnom slučaju radi o zločinu iz strasti. Učinilac je teško podneo što ga je oštećena ostavila i nastojao je da se njihova veza nastavi. Oštećena je na izvestan način doprinela njegovom ponašanju da je na svoj način zadrži. Iako je oštećena pre nego što je došlo do izvršenja ubstva pozvala policiju, oni ništa nisu učinili da osujete učinioca i spreče da ode kod oštećene, “*da su ga priveli ne bi došlo do ubistva.*”

Sud nije prihvatio odbranu učinioca da se ne seća dela događaja neposredno pre lišenja života oštećene, pa do odlaska na tavan pomoćne prostorije gde je prespavao tu noć. Prema nalaženju suda “*imajući u vidu dinamku događaja i postupanje optuženog, sasvim je jasno da se on sećao samo onih događaja ili momenata jer o njima nije želeo, ni hteo da govori, zbog toga što je smatrao da bi škodilo interesima njegove odbrane. Razlog za to nije ni činjenica da se nalazio u stanju jednostavne alkoholne opijenosti i povišene emocionalne napetosti. Kako je optuženi u svemu postupao svrsishodno, to ne postoje nikakvi objektivni razlozi za eventualnu amneziju.*”

Učinilac je osuđivan presudama Osnovnog suda u Požegi K. 169/2015 od 16.10.2015. godine, koja je ispravljena 26.10.2015. godine zbog produženog

krivičnog dela nasilje u porodici iz čl. 194 stav 2 u vezi stava 1 i 61 KZ, na kaznu zatvora u trajanju od 6 meseci (kaznu je izdržavao od 26.11.2015. do 9.3.2016. godine), presudom Osnovnog suda u Požegi K. br. 84/2017 od 16.5.2017. godine zbog dva krivična dela nasilje u porodici iz člana 194 stav 2 KZ na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od devet meseci uz izrečenu meru zabrane prilaženja, sastajanja ili komuniciranja sa određenim licem i posećivanja određenih mesta, te mu je zabranjeno prilaženje na manje od 100 metara, sastajanje i komuniciranje sa oštećenom najduže do upućivanja učinioca na izdržavanje kazne (kaznu izdržavao od 11.7.2017. do 14.2.2018. godine) i presudom Osnovnog suda u Požegi K. br. 255/2017 od 25.10.2017. godine, zbog krivičnog dela nasilje u porodici iz čl. 194 stav 2 KZ na kaznu zatvora u trajanju od 1 godine (po ovoj presudi nije bio upućen na izdržavanja kazne). U pritvoru je bio od 7. maja 2018. godine do upućivanja na izdržavanje kazne.

Produženo krivično delo nasilja u porodici iz čl. 194 st. 2 u vezi st. 1 i 61 KZ (presuda K. 169/2015 od 16. 10. 2015.) učinilac I.R. je izvršio je prema oštećenju J.G. na taj način što je u alkoholisanom stanju, posle kraće rasprave, dva puta udario šakom u predelu glave (15.4.2015), pozvao telefonom i zapretio rečima *"Večeras ću te ubiti i spakovati u sanduk"* (16.4.2015); više puta udario otvorenom šakom u predelu lica i tela (31.5.2015); upućivao joj uvrede, a zatim dva puta udario otvorenom šakom u predelu levog obraza i u predelu čela, pa kada je ona izgubila ravnotežu i pala, izašao u dvorište i kada su policijski službenici došli, u njihovom prisustvu uzeo dva mobilna telefona oštećene iz njih izvadno i uništio pretplatničke kartice i udario je otvorenom šakom u predeo lica, a dalji napad su sprečili policijski službenici (6.6.2015); dana 8.9.2015. godine više puta udario oštećenu rukama u predelu lica i govorio da je kurva, preteći da je je zaklati, a narednog dana pretio da je je ubiti i zaklati, pa kada su po pozivu oštećene na lice mesta izašli policijski službenici, nakon njihovog odlaska, prišao joj i udario je šakom u glavu usled čega je ona glavom udarila u orman, pa izašla na terasu, a on krenuo za njom i dok je ona držala dete u rukama udarao je po glavi, a zatim uzeo nož i držeći ga u ruci vikao da je je zaklati pred decom, zbog čega je njen sin pozvao policiju (8.9. i 9.9.2015)

Presudom K. br. 84/2017 od 16.5.2017. godine učinilac je osuđen zbog dva krivična dela nasilja u porodici izvršena 2. i 3. decembra 2016. i 19.3.2017. godine, na taj način što je 2.12.2016. godine u alkoholisanom stanju tražio da vidi zajedničko maloletno dete, a kada mu oštećena to nije dozvolila, odlomio je nekoliko daski na ogradi njene kuće, da bi je sutradan pozvao telefonom i rekao *"kurvo zaklaću te, evo patrola ispred, poklaću i njih evo držim nož u rukama"*; zatim je 19.3.2017. godine, kada je oštećena odbila da sa njim ide u selo, jer je bio u alkoholisanom stanju, vređao nazivajući je kurvom, psovao joj majku i udario je otvorenom šakom u predelu desnog obraza, udarcem rukama u predelu leđa gurnuo je niz stepenice, odvuкао do šupe preteći da je je zaklati,

a zatim levom rukom uhvatio ispod brade, a desnom rukom iz džepa presluka izvadno nož sečiva dužine 7 cm prislonivši ga uz njen vrat, pa pošto je iz straha da može da realizuje opisanu pretnju oštećena obećala da će sa njim krenuti u selo, spustio nož i biciklom se udaljio iz njenog dvorišta. Nakon toga pozvao je telefonom i uputio pretnju da će je zaklati ukoliko taksijem koji će poslati ne krene sa njihovim sinom u selo.

Sledeće krivično delo učinilac je izvršio 5.7.2017. godine (presuda K. br. 255/2017) na taj način što je došao do kuće oštećene i kada je ona izašla na terasu, počeo je da je vređa nazivajući je kurvom, udario je dva puta otvorenom šakom u predelu lica, da bi zatim uzeo kuhinjski nož koji se nalazio na terasi kuće i pretio da će je zaklati, pa zatim je počeo da vuče i zahteva da pođe sa njim u kupatilo preteći da će prvo tamo ubiti nju, a potom i sebe.

Na osnovu nalaza i mišljenja Specijalne zatvorske bolnice u Beogradu i nalaza i mišljenja veštaka sudskih psihijatarata o duševnom zdravlju, uračunljivosti i procesnoj sposobnosti učinioca, a na osnovu psihološkog testiranja i neuropsihijatrijskog pregleda, utvrđeno je da *“učinilac ne boluje od duševne bolesti, duševne zaostalosti, privremene duševne poremećenosti, druge teže duševne poremećenosti, alkoholne zavisnosti ili toksikomanske zavisnosti od opojnih droga. Intelektualne sposobnosti su mu u granicama nešto ispod proseka u kategoriji nizak prosek sa emocionalno nestabilnim poremećajem ličnosti. U vreme kritičnog događaja nalazio se u stanju emocionalne napetosti i jednostavne alkoholne opijenosti usled čega su njegove sposobnosti shvatanja značaja dela kao i mogućnosti upravljanja postupcima bile smanjene ali ne bitno. Njegova ličnost ispoljava značajne manjkavosti na planu kontrole impulsa i kapaciteta za toleranciju stresa i frustracije, a upotreba alkohola dodatno slabi ionako krhke kapacitete za kontrolu i toleranciju frustracije i dovodi do lakšeg ispoljavanja nagomilanog nezadovoljstva i agresivnog ponašanja.”*

Na osnovu ponašanja učinioca u vreme izvršenja krivičnog dela, kao i na osnovu nalaza i mišljenja veštaka, sud je zaključio da je uračunljivost učinioca u vreme izvršenja krivičnog dela bila smanjena usled povišene emocionalne napetosti i jednostavne alkoholne opijenosti, ali ne bitno. Krivično delo teškog ubistva člana porodice koga je prethodno zalostavljao, učinilac je izvršio sa direktnim umišljajem kao oblikom krivice. U presudi je navedeno: *“Učinilac je bio svestan činjenice da oštećenu sa kojom je ranije bio u vanbračnoj zajednici i sa kojom ima maloletno dete, a koju je prethodno zlostavljao, zadavanjem više ubodnih rana šiljkom i sečivom oštrice noža može lišiti života, što je i hteo, imajući u vidu da je tu rešenost sada pokojnoj i saopštio nakon što ju je prethodno brutalno istukao udarcima pesnicama i otvorenim šakama kao i šutiranjem po glavi i telu. To je učinio i pored toga što je zbog nasilja prema njoj više puta krivično osuđivan i dva puta po pravosnažnim presudama izdržavao kazne zatvora. Nema sumnje da je optuženi u to vreme bio svestan zabranjenosti dela s obzirom na objektivno saznanje da je pravo na život jedno od osnovnih ljudskih prava.”*

Podaci o žrtvi

U sudskoj presudi o oštećenju J.G. ima veoma malo podataka. U vreme izvršenja krivičnog dela imala je 38 godina, bila je domaćica, ranije je bila udata i iz tog braka imala je dva sina (18 i 14 godina) i maloletnog sina (3 godine) iz vanbračne veze sa učiniocem. Bila je narušenog zdravlja jer je bolovala od epilepsije. Njena deca su posle faktičkog prekida bračne zajednice do smrti njenog bivšeg muža živela sa ocem, posle toga su živela sa njom i učiniocem do raskida vanbračne veze. Odnosi sa učiniocem su bili skladni sve do aprila 2015. kada je prijavila učinioca zbog nasilja u porodici. Posle toga su nastavili zajednički život. Prema navodima u sudskoj presudi, radnici Centra za socijalni rad su redovno obilazili porodicu. Nasilje prema oštećenju se nastavilo u kontinuitetu i učinilac je više puta bio osuđivan, bila mu je izrečena mera iseljenja iz kuće, zabrana pristupa u prostor oko stambenog objekta i mera zabrane približavanja. Nakon isteka izrečenih mera učinilac i oštećena su se povremeno viđali zbog maloletnog deteta. Oštećena je pokrenula postupak za poveravanje njihovog maloletnog deteta njoj na čuvanje i vaspitanje, posle čega je učinilac u alkoholisanom stanju često prema njoj ispoljavao nasilje. Često je pretio da će je zaklati, potezao nož, ucenjivao da pristane da pođe sa njim jer će je u protivnom zaklati, "spakovati u sanduk", čak i pred dekom. Takvo ponašanje učinioca nije moglo da bude sprečeno ni intervencijom policije, jer je po odlasku policijskih službenika nakon intervencije po prijavi oštećene, ponavljao pretnje potežući i nož.

Prema iskazu sina oštećene, koji je ispitan kao svedok, kritične večeri oštećena je, posle telefonskog razgovora sa učiniocem koji joj je pretio, pozvala policiju. Policajcima je prijavila učinoca da joj preti, da je pod dejstvom alkohola i da će doći kod njih u kuću.

Prema maloletnoj deci oštećene odmah posle kritičnog događaja određeno je starateljstvo Centra za socijalni rad u Kosjeriću i najpre su smešteni u porodicu srca oštećene koja se nalazi u susednom selu, a zatim je maloletni sin oštećene i učinioca smešten u hraniteljsku porodicu.

Tok krivičnog postupka

Protiv učinioca I.R. Viši javni tužilac u Užicu podneo je optužnicu Kto. br. 53/18 od 23.10.2018. godine zbog krivičnog dela iz čl. 114 st. 1 tač. 1 KZ. Viši sud u Užicu 18.2.2019. godine doneo je a 26.2. 2019. godine javno objavio presudu kojom je učinioca proglasio krivim za krivično delo navedeno u optužnici.

U toku krivičnog postupka izvedeni su sledeće dokazne radnje: saslušanje učinioca, ispitivanje četiri svedoka, sudskomedicinsko i sudskopsihijatrijsko veštačenje, čitanje nalaza i mišljenja Specijalne

zatvorske bolnice u Beogradu, zapisnika o uviđaju, kriminalističko tehničke dokumentacije, izveštaja o forenzičkom pregledu lica mesta, obdukcionog zapisnika, nalaza i mišljenja Centra za genetiku, izveštaja Policijske stanice u Kosjeriću, izveštaja Centra za socijalni rad, izveštaja iz Kaznene evidencije za učinioca, izveštaja Prekršajnog suda u Požegi i ranije donetih pravnosnažnih presuda.

Sud je u potpunosti prihvatio iskaz sina oštećene kao objektivan, dosledan, detaljan i uverljiv. Na glavnom pretresu je ispitan u odsustvu učinioca, koji je bio udaljen iz sudnice jer su okolnosti ukazivale da njegovo prisustvo utiče na svedoka. Sin oštećene je bio maloletan u vreme kritičnog događaja i bio je očevidac događaja, a po nalaženju suda nije imao nikakvog razloga da lažno predstavlja bilo koju činjenicu, tim pre što je izjašnjavajući se o odnosima njega i njegove braće sa učiniocem naveo da učinilac nije nikada njih maltretirao. Svedočio je o odnosima između oštećene – svoje majke i učinioca i izjavio je da je u početku vanbračna zajednica njegove majke i učinioca bila skladna. Međutim, ubrzo je došlo do problema jer je optuženi često bio u alkoholisanom stanju... tada bi vikao na njegovu majku i fizički je maltretirao... Vremenom su svađe između optuženog i njegove majke postale ozbiljnije... Majka ga je prijavljivala policiji i podnosila krivične prijave. ...majci je slao poruke i zvao je telefonom povodom viđanja njihovog deteta. Nekoliko dana pre kritičnog događaja viđali su se svake večeri. Ipak, sa majkom nije pričao o učiniocu niti mu se ona na njega žalila.

S obzirom na to da je bio očevidac događaja svedok je detaljno opisao šta se dešavalo kritične večeri. Izjavio je da su „on i brat ležali na svojim krevetima u sobi desno od ulaznih vrata, a majka je bila u drugoj sobi koja se nalazi levo od ulaznih vrata, sa maloletnim sinom... Čuo je da majka tokom večere razgovara mobilnim telefonom sa optuženim i da se svađaju. Slao joj je na telefon i SMS poruke, nakon čega majka nije htela sa njim da komunicira. Kako se sa bratom nalazio u drugoj sobi nije mogao čuti sadržinu razgovora, samo je rekla da joj optuženi pretil zbog čega je pozvala policiju. Policajcima je prijavila optuženog da joj pretil, da je pod dejstvom alkohola i da će doći kod njih u kuću. Majka mu je prenela da su ga policajci zvali i upozorili da ne dolazi kod njih kući, Oko 00,30 sati on, majka i braća su otišli na spavanje. Ugasili su svetlo u kući. Vrata od kuće cu bila zaključana, jer je on izvadio ključeve iz brave. Oko ponoći optuženi je došao pred ulazna vrata kuće i kucao. Majka je ustala i pitala „ko je“, a on se lažno predstavio rekavši „policija“. Kako mu je majka prepoznala glas odbila je da otvori vrata, pa je optuženi razbio staklo na vratima i provukao ruku kroz načinjeni otvor da bi otključao vrata sa unutrašnje strane. Kako nije bilo ključa u bravi dejstvom fizičke snage-ramenom je obio vrata i ušao u hodnik. Majka je iz hodnika utrčala u sobu u kojoj su se nalazili on i brat a odmah za njom ušao je i optuženi. Upalio je svetlo. Počeo je majku udarati po glavi pesnicama i šamarima. Govorio joj je da nije pijan i pitao zašto ga js prijavila. Majka mu je govorila „nisam, nemoj.“ U jednom momentu pala je preko njega na krevet na

kojem je ležao, Optuženi ju je "gurao, odozgo savijao" i udario nekoliko puta u predelu glave. Uhvatio ju je za ruke i pokušao da izvede napolje. Prilikom tog povlačenja saplela se na fotelju na kojoj je spavao i pala na pod. Dok je bila na podu, optuženi ju je i dalje udarao, nekoliko puta i nogom u predelu glave. Optuženi je opazio da on ima u ruci mobilni telefon, pa ga je pitao da li je zvao policiju. Uzeo mu je telefon iz ruke i bacio ga. Čuo je da je majci rekao da će je zaklati. Zatim izašao iz sobe kroz prozor i ušao u letnju kuhinju. Na sudoperi je našao nož i vratio u sobu u koju je u međuvremenu došao i njegov najmlađi brat. Dok je majka bila u klečećem položaju na podu, optuženi joj je prišao levom rukom je uhvatio u predelu brade, povlačeći joj glavu na gore i sečivom noža koji je držao u desnoj ruci posekao je u predelu vrata. Bio je prestrašen i nije mogao ništa da uradi, jer se plašio da će i njih povrediti. Uspaničio se i sve vreme govorio optuženom "nemoj, nemoj, nemoj..." ali se on na to nije obazirao. Krv je prskala po podu i video je veliku lokvu krvi..." Učinilac je posle toga sina pomilovao rukom po glavi i izašao iz kuće. Za njim je i on izašao i video da se uputio kroz susedovo dvorište noseći nož. Navodi da je odmah otrčao u Dom zdravlja i prijavio događaj hitnoj medicinskoj pomoći. Vratio se kući, a ubrzo je došla i policija. "Majka je ležala na njegovom krevetu i krkljala".

U pogledu okolnosti koje su prethodile događaju svedočio je čovek kod koga je učinilac bio na slavi. On je izjavio da je učinilac došao kod njega na slavski ručak oko 14h, da je pre početka ručka popio 3-4 čašice rakije od po 0,3, za vreme ručka je popio 4 do 5 flaša piva, a kasnije do odlaska sa slave oko 23,30h još oko pet flaša piva po 0,5 l. Primetio je da učinilac više puta ustaje od stola i odlazi da razgovara mobilnim telefonom, a poznato u je da je između učinioca i oštećene dolazilo do svađa posle rođenja njihovog deteta i da je učinilac u alkoholisanom stanju ispoljavao agresiju.

Ispitan je i svedok R.Đ. policijski službenik zaposlen u Policijskoj stanici u Kosjeriću na okolnosti koje su prethodile ubistvu. On je naveo da je oštećena pozvala kritične večeri oko 23,25h telefonom dežurnu službu Policijske stanice Kosjerić. „Prijavila je da joj učinilac šalje poruke i da je uznemirava telefonom. Na pitanje gde se optuženi nalazi odgovorila mu je kod nekog druga i poricala da joj preti. Nije želela da podnese krivičnu prijavu, već samo da ga upozore na ponašanje obzirom da je bio u alkoholisanom stanju i da ne dolazi kod nje kući." Svedok je u telefonskom razgovoru saopštio učiniocu da ne ide u kuću oštećene i da je ne zove, već da ide u svoju kuću. Kolegama koji su patrolirali na ulici, javio je da pronađu učinioca a obzirom na to da mu se javio u ponovnom telefonskom pozivu oko 23,40h i da je zaključio da se učinilac i dalje kreće.

Svedok je kao razlog nezavođenja u elektronski dnevnik događaja o prijavi naveo da "zbog naizmeničnog pozivanja telefonskog broja optuženog i sada pokojne, to nije stigao da učini iako je po proceduri trebalo odmah evidentirati svaku prijavu građana" pogotovo što je je i ranije u ovom slučaju bilo intervencija od strane policije.

Sud iskaz ovog svedoka nije u potpunosti prihvatio kao istinit, jer je, kako je navedeno u sudskoj presudi, očigledno da je ovaj svedok nastojao da svoje postupanje kritičnom prilikom predstavi u pozitivnom smislu i da je u svemu postupio savesno kako nalažu pravila službe. U sudskoj presudi je dalje navedeno *“pravovremena intervencija policije u smislu pronalaska optuženog i njegovog privođenja ili odlaska patrole policije kod kuće sada pokojne, on bio sprečen da kritične večeri izvrši ubistvo sada pokojne. Ovakvi propusti policije koji su evidentni, ne mogu imati takav značaj koji mu odbrana nastoji dati, niti ublažiti krivicu optuženog, posebno imajući u vidu i njegovo ranije ponašanje, kada je posle intervencije policije nastavljao da ispoljava nasilje prema sada pokojnoj, a jednom je to činio i u njihovom prisustvu, a u jednom događaju je pretio da će zaklati i policijske službenike.”*

Iz izveštaja Policijske stanice u Kosjeriću Pu. 733/18 od 28.12.2018. godine utvrđeno je da je protiv navedenog svedoka podneta krivična prijava za krivično delo nesavestan rad u službi iz člana 361 stav 2 KZ. U izveštaju se navodi da je *„sada pok. neposredno pre kritičnog događaja telefonom prijavljivala dežurnoj službi Policijske stanice u Kosjeriću optuženog da je uznemirava i upućuje pretnje telefonom. Policijski službenik R. Đ. koji je obavljao poslove vođe smene je lično poznajući optuženog i sada pokojnu telefonom pozvao optuženog i upozorio da prestane sa uznemiravanjem i iz tog razloga nije uputio policijske službenike da pronađu optuženog niti je događaj zaveo u elektronski dnevnik događaja.”*

Kao svedok je ispitan i sused oštećene, koji je naveo da je oštećenu, njenu decu i učinioca dobro poznavao i znao je da su u lošim odnosima, često su se svađali, a oštećena mu se žalila da je učinilac tukao. Često je intervenisala i policija. Nije bio očevidac događaja, ali je sutradan posle događaja čuo da je učinilac ubio oštećenu, pa je posumnjao da se krije u njegovom pomoćnom objektu jer je njegov pas više puta odlazio do pomoćnog objekta; pokušao je da otvori vrata ali nije mogao jer je sa unutrašnje strane postojala neka prepreka. Odmah je to saopštio nekim policajcima koje je video na ulici, pa su oni opkolili objekat, obili vrata i ušli unutra gde su na tavanskom prostoru zatekli učinioca koji je u ruci držao nož.

U pogledu kvalifikacije krivičnog dela u presudi je detaljno objašnjeno zbog čega se u radnjama učinioca stiču svi elementi krivičnog dela iz čl. 114 st. 1 tač. 10 KZ – teško ubistvo koje čini *“lice koje liši života člana svoje porodice kojeg je prethodno zlostavljao.”* Oštećena je nesumnjivo bila član porodice u smilu čl. 112 tač. 28 jer je sa učiniocem bila u vanbračnoj zajednici i imaju zajedničko maloletno dete. Izvršenju krivičnog dela je prethodilo zlostavljanje. *“Imajući u vidu pojam zlostavljanja kao nečega što ne sadrži obeležja ni lake telesne povrede i što se može široko shvatiti (nanošenje fizičkog ili psihičkog bola manjeg intenziteta), kao i smisao ovog oblika teškog ubistva ne bi bilo dovoljno jednokratno zlostavljanje, već kontinuirano, sistematsko zlostavljanje člana*

porodice koji je lišen života. Za postojanje ovog krivičnog dela neophodno je da zlostavljanje ima određeni intenzitet i da postoji kontinuitet samog zlostavljanja, te da samo krivično deo ubistva treba da predstavlja kako u pogledu intenziteta, tako i u pogledu kontinuiteta, kulminaciju prethodnog zlostavljanja.”

Krivično delo je izvršeno 6-7.5.2018. godine, optužnica je podneta 23.10.2018. godine i precizirana 18.2.2019. godine, prvostepena presuda je doneta 18.2.2019. godine i objavljena 26.2.2019. godine, pravnosnažnost je nastupila 2.7.2019. godine, što znači da je od izvršenja krivičnog dela do nastupanja pravnosnažnosti prošla jedna godina, jedan mesec i 26 dana.

Krivična sankcija

Učinilac je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 40 godina u koju mu je uračunato vreme provedeno u pritvoru, a oštećeni su upućeni na parnicu za ostvarenje imovinskopravnog zahteva.

Prilikom izricanja jedinstvene kazne, sud je za krivično delo ubistvo iz čl. 114 st. 1 tač 10 utvrdio kaznu zatvora u trajanju od 40 godina i uzeo kao utvrđenu kaznu zatvora u trajanju od jedne godine zbog krivičnog dela nasilje u porodici po ranijoj pravnosnažnoj presudi Osnovnog suda u Požegi K. br. 255/17 od 25.10.2017. godine. Prilikom odmeravanja kazne od olakšavajućih okolnosti sud je samo u neznatnoj meri cenio priznanje učinioca jer učinilac nije naveo na koji način je izvršio krivično delo i branio se da se ne seća *“takvih pojedinosti.”* Kao olakšavajuću okolnost sud nije cenio ni činjenicu da je učinilac otac jednog maloletnog deteta sa obrazloženjem da on *“nije imao obzira da majku troje dece među kojima i jednog zajedičkog deteta lišava života, čak to čini u njihovom prisustvu, što ukazuje da kao roditelj nije pokazao ni najmanju dozu brige za svoje dete.”* Od otežavajućih okolnosti, sud je cenio činjenicu da raniji život učinioca ukazuje na sklonost ka vršenju krivičnih dela, on je četiri puta osuđivan za krivično delo nasilja u porodici izvršeno prema istoj oštećenoj, tako da ovaj slučaj, po oceni suda, *“nije bio slučajna epizoda u njegovom životu.”* Odluku da izrekne učiniocu najtežu kaznu zatvora sud je doneo i zbog toga što je učinilac lišio života oštećenu u prisustvu njene maloletne dece *“ostavljajući ih bez materinske brige i nadzora koja je prirodna potreba svakog deteta.”*

Deca oštećene su za ostvarenje imovinskopravnog zahteva upućena na parnicu.

KOMENTARI

Ovaj slučaj femicida, kome je prethodilo višegodišnje nasilje prema žrtvi, predstavlja raritet u praksi krivičnih sudova, i to s dva spekta.

Pre svega, sud je pravilno kvalifikovao krivično delo, nalazeći da se radi o ubistvu člana porodice kojeg je učinilac prethodno zlostavljao iz čl. 114. st. 1 tač 10. KZ. U sličnim slučajevima sudovi su odbijali da prihvate takvu kvalifikaciju,⁵⁹ zauzimajući stav da „zlostavljanje” nema isto značenje kao i termin „nasilje u porodici”, te da zlostavljanje treba neposredno da prethodi činu lišenja života. Treba, međutim, primetiti da i u ovom predmetu sud stoji na stanovištu da je za postojanje kvalifikatorne okolnosti ubistva člana porodice kojeg je učinilac prethodno zlostavljao nije „dovoljno” jednokratno zlostavljanje, već kontinuirano, sistematsko zlostavljanje člana porodice koji je lišen života, odnosno, da zlostavljanje ima određeni intenzitet i da postoji kontinuitet samog zlostavljanja, te da samo krivično deo ubistva treba da predstavlja kako u pogledu intenziteta, tako i u pogledu kontinuiteta, kulminaciju prethodnog zlostavljanja. Takvo tumačenje, za koje se zalažu i pojedini teoretičari, proizvoljno je i nema podlogu u zakonu. Smatramo da postojanje kontinuiteta u zlostavljanju i trajanje zlostavljanja u dužem vremenskom periodu može da predstavlja otežavajuću okolnost, ali ne i uslov da bi delo bilo kvalifikovano kao teško ubistvo, što je i stav izražen u delu stručne javnosti. Ključni argument za takav stav jeste da se sam pojam „zlostavljanje” ne razlikuje se od pojma „nasilje u porodici”, pa kao što krivično delo nasilja u porodici postoji i kada je izvršen jedan akt nasilja, tako i za postojanje krivičnog dela ubistva člana porodice koji je prethodno zlostavljan „dovoljan” i jednokratni čin fizičkog i/ili psihičkog nasilja prema članu porodice pre nego što je lišen života.⁶⁰

Presuda suda u ovom predmetu predstavlja raritet i s aspekta visine kazne jer je učinilac osuđen na maksimalnu kaznu – 40 godina zatvora. Visini kazne doprinela je i činjenica da je žrtva femicida majka troje dece, koja je učinilac lišio „materinske brige”, kako je to sud naveo u presudi. Inače, ta okolnost u domaćoj sudskoj praksi ceni se kao posebno otežavajuća okolnost, bez obzira što je kod krivičnog dela ubistva zaštićeno dobro sam život žrtve.

U ovom predmetu procesuirano je krivično delo koje je moglo biti sprečeno da su nadležni organi pravovremeno i adekvatno reagovali, što je sud na najeksplicitniji način konstatovao u presudi. Propusti u radu

⁵⁹ Tako je na primer, Viši sud u Nišu zauzeo stav da se „u radnjama okrivljenog (se) ne stiču elementi bića krivičnog dela iz čl. 114. st. 1. tač. 10. koje mu se optužnicom stavlja na teret, jer ovo delo postoji kada je u pitanju lišenje života člana porodice koje je lice prethodno zlostavljalo, što znači da je potrebno da je delo izvršeno prema članu porodice i da je ubistvu prethodilo zlostavljanje pasivnog subjekta, a delo se vrši u toku zlostavljanja člana porodice ili u kontinuitetu sa zlostavljanjem ili neposredno posle zlostavljanja na istom mestu i u istoj prilici. Po shvatanju suda, ukoliko postoji velika distanca u vremenu između zlostavljanja i ubistva, onda se ne može govoriti o ovom krivičnom delu”. Videti: Konstantinović Vilić, S. Petrušić, N. Beker, K. Društveni i institucionalni odgovor na femicid u Srbiji 1, Pančevo: FemPlatz, 2019, str. 31-32.

⁶⁰ Šire o tome, videti: Kuirski, J. Nasilje u porodici, Pravosudna akademija, str. 23. dostupno na: <https://www.pars.rs/images/biblioteka/Nasilje-u-porodici-JK.pdf> pristup 10. 10. 2020; Konstantinović Vilić, S. Petrušić, N. Beker, K. op. cit. str. 32.

policijskog službenika, koji je zbog ličnog poznanstva sa učiniocem, dodatno su podstakli učinioca na izvršenje dela, jer je umesto preduzimanja radnji radi sprečavanja nasilja, policijski službenik obavestio učinioca da ga je žrtva prijavila, prijateljski mu „savetujući“ da ide svojoj kući. Ovaj slučaj je svojevrsno svedočanstvo o nedelotvornosti sistema zaštite od partnerskog nasilja i pokazatelj neefikasnosti delovanja institucija sistema u zaštiti žena žrtava od ovog oblika kriminaliteta, koje se uspešno često završava ubistvom žena.

Medijsko izveštavanje

Uzorak medijskih objava u ovom slučaju femicida čini 13 tekstova.⁶¹

⁶¹ 07.05.2018, Alo, UŽAS U KOSJERIĆU Majka troje dece zaklana u stanu, policija traži muškarca sa kojim je bila u vezi!, dostupno na: <https://www.alo.rs/vesti/hronika/maika-troje-dece-pronadena-mrtva-izbodena-u-svom-stanu/163251/vest>; 07.05.2018, Alo, DETALJI MONSTRUOZNOG ZLOČINA Pretio deci da će da vide “kako im kolje majku”, pa presudio Jeleni?, dostupno na: <https://www.alo.rs/vesti/hronika/pretio-deci-da-ce-da-vidi-kako-im-kolje-majku-pa-presudio-jeleni/163301/vest>; 07.05.2018, Kurir, (FOTO) TROJE DECE OSTALO BEZ MAJKE ZBOG MONSTRUMA! DETALJI STRAVIČNOG ZLOČINA U KOSJERIĆU: Muž upao u kuću i izbo je nožem pred decom! Lekari zatekli UŽASAN PRIZOR!, dostupno na: <https://www.kurir.rs/crna-hronika/3044549/foto-troje-dece-ostalo-bez-majke-zbog-monstruma-detalji-stravicnog-zlocina-u-kosjericu-muz-upao-u-kucu-i-izbo-je-nozem-pred-decom-sin-pozvao-policiju-ali-su-zatekli-uzasan-prizor>; 07.05.2018, Srbija Danas, Uhapšen osumnjičeni za ubistvo majke troje dece u Kosjeriću, dostupno na: <https://www.srbijadanas.com/vesti/hronika/uhapsen-osumnjiceni-za-ubistvo-jelene-grbic-u-kosjericu-2018-05-07>; 07.05.2018, Blic, PREREZAO VRAT MAJCI TROJE DECE Ubica iz Kosjerića dva puta osuđen jer je prebio Jelenu, za nekoliko dana trebalo da IDE U ZATVOR, dostupno na: <https://www.blic.rs/vesti/hronika/prerezao-vrat-majci-troje-dece-ubica-iz-kosjerica-dva-puta-osuden-fer-je-prebio/013x2h9>; 07.05.2018, HappyTV, SVI GA PAMTE KAO ČUTLJIVOG MOMKA: KRIVAVI PIR U KOSJERIĆU UBIO ŽENU PRED DECOM, OVAKAV ZLOČIN SE NE PAMTI! (FOTO), dostupno na: <https://happytv.rs/vesti/hronika/227474/svi-ga-pamte-kao-c4%87utljivog-momka-krvavi-pir-u-kosjericu-ubio-zenu-pred-decom-ovakav-zlo-c4%8Din-se-ne-pamti-foto>; 07.05.2018, Telegraf, Jezivi detalji ubistva u Kosjeriću: Provalio u kuću i počeo da kolje majku pred decom koja nisu mogla da joj pomognu, zlostavljao ju je i ranije (FOTO), dostupno na: <https://www.telegraf.rs/vesti/hronika/2956542-jezivi-detalji-ubistva-u-kosjericu-provalio-u-kucu-jadnoj-zeni-i-poceo-da-je-kolje-pred-decom-koja-nisu-mogla-da-joj-pomognu-zlostavljao-ju-je-i-ranije-foto>; 07.05.2018, Srbija Danas, Napačena Jelena koju je ZAKLAO suprug poslednjim statusom kao da je naslutila da se sprema NEKO ZLO, dostupno na: <https://www.srbijadanas.com/vesti/hronika/napacena-jelena-poslednjim-statusom-kao-da-je-naslutila-da-ce-je-suprug-ubiti-2018-05-07>; 07.05.2018, Srbija Danas, “Sad ćete da vidite kako vam KOLJEM majku!”: Žena BRUTALNO iskasapljena u stanu u kom je živila sa TROJE DECE, dostupno na: <https://www.srbijadanas.com/vesti/hronika/sad-cete-da-vidite-kako-vam-koljem-majku-zena-brutalno-iskasapljena-u-stanu-u-kom-je-zivila-sa-troje-2018-05-07>; 07.05.2018, Srbija Danas, Prerezao vrat majci TROJE DECE? Dva puta osuđen za NASILJE, za nekoliko dana trebalo da IDE U ZATVOR, dostupno na: <https://www.srbijadanas.com/vesti/hronika/prerezao-vrat-majci-troje-dece-dva-puta-osuden-za-nasilje-za-nekoliko-dana-trebalo-da-ide-u-zatvor-2018-05-07>; 07.05.2018, Srbija Danas, Jelena koju je muž ZAKLAO ispred troje dece godinama trpela batine: Stariji sin istrčao po pomoć, ali SPASA nije bilo (FOTO), dostupno na: <https://www.srbijadanas.com/vesti/hronika/jelena-koju-je-muz-zaklao-ispred-troje-dece-godinama-trpela-batine-stariji-sin-istrcao-po-pomoc-ali-2018-05-07>; 08.05.2018, Telegraf, Koljač iz Kosjerića ženu ubio zbog Fejsbuka: Iza nezapamćenog zločina stoji neverovatna priča, dostupno na: <https://www.telegraf.rs/vesti/hronika/2956785-kolja-iz-kosjerica-zenu-ubio-zbog-fejsbuka-iza-nezapamcenog-zlocina-stoji-neverovatna-prica>; 08.05.2018, Blic, STRAVIČNI DETALJI UBISTVA U KOSJERIĆU Pijani monstrum provalio u kuću, pa ZAKLAO MAJKU dok su deca spavala, dostupno na: <https://www.blic.rs/vesti/hronika/stravicni-detalji-ubistva-u-kosjericu-pijani-monstrum-provalio-u-kucu-pa-zaklao-majku/1m178sq>

Primena smernica za medijsko izveštavanje	Nije primenjeno devet od 10 smernica.	<p>Primenjena je smernica da se nasilje i žrtva ne ismevaju. U tekstovima su korišćena puna imena žrtve i učinioca, a objavljivane su i njihove fotografije. Prisutni su senzacionalistički i stereotipni izrazi za nasilje, žrtvu i učinioca (nesrećna žena, krvavi pir, monstrum, koljač, pijani monstrum).</p> <p>Pored toga, u medijima se objašnjavaju „razlozi“ femicida: <i>Zbog ljubomore; Jer ga je ostavila; Jer je počela da se viđa sa drugim muškarcem...</i> što je neprihvatljivo jer ostavlja prostor za pogrešne interpretacije, odnosno, da se odgovornost za počinjeno nasilje pronalazi u postupcima žrtve. Dalje, prisutno je i izveštavanje u konzumaciji alkohola od okrivljenog, što može da dovede do toga da se čin nasilja opravda spoljašnjim okolnostima, kao i da doprinese generalizaciji i stvaranju predstave da je nasilje isključivo odraz bolesti zavisnosti, što može, ali i ne mora da bude slučaj.</p> <p>Ni u jednom od tekstova nema edukativnih sadržaja i kritičkog prikaza nasilja prema ženama.</p>
Rodni stereotipi i obrasci koji relativizuju nasilje i femicid	Da	<p>U naslovima i tekstovima medija koji su izveštavali o ovom slučaju, vrlo su prisutni izrazi poput: <i>Ubijena majka troje dece; Majka troje dece zaklana u stanu; Troje dece ostalo bez majke zbog monstruma.</i> Osim što je ovo senzacionalističko izveštavanje, prisutan je i rodni stereotip prikazivanja vrednosti žene isključivo kroz njenu ulogu u odnosu na druge, u ovom slučaju kroz ulogu majke.</p>

<p>Informacije o okolnostima i postupanju institucija</p>	<p>Da</p>	<p>U medijima se navodi da je žrtva prijavljivala ranije partnera za nasilje u porodici, te da je on odslužio kaznu od devet meseci zatvora koja se završila u februaru 2018. godine. Mediji navode da je nakon izlaska iz zatvora, okrivljeni ponovo pretukao oštećenu, da ga je ona prijavila i da je nekoliko dana nakon izvršenja femicida, okrivljeni trebalo da se javi na odsluženje zatvorske kazne. Nakon izvršenja femicida, učinilac je bio kraće vreme u bekstvu. Mediji se nisu bavili postupanjem institucija u ovom slučaju, iako je evidentno da je u pitanju dugogodišnje partnersko nasilje i da su sve institucije sistema imale o tome saznanja.</p>
<p>Komentar – opšta ocena medijskog izveštavanja</p>	<p>U medijskom izveštavanju o ovom slučaju femicida veoma su prisutni senzacionalistički naslovi i opisi zločina, prisutno je rodno stereotipno prikazivanje žrtve kroz ulogu majke, ostavljen je prostor za prebacivanje odgovornosti za nasilje sa učinioca na žrtvu jer nije adekvatno objašnjeno da odgovornost za počinjeno nasilje leži isključivo na nasilniku, te da se ne može opravdati bilo kakvim spoljašnjim okolnostima. Izostalo je informisanje javnosti o prethodnim postupanjima nadležnih državnih organa, iako je evidentno da je žrtva bila izložena dugogodišnjem partnerskom nasilju koje je prijavljivala. Ni jedan od analiziranih tekstova ne ispunjava edukativnu funkciju.</p>	

Slučaj br. 5: učinilac J.M. žrtva V.S.

Modalitet izvršenja, obeležja i pravna kvalifikacija krivičnog dela

Više javno tužilaštvo u Novom Sadu podnelo je optužnicu KTH. br. 101/16 7.3.2017. godine protiv J.M. zbog krivičnog dela ubistva iz čl. 113 KZ. Po ovoj optužnici doneta je presuda Višeg suda u Novom Sadu K. 54/17 od 7.11.2017. godine prema kojoj je J.M. proglašen krivim za krivično delo ubistva iz čl. 113 KZ. Rešenjem Apelacionog suda ova presuda je ukinuta i predmet

je vraćen na ponovno suđenje. Druga prvostepena presuda K. 55/18 doneta je 28.5.2018. godine. Za razliku od optužnice, prema ovoj presudi učinilac je proglašen krivim za krivično delo ubistvo na mah iz čl. 115 KZ, što znači da je sud promenio pravnu kvalifikaciju krivičnog dela iz optužnice. Apelacioni sud u Novom Sadu je presudom KŽ-1-818/18 od 6.9.2018. potvrdio drugu prvostepenu presudu.

U dispozitivu prve prvostepene presude navedeno je da je učinilac J.M. *12.11.2016. između 22.00 i 23.50h bitno smanjeno sposoban da shvati značaj svog dela i upravlja svojim postupcima i da shvati zabranjenost svojih radnji, svestan dela i hteo njegovo izvršenje, u teškom stepenu alkoholisanog stanja sa 2,73 mg/ml alkohola u krvi, nakon verbalne rasprave sa oštećenom, lišio je života oštećenu S.V. sa kojom je živeo u vanbračnoj zajednici.* Učinilac je krivično delo ubistva izvršio na taj način što je oštećenju u sobi kuće u kojoj su živeli, zadao pesnicama i nogom najmanje 16 udaraca u predelu glave i tela, kojom prilikom joj je naneo teške telesne povrede opasne po život u vidu krvnih podliva, a zatim je snažnim udarom u glavu naneo povrede usled kojih je došlo do pucanja venskih krvnih sudova sa izlivom krvi, od koje je povrede oštećena preminula na licu mesta. Prvostepeni sud je našao da je ovim radnjama i na ovaj način učinilac izvršio krivično delo ubistva iz čl. 113 KZ.

U dispozitivu druge prvostepene presude je navedeno da je učinilac J.M. *“12. 11.2016. godine između 22.00 i 23.50h, u stanju bitno smanjene uračunljivosti u kome se nalazio zbog teškog vređanja od strane oštećene i teškog stepena alkoholisanog stanja od 2,73 mg/ml alkohola u krvi, usled čega je bio bitno smanjeno sposoban da shvati značaj svog dela i da upravlja svojim postupcima i da shvati zabranjenost svojih radnji, doveden bez svoje krivice u jaku razdraženost teškim vređanjem od strane oštećene, lišio života na mah oštećenu sa kojom je živeo u vanbračnoj zajednici”.* Celodnevno teško vređanje učinioca od strane oštećene na proslavi povodom krštenja unuke njene drugarice sastojalo se u tome što je u prisustvu učinioca sa kojim je bila u emotivnoj vezi „saletala” druge muškarce, sedela im u krilu, grlila, hvatala za polni organ, vukla „*da sa njom plešu*”, što je kod učinioca stvorilo težak osećaj posramljenosti i poniženja. Posle povratka sa proslave kući došlo je do verbalne rasprave između učinioca i oštećene zbog njenog „*neprimerenog ponašanja na proslavi*”, oštećena je fizički nasrnula na učinioca da ga udari i opsovala mu majku, pa je učinilac u stanju akumuliranog jakog afektivnog stanja ljutnje i besa, pri čemu je bio svestan da je na ovaj način može lišiti života pa je na to pristao, u sobi kuće u kojoj su zajedno živeli, zadao pesnicama i nogom najmanje 16 udaraca u predelu glave i tela, kojom prilikom joj je naneo teške telesne povrede opasne po život, a snažnim udarcem u glavu naneo joj povredu usled koje je došlo do pucanja venskih krvnih sudova sa izlivom krvi od koje povrede je oštećena preminula na licu mesta. Po oceni suda, u navedenim radnjama učinioca se stiču elementi krivičnog dela ubistva na mah iz čl. 115 KZ.

Isto stanovište je imao i Apelacioni sud kao drugostepeni, koji je odbio žalbu Višeg javnog tužioca da se radi o ubistvu iz čl. 113 KZ a ne o ubistvu na mah iz čl. 115 KZ.

Iz nalaza i mišljenja veštaka specijaliste sudske medicine proizilazi da je oštećena kritičnom prilikom zadobila niz povreda u vidu krvnih podliva u predelu vrha nosa, oko levog oka, levog jagodičnog predela, oko desnog oka, desnog jagodičnog predela, iznad leve polovine gornje usne, u predelu brade sa unutrašnje strane, razderno nagnječne rane u predelu donje usne, oguljotine kože ispod desne dojke, krvnog podliva u predelu donje strane leve podlaktice, ouljotine kože nadlanske strane doručja desne šake, krvnih podliva u predelu nadlanice desne šake, krvnog podliva srednje strane desne nadkolenice i krvarenje ispod tvrde moždanice. Konstatovane povrede kod oštećene pripadaju grupi mehaničkih povreda i u momentu nanošenja imale su karakteristike teške telesne povrede opasne po život. Njena smrt je nasilna i nastupila je kao posledica krvarenja ispod tvrde moždanice. *„Smrt oštećene je u direktnoj uzročno posledičoj vezi sa konstatovanim povredama. Opisane povrede na telu oštećene nastale su zaživotno, višekratnim kontaktiranjem (najmanje 16 puta) povrednog sredstva (pesnica, noge) sa povređenim predelima tela. Udar snažno zamahnutom šakom koja je stisnuta u pesnicu i udar snažno zamahnutim stopalom predstavljaju podobne mehanizme za nanošenje povreda koje su konstatovane na telu oštećene. Okrivljeni je snažnim udarcem u glavu oštećenoj naneo tzv. rotacionu povredu glave – krvarenje ispod tvrde moždanice, kojom prilikom je došlo do pucanja venskih krvnih sudova i njihovog zida sa izivom krvi. S obzirom na lokalizaciju konstatovanih povreda, iste su nastale u situaciji kada je oštećena bila okrenuta svojom prednjom stranom tela u odnosu na okrivljenog. Brojnost, lokalizacija i vrsta povrede upućuju na višekratno kontaktiranje povrednog sredstva sa povređenim deovima tela. Nastupanje smrti kod oštećene nije bilo trenutno, postepeno je došlo do pritiska na po život važne centre u mozgu, a vreme nadživljavanja se precizno ne može utvrditi.“* U momentu smrti oštećena je imala alkoholemiju u vrednosti od 1,41 mg/ml.

Ličnost i ponašanje učinioca

Učinitelj J.M. je u vreme izvršenja krivičnog dela imao 54 godine, rođen je i živi u gradu, završio je srednju građevinsku školu, po zanimanju je građevinski tehničar, nezaposlen, radio je po ugovoru izvesno vreme, izdržava se od gajenja svinja na salašu i prodaje, razveden, ima dvoje punoletne dece (29 i 30 godina) sa kojima nije u kontaktu, nije bolovao od težih bolesti, poslednjih 20 godina svakodnevno uzima alkohol (pije oko 3l piva i četvrt litre rakije), ali se nije lečio od alkoholizma. Ranije nije bio osuđivan. U vreme kritičnog događaja imao je alkoholemiju u vrednosti od 2,73 mg/ml, što klinički odgovara teškom stepenu alkoholisanog stanja. Sa oštećenom V.S. je bio u vanbračnoj vezi dve do

dve i po godine. Prema njegovoj izjavi, sa oštećenom je bio u dobrim odnosima, dešavalo se da se posvađaju, ali se nisu tukli niti je on fizički zlostavljao. Oboje su pili alkohol kada su imali novca da ga kupe. Do kritičnog događaja nije imao prilike da vidi da se oštećena tako ponaša kao što se ponašala u Lovačkom domu na proslavi. Posle izvršenja krivičnog dela, učiniocu je određen pritvor koji je trajao počev od 13.11.2016. godine do upućivanja na izdržavanje kazne.

U odnosu na kritični događaj i izvršenje krivičnog dela, učinilac je izjavio da priznaje da je delo izvršio, ali da to nije učinio u uračunljivom stanju i sa direktnim umišljajem. Dalje je objasnio da je sa oštećenom 12.11.2016. godine bio na slavlju povodom krštenja unučeta zajedničke prijateljice, da je bila raspoložena i prijatna prema njemu i upućivala mu reči „*gde si ljubavi moja,*“ ali i da je primetio da je oštećena počela da pije i pre nego što je počelo slavlje. On je smirivao tražeći da „*povuče ručnu*“, a ona mu je na to odgovorila da „*puši*.“ Kad je slavlje počelo oko 18h on bio izvan sale i pomagao je prilikom služenja hrane. U jednom momentu ušao je u salu i primetio da se oštećena raspravlja sa sinom njihove prijateljice, psovala ga je, htela da se tuče, ali on ne zna zbog čega. Rekao joj je da se smiri, zagrlio je, popravio joj je frizuru, pomazio po licu, rekao da nešto pojede, ali je ona odbila i čim je počela muzika otišla je u salu da igra. Igrala je sa nekim čovekom koga on ne zna, hvatala za zadnji deo tela i napred, vukla ga, pokušavala da mu sedne u krilo. Imao je utisak da ga svi gledaju i očekuju od njega da nešto preduzme, neki su se čak i smejali, što mu je posebno „*teško padalo*.“ Njihova prijateljica i njena ćerka pokušavale su da smire oštećenu, što je i on činio opominjući je da prestane da pije alkohol i da se tako ponaša. Međutim, ona ga nije poslušala, pa se on povukao sa strane, sedeo je sam „*u čošku*“ jer se osećao izuzetno neprijatno. Posebno mu je bilo teško kada je oštećena u sali na svečanosti „*poljubila jednog sveštenika*.“

Prema navodima učinioca, sa proslave su krenuli oko 21h taksijem zajedno sa zajedničkom poznanicom. Za vreme vožnje nisu uopšte razgovarali, on je samo nekoliko puta pogledao, a ona bi svaki put spuštala glavu kao da nešto traži u torbi. Taksista ih je ostavio na autoputu, pa su nastavili pešice još 500-600 metara do kuće. Kad su došli kući, nastavili su da piju rakiju i počeli su razgovor o njenom ponašanju na slavlju. Učinilac joj je rekao da ako se tako ponaša može slobodno da ode ako ne želi da živi sa njim, ona je sve negirala i nije želela da objašnjava svoje ponašanje. Zatim je učiniocu opsovala majku, što ga je posebno uvredilo jer mu je majka jedina živa od srodnika. Kada joj je rekao da ne želi da živi sa njom, oštećena ga je opsovala i poslala da ga udari.

„Tada sam ustao i sve je izašlo iz mene, udarao sam je, ustao sam sa stolice i onda je počelo. Ja sam je udarao, ne znam da li rukama ili nogama i verovatno od prvog udarca sam je srušio na krevet. Ne znam da li se više dizala sa kreveta, ne znam da li je pružala otpor, ne znam da li je zvala pomoć, a ja mislim da sam je udarao dok sam imao snage, imam prekid filma. Prvo čega se

sećam posle toga je da sam bio u policijskim kolima čelom naslonjen na sedište... Što se tiče svega mogu da kažem da ja sigurno nisam hteo da se ovo ovako završi. Voleo sam je i mnogo toga opraštao, ali sve ima granice. Možete da zamislite kako se oseća muškarac kada ga žena tako ponižava.“

Učinitelj je takođe izjavio da nije bio svestan da zadavanjem udaraca može da ubije oštećenu, da ne zna šta je hteo, ali da mu je žao što se to dogodilo „*zlo sam napravio sebi i ljudima oko sebe*“. Navod odbrane učinioca da nije bio svestan da zadavanjem udaraca može da ubije oštećenu, sud nije prihvatio. Sud je dao obrazloženje da ovaj navod odbrane nije prihvatljiv zbog toga što je učinitelj izjavio da je od prvog udarca oštećenu srušio na krevet, što je veštačenjem utvrđeno da je oštećena imala alkoholemiju od 1,41 mg/ml, a iz iskaza svedoka zaključuje, da je oštećena bila sitna i niska, da je učinitelj znatno snažniji i krupniji, da su sve povrede oštećene nastale kada je prednjom stranom tela bila okrenuta prema učiniocu i da je učinitelj posle izvršenja krivičnog dela pozvao svedoka M.Č. i rekao da je „*napravio sranje*“, da treba da zove Hitnu pomoć, da je pokušao da zagreje oštećenu, ali je ona hladna, da zna šta je uradio, što sve upućuje na zaključak da je učinitelj, iako u stanju bitno smanjene uračunljivosti, postupao sa umišljajem, bio je svestan da svojim udarcima u telo i glavu oštećene može oštećenu lišiti života, pa je na to pristao.

U toku postupka izvršeno je sudskopsihijatrijsko i psihološko veštačenje učinioca. U prvom nalazu veštaka konstatovao je da kod učinioca u psihičkom statusu nisu registrovani znaci privremenog ili trajnog duševnog poremećaja u smislu psihotičnog poremećaja. Svetan je, uredno orijentisan, kontakt se uspostavlja. Pažnja je dobro usmerena, urednog je misaonog toka, intelektualne sposobnosti su u okviru prosečnih. U vreme kritičnog događaja okrivljeni je bio pod uticajem alkohola sa 2,73 mg/ml, što klinički odgovara teškom stepenu alkoholisanog stanja gde alkohol ima uticaj na sve psihičke funkcije i na celokupno ponašanje. Javlja se psihomotorna uzbuđenost, alkohol dovodi do dezinhibicije, slabe kontrolni mehanizmi, lakše dolazi do ispoljavanja slobodnijeg ponašanja i oslobađanja agresivnosti. Pri ovom stepenu alkoholisanog stanja mogu se javiti izmene stanja svesti. Kod dobro razvijene tolerancije na alkohol koja u ovom slučaju postoji, izostaju grublja pomućenja i kolebanja svesti, kao i grubo izražene motorne paralitičke smetnje. Ponašanje oštećene je kod okrivljenog, iako na proslavi nije manifestno ispoljavao ljutnju i bes, dovelo do subjektivnog osećaja naprijatnosti, poniženosti i nakon toga ljutnje i besa prema njoj. Po dolasku sa proslave učinitelj i oštećena su nastavili da konzumiraju alkohol i prema navodima učinioca došlo je do verbalne rasprave i kada je oštećena, kao učinitelj tvrdi, krenula da ustane i da ga udari, opsovala mu je majku što je „*zajedno sa prethodnom kumulacijom afektivnog stanja ljutnje i besa, predstavljalo neposredni provokativno afektivni povod, te je u sadejstvu postojećeg afektivnog stanja i alkoholisanosti, zbog*

dezinhibicije koju alkohol vrši, došlo do popuštanja kontrolnih mehanizama i oslobađanja agresivnih impulsa. Imajući u vidu intelektualne potencijale i stepen alkoholisanog stanja u odnosu na krivično delo koje se okrivljenog stavlja na teret, veštak je došao do zaključka da je sposobnost okrivljenog da shvati značaj dela i upravlja svojim postupcima bila bitno smanjena.“ Takođe, veštak je predložio da se prema učiniocu primeni mera bezbednosti obaveznog lečenja alkoholizma u ustanovi zatvorenog tipa.

U dopunskom nalazu i mišljenju veštaka navedeno je da ukoliko sud prihvati iskaze učinioca i saslušanih svedoka *„tada u svetlu analize vremena pre kritičnog događaja ponašanje oštećene je kod okrivljenog dovelo do subjektivnog osećanja poniženosti i kumulacije afektivnog stanja ljutnje i besa, nakon dolaska kući sa proslave su nastavili sa konzumacijom alkohola, došlo je do verbalne rasprave, i kada je oštećena krenula da ustane i da ga udari, opsovala mu je majku, što je na osnovi prethodne kumulacije afektivnog stanja ljutnje i besa, predstavljalo neposredni provokativno afektivni povod. To bi ukazivalo na viktimološki doprinos deliktne radnje koja ima elemente afektivno impulsivne radnje i koja je izvršena pod uticajem afektivnog stanja ljutnje i besa jakog intenziteta, koji je na momenat grubo dezintegrisao osnovne psihičke funkcije, usled čega, zbog dezinhibitornog dejstva alkohola, dolazi do nekontrolisanog oslobađanja agresivnih impulsa, što je rezultiralo deliktnom radnjom“.* S obzirom na to da su u strukturi ličnosti učinioca dominantni odbrambeni mehanizmi, potiskivanje i negacija, njegovi navodi da se ne seća određenog vremenskog perioda posle deliktne radnje (iako dva svedoka navode da ih je posle toga kontaktirao telefonom) mogu se objasniti nesvesnim psihološkim mehanizmom potiskivanja i nastankom psihogene amnezije.

Po oceni suda, učinilac je u vreme izvršenja krivičnog dela bio uračunljiv, sposobnost da shvati značaj svog dela i upravlja svojim postupcima bila je bitno smanjena. Krivično delo je učinilac izvršio sa eventualnim umišljajem, bio je svestan da može lišiti života oštećenu zadajući udarce rukama i nogama po njenoj glavi i telu, ali je na to pristao svestan zabranjenosti dela koje čini. Činjenica da je učinilac izvršio krivično delo u stanju afektivne uzbuđenosti koja ima oblik jake razdraženosti, ne isključuje njegov umišljaj. U presudi je dalje navedeno *„usled ovakvog psihičkog stanja, uračunljivost okrivljenog jeste bila bitno smanjena u smislu da je njegova sposobnost uopšte da shvati značaj radnji koje preduzima i da upravlja svojim postupcima bila bitno smanjena, a samim tim njegova sposobnost da ima određen psihički odnos prema konkretnom učinjenom delu, ali ista nije bila isključena.“*

Podaci o žrtvi

U presudi nedostaju osnovni podaci o oštećenoj V.S.: godina rođenja,⁶² obrazovanje, zanimanje, zaposlenost, podaci o primarnoj porodici, njenom ranijem životu, odnosu sa učiniocem. Prema izjavi učinioca, oštećena je bila u vanbračnoj zajednici sa njim dve, dve i po godine, pila je alkohol u većim količinama zajedno sa njim, pre zasnivanja vanbračne veze sa njim „*imala je dva braka, loše je prošla u tim vezama, bila je tučena, maltretirana i ponižavana.*” Učinitelj je izjavio da mu je poznato da je oštećena imala dva sina i dve ćerke, dva brata i sestru. Svi ostali podaci o oštećenoj vezani su za njeno ponašanje tog dana kada je učinitelj izvršio krivično delo.

U presudi je kao nesporna činjenica navedeno da je oštećena „*na proslavi svojim postupcima i ponašanjem (spopadala [je] druge muškarce, sedala im u krilo, grlila ih, hvatala za polni organ, vukla za ruku da sa njom plešu, izazivala kod okrivljenog, sa kojim je bila u emotivnoj vezi, subjektivni osećaj poniženosti i afektivno stanje ljutnje i besa, u kom stanju se okrivljeni nalazio i nakon što su proslavu napustili, dakle i kada su se vratili kući, gde je okrivljeni oštećenu lišio života.*”

Tok krivičnog postupka

Optužnicom KTI. 161/16 od 7.3.2017. godine Više javno tužilaštvo u Novom Sadu optužilo je J.M. za krivično delo ubistvo iz čl. 113 KZ. Viši sud u Novom Sadu je po navedenoj optužnici doneo presudu 54/17 kojom je učinitelj J.M. proglašen krivim za krivično delo ubistvo iz čl. 113 KZ. Ova presuda je ukinuta rešenjem Apelacionog suda u Novom Sadu Kž. 151/18 od 7.3.2018. godine i predmet je vraćen prvostepenom sudu na ponovno suđenje. Druga prvostepena presuda K. 55/18 doneta je 28.5.2018. godine i javno objavljena 31.5.2018. godine. Ovom presudom, koja je potvrđena presudom Apelacionog suda u Novom Sadu Kž-1-818/18 od 6.9.2018. godine učinitelj je proglašen krivim za krivično delo ubistvo na mah iz čl. 115 KZ.

U toku prvostepenog postupka izvedene su sledeće dokazne radnje: saslušanje učinioca, ispitivanje sedam svedoka, sudskomedicinsko i sudskopsihijatrijsko veštačenje, čitanje pisanih dokumenata: zapisnika o uviđaju, izveštaja o forenzičkom pregledu lica mesta, obdukcionog zapisnika, izveštaja o ekspertizi alkohola, izvoda iz Kaznene evidencije za učinioca.

⁶² Prema pisanju dnevnog lista „Kurir“ i „Blic“ V.S. je imala 49 godina kada je lišena života i bavila se sakupljanjem sekundarnih sirovina. Inače, sa učiniocem je živela u naselju Kasapska ada kod Novog Sada pored gradske deponije. <https://www.pressreader.com/serbia/blic/20161114/281895887821701> pristup 3.11.2020.

Svedokinja D.M, čiji je iskaz sud u celosti prihvatio, posvedočila je da je pozvala oštećenu i učinioca na proslavu povodom krštenja njenog unuka, da se oštećena odmah po dolasku „latila rakije“, da je do krštenja bila „mrtva pijana“, šetala je po sali, sedala ljudima u krilo, „hvatala neke muškarce za polni organ.“ Videla je oštećenu da „juri popu“ i još pet-šest muškaraca, čak i njenog bivšeg muža. Učinioc je pokušavao da je smiri, a ona mu je psovala majku.

Svedok B.J. koji je takođe bio na proslavi, potvrdio je navode svedokinje D.M. i dodao da je oštećena želela da pleše sa njim, te da je bila u tom smislu „naporna“, povukla ga je za rukav i za džemper, a da je on tražio pomoć od svoje bivše žene svedokinje D.M. da udalji oštećenu jer je on držao unuka u naručju i želeo je da ga prošetata.

Svedokinja S.D, koju je učinilac pozvao da zajedno sa njim i oštećenom ide na proslavu, izjavila je da učinioca „poznaje ceo svoj život“, da je on krstio i da zna da je vredan, radan i pošten, da je primetila da je oštećena bila pijana, vesela, grlila je žene, nije napadala muškarce, ali da ona nije sve vreme držala oštećenu „na oku“ niti je sve vreme bila u sali u kojoj se oštećena nalazila. Sud je prihvatio iskaz ove svedokinje iako ona nije potvrdila da se oštećena ponašala na način kako je to opisao učinilac i ostali svedoci, jer je svedokinja takođe izavila da nije sve vreme obraćala pažnju na ponašanje oštećene, tako da „nije imala kompletan uvid u ponašanje oštećene“.

Svedok Z.M. je prevezio učinioca, oštećenu i svedokinju S.D. od Titela do Novog Sada, kada su se vraćali sa proslave. On je izjavio da se učinilac i oštećena nisu svađali tokom vožnje, zapravo nisu ni razgovarali, učinilac je pričao sa svedokinjom S.D. Po nalaženju suda „sama činjenica da okrivljeni i oštećena ne razgovaraju ukazuje sudu na to da predmetne večeri, tokom vožnje, nešto nije bilo u redu, odnosno da je postojao neki problem između njih, činjenica da je okrivljeni razgovarao samo sa teksistom i S.D. potvrđuje stanovište suda da je okrivljeni i nakon što su napustili proslavu bio povređen zbog ponašanja oštećene, odnosno da je i tada osećao bes .zbog onoga što mu je oštećena na proslavi 'priredila' te da tokom vožnje kod okrivljenog nije došlo do prekida posramljenosti i afektivnog stanja ljutnje i besa.“

Sud je kao verodostojan prihvatio iskaz svedoka Č.M. koji je posvedočio da ga je učilac pozvao kritične noći dva puta telefonom i da mu je rekao da je “napravio s...e” i da treba da zove Hitnu pomoć. Pitao ga je šta je uradio, a učinilac je ogovorio “šta može da se uradi iz ljubavi”, da je oštećena hladna, da pokušava da je ugrije, da je naložio peć i tražio je od svedoka da pozove patrolu policije i da zna šta je uradio. Svedok je takođe izjavio da je po glasu zaključio da je učinilac bio pijan, da je uplašen, uzrujan, što mu je bilo neobično jer do tada, koliko on zna, učinilac se nije potukao ili posvađao, nije bahat već miran, hoće da pomogne.

Svedok A.M. je posvedočio da ga je učinilac pozvao kritične večeri oko 20,10h da čuje pesmu koju su tada svirali „plava žena” jer zna da on tu pesmu izuzetno voli, pa da „*vidi kako se oni vesele*” i da je rekao u jednom momentu „*V. se otela kontroli*”. Sud je zaključio da upravo ovaj poziv koji je učinilac uputio prijatelju potvrđuje navod odbrane učinioca da zbog ponašanja oštećene „*ima utisak da svi u njega gledaju*” i da je „*moguće da je svog prijatelja pozvao baš zbog neprijatnosti koju je osećao.*”

Sporno pitanje u ovom slučaju bilo je pitanje pravne kvalifikacije krivičnog dela koje je učinilac izvršio. Prema tekstu optužnice i tvrđenju Višeg javnog tužioca na glavnom pretresu, u završnoj reči i žalbi na drugu prvostepenu presudu, u radnjama učinioca stiču se elementi krivičnog dela ubistva iz čl. 113 KZ U prvoj prvostepenoj presudi sud nije menjao pravnu kvalifikaciju krivičnog dela i proglasio je učinioca krivim za krivično delo ubistva iz čl. 113 KZ. U ponovljenom postupku sud je utvrdio na osnovu iskaza svedoka i nalaza i mišljenja veštaka da se u radnjama učinioca stiču svi bitni elemnti bića krivičnog dela ubistva na mah iz čl. 115 KZ, što je Apelacioni sud prihvatio i potvrdio prvostepenu presudu.

U obrazloženju prvostepene presude u ponovljenom postupku konstatovano je da je, imajući u vidu obeležja krivičnog dela ubistvo na mah iz čl. 115 KZ, nesumnjivo utvrđeno da je učinilac J.M. „*u stanju jake razdraženosti u koje stanje je doveden bez svoje krivice teškim vređanjem od strane pok. oštećene V.S, oštećenu V.S. lišio života na mah.*” Po nalaženju suda, na osnovu odbrane učinioca, iskaza svedoka, nalaza i mišljenja veštaka (osnovni i dopunski nalaz i mišljenje) nesumnjivo je utvrđeno „*da je deliktnoj radnji – lišenju života pok. oštećene V.S., prethodilo teško vređanje okrivljenog od strane oštećene u smislu da je oštećena u toku dana, na proslavi na kojoj su nesporno bili zajedno, svojim postupcima i ponašanjem (oštećena je “spopadala” druge muškarce, sedala im u krilo, grlila ih, hvatala za polni organ, vukla za ruku, terala da sa njom plešu) izazvala kod okrivljenog, sa kojim je bila u emotivnoj vezi, subjektivni osećaj poniženosti i afektivno stanje ljutnje i besa, u kom stanju se okrivljeni nalazio i nakon što su proslavu napustili, dakle i kada su se vratili kući gde je okrivljeni oštećenu lišio života.*” “*Ružno*” ponašanje oštećene, po oceni suda, “*imalo je karakter teškog vređanja, dovelo do subjektivnog osećaja poniženosti i akumulacije afektivnog stanja ljutnje i besa koju ljutnju i bes je okrivljeni krio do dolaska kući, dakle i nakon što su napustili proslavu u Titelu. Po dolasku kući, ponašanje oštećene u stanju teške alkoholisanosti mu je takođe smetalo, a ono se ogleda u tome da je oštećena opsovala okrivljenom majku i krenula da ga udari. Naime, po nalaženju suda, a imajući u vidu sve napred navedeno, nesumnjivo je da se okrivljeni J.M. u momentu lišenja života oštećene nalazio u stanju afektivne uzbuđenosti takvog intenziteta i kvaliteta ja je isto imalo oblik jake razdraženosti, u kom stanju je na mah-bez daljeg razmišljanja, naglo-nekontrolisano i eksplozivno reagovao*”. Sud je takođe zaključio da se u

konkretnom slučaju, s obzirom na to da su učinilac i oštećena bili u emotivnoj vezi, „vređanje od strane oštećene je bilo takvog intenziteta i značaja da i po objektivnim merilima predstavlja teško vređanje.“ Nadalje, u presudi se navodi: „naime, životno je logično da neko čija se žena – vanbračna supruga ponaša onako kako se oštećena ponašala predmetnom prilikom i sam se oseća poniženo i posramljeno, upravo zbog tog svog subjektivnog osećaja poniženosti i nelagodnosti, ima utisak i ima osećaj, iako možda to realno i nije tako, da svi samo u njega gledaju i da mu se podsmevaju.“

Za razliku od pravne kvalifikacije krivičnog dela koju je odredio sud, Viši javni tužilac je tokom postupka tvrdio da je učinilac izvršio krivično delo ubistva iz čl. 113 KZ i da izvedenim dokazima nije utvrđeno da se učinilac nalazio u stanju jake razdraženosti u koje je doveden bez svoje krivice zbog ponašanja oštećene, odnosno napadom, zlostavljanjem i teškim vređanjem. Po oceni tužilaštva „u konkretnom slučaju ozbiljnog napada nije bilo, takvim napadom se ne može smatrati to što je oštećena, kada su stigli kući zamahnula prema okrivljenom pokušavajući da ga udari u čemu je on sprečio i počeo da zadaje udarce usled kojih je ona preminula.“ Dalje je tužilac obrazložio da je zlostavljanje nečovečno postupanje nanošenjem psihičkih i fizičkih patnji manjeg intenziteta, ponašanje kojim se vređa ljudsko dostojanstvo, ali se na osnovu odbrane učinioca i iskaza svedoka ne može utvrditi da je učinilac trpeo psihičke patnje zbog ponašanja oštećene. Čak i ako se prihvati da je postojalo teško vređanje, koje je subjektivna kategorija i različito se doživljava, da bi ono bilo obeležje krivičnog dela ubistva na mah, potrebno je da postoji vremenski kontinuitet između teškog vređanja i radnje izvršenja krivičnog dela, što ovde nije slučaj. Naime, učinilac je dok je bio na proslavi „milovao po kosi oštećenu i po ruci, ukazivao joj na njeno ponašanje, ali se nisu svađali“, zvao prijatelja telefonom kada je na proslavi svirala njegova omiljena pesma, u toku putovanja po povratku sa proslave razgovarao je sa vozačem automobila, nastavio je put sa oštećenom posle izlaska iz automobila pešice i nisu se svađali, kada su došli kući nastavili su da piju i razgovaraju, što sve ukazuje da kod učinioca nije postojao, kako veštaci tvrde, „naboj afekata“ i „stanje jake razdraženosti.“ Po mišljenju tužioca, institut jake razdraženosti je „pravni pojam i o tome treba da odluči sud, a ne veštaci.“ Ono što je nesumnjivo utvrđeno, a to su potvrdili i veštaci, jeste činjenica da je kod učinioca došlo do popuštanja kontrolnih mehanizama zbog uticaja alkohola i ponašanja oštećene.

U presudi Apelacionog suda konstatovano je da je prvostepeni sud „pravilno u sklopu svih okolnosti konkretnog slučaja i dokaza iz kojih je utvrđeno činjenično stanje, iskaza svedoka, odbrane okrivljenog i posebno nalaza i mišljenja veštaka, utvrdio da je ponašanje pokojne oštećene imalo karakter teškog vređanja i da je takvo ponašanje dovelo do subjektivnog osećaja poniženosti i kumulacije afektivnog stanja, ljutnje i besa, koju ljutnju i bes je okrivljeni držao u sebi do dolaska kući.“ Kada je oštećena učiniocu opsovala majku i krenula da ga

udari, po oceni suda, to je bio dovoljan okidač i provokativno afektivni povod za deliktnu radnju koju je izvršio pod uticajem afektivnog stanja ljutnje i besa, u stanju jake razdraženosti i teške alkoholisanosti. Po nalaženju suda, postoji nesumnjiv vremenski kontinuitet između teškog vređanja od strane oštećene i samog ubistva, *“jer je neumjivo da se učinilac u momentu lišenja života oštećene nalazio u stanju afektivne uzbuđenosti takvog intenziteta i kvaliteta da je imalo oblik jake razdraženosti u kom stanju je na mah, bez daljeg razmišljanja, naglo, nekontrolisano i ekslozivno reagovao.”*

Krivično delo je izvršeno 12.11.2016. godine, optužnica je podneta 7.3.2017. godine, prva prvostepena presuda je doneta 7.11.2017. godine, druga prvostepena presuda doneta je 28.5.2018. godine, a javno objavljena 31.5.2018. godine, dok je drugostepena presuda Apelacionog suda doneta 6.9.2018. godine. Od izvršenja krivičnog dela do donošenja drugostepene presude protekala je jedna godina, devet meseci i 24 dana.

Krivična sankcija

Učinitelj je prvom prvostepenom presudom zbog krivičnog dela ubistva bio osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 12 godina. Drugom prvostepenom presudom izvršena je promena pravne kvalifikacije krivičnog dela i učinilac je zbog krivičnog dela ubistva na mah iz čl. 115 KZ osuđen na kaznu zatvora u trajanju od sedam godina. Prilikom odmeravanja kazne zatvora u trajanju od 12 godina po prvoj prvostepenoj presudi, koja je ukinuta, sud je zaključio da nije bilo otežavajućih okolnosti, a od olakšavajućih okolnosti uzeo je u obzir činjenicu da učinilac nije osuđivan, da je izjavio kako se kaje, da je priznao krivično delo u pogledu vremena, mesta i načina izvršenja, ali i da je oštećena na izvestan način *“doprinela radnjama okrivljenog”*, pa je uz alkoholemiju, *“ponašanje oštećene predstavljalo neposredan afektivni povod izvršenju krivičnog dela.”* U ovoj presudi kojom je učinilac bio proglašen krivim za krivično delo ubistva iz čl. 113 KZ, sud je ponašanje oštećene ocenio kao značajan faktor njene viktimizacije.

Prilikom odmeravanja kazne zatvora u trajanju od sedam godina, prvostepeni i drugostepeni sud su od olakšavajućih okolnosti cenili priznanje učinioca da je izvršio krivično delo, izraženo kajanje i činjenicu da ranije nije osuđivan, dok otežavajućih okolnosti nije bilo.

KOMENTARI

U ovom predmetu procesuiran je tipičan slučaj partnerskog femicida – ubistva vanbračne supruge koje je zasnovano na stereotipnoj rodnoj ulozi žene, od koje se u patrijarhalnoj zajednici očekuje „lepo i smerno“ ponašanje.

Shvatanja koje je sud eksplicitno izrazio u presudi, nalazeći da „ružno ponašanje žrtve i po objektivnim merilima predstavlja teško vređanje” izraz je seksističkih stavova koje sam sud ima prema ženama i jasno manifestuju rodne stereotipe o društvenim ulogama i očekivanom ponašanju koje se pripisuje ženama i muškaracima. Sud je eksplicitan u svom stavu: „*životno je logično da se neko čija se žena – vanbračna supruga ponaša onako kako se oštećena ponašala predmetnom prilikom i sam oseća poniženo i posramljeno, upravo zbog tog svog subjektivnog osećaja poniženosti i nelagodnosti, ima utisak i ima osećaj, iako možda to realno i nije tako, da svi samo u njega gledaju i da mu se podsmevaju.*” Ovakva „životna logika” na kojoj sud zasniva pravnu kvalifikaciju oslikava svu dubinu institucionalnog seksizma i pokazatelj je da postojeća rodna hijerarhija na štetu žena ima snažno uporište u institucijama sistema. U postojećem rodnom režimu u Srbiji, teško bi bilo zamisliti obrnutu situaciju. Istovetno „ružno” ponašanje muškarca ne bi se smatralo „teškim vređanjem” vanbračne partnerke, već bi bilo tolerisano i eventualno pravdano njegovim pijanstvom. Za pijanstvo žene, vanbračne supruge učinioca, koje je nesumnjivo uticalo na njeno ponašanje tokom zabave, nema međutim opravdanja, ono je u patrijarhalnom i rodno podeljenom društvu, samo po sebi, društveno neprihvatljivo.

Nesumnjivo je da u svakoj tradicionalnoj sredini ponašanje žene koje odstupa od patrijarhalnih društvenih normi ponašanja nailazi na osudu opšte javnosti, u kojoj se stereotipni rodni obrasci ponašanja žena i muškaraca reprodukuju. Simptomatičan je, međutim, zaključak suda da ponašanje žrtve objektivno predstavlja „teško vređanje” učinioca, s obzirom da na taj način sud, u suštini, podržava i promovise rodno stereotipne stavove. Praksa pokazuje da su rodne norme i stereotipi koji stvaraju nejednakosti duboko ugrađeni u društvenu i individualnu svest, te da su kao takve otporne na promene. Svojim stavovima i porukom koju svojom presudom šalje javnosti sud pruža puni doprinos održavanju rodni stereotipa i rodni nejednakosti.

S druge strane, sud se uopšte nije bavio utvrđivanjem ponašanja učinioca prema žrtvi pre pokušaja ubistva, a iz čitavog obrazloženja presude proizlazi da je delo izvršio nenasilni muškarac koji je „pukao” zbog ponašanje svoje partnerke, koje je kod njega izazvalo subjektivni osećaj poniženosti, ljutnje i besa. Treba, međutim, imati u vidu da je to još jedan izraz stereotipnih shvatanja o „muškom besu” i „ženskoj provokaciji”, kojima se opravdavaju femicidi. Istraživanja pokazuju da nasilje, uključujući i pokušaj ubistva, nije spontano, već svrsishodno. Tvrdnje nasilnika o navodnom gubitku kontrole, o provokaciji, o emocionalnoj samoodbrani i optužbe da je partnerka bila/ili želi da bude seksualno neverna, samo su izgovori i opravdanje za akte nasilje, ukuljučujući pokušaj femicida i femicid.⁶³

Analiza predmeta pokazuje da su rodni stereotipi i predrasude suda

⁶³ Coker, K. D. K. op. cit. str. 87.

bili od prevashodnog značaja na njegovu interpretaciju načina ponašanja žrtve i osećanja koje je to ponašanje izazvalo kod učinioca. Takvi rodno diskriminatorni stavovi uticali su da sud delo kvalifikuje kao ubistvo na mah, iako između „teškog vređanja” učinioca od strane žrtve na proslavi i ubistva nije postojao kontinuitet, koji je prema ustaljenom stavu sudske prakse, potreban da bi postojao ubistvo na mah, kao privilegovano ubistvo iz čl. 115 KZ, za koje je predviđeno blaže kaznjavanje.⁶⁴

Imajući u vidu da se inkriminacijom ubistva štiti život kao najviša društvena vrednost, kazna zatvora u trajanju od sedam godina za ubistvo na mah ne ostvaruje ni generalnu ni specijalnu prevenciju. Sama kvalifikacija dela ukazuje da u slučajevima ubistava partnerki zbog njihovog „slobodnog” ponašanja u javnosti ubice mogu da računaju na razumevanje ne samo opšte javnosti, već i sudija profesionalaca.

Medijsko izveštavanje

Uzorak iz medija o ovom slučaju femicida uključio je 13 tekstova,⁶⁵ od kojih je devet objavljeno u vreme izvršenja femicida, a ostali u toku sudske postupka.

⁶⁴ Prema opšteprihvaćenom stavu sudske prakse, kod ubistva na mah, delo treba da bude izvršeno odmah nakon teškog vređanja. Štaviše, traži se „neposredno i eksplozivno reagovanje” učinioca (Vrhovni sud Srbije, Kž. 1377/71), odnosno „određeni vremenski kontinuitet između teškog vređanja i radnje ubistva” (Vrhovni sud Srbije, Kž. 2727/65).

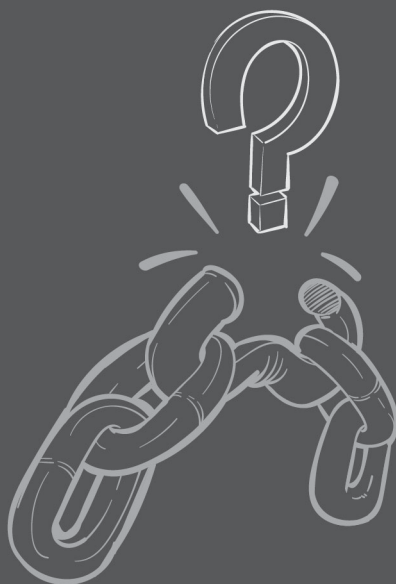
⁶⁵ 14.11.2016, Kurir, *UBISTVO U NOVOM SADU: Krvnik šutirao ženu do smrti!* dostupno na: <https://www.kurir.rs/crna-hronika/2539859/ubistvo-u-novom-sadu-krvnik-sutirao-zenu-do-smrti>; 14.11.2016, Alo, *VESNA STOJKOV PRONAĐENA MRTVA Muž joj smrskao lobanju batinama*, dostupno na: <https://www.alo.rs/vesti/hronika/muz-joj-smrskao-lobanju-batinama/81333/vest>; 14.11.2016, Informer, *KRVAVI DETALJI PORODIČNE TRAGEDIJE U NOVOM SADU: U nastupu nekontrolisanog besa do smrti tukao suprugu!*, dostupno na: <http://informer.rs/hronika/vesti/299936/krvavi-detalji-porodicne-tragedije-novom-sadu-nastupu-nekontrolisanog-besa-smrti-tukao-suprugu>; 14.11.2016, Novosti, *Novi Sad: Priznao ubistvo nevenčane supruge, usmrtio je zbog ljubomore!*, dostupno na: <https://www.novosti.rs/vesti/naslovnja/hronika/aktuelno.291.html:635089-Novi-Sad-Priznao-ubistvo-nevenčane-supruge-usmrtio-je-zbog-ljubomore>; 14.11.2016, Blic, *TUKAO JE RUKAMA I NOGAMA DO SMRTI Svada supružnika nakon slavlja okončana TRAGEDIJOM*, dostupno na: <https://www.blic.rs/vesti/hronika/tukao-je-rukama-i-nogama-do-smrti-svada-supruznika-nakon-slavlja-okoncana-tragedijom/67crxsv>; 15.11.2016, Blic, *SVIREPO UBISTVO U NOVOM SADU Pretukao suprugu do smrti zbog navodnog FLERTA NA SLAVLJU*, dostupno na: <https://www.blic.rs/vesti/hronika/svirepo-ubistvo-u-novom-sadu-pretukao-suprugu-do-smrti-zbog-navodnog-flerta-na/4tjeczv>; 15.11.2016, Alo, *SASLUŠAN MUŽ NASILNIK Priznao da je ženi batinama nagnječio mozak!*, dostupno na: <https://www.alo.rs/vesti/hronika/priznao-da-je-zeni-batinama-nagnjecio-mozak/81502/vest>; 15.09.2017, Kurir, *SUĐENJE ZA SVIREPO UBISTVO U NOVOM SADU: Šutirao ženu do smrti pa rekao da se ničeg ne seća!*, dostupno na: <https://www.kurir.rs/crna-hronika/2908921/sudjenje-za-svirepo-ubistvo-u-novom-sadu-sutirao-zenu-do-smrti-pa-rekao-da-se-niceg-ne-seca>; 26.10.2017, Srbija Danas, *Užas u Novom Sadu: Poveo ženu na proslavu, pa je UBIO OD BATINA*, dostupno na: <https://www.srbijadanas.com/vesti/hronika/uzas-u-novom-sadu-poveo-zenu-na-proslavu-pa-je-ubio-od-batina-2017-10-26>; 26.10.2017, Blic, *SVIREPO UBISTVO U NOVOM SADU Ubica pisao prijatelju da mu se žena "otrgla kontroli", a onda je usledila poslednja ZLOKOBNA PORUKA*, dostupno na: <https://www.blic.rs/vesti/hronika/svirepo-ubistvo-u-novom-sadu-ubica-pisao-prijatelju-da-mu-se-zena-otrgla-kontroli-a/55qy8yv>; 05.05.2018, Blic, *SKANDALOZNA ODLUKA SUDA Tukao suprugu dok nije umrla, a sad ocekuje MANJU KAZNU*, dostupno na: <https://www.blic.rs/vesti/hronika/skandalozna-odluka-suda-tukao-suprugu-dok-nije-umrla-a-sad-ocekuje-manju-kaznu/le27z01>; 28.05.2018, Blic, *"SVE BI BILO DRUGAČIJE DA NIJE POKUŠALA DA ME UDARI" Svirepom zločincu koji je sa 16 udaraca usmrtio suprugu sledi NOVA PRESUDA*, dostupno na: <https://www.blic.rs/vesti/hronika/sve-bi-bilo-drugacije-da-nije-pokusala-da-me-udari-svirepom-zlocincu-koji-je-sa-16/bg0c6r9>; 01.06.2018, Blic, *16 BRUTALNIH UDARACA Nasmrt pretukao ženu jer se "neprikladno ponašala", sud mu kaznu smanjio na SEDAM GODINA ROBIJE*, dostupno na: <https://www.blic.rs/vesti/hronika/16-brutalnih-udaraca-nasmrt-pretukao-zenu-jer-se-neprikladno-ponasala-sud-mu-kaznu/cejlp8l>

<p>Primena smernica za medijsko izveštavanje</p>	<p>Nije primenjeno devet od 10 smernica</p>	<p>Jedina smernica koja nije prekršena je da se nasilje i žrtva ne ismevaju. Mediji su koristili puna imena žrtve i učinioca, a objavljivali su i njihove fotografije. Prisutni su senzacionalistički i stereotipni izrazi za nasilje, žrtvu i učinioca (krvnik, užas, brutalni udarci, svirepi zločinac...)</p> <p>Objavljene su izjave sagovornika/ca kojima se ukazuje na konzumaciju alkohola, kao i izjave poput: <i>“Čuli smo da je često menjala ljude sa kojima je živela i znamo da mu je pravila dosta problema, ali šta je trebalo da mu uradi da je ubije, ne znamo. Navode se iskazi i da je učinilac bio dobar, korektan čovek, koji je radio i gledao svoja posla”</i>. Ovakvi iskazi, iako preneseni od sagovornika/ca, nisu prihvatljivi jer nisu stavljeni u kontekst nepostojanja mogućnosti da se nasilje opravda bilo kakvim spoljašnjim okolnostima. Ni u jednom od tekstova nema edukativnih sadržaja i kritičkog prikaza nasilja prema ženama.</p>
<p>Rodni stereotipi i obrasci koji relativizuju nasilje i femicid</p>	<p>Da</p>	<p>Nazivanjem femicida <i>“porodičnom tragedijom, svađom koja se tragično završila...”</i> relativizuje senasilje i ne ukazuje se danije upitanju svađa ni tragedija, već nasilje prema ženama, koje je odraz duboko ukorenjenih patrijarhalnih rodni stereotipa i neravnomerne raspodele moći između muškaraca i žena u društvu. Pored toga, u medijima se objašnjavaju „razlozi“ koji su doveli do femicida, kao na primer, <i>Otrgla se kontroli; Ubio je zbog ljubomore; Zbog navodnog flerta; Jer se „neprikladno ponašala“</i> i slično, što ukazuje na svojevrsno prebacivanje odgovornosti za nasilje na žrtvu i njeno ponašanje.</p>

Informacije o okolnostima i postupanju institucija	Ne	
Komentar – opšta ocena medijskog izveštavanja	<p>Medijsko izveštavanje o ovom slučaju femicida veoma je neprikladno i potpuno neusklađeno sa smernicama za izveštavanje o nasilju prema ženama. Naslovi i tekstovi su senzacionalistički, odgovornost za nasilje se prenosi na žrtvu, nedostaje jasna osuda nasilja, a prisutno je izveštavanje kroz koje se može zaključiti da se nasilje može opravdati određenim spoljašnjim okolnostima. U jednom od tekstova objavljena je izjava Zorane Mihajlović, tadašnje potpredsednice Vlade Srbije i predsednice Koordinacionog tela za rodnu ravnopravnost: <i>Koordinaciono telo uputilo je mišljenje na tekst Predloga zakona o sprečavanju nasilja u porodici, koji je u skupštinskoj proceduri, tražeći da se proširi krug lica koja zakon štiti a takođe je tražena hitnost reagovanja odgovornih kada se desi nasilje, kao i jasno zakonsko definisanje obaveza i odgovornosti svih učesnika u sprečavanju i suzbijanju nasilja.</i> Iako je ovo pozitivno, ne može se smatrati da je prenošenjem izjave ispunjena edukativna funkcija koju tekstovi u vezi sa nasiljem treba da imaju, već se ova izjava može posmatrati kao ispunjavanje informativne funkcije, s obzirom da se femicid desio u vreme postupka usvajanja Zakona o sprečavanju nasilja u porodici.</p>	

TREĆI DEO

ZAKLJUČCI

- U periodu obuhvaćenim istraživanjem (pokušaj femicida - 2015-2019; femicid 2018-2019) pravnosnažno je okončano 59 predmeta, od toga 30 predmeta za pokušaje femicida (pokušaj ubistva i teško ubistvo u pokušaju) i 29 predmeta femicida (ubistvo, teško ubistvo, ubistvo na mah, nasilje u porodici sa smrtnim ishodom).
- Najviše je izvršeno ubistava u pokušaju (čl. 113 u vezi sa čl. 30 KZ) samostalno - 23 ili u sticaju sa drugim krivičnim delima – 2 (nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnog materijala čl. 348 st. 4 u vezi st. 2 i 3). Kao teško ubistvo u pokušaju čl. 114 st. 1 tač. 1 kvalifikovano je 5 krivičnih dela, dok je kao teško ubistvo u pokušaju čl. 114 st. 1 tač 11 kvalifikovano 3 krivična dela.
- U strukturi izvršenih femicida preovlađuju krivična dela ubistva – 55,2%, različiti oblici teških ubistava su zastupljeni sa 37,9%, ubistva na mah – 3,4% i nasilje u porodici sa smrtnim ishodom – 3,4%.
- Pokušaji femicida češće se vrše u gradu (60,6%) nego u selu (33,3%). Znatno je, međutim, manja razlika u učestalosti vršenja femicida u gradu u odnosu na selo – 44,8% femicida je izvršeno u selu, dok je u gradskoj sredini izvršeno 51,7% femicida.
- Pokušaj femicida najčešće se izvršava u stanu/kući/dvorištu žrtve (30,3%) i zajedničkom stanu/kući/dvorištu žrtve i učinioca (27,3%). Znatno manji broj pokušaja femicida izvršen je u stanu/kući/dvorištu učinioca (6,1%), što znači da su učinioci najčešće odlazili u prostor u kome boravi žrtva ili su delo izvršavali na otvorenom prostoru (21,2%), ređe na radnom mestu žrtve. Femicid se, kao i pokušaj femicida, izvršava najčešće u zajedničkom stanu/kući/dvorištu učinioca i žrtve (41,4%) ili u stanu/kući/dvorištu žrtve (34,5%). Na otvorenom prostoru izvršeno je 13,8% femicida, dok je u stanu/kući/dvorištu učinioca femicid izvršen samo u jednom slučaju. Ovi podaci potvrđuju da je najmanje bezbedno i najnesigurnije mesto za boravak žene upravo njen dom.
- Najveći broj pokušaja femicida izvršen je u zimskim mesecima (decembar, januar, februar) 33,3%, zatim u proleće (mart, april, maj) 21,2% i podjednak broj je izvršen u leto i jesen – 18,2%. Najveći broj femicida izvršen je u aprilu (5) i maju (5) – ukupno 10 (35,5%), zatim u avgustu 4 (13,8%), junu 3 (10,3%), septembru 3 (10,3%), novembru 3 (10,3%) . Najmanje femicida je izvršeno u januaru i decembru, dok u julu i decembru nije izvršen nijedan femicid.
- Najčešće sredstvo za izvršenje pokušaja femicida bilo je hladno oruđe: nož (27,2%) i kuhinjski nož (18,2%). Vatreno oružje je korišćeno u sedam slučajeva i to: jednocevka lovačka puška (3,0%), pištolj (12,1%), bomba (3,0%) i improvizovana naprava u obliku olovke (3,0%). Više sredstava izvršenja korišćeno je u šest slučajeva (18,2%): nož i upaljač; šake, drvo,

nož; šake, skalpel; cepanica, nož; pesnice, noge, parče stakla; tupi deo metalne sekire, metalna štangla. Za razliku od pokušaja femicida, femicid je najčešće izvršavan korišćenjem više sredstava izvršenja (12 – 41,4%): fizička sila (ruke, šake, pesnice) i mehaničko oruđe; fizička sila i nož; fizička sila i čekić; ruke, noge i nož; ruke, noge i drvena motka; drveni štap za poštapanje i oštrica sekire; metalna šipka i kuhinjski nož; drvena letva, metalna šipka i stopalo u obući; šaka, noge i kuhinjski nož; pesnice i kuhinjski nož. Dominira hladno oružje (nož, kuhinjski nož, lovački nož) – 31,0%, dok je vatreno oružje (pištolj) korišćeno samo u jednom slučaju.

- Analiza opisa načina izvršenja pokušaja femicida i femicida pokazuje da su primenjivani različiti načini izvršenja: udaranje motkom, štapom, čekićem, sekikrom, hidrauličnom dizalicom, motkom, ašovom; pucanje iz lovačke puške, pištolja, bacanje bombe; ubadanje nožem; udaranje šakama, nogama, pesnicama po glavni i telu; ugušenje jastukom i rukama; polivanje benzinom i paljenje. Svi ovi načini izvršenja pokazuju da su u većini slučajeva učinioци ispoljili veliku brutalnost i svirepost prema žrtvi.
- Podaci o starosnom dobu uzrastu učinilaca pokušaja femicida uglavnom su ostali nepoznati jer su anonimizirani, tako da se ne mogu se izvoditi validni zaključci o tome koja starosna kategorija dominira. Ipak, dostupni podaci upućuju na zaključak da među učinioциma dominira starosna kategorija učinilaca od 25 - 56 godina – 39,4%, što je i razumljivo s obzirom na prirodu izvršenih krivičnih dela (krivična dela nasilja, partnerski odnos). U vreme izvršenja femicida najviše učinilaca pripadalo starosnoj kategoriji od 33-40 godina – 17,2%, nešto manje starosnoj kategoriji od 18-25 godina – 10,3%, kao i starosnim kategorijama 49-56 – 10,3% i 57-65 – 10,3%. Samo jedan učinilac imao je preko 65 godina, što znači da među učinioциma pokušaja femicida i femicida preovlađuje mlađa starosna kategorija.
- Podjednak broj učinilaca pokušaja femicida bio je u braku (30,3%) ili nije bio oženjen (33,3%), odnosno, bio je emotivnom ili partnerskom odnosu sa žrtvom. Značajan je procenat razvedenih (15,2%), što pokazuje da do eskaliranja nasilja i pokušaja izvršenja najtežeg krivičnog dela ubistva dolazi i posle prekida bračnog odnosa. Učinioци femicida su u vreme izvršenja krivičnog dela u najvećem procentu bili oženjeni – 31,0%. Nešto manji je procenat učinilaca koji nisu bili oženjeni (27,6%), a u vanbračnoj zajednici živelo je 10,3% učinilaca, koliko je bilo i udovaca.
- Podaci o broju dece učinilaca pokušaja femicida i femicida uglavnom su anonimizirani ili uopšte nisu navedeni. Prema podacima koji su bili dostupni, najveći broj učinilaca je bez dece (30,3%), zatim sa troje i više dece (15,2%), dok je podjednak broj onih sa jednim ili dvoje dece (18,2%).
- Najveći broj učinilaca pokušaja femicida ima završenu srednju školu/ gimnaziju – 30,3%, a 21,3% njim ima završenu osnovnu školu. Podjednak je broj onih sa nezavršenom osnovnom školom i sa višom školom

ili fakultetom – 6,1%. Učinioci femicida takođe su većinom srednjeg obrazovanja (37,9%). Bez obrazovanja bio je samo jedan učinilac, a sa nezavršenom osnovnom školom dva učinioca. Visoku školu ili fakultet završilo je 6,9% učinilaca. Ovi podaci pokazuju da stepen obrazovanja nije od značaja za izvršenje krivičnog dela. Ipak, treba imati u vidu da je čak u 33,3% sudskih presuda kod pokušaja femicida i 20,7% kod femicida nema podataka o obrazovanju učinilaca, usled anonimiziranosti podataka ili zbog toga što sud ovu okolnost nije utvrđivao i konstatovao.

- Nedostaju podaci o zanimanju učinilaca pokušaja femicida i femicida jer su ili anonimizirani ili sud prilikom uzimanja ličnih podataka uopšte nije konstatovao zanimanje učinioca. Samo u osam sudskih presuda za pokušaj femicida postoji podatak o zanimanju učinioca. Prema tim podacima, učinioci pokušaja femicida imaju sledeće zanimanje: radnici na pijaci, u kuhinji hladnjače, na poljoprivredi, nekvalifikovani radnik, penzioner, ekonomski tehničar vozač, a bez zanimanja je bio jedan učinilac. Najviše učinilaca femicida su radničkog zanimanja. Ostala zanimanja učinilaca femicida su: inženjer informatike, elektroinstalater, mesar, pekar, ekonomski tehničar, automehaničar, portir, zidar, građevinski tehničar, metalogodač, muzičar, ali ima i onih koji su bez zanimanja.
- Za 39,4% učinilaca pokušaja femicida i za 27,6% učinilaca femicida nedostaju podaci o zaposlenosti jer su anonimizirani. Prema dostupnim podacima, najviše učinilaca pokušaja femicida bilo je nezaposleno (27,3%), u odnosu na zaposlene (15,1%). Učinioci femicida su uglavnom bili nezaposleni ili su tražili posao - 34,5%. Zaposleno je sedam učinilaca – 24,1%, a povremeno je radilo 6,9% učinilaca.
- Učinioci pokušaja femicida su većinom rođeni i žive u gradu (36,4%), a nešto manji broj učinilaca rođen je i ima prebivalište u selu (33,3%). Međutim, za 30,3% učinilaca ostalo je nepoznato mesto rođenja i prebivalište. Kada su u pitanju učinioci femicida, najveći broj njih rođen je u gradu (55,2%) i ima prebivalište u gradu (60,7%). U selu je rođeno 27,6% učinilaca, a u selu ima prebivalište 32,1% učinilaca.
- Podaci o ranijoj osuđivanosti učinilaca pokušaja femicida pokazuju da je više nego duplo veći broj neosuđivanih od osuđivanih (66,7% neosuđivanih prema 27,3% osuđivanih). Ranije osuđivani učinioci bili su osuđeni za različita krivična dela: ubistvo, laka telesna povreda, teška telesna povreda, krađa, teška krađa, nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija, neovlašćeno korišćenje tuđeg vozila, nasilje u porodici. I najveći broj učinioca femicida ranije nije osuđivan (51,7%), ali je veliki i broj onih koji su ranije bili osuđivani (41,4%). Ranije osude tiču se različitih krivičnih dela: teška krađa, falsifikovanje isprave, ubistvo, prikrivanje, laka telesna povreda, pomoć učiniocu posle izvršenog krivičnog dela.

- Za krivična dela izvršena u ranijem periodu učinioci femicida bili su osuđivani na zatvorske kazne. Dva učinioca su ranije bila osuđivana za više krivičnih dela nasilja u porodici, koja su vršila u dužem vremenskom periodu. Interesantno je da su za krivična dela nasilje u porodici učinioci bili osuđivani na kazne zatvora i da su, posle izdržane kazne, nastavili da vrše nasilje u porodici prema istoj žrtvi. Pored krivičnih osuda, jedan učinilac je više puta prekršajno kažnjavan zbog remećenja javnog reda i mira.
- Podataka o porodičnim prilikama, karakteristikama ličnosti i ponašanju učinilaca pokušaja femicida i femicida do momenta izvršenja dela uopšte nema ili ih ima veoma malo u spisima predmeta. To pokazuje da se u sudskom postupku veoma retko, osim ukoliko se ne odredi psihološko ili psihijatrijsko veštačenje, saznaju činjenice koje se odnose na porodični život i ponašanje učinioca pre izvršenja dela, kao i na osobine njegove ličnosti. U našem uzorku za pokušaj femicida u čak u 78,8% slučajeva ostalo je nepoznato da li je učinilac odrastao u kompletnoj porodici. S obzirom na ovako mali broj podataka, ne može se zaključiti da li je i u kojoj meri kompletnost primarne porodice učinioca imala uticaja na izvršenje krivičnog dela.
- Slično je i sa podacima o porodičnim odnosima u primarnoj porodici, koji u kriminološkom smislu mogu da imaju značajno dejstvo kriminogenog faktora. Na osnovu podataka iz sudskih presuda može se zaključiti da se u sudskim postupcima uopšte nisu ispitivale okolnosti vezane za primarnu porodicu učinilaca. S obzirom na to da je u 78,8% slučajeva pokušaja femicida nepoznato kakvi su bili odnosi u primarnoj porodici učinioca, ne možemo sa sigurnošću zaključiti kakav uticaj imaju odnosi u primarnoj porodici na kriminalno ponašanje učinilaca pokušaja femicida i femicida.
- O postojanju alkoholizma i zloupotrebi psihoaktivnih supstanci kod učinilaca pokušaja femicida i femicida pre izvršenja krivičnog dela može se zaključiti na osnovu podataka iz sudskopsihijatrijskog veštačenja. Prema ovim podacima, 30,3% učinilaca pokušaja femicida boluje od alkoholizma, a samo 15,2% su zavisnici od korišćenja psihoaktivnih supstanci. Nijedan učinilac pokušaja femicida nije bio pod dejstvom psihoaktivnih supstanci u vreme preduzimanja radnje izvršenja. Većina učinilaca nije bila u alkoholisanom stanju kada je pokušala da izvrši femicid – 57,6%. Međutim, visok je procenat učinilaca pokušaja femicida (42,4%) koji su izvršili krivično delo u alkoholisanom stanju. U vreme izvršenja femicida većina učinilaca nije bila pod dejstvom alkohola, odnosno, nije izvršila femicid u alkoholisanom stanju – 51,7%. Ipak, značajan procenat učinilaca – 41,4% bio je pod dejstvom alkohola u vreme izvršenja krivičnog dela. Samo dva učinioca femicida bila su u vreme izvršenja krivičnog dela pod dejstvom droge, dok ostalih 86,2% učinilaca nije bilo pod dejstvom droga. Jedan učinilac je kritičnom prilikom pod dejstvom lekova, alkohola i marihuane bio u stanju omamljenosti, što je, prema nalazu i mišljenju

veštaka psihijatra, uticalo da na pogrešan način tumači događaje i ponašanja osoba iz svoje okoline.

- U istraživanom uzorku pokušaja femicida kod većine učinilaca nije konstatovano postojanje psihopatske strukture ličnosti, koja, prema kriminološkim istraživanjima, dominira kod učinilaca krivičnih dela. Samo u 12,1% slučajeva je u nalazu i mišljenju veštaka navedeno je da kod učinioca postoji ovakva struktura ličnosti, koja može da utiče na kriminalno ponašanje i koju, pored ostalog, odlikuje: otežano prilagođavanje društvenim normama ponašanja, agresivnost i impulzivnost, razdražljivo reagovanje na beznačajne povode, slabost i nestabilnost volje, preterana osetljivost, emocionalna labilnost i sl.
- Postojanje psihoza konstatovano je kod 21,2% učinilaca pokušaja femicida (povratni depresivni poremećaj, psihoorganski sindrom, paranoidna shizofrenija, nespecificovana organska psihoza, perzistentni poremećaj sa sumanutošću i dominantno prisutnim sumanutim idejama ljubomore, afektivno bipolarno oboljenje).
- Kod većine učinilaca pokušaja femicida konstatovano je da je uračunljivost bila smanjena, ali ne do stepena bitnog – 36,4%, uračunljivo je bilo 30,3% učinilaca, dok je 15,2% učinilaca bilo neuračunljivo. Bitno smanjena uračunljivost konstatovana je kod 18,2% učinilaca.
- Kod 39,3% učinilaca koji su izvršili femicid uračunljivost je bila smanjena, ali ne do stepena bitnog, što znači da su bili sposobni za rasuđivanje i odlučivanje i da su bili svesni da delo koje čine nije u skladu sa zakonom. U ispitivanom uzorku, 17,2% učinilaca femicida bili su uračunljivi u vreme izvršenja dela. Visok je procenat učinilaca femicida koji su bili neuračunljivi u vreme izvršenja krivičnog dela, čak 27,6%, usled duševnih bolesti. U nalazima i mišljenjima veštaka psihijatrijske struke konstatovano je da kod ovih učinilaca postoji: stanje psihotične dekompenzacije koja ima sva obeležja akutne i prolazne duševne bolesti; paranoidna shizofrenija; psihotični poremećaji sa izraženom shizofrenom slikom; organski sumanuti poremećaj; shizotipalni poremećaj; duševna zaostalost sa povremenim psihotičnim dekompenzacijama; akutni i prolazni psihotični poremećaj sa sumanutošću; nespecificovana neorganska psihoza; paranoidna psihoza iz grupe shizofrenija.
- U pogledu odnosa učinilaca prema odgovornosti za događaj, najviše učinilaca koji su pokušali femicid ne daju objašnjenje ili nemaju objašnjenje zbog čega su pokušali femicid – 30,3%. Ipak, 24,2% učinilaca izražava kajanje zbog učinjenog krivičnog dela i uglavnom prihvata svoju odgovornost – 18,2%. Svoj postupak smatra adekvatnim 12,1% učinilaca, koji se ne kaju zbog onoga što su učinili. Treba naglasiti da je u suštini izjave učinioca da se kaju zbog izvršenog pokušaja femicida, briga za sopstveni položaj i visinu kazne, a ne izraz žaljenja zbog ubistva i nanetih patnji žrtvi.

- Najveći procenat učinilaca femicida (21,1%) uglavnom prebacuje odgovornost na žrtvu ili osporava vezu sa događajem. Kada ovaj rezultat uporedimo sa rezultatom koji pokazuje odnos prema izvršenom krivičnom delu, možemo da zaključimo da učinioci priznaju da su izvršili krivično delo kad već postoje materijalni i drugi dokazi da su delo izvršili (44,8%), izražavaju žaljenje i kajanje (10,3%), ali smatraju da je žrtva kriva i da je ona svojim ponašanjem doprinela da dođe do izvršenja krivičnog dela. Ako tome dodamo procenat učinilaca koji ne daju objašnjenje ili ga nemaju – 13,8%, smatraju da “nije bilo izbora” – 10,3% ili događaj smatraju nesrećnim sticajem okolnosti – 6,9%, jasno je da većina učinilaca iz ispitivanog uzorka zapravo nema osećaj krivice i odgovornosti za izvršeni femicid. Izražavanje kajanja učinioca proizilazi iz osećaja samosažaljenja i straha od izricanja strožije kazne. Izvršenje femicida nije priznalo 24,1% učinilaca, dok se 3,4% ne kaje i smatra svoj postupak adekvatnim.
- U najvećem broju slučajeva između učinilaca pokušaja femicida i žrtve postojao je bračni odnos – 25,7%, u 15,2% učinilac je bio bivši suprug žrtvi, vanbračni odnos je postojao u 9,1% slučajeva, ranije je postojao vanbračni odnos u 6,1% slučajeva, dok se u 9,1% slučajeva radilo o bivšem emotivnom partnerstvu. U jednom slučaju učinilac je bio suprug i otac, jer je pokušao femicid prema svojoj supruzi i ćerki. Prema tome, ukupan procenat slučajeva u kojima je postojala partnerska veza (bračna, vanbračna, emotivna) prilikom izvršenja pokušaja femicida bio je 69,7%. Samo u 5,7% slučajeva učinilac nije poznavao žrtvu.
- Učinioci femicida i njihove žrtve najčešće su bili u bračnom/vanbračnom/partnerskom odnosu. U takvom odnosu sa žrtvom femicida bilo je 48,3% učinilaca iz našeg uzorka. Ipak, treba naglasiti da je izuzetno visok procenat femicida izvršen prema članovima porodice – 37,4%, pri čemu je najviše izvršilaca – 24,1% izvršilo femicid prema svojim majkama. Samo jedan izvršilac nije poznavao žrtvu.
- Kod pokušaja femicida i femicida karakteristično je da je međusobni odnos između učinilaca i žrtava pre izvršenja krivičnog dela bio uglavnom loš, odnosi su bili poremećeni, izvršenju krivičnog dela prethodile su svađe i rasprave, sa ili bez fizičkog nasilja, pogotovo ako se radilo u partnerskom odnosu. Treba napomenuti da je u ispitivanom uzorku visok procenat femicida koji su izvršili sinovi prema majkama i da je odnos između njih pre izvršenja femicida u većini slučajeva bio dobar i da nije bilo sukoba. U jednom slučaju učinilac se odlučio da izvrši femicid dok je sa majkom pio kafu. Na osnovu nalaza i mišljenja veštaka psihijatra sud je utvrdio da su učinioci izvršili krivično delo u neuračunljivoj stanju i zbog toga im je izrečena mera bezbednosti obaveznog lečenja u zdravstvenoj ustanovi.
- Kod pokušaja femicida dominantni motivi bili su ljubomora, osveta zbog raskida emotivne veze i bračne/vanbračne zajednice, kao i mržnja i netrpeljivost zbog neuzvraćene ljubavi i prekida bračne/vanbračne

zajednice. Najčešći motiv za izvršenje femicida bila je ljubomora, koja je nastala iz želje za isključivim posjedovanjem partnerke, nemogućnosti kontrole njenog ponašanja i upravljanja njenim životom. Učinioci su izjavljivali da nikada ne bi izvršili krivično delo da im je partnerka bila "verna", da "nije našla drugog muškarca", da nije prekinula "partnersku vezu", da ih nije napustila, da je pristala da se pomire, da je prihvatila ono što su oni od nje tražili. Zbog nemogućnosti da ispolje svoju moć prema supruzi ili partnerki, učinioci su pod dejstvom negativnih afekata ljutnje i besa, započinjali raspravu i psihičko zlostavljanje, što bi kulminiralo izvršenjem femicida. Drugi motiv je koristoljublje prilikom izvršenja krivičnog dela razbojništva koje je imalo za posledicu femicid. U slučajevima kada su učinioci bili neuračunljivi nije bilo moguće utvrditi postojanje i vrstu motiva.

- U ispitivanom uzorku bilo je 35 žrtava pokušaja femicida. Kod pokušaja femicida preovlađuju žrtve mlađeg uzrasta do 49 godina, dok je zastupljenost žrtava starijeg uzrasta znatno manja. Žrtve pokušaja femicida su u najvećem procentu – 31,4% udate i imaju decu – 48,6%. Podatke o obrazovanju, zanimanju i zaposlenosti žrtava pokušaja femicida nije bilo moguće prikupiti i analizirati jer ih nije bilo u sudskim presudama.
- Odnos učinioca i žrtve izvesno vreme pre pokušaja femicida bili su loši, što se može zaključiti iz iskaza učinioca i žrtve saslušane kao svedoka. Psihičko nasilje učinoca prema žrtvi se češće više ispoljavalo nego fizičko i ogledalo se u "ljubomornim ispadima", zabrani kontakta žrtve sa drugim ljudima, pretnjama, verbalnim napadima, svađama i vređanjima. Zbog loših međusobnih odnosa, često je dolazilo do prekida bračne, vanbračne ili emotivne veze. Ali, prekidanje emotivnog i intimnog odnosa u slučajevima partnerskog nasilja najčešće nije dovelo do smirivanja netrpeljivosti i nasilja. Naprotiv, upravo ova okolnost je uticala na eskalaciju nasilnog ponašanja učinilaca, koji nisu mogli da prihvate činjenicu "da su napušteni".
- Žrtve su se pre pokušaja femicida retko obraćale za pomoć policiji ili nekoj drugoj nadležnoj instituciji iako, kako smo već utvrdili, odnos sa učiniocima nije bio skladan i bez sukoba. Žrtve su same pokušavale da nađu izlaz iz situacije nasilja tako što su u slučaju partnerskog neslaganja prekidale vezu sa učiniocem. Samo sedam žrtava – 20,0% se obratilo policiji podnošenjem krivične prijave pre pokušaja femicida, a nikome se nije obraćalo 19 žrtava iz ispitivanog uzorka – 54,3%.
- U ispitivanom uzorku bila je 31 žrtva femicida. Najviše žrtava imalo je 18-56 godina (25,9%), 57-65 (12,9%), a preko 65 godina – 9,7%. U vreme izvršenja femicida najveći broj žrtava bio je u braku i vanbračnoj zajednici – 42,0%, što odgovara najčešće zastupljenom odnosu između učinioca i žrtve. Značajan je procenat udovica – 22,6% koje su posle smrti svojih supругa sa učiniocima zasnovale partnerski odnos. Najveći broj žrtava bio je sa učiniocem u bračnom/vanbračnom ili emotivnom odnosu – 45,2%.

Visok procenat žrtava su majke učinioca – 22,6%, dok su ostale žrtve bile bake učinioca – 6,4%, tašte i bivše tašte – 6,4%. U jednom slučaju žrtva je bila maloletna ćerka učinioca, beba uzrasta dva meseca, koju je učinilac lišio života posle ubistva supruge. Odnos poznanstva i susedski odnos postojao je u malom broju slučajeva – 9,7%, a samo jedna žrtva nije uopšte poznavala učinioca (slučajevi kada je do femicida došlo prilikom razbojništva i teške krađe).

- Za razliku od učinilaca koji su femicid izvršili korišćenjem različitog oruđa ili oružja, nijedna žrtva nije imala kod sebe oruđe ili oružje, niti ga je koristila da bi se odbranila.
- U vreme izvršenja krivičnog dela većina žrtava nije bila pod dejstvom alkohola – 74,2%. Samo je kod šest žrtava u nalazu i mišljenju veštaka sudske medicine konstatovano postojanje alkohola u krvi. Iako su odnosi između žrtve i učinioca pre izvršenja femicida uglavnom bili loši, žrtva svojim ponašanjem nije doprinela da do izvršenja femicida dođe. Sud je samo u jednom slučaju, i to kod krivičnog dela kvalifikovanog kao ubistvo na mah, konstatovao da je ponašanje žrtve uticalo na ponašanje učinioca, koji se zbog *“teškog osećaja posramljenosti i poniženja”* zbog toga što se oštećena *“slobodnije ponašala prema drugim muškarcima na proslavi”* odlučio da izvrši femicid.
- Treba konstatovati da o žrtvama femicida ima veoma malo podataka u sudskim presudama, mnogo manje nego podataka o žrtvama pokušaja femicida, s obzirom na to da u slučajevima pokušaja femicida sud saslušava žrtvu/oštećenu kao svedoka. Kada se radi o femicidu, sud u toku postupka najviše pažnje posvećuje okolnostima izvršenja krivičnog dela i ispitivanju da li je učinilac izvršio krivično delo za koje je optužen. U presudama se navode prikupljeni dokazi, sadržaj sudskomedicinskog i sudskopsihijatrijskog veštačenja, kao i navodi odbrane učinioca, dok se žrtva potpuno zanemaruje. Podaci o žrtvi koje daje učinilac najčešće nisu objektivni, jer učinilac nastoji da opiše žrtvu i njeno ponašanje kao glavni faktor izvršenja femicida. Žrtve se opisuju kao *“nevernice”, “alkoholičarke”,* uvek spremne za svađu, osobe koje se nedolično ponašaju, napuštaju kuću, vređaju i sl. čime *“izazivaju”* učinioca da mu *“padne mrak na oči”*. Čak i prilikom saslušanja članova porodice žrtava kao svedoka sud ne saznaje dovoljno o žrtvi i njenom životu pre nego što je ubijena. Stiče se utisak da se za žrtve kojih više nema više niko ne interesuje.
- U većini slučajeva žrtve se nisu obraćale nadležnim državnim organima i ustanovama za pomoć i zaštitu od nasilja koje je postojalo pre izvršenja pokušaja femicida i femicida. Samo mali broj žrtava je prijavljivao nasilje, ali način reagovanja institucija sistema svedoči o njihovoj neefikasnosti i pokazatelj je nedelotvornosti sistema zaštite žena od partnerskog i porodičnog nasilja. Ovo istraživanje je pokazalo da u istraživanom uzorku nisu primenjivani mehanizmi za sprečavanje nasilja u porodici predviđeni Zakonom o sprečavanju nasilja u porodici.

- Među izrečenim kaznama za pokušaj femicida najviše je kazni zatvora – 34,6%, a zatim kazni zatvora sa merom bezbednosti (obavezno psihijatrijsko lečenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi, oduzimanje predmeta, obavezno lečenje alkoholičara) – 39,4%, kazna zatvora i novčana kazna – 3,0%. Ukupno je izrečeno 26 ili 78,8% kazni zatvora, samostalno i sa merom bezbednosti i novčanom kaznom. Uz kaznu zatvora često je izricana mera bezbednosti oduzimanja predmeta koji su korišćeni prilikom izvršenja krivičnog dela (nož, pištolj i dr.) – 27,3%. Visok je procenat samostalno izrečene mere bezbednosti obavezno psihijatrijsko lečenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi – 15,2% zbog toga što je sud kod jedanog broja učinilaca utvrdio da su bili neuračunljivi u vreme izvršenja pokušaja femicida.
- Učiniocima femicida su najčešće izrečene kazne zatvora – 44,8%; kazna zatvora i mera bezbednosti oduzimanja predmeta izrečene su u 27,6% slučajeva; kazna zatvora, novčana kazna i mera bezbednosti obavezno psihijatrijsko lečenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi u 3,4% slučajeva. Ukupno je izrečeno kazni zatvora samostalno ili sa drugom kaznom (novčana kazna) i merom bezbednosti – 75,7%. Kao i kod pokušaja femicida, i u jednom broju slučajevima femicida izrečena je mera bezbednosti obavezno psihijatrijsko lečenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi – 15,2% jer je sud utvrdio da su učinioци u vreme izvršenja krivičnog dela bili neuračunljivi.
- Kazne zatvora izrečene učiniocima pokušaja femicida određene su u različitom trajanju s obzirom na okolnosti izvršenja krivičnog dela, olakšavajuće i otežavajuće okolnosti. Najviše je izrečeno kazni u trajanju od 5 godina – 19,2% , 4 godine – 15,4% i 3 godine – 11,5%. Najblaže izrečena kazna je kazna od tri godine zatvora i mera bezbednosti oduzimanje predmeta, koja je izrečena je učiniocu zbog krivičnog dela pokušaja ubistva iz čl. 113 KZ. Samo u jednom slučaju izrečena je kazna u trajanju 20 godina zatvora uz dve mere bezbednosti – oduzimanje predmeta (kuhinjski nož kojim je izvršeno krivično delo) i obavezno lečenje od alkoholizma.
- Kazne zatvora izrečene učiniocima femicida takođe su različitog vremenskog trajanja – od četiri godine do 40 godina. Kazna zatvora u trajanju od 40 godina i 15 godina izrečena je u najvećem procentu – 18,2%, zatim kazna zatvora u trajanju od 20 godina – 13,6%, kazne zatvora u trajanju od 10, 13 i 14 godina – 9,1%, kazne zatvora u trajanju od 4, 7, 8, 18 i 30 godina – 4,5%. U uzorku sudskih predmeta za femicid u nekoliko slučajeva drugostepeni sudovi su, odlučujući po žalbi, izricali blaže kazne u odnosu na kazne u prvostepenom postupku. U tim slučajevima došlo je i do promene pravne kvalifikacije krivičnog dela, pa se sud, umesto teže kvalifikovanog dela u optužnici i prvostepenoj presudi (teško ubistvo), odlučivao za drugu, blažu kvalifikaciju (ubistvo bez kvalifikatornih okolnosti). Promena pravne kvalifikacije krivičnog dela uticala je na preinačenje prvostepene presude u pogledu kazne i učiniocu je izricana kazna u kraćem vremenskom trajanju.

- Kod pokušaja femicida sud je kao olakšavajuće okolnosti najčešće cenio: neosuđivanost, priznanje krivičnog dela; porodične prilike: otac maloletnog deteta/dece, porodičan čovek; otac dvoje punoletne dece; godine života: starija osoba (68 godina, 81 godina, "čovek u godinama", penzioner), mlad čovek, mlađa životna dob; zdravstveno stanje (bolestan, narušeno zdravstveno stanje, boluje od sumanute psihoze),uračunljivost: bitno smanjena, uračunljivost smanjena ali ne bitno; učinilac je bio u stanju afekta besa srednjeg intenziteta,držanje posle izvršenja krivičnog dela, sam se prijavio policiji i zahtevao od policijskog službenika da pozove hitnu pomoć, raspitivao se o zdravlju oštećene, iskreno kajanje; da je iz istog pištolja pucao sebi u glavu, tako da je i on povređen, kojom prilikom je bio ugrožen i njegov život;učinilac je radio kao profesor u srednjoj školi;oštećena se nije pridružila krivičnom gonjenju, nije istakla imovinskopravni zahtev, pomirila se sa učiniocem, zasnovala vanbračnu zajednicu sa njim, molila sud da ne bude strog prema učiniocu, tražila blaže kažnjavanje jer ga voli i ima nameru da nastavi zajednički život sa njim.
- Treba napomenuti da je u nekoliko slučajeva sud cenio kao olakšavajuću okolnost činjenicu da je delo ostalo u pokušaju i da je u konkretnom slučaju izostala posledica krivičnog dela. Iako je kod pokušaja jačina ugrožavanja zaštićenog dobra niža nego kod dovršenog krivičnog dela, ovakav stav suda se ne može prihvatiti kao opravdan. Pokušaj je jedna od faza u izvršenju krivičnog dela, nalazi se između pripremnih radnji i dovršenog krivičnog dela, predstavlja fakultativni osnov za ublažavanje kazne i može se tretirati kao olakšavajuća okolnost ukoliko je ponašanjem učinioca posle izvršenja krivičnog dela otklonjena posledica. Međutim, ukoliko je krivično delo ostalo u pokušaju isključivo "iz razloga što je okončanje izvršenja krivičnog dela osujećeno radnjama oštećenog" ili usled nekih drugih okolnosti (blagovremeno pružanje lekarske pomoći), kao što je u dva slučaja iz uzorka, onda činjenica da je izostala posledica ne može da bude tretirana kao olakšavajuća okolnost.
- Prilikom odmeravanja kazne za femicid, kao olakšavajuće okolnosti sud je u presudama naveo: neosuđivanost, priznanje krivičnog dela, detaljno čak i delimično priznanje sa obrazloženjem da je time učinilac doprineo brzom i efikasnom okončanju krivičnog postupka; „načelno priznanje da je oštećenoj naneo povrede od kojih je nastupila smrtna posledica“; porodične prilike i bračno stanje, broj dece (maloletne i punoletne), činjenica da je učinilac bez dece, da je neoženjen, ali i da je oženjen; godine života: mlada osoba, „čovek u godinama“, "osoba zrele životne dobi“; zdravstveno stanje: učinilac „ima niz ozbiljnih telesnih oboljenja sa komplikacijama koje su evidentirane na telesnom, neurološkom i mentalnom planu; učinilac „boluje od psihotične dekompenzacije u koju zapada ukoliko nema odgovarajuću terapiju, zbog čega se povremeno leči“; smanjena uračunljivost do bitnog, ali ne bitno; bitno smanjena

uračunljivost, korektno ponašanje u postupku „jer nije osporio činjenicu da je oštećenju zadao ta dva udarca sa tim nožem, a ni činjenicu da je oštećena usled tih zadobijenih povreda i preminula“, kajanje; laka mentalna ometenost, nezaposlenost; da o učiniocu brinu članovi porodice; da mu je u međuvremenu preminula majka „što ga je teško pogodilo jer je i ona brinula o njemu“; činjenica da je učinilac „tempore criminalis bio pod dejstvom alkohola zbog čega su njegove sposobnosti shvatanja značaja dela i upravljanja postupcima bile smanjene, ali ne bitno“; da je učiniocu „prestala bračna zajednica“; okolnosti koje su dovele do „nastupanja stanja ljutnje i besa kod okrivljenog a tiču se međusobnog odnosa sa sada pokojnom suprugom.“

- Kod pokušaja femicida otežavajuće okolnosti bile su: ranija osuđivanost učinioca zbog istovrsnih ili drugih krivičnih dela sa elementima nasilja; celokupno ponašanje učinioca koje je prethodilo izvršenju pokušaja femicida, učinilac je bez ikakvog povoda od strane oštećene izvršio krivično delo i pri tome pokazao upornost, pretio ostalim prisutnima da mu ne prilaze jer će ih sve poklati, povredio nožem svog sina koji je pokušavao da zaštiti majku; učinilac nije izrazio iskreno kajanje; brutalnost prilikom izvršenja krivičnog dela, učinilac je oštećenu udario više puta nožem u predelu vitalnih organa, pri čemu je povrede naneo i drugoj oštećenju koja je pokušala da je zaštiti; pobude i motivi – ljubomora; odnos učinioca prema žrtvi – krivično delo je izvršio prema supruzi; krivično delo je izvršio u prisustvu troje maloletne dece; učinilac je izvršio krivično delo u alkoholisanom stanju iako je znao kako reaguje kada je pijan; učinilac je ostavio oštećenu bez pomoći i nakon „prežnjenja osećanja ljutnje i besa“. U 33,3% slučajeva sud nije našao da postoje otežavajuće okolnosti i nije ih naveo u presudi.
- Prilikom odmeravanja kazne učiniocima femicida sud je naveo sledeće otežavajuće okolnosti: učinilac je šest puta osuđivan, od čega četiri puta za krivična dela sa elementima nasilja, a od toga dva puta za krivičnih dela protiv života i tela; učinilac je prekršio meru zabrane prilaska koja mu je bila određena na osnovu Zakona o sprečavanju nasilja u porodici; krivično delo je učinilac izvršio uz određeni stepen bezobzirnosti (ćerka učinioca i oštećene bila je u istoj kući, a maloletnog sina je poslao u apoteku kako ne bi bio prisutan prilikom izvršenja krivičnog dela); ponašanje učinioca posle izvršenja krivičnog dela: skrivanje beživotnog tela oštećene, kao i predmeta kojim je izvršio krivično delo; krio se posle izvršenja krivičnog dela i pronađen je po poternici; učinilac je iskoristio poznanstvo svoje porodica sa oštećenom i poverenje koje je oštećena imala prema njemu, ugostila ga i ponudila kolačima, na glavnom pretresu je „nastojao da sebe predstavi kao bolesnu osobu, pritom je sud cenio i vremenski period od čak 17 godina od kada je delo izvršeno, odnosno 15 godina do momenta kada je krivični postupak protiv njega pokrenut, u kom je periodu je živeo uobičajeno, i vršio druga krivična dela“; učinilac je posle izvršenog ubistva

ugasio svetlo, zaključao vrata i bacio ključ od kuće oštećene u travu; stepen krivice: „intenzivna želja učinioca da nastupi posledica, posebna upornost i predumišljaj, oštećenju je zadao više uboda nožem u predelu vrata, intenzitet kompulzivne sile, skrivena smanjena računljivost, jer je okrivljeni sam sebe doveo u stanje pijanstva, jačina povrede zaštićenog dobra, ubodi koje je oštećena dobila u vrat kao posebno opasno mesto, raniji život“; ranija višestruka osuđivanost za krivična dela i prekršaje, osuđivanost za krivično delo nasilje u porodici; učinilac je vršio krivična dela kao maloletnik, više puta je kao punoletno lice bio osuđivan zbog krivičnih dela sa elementima nasilja i protiv imovine; krivično delo je izvršeno naočigled maloletnog deteta – brata oštećene, usled čega su kod deteta prisutni zdravstveni problemi koji se ogledaju u neraspoloženju, bezvoljnosti, anksioznosti i nesanicu; učinilac je lišio života oštećenu u prisustvu njene maloletne dece; učinilac je tukao oštećenu pred njenom maloletnom decom (uzrasta 11 i 13 godina) „ne vodeći računa da li to ostavlja posledice na decu ili ne“; odsustvo stvarnog kajanja kod učinioca „ono koje je izrekao bilo je samo deklarativno, da bi postigao povoljniji ishod i blaže kažnjavanje, a stvarno kajanje je potpuno izostalo“.

- U nekoliko sudskih presuda za femicid kao otežavajuće okolnosti navedeno je postupanje prema žrtvi u momentu izvršenja krivičnog dela: učinilac je oštećenju naneo, pored povreda koje su dovele do smrtnog ishoda, i brojne lake telesne povrede po telu što ukazuje na njegovu upornost; iskazana upornost i agresivnost prilikom vršenja dela, potpuno odsustvo osećanja krivice i kajanja, da su oštećene bile članovi njegove najuže porodice – supruga i maloletna ćerka, da kritičnom prilikom nisu pružale nikakav otpor niti se branile, posebno ceneći činjenicu da je maloletna oštećena bila beba od četiri meseca) koja je tek započela život, potpuno bespomoćna, nezaštićena i nesvesna situacije oko sebe. Takođe, kao otežavajuća okolnost cenjen je i broj povreda oštećene supruge, kao i povrede koje su usmratile maloletnu oštećenu, što po oceni suda ukazuje upravo na iskazanu upornost i brutalnost okrivljenog: „lišenjem života svoje bivše supruge istovremeno je i njihovo troje maloletne zajedničke dece lišio roditeljskog staranja majke usled čega će celokupni svoj period odrastanja morati da provedu lišeni majčinske ljubavi i staranja“, prilikom izvršenja krivičnog dela učinilac je „iskazao naročitu upornost s obzirom na to da je na telu žrtve konstatovano ukupno 15 ubodnih rana“; učinilac je lišio života svoju bivšu emotivnu partnerku, „koja je znatno mlađa od njega, pritom je bila samohrana majka maloletne dece, koju decu težina posledice naročito pogađa“; „jačina ugrožavanja zaštićenog dobra i motiv izvršenja dela koji se ogledaju u izuzetno iskazanoj upornosti i drastičnom načinu lišavanja života supruge zbog njenog neverstva“; „celokupno ponašanje okrivljenog koje je prethodilo izvršenju krivičnog dela i motive koji su ga rukovodili da delo izvrši: okrivljeni je bez ikakvog povoda sa strane oštećene nju lišio života, oštećena nije ni mogla pretpostaviti da se može desiti to što se dogodilo, da ponašanje okrivljenog nije nagoveštavalo da se nešto može dogoditi, sve je do same radnje izvršenja; ubada 40 puta

u vitalne delove tela, oduzima joj kartice, nakit, koji u dva navrata iznosi i prodaje u prodavnici, pa leš odvlači i zaključava u kupatilo, čisti stan, kako se ne bi shvatilo šta se tamo dogodilo.“ Takođe, treba napomenuti da u obrazloženjima presuda u nekoliko slučajeva (48,3%) uopšte nisu navedene ni olakšavajuće ni otežavajuće okolnosti, a u nekim presudama samo se konstatuje da sud nije našao otežavajuće okolnosti.

- U svim predmetima pokušaja femicida i femicida sud nije odlučivao o imovinskopравnim zahtevima oštećenih, već ih je upućivao na parnicu, iako postoji zakonska mogućnost da se u okviru krivičnog postupka odlučuje o imovinskopравnom zahtevu. Sud je ovakve odluke obrazlagao time da bi odlučivanje o imovinskopравnom zahtevu dovelo do odugovlačenja krivičnog postupka, da i time da u krivičnom postupku nije bilo dovoljno osnova za presuđenje o imovinskopравnom zahtevu: oštećeni nisu dostavili dokaze o visini materijalne štete, nisu opredelili pojedinačno iznose koje potražuju na ime nematerijalne štete, za čije je utvrđivanje potrebno veštačenje. Zbog ovakve prakse lica oštećena krivičnim delom primorana su da pokreću parnični postupak i time se izlažu troškovima i gubitku vremena.
- Na osnovu prikupljenih podataka o načinu postupanja i delovanju institucija sistema na planu prevencije i zaštite žena žrtava pokušaja femicida i femicida i analize slučajeva pokušaja femicida i femicida kroz studije slučaja, došli smo do zaključka da je izostalo blagovremeno izdavanje i efikasna primena mera zaštite predviđenih Zakonom o sprečavanju nasilja u porodici u hitnim slučajevima. U sudskim presudama nema podataka o tome da li je vršena procena rizika u slučajevima kada je pre izvršenja pokušaja femicida i femicida postojalo nasilje u porodici niti se pominje uključivanje grupe za koordinaciju i saradnju i eventualna izrada individualnog plana i podrške žrtvi, što znači da nije došlo do promene u sistemu prevencije i sprečavanja pokušaja femicida i femicida u okviru uzorka iz novog istraživanja. Po našoj oceni, da su u tim slučajevima primenjene adekvatne mere koje su propisane ovim zakonom i da je postojala bolja koordinacija i komunikacija između državnih institucija, žrtvama bi bila pružena adekvatna zaštita, što bi svakako doprinelo sprečavanju pokušaja femicida i femicida.
- Analiza izveštavanja medija o odabranim slučajevima femicida i pokušaja femicida pokazala je da mediji i dalje ne izveštavaju adekvatno o nasilju prema ženama. U odnosu na Smernice za izveštavanje o nasilju prema ženama koje su izradile „Novinarke protiv nasilja“, može se zaključiti da je u posmatranom uzorku medijskih objava, u najvećem broju slučajeva, prekršeno osam ili devet smernica od ukupno 10 smernica. U svim tekstovima je primetno značajno narušavanje smernica koje se odnose na: otkrivanje identiteta preživele/žrtve i članova/ca njene porodice, kao i otkrivanje detalja čina nasilja i prenošenje izjava sagovornika/ca koje nisu relevantne za sam čin nasilja. Analizirani mediji skoro isključivo

senzacionalistički izveštavaju o nasilju, prisutni su senzacionalistički i/ili stereotipni izrazi za nasilje, preživelu/žrtvu, nasilnika i u naslovima i u samim tekstovima. Često se prilikom izveštavanja o femicidima i pokušajima femicida koriste vizuelni materijali koji na neadekvatan i stereotipan način prikazuju nasilje, preživele/žrtve i nasilnike. Jedina smernica koja nije prekršena je da se ne ismevaju žrtve nasilja i nasilje. Pored toga, u tekstovima se često odgovornost za nasilje prenosi sa učinioca na žrtvu i objašnjavaju se „razlozi“ za nasilje, na primer: *Jer ga je varala; Jer je htela da ga napusti; Htela je da se razvede; Imala je imala švalera; Zbog ljubomore; Jer mu nije slala pare; Kako bi joj se osvetio za prijavu...* Takođe, često se izveštava o zloupotrebi alkohola ili psihoaktivnih supstanci, bez objašnjenja da to nije razlog za nasilje, odnosno, da se nasilje može objasniti spoljašnjim faktorima. Žene su uglavnom prikazane kroz svoju ulogu u odnosu na druge, čime se pokušava da se počinjeni zločin predstavi kao „ozbiljniji“ (npr. *Ubio majku troje dece*). Analizirani tekstovi ne ispunjavaju edukativnu funkciju medija i ne ukazuju da je nasilje prema ženama društveni problem koji počiva na nejednakim odnosima moći između muškaraca i žena. Imajući sve ovo u vidu, kao i činjenicu da mediji u velikoj meri mogu da utiču na predstave pojedinaca/ca i celog društva o različitim društvenim fenomenima, neophodno je menjati postojeće medijske prakse o izveštavanju o nasilju prema ženama. Takođe, o dva pokušaja femicida nije bilo medijskog izveštavanja, što još jednom pokazuje na neophodnost uspostavljanja mehanizma za praćenje slučajeva femicida u Srbiji, s obzirom na to da ženske organizacije civilnog društva, u nedostatku zvaničnih evidencija, podatke o femicidima prikupljaju upravo iz medija.

LITERATURA

1. Autonomni ženski centar - Izveštaji, <https://www.womenngo.org.rs>
2. Beker, K. Janjić, B. Lepojević, V. (2020) *Izveštaj o pravima žena i rodnoj ravnopravnosti u Srbiji za 2019. godinu*, Pančevo: FemPlatz, 2020. Dostupno na <https://www.femplatz.org/library/reports/2020-08-10PreneraZena.pdf>
3. Branković, B. (2017) *Lokalne zajednice u centralnoj Srbiji protiv rodno zasnovanog nasilja*, dostupno na: <https://udruzenjepescanik.org/strikovanje/lokalne-zajednice-protiv-rodno-zasnovanog-nasilja/>
4. Coker, K. D. (1992) Heat of Passion and Wife Killing: Men Who Batter/Men Who Kill, 2 S. Cal. Rev. L. & Women's Stud. 71: https://repository.law.miami.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1622&context=fac_articles
5. Conklin, J. E. (1992): *Criminology*, Publishing Company, New York
6. *Dobrobit i bezbednost žena, anketa o nasilju nad ženama* (2019), OEBS, dostupno na: https://www.osce.org/files/f/documents/7/5/419756_1.pdf
7. Finalni izveštaj evaluacije Akcionog plana za sprovođenje nacionalne strategije za rodnu ravnopravnost Republike Srbije, dostupno na: <https://www.secons.net/files/publications/99-publication.pdf>
8. <http://bilten.osns.rs/presuda/sentenca?url=pokusaj-krivicnog-dela-koji-ne-predstavlja-osnov-za-ublazavanje-kazne-niti-olaksavajucu-okolnost>
9. <https://www.pressreader.com/serbiabic/20161114/281895887821701>
10. <https://www.kurir.rs/crna-hronika/3288495/ubici-majke-na-vidikovcu-15-godina-prvo-je-tukao-pesnicom-pa-sutirao-u-glavu-a-onda-ubadao-i-sekao-nozem-stankovicu-apelacioni-sud-kaznu-povecao-za-2-godine>
11. Izveštaj u senci za Četvrti periodični izveštaj Republike Srbije, tokom 72. sesije Komiteta CEDAW (2019), dostupno na: https://www.womenngo.org.rs/images/CEDAW/CEDAW_Tamni_oblaci_nad_Srbijom.pdf
12. Jovanović, Lj. (1973) *Krivično pravo*, Naučna knjiga, Beograd
13. Konstantinović-Vilić, S. *Žene-ubice*, Gradina, Niš, 1986
14. Konstantinović Vilić, S., Nikolić Ristanović, V. (2003) *Kriminologija*, Centar za publikacije Pravnog fakulteta, Niš
15. Konstantinović Vilić, S. Petrušić, N. Beker, K. (2019) Društveni i institucionalni odgovor na femcid u Srbiji, FemPlaz, Pančevo.

16. Krivični zakonik ("Sl. glasnik RS" br. 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016)
17. Kuirski, J. Nasilje u porodici, Pravosudna akademija, dostupno na: <https://www.pars.rs/images/biblioteka/Nasilje-u-porodici-JK.pdf>
18. Milić, N.: (2014) *Mesto izvršenja krivičnog dela u teorijskim promišljanjima o kriminalitetu*, Žurnal za kriminalistiku i pravo, Kriminaističko policijska akademija, Beograd
19. Nacionalna strategija za rodnu ravnopravnost za period od 2016. do 2020. godine sa Akcionim planom za period od 2016. do 2018. („Sl. glasnik RS“, br. 4/2016)
20. Nezavisni izveštaj o primeni Konvencije Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja prema ženama i nasilja u porodici Beograd (2018), dostupno na: https://www.womenngo.org.rs/images/GREVIO/GREVIO_Izvestaj_SRP.pdf
21. Opšte obavezno uputstvo o formiranju grupa za koordinaciju i saradnju i načinu prikupljanja i dostavljanja podataka o primeni zakona.O. br. 1/17 od 30.05.2017. godine, dostupno na: <http://www.rjt.gov.rs/sr/aktivnosti/republi%C4%8Cko-javno-tu%C5%BDila%C5%A0tvo-preduzima-dodatne-mere-za-borbu-protiv-nasilja-u-porodici>
22. Poseban izveštaj Zaštitnika građana o radu grupa za koordinaciju i saradnju na području grada Beograda, dostupno na: <https://www.ombudsman.rs/attachments/article/6804/Poseban%20izvestaj%20zastitnika%20gradjana.pdf>
23. Poslovnik o radu grupa za koordinaciju i saradnju sa područja Osnovnog javnog tužilaštva u Mladenovcu od 12.6.2017. godine, dostupno na: https://ml.os.jt.rs/dokument/?language=sr_lat
24. Pravilnik o zameni ili izostavljanju (pseudonimizaciji i anonimizaciji) podataka u sudskim odlukama od 20. 12. 2006. godine, Vrhovni kasacioni sud, broj : I Cy-I 176/ 16-1, dostupno na: <https://www.vk.sud.rs/sites/default/files/attachments/Pravilnik.pdf>
25. Presuda Višeg suda u Novom Sadu Kž. 1217/18 od 2.11.2018 <http://bilten.osns.rs/presuda/sentenca?url=pokusaj-krivicnog-dela-koji-nepredstavlja-osnov-za-ublazavanje-kazne-niti-olaksavajuocu-okolnost>
26. Presuda Vrhovnog kasacionog suda, Kzz 499/2015. od 18.06.2015. godine
27. Presuda Vrhovnog suda Srbije, KŽ. 152/86.
28. Presuda Vrhovnog suda Srbije, KŽ. 1377/71
29. Presuda Vrhovnog suda Srbije, KŽ. 2727/65

30. Priorities and recommendations for the elimination of discrimination against women in serbia: Shadow report to the Committee for the Elimination of All Forms of Discrimination against Women regarding the fourth reporting cycle of Serbia (2019), dostupno na: <https://udruzenjeromanb.org.rs/images/vesti/2019/CEDAW-Shadow-Report-SOSV-Network-2019.pdf>
31. Saopštenje povodom Međunarodnog dana borbe protiv nasilja nad ženama, Zaštitnik građana, 24.11.2019, dostupno na: <https://www.ombudsman.rs/index.php/2011-12-25-10-17-15/2011-12-26-10-05-05/6344-p-v-d-dun-rdn-g-d-n-b-rb-pr-iv-n-silj-n-d-z-n>
32. Strategija razvoja zaštite mentalnog zdravlja, "Službeni glasnik RS" br. 8/2007.
33. Stojanović, Z. (2020) Komentar Krivičnog zakonika, Beograd: Službeni glasnik.
34. Women, Peace and Security Index: 2019/20: Tracking sustainable peace through inclusion, justice, and security for women, Georgetown University, Peace Research Institute Oslo (PRIO), Washington 2019, dostupno na: <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/WPS-Index-2019-Report.pdf>
35. Zakon o izmenama i dopunama Krivičnog zakonika ("Sl. glasnik RS", br. 35/2019)
36. Zakon o potvrđivanju Konvencije Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici ("Sl. glasnik RS - Međunarodni ugovori", br. 12/2013)
37. Zakon o sprečavanju nasilja u porodici ("Sl. glasnik RS", br. 94/2016)
38. Zakonik o krivičnom postupku ("Sl. glasnik RS", br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014 i 35/2019)
39. Zaključna zapažanja u vezi sa Četvrtim periodičnom izveštajem Republike Srbije CEDAW/C/SRB/CO/4, 14. marta 2019, srpski prevod dostupan na: <https://ljudskaprava.gov.rs/sr/node/156>

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

343.611:305-055.2(497.11)

343.54(497.11)

КОНСТАНТИНОВИЋ-Вилић, Слободанка, 1948-

Pokušaj femicida i femicid u Srbiji : sprečavanje i
procesuiranje / Slobodanka Konstantinović Vilić,
Nevena Petrušić. - Pančevo : Udruženje građanki
"FemPlatz", 2021 (Pančevo : Artija). - 239 str. : ilustr. ;
25 cm

Tiraž 300. - Bibliografija.

ISBN 978-86-81614-15-0

1. Петрушић, Невена, 1958- [аутор]

а) Насиље у породици - Србија

б) Жртве насиља - Жене - Србија

в) Фемицид - Спречавање - Србија

COBISS.SR-ID 36288265

KARTOGRAF FEMICIDA I POKUŠAJA FEMICIDA U SRBIJI 2015-2019

FEMICID

POKUŠAJ FEMICIDA

Nadležni sud Broj procesuiranih femicida

VS u Beogradu	22
VS u Novom Sadu	9
VS u Zaječaru	6
VS u Požarevcu	6
VS u Užicu	6
VS u Vranju	5
VS u Zrenjaninu	5
VS u Subotici	4
VS u Jagodini	4
VS u Smederevu	4
VS u Nišu	4
VS u Kruševcu	3
VS u Pančevu	3
VS u Kraljevu	2
VS u Valjevu	2
VS u Šapcu	2
VS u Negotinu	2
VS u Sremskoj Mitrovici	1
VS u Leskovcu	1
VS u Čačku	1
VS u Somboru	1
VS u Kragujevcu	1

Nadležni sud Broj procesuiranih pokušaja femicida

VS u Somboru	1
VS u Šapcu	3
VS u Vranju	1
VS u Sremskoj Mitrovici	6
VS u Leskovcu	2
VS u Zrenjaninu	2
VS u Pančevu	1
VS u Beogradu	9
VS u Zaječaru	2
VS u Kragujevcu	1
VS u Negotinu	1
VS u Novom Pazaru	1

Ukupno: 94

Ukupno: 30